

Projekt ochrony przeciwpowodziowej „Odra-Wisła”

DOKUMENT OSTATECZNY

**Ramowy Plan Zarządzania Środowiskiem i
Społeczeństwem**

Kwiecień 2015

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie

ul. Tama Pomorzańska 13 A

70-030 Szczecin

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

ul. Norwida 34

50-950 Wrocław

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 22

31-109 Kraków

Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze

ul. Ptasia 2B

65-514 Zielona Góra

Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie

Al. Wyzwolenia 105

71-421 Szczecin

Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach

ul. Witosa 86

25-561 Kielce

Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu

al. Jana Matejki 5

50-333 Wrocław

Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie

ul. Szlak 73

31-153 Kraków

Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9

35-959 Rzeszów

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy

ul. Podleśna 61

01-673 Warszawa

Spis treści

1	SKRÓTY UŻYTE W OPRACOWANIU	4
2	PREAMBUŁA	7
3	STRESZCZENIE	10
4	WPROWADZENIE.....	11
4.1	Tło i podstawowa charakterystyka projektu	11
4.2	Wprowadzenie – podstawowe informacje o polsce	20
5	OPIS PROJEKTU – PROJEKT KONCEPCYJNY	25
5.1	Cel projektu	25
5.2	Komponenty projektu	25
5.2.1	Komponent 1: ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej.....	25
5.2.2	Komponent 2 - ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej	32
5.2.3	Komponent 3: Górna Wisła	36
5.3	Harmonogram projektu.....	40
5.4	Stan zaawansowania projektu – harmonogram realizacji	40
6	RAMY PRAWNE	50
6.1	Ramy prawne zarządzania ryzykiem powodziowym	50
6.1.1	Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym.....	50
6.1.2	Dokumenty strategiczne szczebla krajowego – relacja z Planami Zarządzania Ryzykiem Powodziowym	51
6.1.3	Wymogi Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie realizacji inwestycji przeciwpowodziowych (etap decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach)	54
6.2	Ramy prawne oddziaływania społecznego	58
6.2.1	Polskie uwarunkowania prawne	58
6.2.2	Konsultacje społeczne.....	59
6.2.3	Procedury odwoławcze	60
6.2.4	Analiza niespójności i instrumenty korygujące.....	60
6.3	Ramy prawne oddziaływań na środowisko	62
6.3.1	Podstawy prawne w prawie UE i prawie krajowym	62
6.3.2	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	63
6.3.3	Ocena oddziaływania na środowisko indywidualnych przedsięwzięć.....	65
6.3.4	Udział społeczny w postępowaniu OOS przedsięwzięć	69
6.4	Wymagania Banku Światowego – Procedury	70
6.4.1	OP / BP 4.01 Ocena środowiskowa.....	70
6.4.2	OP / BP 4.04 Siedliska przyrodnicze	71
6.4.3	OP / BP 4.11 Zasoby kulturowe	72

6.4.4	OP / BP 4.36 Leśnictwo	72
6.4.5	OP / BP 4.12 Przymusowe przesiedlenia	72
6.4.6	OP / BP 4.37 Bezpieczeństwo zapór	74
7	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM	76
7.1	Podstawowe dane środowiskowe	76
7.1.1	Wody powierzchniowe i podziemne	76
7.1.2	Krajobrazkulturowy i zabytki	89
7.1.3	Dobra materialne	93
7.1.4	Obszary chronione	97
7.1.5	Flora i fauna	109
7.1.6	Gleby	111
7.1.7	Jakość powietrza	113
7.1.8	Hałas	115
7.2	Analiza wariantowa	117
7.2.1	Komponent 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej	117
7.2.2	Komponent 2: Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej	122
7.2.3	Komponent 3: Górna Wisła	127
7.3	Oddziaływania środowiskowe	134
8	ZARZĄDZANIE SPOŁECZNE	136
8.1	Metody wyceny	136
8.1.1	Zasady wyceny	136
8.1.2	Wycena nieruchomości	137
8.1.3	Wycena obiektów niezwiązanych trwale z nieruchomością	138
8.1.4	Wycena nasadzeń i zasiewów	138
8.1.5	Wycena pozostałych składników majątku	139
8.2	Kryteria kwalifikowalności i katalog osób uprawnionych	139
8.2.1	Kwalifikowalność	139
8.2.2	Uprawnienia	141
8.2.3	Matryca działań kompensujących	145
8.3	Opracowanie planów przesiedleń (rap)	153
8.3.1	Struktura instytucjonalna i zespół realizacyjny RAP	153
8.3.2	Proces opracowania i zatwierdzania RAP	154
8.3.3	Kryteria i proces przeprowadzania inwentaryzacji nieruchomości	157
8.3.4	Kryteria i proces przeprowadzenia spisu ludności i badań socjo-ekonomicznych na potrzeby RAP	158
8.3.5	Konsultacje społeczne	159

8.3.6	Mechanizmy dla skarg i wniosków.....	161
8.4	Monitorowanie i ocena realizacji rap.....	162
8.5	Budżet i finansowanie realizacji rap.....	164
8.6	Spis załączników.....	164
8.6.1	Załącznik 1. Zarys „Planu pozyskiwania gruntów i przesiedlenia ludności w celu realizacji inwestycji”	164
8.7	Załącznik 2 . Wzory opisu wyjściowej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz wskaźników monitorowania	168
9	LISTA ZAŁĄCZNIKÓW	169

1 SKRÓTY UŻYTE W OPRACOWANIU

AP	Populacja dotknięta skutkami realizacji (Affected Population)
ZMiUW	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
PNRI	Pozwolenie na realizację inwestycji
OSO	Obszar Specjalnej Ochrony ptaków
KPA	Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 267 ze zm.)
OŚ	Ocena Środowiskowa
OOŚ	Ocena Oddziaływania na Środowisko
u.o.o.ś	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm.)
PZŚ	Plan Zarządzania Środowiskiem
u.o.p.	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.
SBEiS	Strategia Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska perspektywa do 2020
UE	Unia Europejska
Dyrektywa Powodziowa	Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288 z 6.11.2007, s. 27 z zm.
PZRP	Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym
JCWPd	Jednolita część wód podziemnych
SOO	Specjalny Obszar Ochrony siedlisk

SOO	Specjalny Obszar Ochrony siedlisk
RPP	Ramowa Polityka Przesiedleń
RAP	Plan Przesiedleń
DSRK	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności
MPZP	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
NBP	Narodowy Bank Polski
SSRK	Strategia Rozwoju Kraju 2020
NGO	Organizacje pozarządowe
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
PAP	Oosoby dotknięte skutkami realizacji Projektu (People Affected Project)
BKP	Biuro Koordynacji Projektu
JRP	Jednostka Realizująca Projekt
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny
PZDR	Plan Zarządzania Dorzeczem Rzeki
RDOŚ	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
SIR	System Informacji Rzecznej
RP	Rzeczpospolita Polska
UGN	Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. 2014, poz. 906)
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SOO	Specjalne Obszary Ochrony
WZZT	Warunki Zabudowy i Zagospodarowania Terenu
SOŚ	Strategiczna Ocena Środowiskowa
SIEG	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
Specustawa powodziowa	Ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dz. U. Nr 143, poz.

	963 ze zm.)
JCWP	Jednolita część wód powierzchniowych
WIOŚ	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
Prawo wodne	Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. 2012, poz. 145 z późn. zm.)
BŚ	Bank Światowy
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L 327 z 22.12.2000, s. 1 z późn. zm.)

2 PREAMBUŁA

Niniejszy dokument prezentuje oddziaływania na środowisko i społeczeństwo wywierane przez liczne obiekty planowane do realizacji na obszarze dorzeczy Odry i Wisły w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej „Odra-Wisła”.

Planowany do realizacji Projekt (Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej „Odra-Wisła”) obejmuje szereg inwestycji i działań o pierwszorzędym znaczeniu dla ochrony przeciwpowodziowej, wybranych na podstawie wieloletnich analiz i studiów obszaru dorzeczy uzupełnionych przez szczegółowe analizy przypadku, przeprowadzone dla poszczególnych elementów. Na początku lat 2000 agencje rządowe rozpoczęły analizę ryzyka powodziowego w skali kraju. Opracowano odpowiednie strategie działania w celu sporządzenia kompleksowego, długofalowego programu inwestycji w celu osiągnięcia poziomu ochrony przeciwpowodziowej zgodnego z wymaganiami Dyrektywy Powodziowej i dobrymi praktykami międzynarodowymi. Proponowane inwestycje i środki przeciwpowodziowe w pełni wynikają z polityk i dokumentów wymaganych na mocy Ramowej Dyrektywy Wodnej, przede wszystkim Planów Gospodarowania Wodami na Obszarach Dorzeczy (PGWOD). Rząd podjął reformę ram prawnych na początku lat 2000 celem dostosowania ich do wymogów Unii Europejskiej. W latach 2007– 2013 przygotowano pierwszą „generację” PGWOD dla wszystkich dorzeczy, integrując zarządzanie wodami z celami środowiskowymi, w oparciu o roczne, rozległe konsultacje społeczne oraz długotrwałe obserwacje. Chociaż plany z 2013 roku zostały ocenione jako „ogólnie niezgodne” z RDW, spełniają one wiele z zawartych w RDW wymogów oraz wymagań Banku Światowego. Ponieważ inwestycje z zakresu gospodarowania obszarem dorzecza obejmują małe i duże elementy, Generalna Dyrekcja ds. Środowiska KE w listopadzie 2014 r. wyraziła zgodę na przedłożenie nowych przejściowych Zaktualizowanych Master Planów, w ramach których przyjęto „Listę nr 1” obejmującą 2 100 elementów akceptowalnych, ponieważ są one dobrze zarządzane i nie wymagają przeprowadzania analizy w skali dorzecza, oraz „Listę nr 2” z 450 elementami o skomplikowanym charakterze, o dużym zasięgu, które wymagają przeprowadzenia pełnej analizy w skali dorzeczy (obowiązujących do czasu przedłożenia akceptowalnych PGWOD w roku 2015).

Do Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej „Odra-Wisła” wybrano priorytetowe inwestycje i środki, wskazane w Załączniku nr 7 do niniejszego dokumentu. Przy wyborze brano pod uwagę przede wszystkim lokalizacje z udokumentowanymi powodziami historycznymi dużym zasięgu szkód („hot spoty”, czyli miejsca szczególnie wrażliwe na powódzie, dla których środki łagodzące są ekonomicznie opłacalne, nie będąc jednocześnie nadmiernie uciążliwe dla środowiska bądź ludzi), założono także prowadzenie prac na zwartych obszarach (zatem w zlewniach, w których poszczególne inwestycje przyniosą wielopłaszczyznowe korzyści) oraz tam, gdzie będzie można skorzystać z dotychczasowych doświadczeń, wypracowanych mechanizmów oraz podmiotów działających w ramach trwającego Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry, oraz w miejscach o generalnie dobrym poziomie gotowości instytucjonalnej.

Podstawowe kryteria wyboru inwestycji to: priorytetyzacja w kontekście PGWOD i porównanie wszystkich możliwych kombinacji inwestycji celem zidentyfikowania wariantów generujących najmniejsze koszty i najmniejsze oddziaływania środowiskowe i społeczne;

wyniki analiz ekonomicznych, celem wyboru opcji opłacalnych ekonomicznie, łącznie z podejściem opartym na analizie ryzyka; działania tworzące „miejsce dla rzeki” i retencji fali powodziowej w górnych odcinkach rzek (zamiast ograniczania rzeki wałami); integracja z wartościami środowiskowymi i ochrona siedlisk; obecność planów zarządzania zagrożeniem powodziowym opartych na szerokich konsultacjach z interesariuszami; stabilne finansowanie z budżetu krajowego lub budżetów samorządowych i środków zewnętrznych.

Wybór obejmuje mniej niż ¼ obszernej „Listy nr 1” KE, skupiając się na inwestycjach w zasięgu możliwości realizacji. Z drugiej strony, niektóre z inwestycji wskazanych w „Liście nr 1” zostały wyłączone z Projektu, szczególnie w przypadku, gdy mogłyby one mieć wpływ na wrażliwe siedliska przyrodnicze obszary objęte ochroną (łącznie z obszarami Natura 2000, np. tereny zalewowe rzeki Warty (dopływ Odry) i płaty roślinności w systemie obwałowań Sandomierza. Dla inwestycji tego rodzaju będzie wymagana szersza analiza wariantowa. Oprócz standardowych analiz bezpieczeństwa, wszystkie wybrane prace i środki przejdą matematyczną symulację przejścia fali powodziowej celem zapewnienia, że nie powodują one wzrostu negatywnych wpływów na społeczności zamieszkujące w okolicach górnego i dolnego biegu rzeki, oraz że tam, gdzie to możliwe, wystąpią oddziaływania pozytywne. Należy podkreślić, że większość inwestycji dotyczy odbudowy i modernizacji istniejących struktur służących ochronie przeciwpowodziowej.

Ważnych wytycznych dostarczają mapy zagrożenia powodziowego, przygotowane w latach 2010-2014, które wskazują odcinki dorzecza Odry, w Kotlinie Kłodzkiej, wzdłuż Nysy Kłodzkiej i w obrębie dorzecza Wisły, na których występują powodzie o skali Q1% (tzw. powodzie „stuletnie”). Mapa dla Dolnej Odry przedstawia skumulowane ryzyka powodzi letnich i zimowych. Mapy wynikowe oparte są na mapach nowej generacji sporządzonych na bazie cyfrowych modeli wysokościowych, tworzonych na podstawie teledetekcji i danych LIDAR; są one przygotowywane dla okresów 10, 100 i 150-letnich. W ramach Projektu pierwszeństwo mają inwestycje i środki o ogólnym niskim oddziaływaniu ^[1].

Na podstawie powyższych analiz zidentyfikowano następujące Komponenty:

1. *Dolna i Środkowa Odra*, ze wszystkich polskich dorzeczy właśnie tej zlewni w największym stopniu dotyczą nawracające powodzie letnie i zimowe (te ostatnie powodowane są zatorami lodowymi). Komponent ten pozwoli na zmaksymalizowanie korzyści istniejących struktur instytucjonalnych dla realizacji projektu wynikających z Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla dorzecza Odry. Miasto Szczecin (w pobliżu ujścia rzeki) określa się jako bardzo wrażliwe z powodu powodzi zimowych. Na miasto Słubice, położone na prawym brzegu Odry granicznej, często oddziałują powodzie zarówno letnie jak zimowe, ponieważ prace z zakresu ochrony przeciwpowodziowej na przeciwległym (niemieckim) brzegu rzeki podniosły znacząco standard ochrony przeciwpowodziowej (uwzględniając zagrożenie wodą stuletnią).

^[1] Są to środki charakteryzujące się następującymi cechami: (i) mają jedynie lokalne oddziaływania hydrauliczne i środowiskowe, lub, jeżeli występuje oddziaływanie w dół lub w górę rzeki, jest ono dobrze rozpoznane i zarządzane; nie wpływają na nie w stopniu znaczącym projektowane inwestycje położone górą i w dół biegu rzeki; (ii) dot. obszarów bardzo wrażliwych, gdzie korzyści płynące z wdrożenia środków ochrony są wysokie i jednocześnie nie są nadmiernie kosztowne; (iv) nie powodują rozległych interakcji w dużej części dorzecza, co powodowałoby konieczność wybrania najbardziej ekonomicznie opłacalnego wariantu z mocno zoptymalizowanego planu dla dorzecza, oraz (v) mające umiarkowane oddziaływania środowiskowe i są ogólnie niekontrowersyjne.

Realizacja Komponentu przyczyni się do realizacji przez Polskę umów międzynarodowych dotyczących zarządzania doliną Odry.

2. *Kotlina Kłodzka* (Nysa Kłodzka wraz z wybranymi dopływami). Nysa Kłodzka w górnym biegu charakteryzuje się częstymi i gwałtownymi powodziąmi (średnio występującymi co 5-8 lat) powodującymi zniszczenia w dolinie rzeki oraz przyczyniającymi się znacząco do wzrostu objętości wód powodziowych przechodzących przez system przeciwpowodziowy Wrocławia. Budowa suchych polderów oraz modernizacja bulwarów i wałów przyczyni się do zwiększenia stopnia ochrony przeciwpowodziowej, ale również znacząco zredukuje falę powodziową wzdłuż Nysy Kłodzkiej w dół rzeki, jak również w dalej położonym Wrocławiu. Warto podkreślić, że Mapa zagrożenia powodziowego (Mapa 2-2a) nie odzwierciedla dobrze zasięgu powodzi w dolinie Nysy Kłodzkiej. W obrębie Kotliny Kłodzkiej obszary zalewowe poszczególnych cieków są dość wąskie, ze względu na ukształtowanie doliny, przepływ wody jest mocno skoncentrowany i z tego względu bardzo silny. Szkody w obrębie terenów zabudowanych są więc spowodowane zarówno przez sam przepływ wód, jak i przez niesione wraz z wodą rumowisko.
3. *Górna Wisła*, poza dorzeczem Odry ten fragment Wisły ma historycznie udokumentowane najwyższe szkody powodziowe, dot. to m.in. Krakowa wraz z Nową Hutą (duży kompleks przemysłowy i obszar miejski przylegający do Krakowa), Tarnobrzegu i Sandomierza (duże kompleksy przemysłowe) i obszarów miejskich w dolnej części Górnej Wisły (obszary te uznawane są za tzw. „hot spoty” w analizach zagrożenia powodziowego). Ponadto, wiele części zlewni poszczególnych dopływów Wisły stanowią obszary wrażliwe na powódzie. Dla kilku z proponowanych zadań i działań potwierdzono uzasadnienie ekonomiczne oraz wykonano zaawansowaną dokumentację, jednakże dla pewnej grupy inwestycji wymagane będzie przeprowadzenie dodatkowych badań mających na celu ich optymalizację przed podjęciem dalszych decyzji w sprawie ich realizacji. Projekt pozwoli na sfinansowanie wybranych inwestycji oraz badań mających na celu przeanalizowanie różnych scenariuszy inwestycyjnych.
4. *Prognozowanie powodzi i lepsze zarządzanie operacyjne*, stanowić będzie wsparcie dla IMGW i IMGW-PIB (biura IMGW w Krakowie) poprzez poszerzenie możliwości prognozowania w odniesieniu do opadów deszczu i rozprzestrzeniania się fali powodziowej, uwzględniając inwestycje zrealizowane w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry. Komponent pozwoli na sfinansowanie dwóch pomieszczeń operacyjnych w RZGW Wrocław i RZGW Kraków, tak aby umożliwić efektywne kontrolowanie rozprzestrzeniania się powodzi w czasie rzeczywistym, analizę takich ryzyk powodziowych jak przerwanie grobli i wałów oraz opartą na rzetelnych danych odpowiednią eksploatację zbiorników, suchych polderów i stopni wodnych.

3 STRESZCZENIE

Ramowy Plan Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem (RPZŚS) został sporządzony w celu odniesienia się do wszystkich potencjalnie niekorzystnych wpływów na środowisko i społeczeństwo, związanych z realizacją Projektu Przeciwpowodziowego Odra-Wisła. RPZŚS przedstawia ogólną analizę oddziaływania na środowisko wraz z kryteriami środowiskowymi i społecznymi oraz ogólną ocenę metod łagodzenia i monitorowania możliwych skutków środowiskowych i społecznych związanych z przedmiotową inwestycją.

Dla każdego z trzech Komponentów Projektu przeprowadzono ramową ocenę oddziaływania na środowisko. Zaproponowano odpowiednie środki minimalizujące i kompensujące niekorzystne oddziaływania, jak również metody przeprowadzania monitoringu środowiskowego w ramach każdego Komponentu.

Wszystkie zaproponowane w ramach Projektu rodzaje prac wykazują podobieństwo pod względem możliwego oddziaływania na środowisko. Wszystkie prace będą zlokalizowane w dolinach rzecznych, a realizacja i strefa oddziaływania obejmie określone elementy środowiska na tych obszarach – głównie koryta rzek, brzegi i terasy. Przewiduje się niekorzystne oddziaływanie na niektórych obszarach chronionych doliny Odry, w związku z powyższym należy zastosować odpowiednie środki łagodzące na etapie prac projektowych i konstrukcyjnych.

Główne potencjalne tymczasowe bądź trwałe oddziaływania zajęcia terenu na społeczeństwo, związanego z projektem, obejmują utratę terenu, dóbr materialnych, fizyczne przemieszczenie ludności oraz utratę infrastruktury społeczeństwa lub wspólnych zasobów. W ramach Projektu, w zakresie oddziaływania na społeczeństwo, zostaną zrealizowane dwie kategorie zadania: liniowe i właściwe dla danego miejsca.

Zadania liniowe wywierają minimalne oddziaływanie na poszczególnych właścicieli ziemi. Dobrze zaprojektowane projekty liniowe pozwalają na unikanie lub minimalizowanie rozbiórki stałych obiektów. Przesiedlenie liniowe różni się od przesiedlenia właściwego dla danego miejsca pod względem występowania problemów typowych dla działań związanych z przesiedleniem, które należy koordynować na przestrzeni wielu obszarów administracyjnych.

Przesiedlenia właściwe dla danego miejsca wiążą się głównie z nabyciem terenów rolniczych, pastwisk lub utrudnieniem dostępu do zasobów naturalnych dla celów Projektu. Taki typ przesiedlenia w większości wymaga kompensacji ziemi lub przyczyn u źródła opartych na zasobach. Istnieje również wysokie prawdopodobieństwo przesiedleń związanych z budową zbiorników i realizacją zadań ochrony pasywnej. Niemniej jednak uważa się, iż powyższe będzie wywierało niewielki wpływ na całą społeczność lokalną z uwagi na niewielką skalę nabycia terenów. Wszystkie oddziaływania związane z nabyciem terenów i przymusowym przesiedleniem będą regulowane na podstawie Ramowej Polityki Przesiedleń.

4 WPROWADZENIE

4.1 TŁO I PODSTAWOWA CHARAKTERYSTYKA PROJEKTU

Zapewnienie i poprawa bezpieczeństwa powodziowego stanowi jeden z najistotniejszych czynników warunkujących zrównoważony i stabilny rozwój społeczno-gospodarczy regionów i Państw. W ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej „Odra-Wisła” (Projekt) przewidziano realizację najpilniejszych zadań w zakresie ochrony przed powodzią w obrębie wybranych części dorzeczy dwóch największych Polskich rzek Wisły i Odry. Projekt umownie podzielono na trzy Komponenty obejmujące: Dolną i Środkową Odrę (Komponent 1), Kotlinę Kłodzką, obejmujący górską i wyżynną część zlewni Nysy Kłodzkiej (Komponent 2) oraz Górną Wisłę (Komponent 3).

Komponent 1 obejmuje rozległy odcinek rzeki w obrębie tzw. Odry swobodnie płynącej od km 300+000 (poniżej budowanego stopnia wodnego Malczyce) do km około 740+200 (początek jeziora Dąbie poniżej miasta Szczecina). Ze względu na ułatwienie zarządzania planowanymi działaniami w ramach Projektu i panujący podział kompetencji między poszczególnymi jednostkami zarządzającymi gospodarką wodną w dolinie Odry wyróżniono następujące odcinki rzeki:

- odcinek rzeki Odry od km 300+000 (poniżej budowanego stopnia wodnego Malczyce) do km 542+400 (ujście rzeki Nysy Łużyckiej),
- odcinek rzeki Odry granicznej od km 542+400 (ujście rzeki Nysy Łużyckiej) do km 704+100 (rozgałęzienie na Odrę Zachodnią i Odrę Wschodnią),
- odcinek rzeki Odry Zachodniej i rzeki Odry Wschodniej wraz z obszarem Międzyodrza od km 704+100 (rozgałęzienie na Odrę Zachodnią i Odrę Wschodnią) do km około 740+200 (początek jeziora Dąbie poniżej miasta Szczecin),
- jezioro Dąbie

Całość koniecznych do wykonania prac podzielono na trzy Podkomponenty:

- 1A - Ochrona obszarów na terenie województwa Zachodniopomorskiego,
Obejmuje działania stanowiące część systemu zintegrowanej gospodarki wodą w dorzeczu Dolnej Odry. Prace obejmować będą m.in. budowę i modernizację istniejących obwałowań rzeki, w celu zwiększenia bezpieczeństwa terenów przyległych do rzeki, a także prace mające na celu poprawę warunków przepływu wód powodziowych w obrębie międzywala,
- 1B - Ochrona Środkowej i Dolnej Odry
Realizowane będą prace mające na celu poprawę warunków spływu wód i kry w okresach zagrożenia zatorami lodowymi (umożliwienie pracy lodołamaczy na długim odcinku rzeki, poprawa przepustowości wybranych mostów, stworzenie odpowiedniej bazy postojowo-cumowniczej, umożliwienie swobodnego odpływu lodu w obrębie ujściowego odcinka rzeki, itd.),
- 1C - Ochrona p. powodziowa miasta Słubice.

W ramach zadania wzmocniony i poszerzony zostanie istniejący wał przeciwpowodziowy wzdłuż rzeki Odry oraz wykonany zostanie nowy odcinek wału zabezpieczający miasto Słubice przed powodzią

Odra na całym tym odcinku objętym Komponentem 1 przepływa szeroką doliną o wysokich walorach przyrodniczych. Mimo znacznego przekształcenia samego koryta rzeki, wynikającego z przystosowaniem Odry do pełnienia funkcji szlaku żeglugowego (prace prowadzono w 2 poł. XIX w.), sama dolina zachowała cechy typowe dla dużej rzeki nizinnej, takie jak wysoki udział użytków zielonych w obrębie terenów zalewowych, boczne ramiona rzeki, starorzecza, itp. Tego rodzaju struktura krajobrazu w obrębie całej doliny znajduje odzwierciedlenie w wysokim pokryciu obszarami chronionymi takimi jak: parki narodowe, obszary Natura 2000 i parki krajobrazowe. Ważnym składnikiem doliny Odry są także lasy łąkowe i łąkowe położone w różnych częściach doliny rzeki i powiązane z nimi gatunki zwierząt, przede wszystkim ptaków. Dolina Odry pełni również istotną rolę jako korytarz ekologiczny łączący północne i południowe regiony Polski, a także stanowi szlak wędrówkowy ryb dwuśrodowiskowych migrujących między górną częścią dorzecza Odry a Bałtykiem.

Najważniejszym i największym miastem w bezpośrednim obszarze realizacji Komponentu 1 jest Szczecin pełniący obecnie funkcje ośrodka gospodarczego i administracyjnego w skali regionu. W całej dolinie struktura krajobrazu posiada cechy typowe dla niemieckiej kultury planowania przestrzennego – zabudowa miast i wsi jest zwarta, otoczona terenami w różnym stopniu wykorzystywanymi rolniczo.

W obrębie Dolnej i Środkowej Odry najistotniejsze zagrożenie powodziowe stwarzają, w warunkach zimowych, zatory lodowe powstające w skutek powstrzymania spływu lodów przez istniejące przeszkody takie jak: wypłylenia w korycie rzeki, zawężenia koryta i inne przeszkody wynikające z gwałtownych zmian kierunku nurtu rzeki, cofkę od strony wód morskich oraz północne kierunki wiatru, które przyczyniają się do powstania zatorów lodowych (Dolna Odra ma typowy południkowy przebieg). Powoduje to w następstwie spiętrzenie wody i zalanie terenów przyległych. Głównym celem planowanych do realizacji działań w tym rejonie jest ograniczenie możliwości powstawania zatorów lodowych oraz umożliwienie prowadzenia akcji lodołamania, jako najskuteczniejszego narzędzia do minimalizowania zagrożeń powodzią zimowymi. Działania te pozwolą na bezpieczne przeprowadzenie pochodu lodu w dół rzeki i tym samym zmniejszenie zagrożenia powodziowego na terenach przyległych. Jednocześnie w wybranych miejscach na Środkowej i Dolnej Odrze konieczne jest zabezpieczenie istniejącej zabudowy mieszkalnej i infrastruktury poprzez budowę nowych i modernizację istniejących wałów przeciwpowodziowych (prace skoncentrowane w obrębie terenów zabudowanych).

Komponent 2 Projektu realizowany będzie w obrębie Kotliny Kłodzkiej, która obejmuje górską i wyżynną część zlewni Nysy Kłodzkiej. Działania planowane do realizacji związane będą z poprawą zabezpieczeń przeciwpowodziowych w odniesieniu do mieszkańców i obszarów zabudowanych. Zagrożenie przeciwpowodziowe na terenie Kotliny Kłodzkiej wynika przede wszystkim z niewystarczającej przepustowości koryt rzek i potoków oraz obiektów komunikacyjnych, a także zbyt małej ilości zbiorników przeciwpowodziowych, niewystarczającej ilości i wysokości obwałowań oraz wysokiego stopnia zabudowy terenów przylegających do koryt cieków. W wielu przypadkach istniejąca infrastruktura przeciwpowodziowa odznacza się złym stanem technicznym.

W ramach Komponentu realizowane będą dwa Podkomponenty:

- 2A - Ochrona czynna

Zakres ochrony czynnej obejmuje budowę czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych. Zadaniem projektowanych zbiorników jest poprzez zmniejszenie kulminacji fal powodziowych oraz redukcję wielkości przepływów zmniejszenie zagrożenia w dolinach rzek, na których są lokalizowane oraz pośrednio również na rzece Nysie Kłodzkiej i tym samym w całej Kotlinie Kłodzkiej. Obecnie liczba i pojemność zbiorników przeciwpowodziowych w Kotlinie Kłodzkiej jest niewystarczająca i w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego Kotliny Kłodzkiej niezbędne jest podjęcie działań zwiększających ochronę czynną na tym obszarze.

- 2B - Ochrona bierna

Zakres ochrony biernej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów położonych wzdłuż czterech głównych rzek Kotliny Kłodzkiej: Nysy Kłodzkiej, Ścinawki, Białej Łądeckiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Morawką oraz Bystrzycy Dusznickiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Kamienny Potok. W wyniku planowanych prac poziom ochrony obszarów zabudowanych zostanie istotnie podniesiony. Ochrona bierna obejmuje: przebudowę i remont istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększenie przepustowości koryt rzek i potoków, budowę nowych lub przebudowę istniejących obwałowań i murów ochronnych, zwiększenie przepustowości istniejących jazów i stopni regulacyjnych, zwiększenie przepustowości istniejących budowli mostowych i kładek, indywidualne zabezpieczenie gospodarstw lub przeniesienie niemożliwych do ochrony zabudowań poza granice zalewów powodziowych.

Cieki w obrębie Kotliny Kłodzkiej mają charakter górski i podgórski, charakteryzują się twardym, kamienistym lub żwirowym dnem i wysokimi prędkościami przepływu wody. Do przepływającej przez centralną część Kotliny, Nysy Kłodzkiej, uchodzi łącznie kilkanaście prawo- i lewostronnych dopływów odbierających wody z górskich obszarów otaczających obniżenie Nysy Kłodzkiej. Taki układ sieci rzecznej determinuje charakter zjawisk powodziowych w tym regionie – szybki przybór wód w ciekach, a tym samym powstawanie fali powodziowej i jej kumulacje w ujściowych odcinkach rzek.

Cenne przyrodniczo obszary, objęte ochroną prawną skoncentrowane są w obrębie otaczających Kotlinę Kłodzką terenów górskich. Wyłącznie w jednym przypadku planowana inwestycja zlokalizowana jest w obrębie odcinka koryta rzeki objętego ochroną (w formie obszaru Natura 2000 i częściowo parku krajobrazowego) ze względu na cenne zbiorowiska roślinne i gatunki ryb.

Planowane działania obejmują następujące Podkomponenty będące jednocześnie szczegółowymi celami Komponentu 3 Projektu:

- Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Dla osiągnięcia skuteczności w działaniach ochronnych w aglomeracji krakowskiej niezbędne jest utrzymanie najniższych możliwych stanów wielkiej wody w obrębie

miasta Wymaga to budowy odpowiednich zabezpieczeń w mieście i na obszarze zlewni zasilających oraz w dolinie Wisły powyżej Krakowa.

Podkomponent obejmie przebudowę wałów przeciwpowodziowych rzeki Wisły w Krakowie na łącznej długości 21 km w trzech odcinkach. Dla ochrony części Krakowa i Wieliczki, w ramach realizacji Podkomponentu zaplanowano również budowę czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi działaniami stabilizacji koryta rzeki Serafy i Malinówki, dla których odbiornikiem jest Wisła wraz z modernizacją istniejących obwałowań i odcinkową budowę uzupełniających wałów przeciwpowodziowych.

- Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

Kotlina Sandomierska stanowi węzeł Wisły i ujść kilku znaczących dopływów, w tym największego karpackiego dopływu Wisły – Sanu. Powódź z 2010 roku (największa w historii tego regionu) spowodowała zalanie znacznej części miasta Sandomierz i szkody materialne wielkich rozmiarów. W ramach Podkomponentu przewiduje się dokonanie modernizacji systemu wałów przeciwpowodziowych Wisły i jej dopływów w zasięgu cofki Wisły wraz konieczną modernizacją systemu przepompowni chroniących tereny zawala w czasie spływu wielkich wód.

- Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

Zlewnia rzeki Raby to górzysty obszar o charakterze rolniczym i leśnym. Jednocześnie istnieje tam silne zagospodarowanie osadnicze zlokalizowane w dolinie Raby i jej dopływów. Z uwagi na górski charakter zlewni, ludzie i ich mienie zagrożeni są zarówno erozją koryta wielkiej wody jak i zalaniem wodami ze względu na naturalne ukształtowanego terenu. Zjawiska te występują łącznie w czasie każdego kolejnego wezbrania w zlewni Raby powodując znaczne szkody.

Ze względu na niewystarczającą pojemność retencyjną istniejącego w dolinie Raby zbiornika w ramach Podkomponentu zaplanowano zwiększenie wielkości rezerwy przeciwpowodziowej istniejące zbiornika Dobczyce oraz budowę nowych, suchych zbiorników na dopływach Raby. W ramach Podkomponentu planowana jest również budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych i bulwarów.

- Podkomponent 3D - Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca

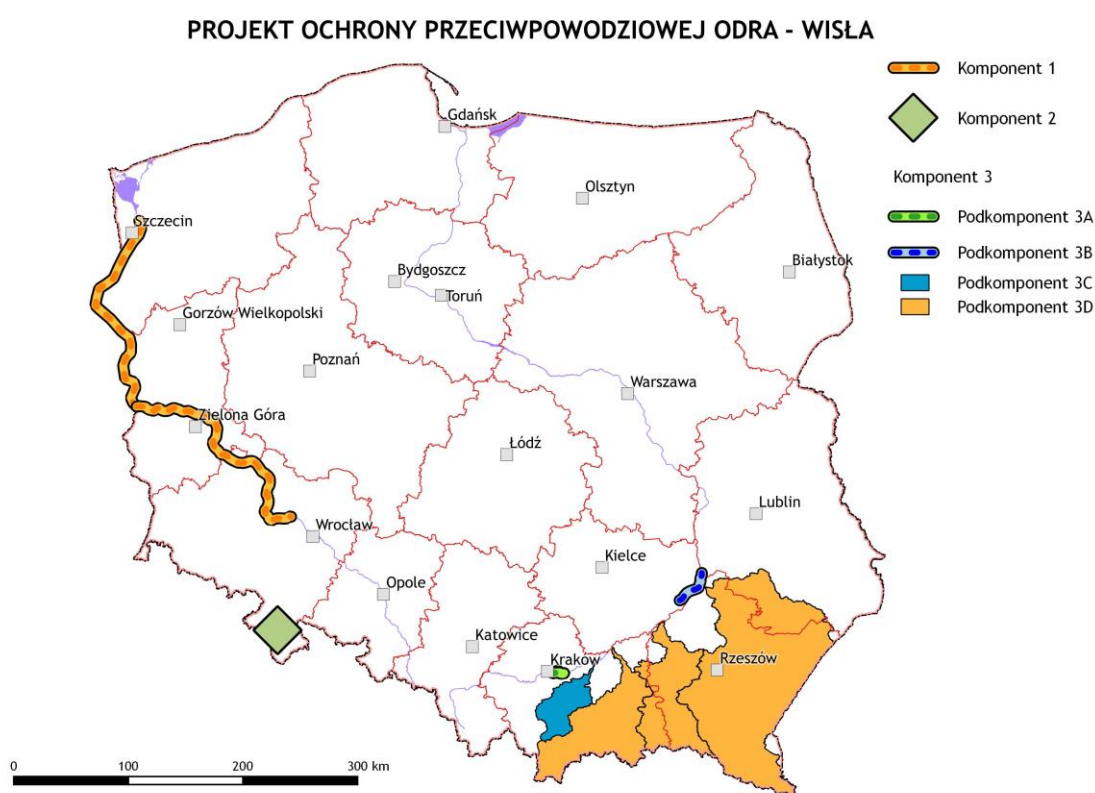
Istniejące obiekty przeciwpowodziowe nie gwarantują pełnej ochrony przeciwpowodziowej na terenie zlewni Sanu wraz z Wisłokiem, przez co każdego roku generowane są straty. Jako uzupełnienie istniejącej ochrony przeciwpowodziowej wstępnie zaplanowano tu budowę suchych zbiorników,. Poza zbiornikami zaplanowano budowę wałów na dopływach Sanu oraz na samym Sanie.

Duże zagrożenie powodziowe związane jest również z dolinami Wisłoki (np. w obrębie Dębicy i Jasła) oraz Dunajca. W zlewniach tych rzek planowane są głównie takie kategorie działań jak: budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, budowa suchych zbiorników (lub polderów), a także, w mniejszym zakresie, prace regulacyjne w dolinach rzek

W obrębie Górnej Wisły, gdzie wdrażany będzie Komponent 3 Projektu, inwestycje realizowane będą w obrębie cieków o zróżnicowanych parametrach przepływu i

uksztaltowaniu zlewni. W górnej części dorzecza Wisły cieki mają górski i podgórski charakter, przepływają w obrębie wąskich dolin, koryto budowane jest głównie przez grubszy materiał taki jak głazy czy żwir.

W pobliżu stolicy regionu – Krakowa, Wisła zaczyna płynąć szerszą doliną i (zgodnie z abiotycznymi typami cieków) klasyfikowana jest już jako rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta. Poniżej Krakowa, w pobliżu Sandomierza, gdzie planowane są kolejne działania w ramach Projektu, dolina rzeki staje się rozległa, a Wisła określana jest już jako wielka rzeka nizinna. Na tym odcinku szerokiemu korytu rzeki towarzyszą także, typowe, dla naturalnej doliny rzeki nizinnej, struktury takie jak boczne ramiona, odnogi, starorzecza, itp. Na odcinku tym utworzono także wiele obszarów chronionych ze względu na wysokie walory przyrodnicze.

Ryc. 1 Zgeneralizowane położenie obszarów realizacji prac w ramach Projektu

W ramach poszczególnych Komponentów Projektu realizowane będą różnorodne inwestycje związane z ograniczeniem ryzyka wystąpienia powodzi. W celu identyfikacji potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko i społeczeństwo generowanych przez przedsięwzięcia, na poziomie każdego z Komponentów wyróżniono planowane do realizacji rodzaje działań w tym zakresie. (Tabela 1)

Tabela 1. Rodzaje działań podejmowanych w ramach poszczególnych Komponentów Projektu (rodzaje działań uszeregowano alfabetycznie).

Komponent	Planowane do podjęcia rodzaje działań
Komponent 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej	budowa wałów/bulwarów
	budowa i modernizacja elementów infrastruktury związanych z funkcjonowaniem żeglugi (ostrogi, postojowo-cumowniczej oraz oznakowanie szlaku żeglugowego)
	rozbiórka budowli
	modernizacja wałów/bulwarów
	przebudowa mostów
	modernizacja i budowa przepompowni
	odbudowa i modernizacja budowli hydrotechnicznych (wrót samoczynnych, śluz wałowych i przepustów, jazów, stopni regulacyjnych)
	prace regulacyjne i utrzymaniowe w korytach i międzywałach naturalnych części wód, sztucznych lub silnie zmienionych części wód oraz rowach melioracyjnych
Komponent 2: Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej	budowa suchych zbiorników (zapory czołowe, zapory boczne, sekcje upustowo-przelewowe)
	budowa wałów/bulwarów
	rozbiórka budowli
	rozbiórka i przebudowa kolidujących elementów infrastruktury (np. odcinki sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, drogi i in.)
	modernizacja wałów/bulwarów
	przebudowa mostów
	prace regulacyjne i utrzymaniowe w korytach i międzywałach naturalnych części wód, sztucznych lub silnie zmienionych części wód oraz rowach melioracyjnych
	odbudowa i modernizacja budowli hydrotechnicznych (wrót samoczynnych, śluz wałowych i przepustów, jazów, stopni regulacyjnych)
Komponent 3: Górna Wisła	budowa polderów
	budowa przepompowni

Komponent	Planowane do podjęcia rodzaje działań
	budowa suchych zbiorników (zapory czołowe, zapory boczne, sekcje upustowo-przelewowe)
	budowa wałów/ bulwarów
	zmiana sposobu gospodarowania wodą na zbiorniku retencyjnym
	rozbiórka i przebudowa kolidujących elementów infrastruktury (np. odcinki sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, drogi i in.)
	modernizacja przepompowni
	modernizacja wałów/bulwarów
	przebudowa mostów
	prace regulacyjne i utrzymaniowe w korytach i międzywalach naturalnych części wód, sztucznych lub silnie zmienionych części wód oraz rowach melioracyjnych
	modernizacja zbiorników retencyjnych

Plan Zarządzania Środowiskiem i Społeczeństwem ma za zadanie identyfikację pełnego spektrum oddziaływań na środowisko i społeczeństwo, które mogą wystąpić w związku z realizacją Projektu. W dokumencie zaproponowano także zestaw podstawowych środków minimalizujących negatywne oddziaływania oraz sformułowano wytyczne do monitoringu środowiska.

Tym samym wyróżnienie kategorii działań zaprezentowanych w Tabeli 1. posłużyło do identyfikacji wszelkiego rodzaju potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko związanych z fazą realizacji i eksploatacji inwestycji. Oddziaływania identyfikowano odrębnie dla każdego z Komponentów ze względu na odmienną specyfikę przyrodniczą, charakterystykę, krajobraz, i inne czynniki środowiskowe. Analizowano wystąpienie oddziaływań na szerokie spektrum elementów środowiska, zarówno w odniesieniu do przyrody ożywionej jak i nieożywionej.

Zebrane w niniejszym dokumencie informacje, powinny stanowić wytyczne do szczegółowych analiz środowiskowych na kolejnych etapach realizacji Projektu.

Główne rozdziały Ramowego Planu Zarządzania Środowiskiem zawierają następujące informacje:

- **WPROWADZENIE - PODSTAWOWE INFORMACJE O POLSCE**

Rozdział zawiera najistotniejsze informacje o środowisku Polski, prezentując dane o geografii kraju, warunkach klimatycznych, zasobach naturalnych, w tym ukazuje podstawowe charakterystyki demograficzne i ekonomiczne państwa.

- **PODSTAWOWE DANE ŚRODOWISKOWE**

W tym rozdziale zaprezentowano istotne z punktu widzenia możliwych negatywnych oddziaływań inwestycji, informacje o środowisku naturalnym Polski, w tym przedstawiono charakterystyki dla poszczególnych Komponentów projektu. Szczególną uwagę zwrócono na elementy ściśle powiązane z typem realizowanych przedsięwzięć i ich lokalizacją, takie jak wody powierzchniowe, gleby, objęte ochroną gatunki roślin, zwierząt, siedliska, bioróżnorodność oraz obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.

- **RAMY PRAWNE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM POWODZIOWYM**

W rozdziale zaprezentowano najistotniejsze uwarunkowania formalno-prawne związane z podejmowaniem działań służących ograniczeniu ryzyka powodziowego. Uwarunkowania te omówiono w kontekście głównych europejskich polityk w tym zakresie (tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna, Dyrektywa Powodziowa) i ich implementacji do polskiego prawa. Wskazano także na powiązanie prac z zakresu redukcji ryzyka powodziowego z innymi dokumentami o charakterze strategicznym na szczeblu krajowym.

- **CHARAKTERYSTYKA PROCEDUR ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO**

Rozdział zawiera charakterystykę uwarunkowań formalno-prawnych związanych z prowadzeniem procesu oceny oddziaływania na środowisko w kontekście wytycznych wynikających z prawa europejskiego i krajowego. Procedury oceny oddziaływania na środowisko scharakteryzowano w odniesieniu do zgeneralizowanego poziomu analizy – ocena strategiczna, jak i na poziomie poszczególnych przedsięwzięć wymagających bardziej szczegółowego poziomu rozpoznania w zakresie oddziaływań na środowisko.

- **CHARAKTERYSTYKA PROJEKTU – KONCEPCJA ROZWIĄZAŃ**

W rozdziale zawarto informacje o celach ogólnych i szczegółowych przedsięwzięcia, przedstawiono charakterystyki poszczególnych działań zaplanowanych do realizacji w ramach Projektu oraz zaprezentowano strukturę projektu zawierającą jego podział na poszczególne Komponenty i zadania realizowane w ramach każdego z nich.

- **ODDZIAŁYWANIA ŚRODOWISKOWE**

W rozdziale opisano sposób identyfikacji potencjalnych negatywnych oddziaływań generowanych przez poszczególne rodzaje działań planowane do realizacji w ramach Projektu.

- **PLAN REALIZACJI ŚRODKÓW MINIMALIZACYJNYCH I KOMPENSACYJNYCH**

Zaproponowano odpowiednie środki minimalizacyjne i kompensacyjne dla zidentyfikowanych oddziaływań na środowisko. Powyższe obejmuje różnorodne środki zalecane do wdrożenia na etapie projektu wykonawczego i/lub realizacji projektów inwestycyjnych. W niektórych przypadkach, identyfikacja środków łagodzących będzie możliwa wyłącznie na etapie oceny środowiskowej poszczególnych projektów.

- **PLAN MONITORINGU**

Zaproponowano ogólny system monitoringu środowiska w celu zmonitorowania skali i znaczenia przyjętych niekorzystnych oddziaływań i zaproponowanych czynności minimalizacyjnych niezbędnych w celu zapewnienia właściwej realizacji środków minimalizacyjnych i oceny ich skuteczności. Przedmiotowy rozdział przedstawia parametry

środowiskowe objęte monitoringiem, uzasadnienie monitoringu i strony odpowiedzialne za przeprowadzenie takiego monitoringu na każdym etapie Projektu.

- **ZAŁĄCZNIKI**

W załącznikach 1-3 dla każdego z Komponentów Projektu przedstawiono opis:

- oddziaływań na środowisko – przedstawiono także szerokie spektrum możliwych oddziaływań w odniesieniu do biotycznych i abiotycznych komponentów środowiska, jak i wartości kulturowych oraz dóbr materialnych,
- działań minimalizujących – w odniesieniu do zidentyfikowanych uprzednio oddziaływań zaproponowano adekwatne środki minimalizujące negatywne oddziaływania na środowisko. Obejmują one różnego rodzaju środki zalecane do wdrożenia na etapie szczegółowego projektowania i/lub realizacji przedsięwzięć. W części przypadków zaproponowanie środków minimalizujących będzie dopiero możliwe na etapie oceny oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć,
- działań monitoringowych – zaplanowano ogólny system monitoringu środowiska ukierunkowany na monitorowanie zarówno skali i istotności przewidywanych negatywnych oddziaływań, jak i istotnych proponowanych środków minimalizujących, tak aby we właściwy sposób nadzorować ich prawidłowe wdrożenie i ocenić skuteczność. Przedstawiono parametry środowiska podlegające monitoringowi, uzasadnienie dla podjęcia monitoringu oraz podmioty odpowiedzialne za jego prowadzenie na każdym z etapów realizacji Projektu.

W załącznikach 4-6 przedstawiono mapy zakresu przedsięwzięć na tle granic administracyjnych, jednolitych części wód powierzchniowych i obszarów chronionych. Załącznik 7 przedstawia zestawienie wszystkich działań, jakie mają być zrealizowane w ramach Projektu (stan na marzec 2015 roku).

Załączniki 8-11 zawierają szczegółowy opis procesu konsultacji społecznych Ramowego PZŚ.

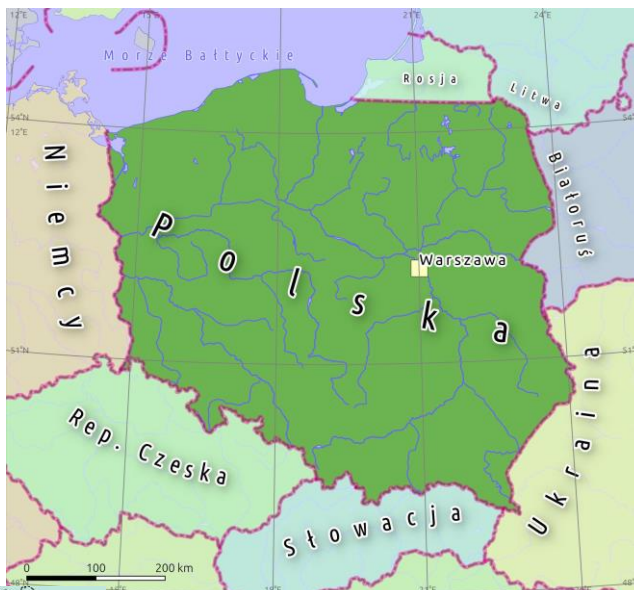
- **SPRAWOZDANIE Z PROCESU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH**

W rozdziale przedstawiono szczegółowe raporty z przeprowadzonego procesu konsultacji społecznych Ramowego PZŚ.

4.2 WPROWADZENIE – PODSTAWOWE INFORMACJE O POLSCE

Rzeczpospolita Polska położona jest w Europie Środkowej. Rozciąga się z zachodu na wschód między 14°07' dł. geogr. wsch. a 24°09' dł. geogr. wsch. (689 km) oraz z południa na północ między 49°00' szer. geogr. pn. a 54°50' szer. geogr. pn. (649 km). Polska graniczy z 7 państwami: z Rosją, Litwą, Białorusią, Ukrainą, ze Słowacją, Czechami oraz z Niemcami. Długość granicy państwa wynosi 3 511 km, z czego najdłuższy odcinek granicy współdzieli z Republiką Czeską (796 km). Granica morska ma 440 km długości, natomiast długość linii brzegowej wynosi 770 km.

Powierzchnia Polski wynosi 312 679 km², na co składa się 311 888 km² obszaru lądowego oraz 791 km² morskich wód wewnętrznych. Liczba mieszkańców wynosi 38,5 mln, a gęstość zaludnienia 123,11 osób/km².

Państwo Polskie dzieli się wewnętrznie na 16 województw, 66 miast na prawach powiatu, 314 powiatów oraz 2479 gmin. Największe pod względem liczby ludności oraz powierzchni jest województwo mazowieckie (5,3 mln mieszkańców, 35 558 km² powierzchni), najmniejsze zaś województwo opolskie (ok 1 mln mieszkańców, 9 412 km² powierzchni). W obrębie dorzecza Odry projekt realizowany będzie na terenie woj. dolnośląskiego, lubuskiego oraz zachodniopomorskiego.

Stolicą Polski jest Warszawa leżąca w środkowej części kraju nad rzeką

Wisłą, w województwie mazowieckim. Jest ona największym pod względem liczby ludności miastem Polski – mieszka na jej terenie 1 724 400 osób. Pozostałe większe miasta na terenie kraju to: Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Poznań i Wrocław. Najważniejsze ośrodki miejskie, krajobraz kulturowy oraz najważniejsze zabytki w regionach, gdzie realizowany będzie projekt omówione zostały w rozdz. 5.2 i 5.3 dokumentu. Największe miasta bezpośrednio objęte projektem to:

- Kraków (ok. 760 tys. mieszkańców)
- Szczecin (ok. 408 tys. mieszkańców)
- Tarnobrzeg (ok. 48 tys. mieszkańców)
- Kłodzko (ok. 28 tys. mieszkańców)

- Sandomierz (ok. 24 tys. mieszkańców)
- Słubice (ok. 16 tys. mieszkańców).

W Polsce ogólna gęstość dróg publicznych wynosi 89,8 km na 100 km². Największą gęstością sieci drogowej charakteryzuje się województwo śląskie oraz małopolskie (120-174 km/100 km²), najmniejszą zaś lubuskie, zachodniopomorskie oraz warmińsko-mazurskie (mniej niż 60 km/100 km²). Łącznie na terenie Polski jest 281 000 km dróg publicznych, z czego 1 492 km stanowią autostrady. Eksploatowane linie kolejowe mają łączną długość 19 328 km, co daje gęstość 6,2 km/100 km². Suma dróg wodnych śródlądowych żeglownych wynosi 3 655 km.

Polska od 1 maja 2004 r. jest członkiem Unii Europejskiej. Pozostałe organizacje międzynarodowe, do których należy to: NATO, ONZ, OECD, Rada Europy oraz Wspólnota Demokracji.

Polska leży w zasięgu klimatu umiarkowanego przejściowego, który kształtują różne masy powietrza: arktyczno - kontynentalnego, arktyczno -morskiego, polarno - kontynentalnego, polarno - morskiego, zwrotnikowo - kontynentalnego, zwrotnikowo – morskiego. Największy wpływ na pogodę mają układy ciśnienia znad Atlantyku: w zimie Niż Islandzki, zaś latem Wyż Azorski przynoszący powietrze zwrotnikowe. Okresowo pogodę kształtują układy ciśnienia znad Azji i Afryki. Generalnie klimat Polski charakteryzuje się dużą zmiennością typów pogody. Średnia roczna temperatura na terenie Polski jest zróżnicowana i wynosi 7-8°C. Najwyższe wielkości opadów występują w strefie gór i przedgórzy. W Sudetach i w Karpatach opady wynoszą od 800-1200 mm deszczu, do 1400 mm rocznie wysoko w górach. Na Pojezierzach i pasie wyżyn średni opad wynosi około 600 do 800 mm deszczu na rok. Najniższe opady rejestruje się w centralnej części - ok. 500 mm rocznie.

W Polsce możemy wyróżnić trzy główne typy reżimu rzecznego: niwalny, niwalno-pluwialny, pluwialno-niwalny. W zależności od typu reżim kształtuje się dobowy odpływ wód rzecznych. Rzeki Sudeckie (Komponent 2) i Karpackie (Komponent 3) charakteryzują się dużą zmiennością przepływów dobowych, cechują je gwałtowne i krótkotrwałe wezbrania, często związane z nawałnym opadem. Rzeki wyżynne odznaczają się względnie wyrównanym przepływem wód oraz dużą zdolnością retencyjną dolin. Rzeki nizinne (Komponent 1 i 3) i rzeki pojezierzy ze względu na niewielki spadek terenu posiadają wyrównane przepływy. Ze względu na zróżnicowane warunki klimatyczno-morfologiczne na terenie Polski występują dwa okresy występowania wysokich przepływów wód rzecznych: luty- kwiecień – wezbrania roztopowe; maj-sierpień wezbrania opadowe.

Obszar Polski położony jest w obrębie dwóch obszarów fizycznogeograficznych: Europa Zachodnia, Europa Wschodnia oraz podobszarów: Pozaalpejska Europa Środkowa, Karpaty, Podkarpacie i kotliny wewnętrzne, Niż Wschodnioeuropejski. W ich obrębie wyróżniono 7 prowincji krajobrazowych, w tym:

- Niż Środkowoeuropejski, w jego skład wchodzi regiony: Pobrzeże Południowobałtyckich, obejmujących południowe wybrzeże Bałtyku od Zatoki Kilońskiej do Zalewu Wiślanego, obejmując Pobrzeże Szczecińskie, Pobrzeże Koszalińskie do Pobrzeże Gdańskie; klimat strefy pobrzeży południowobałtyckich kształtują masy napływające znad Oceanu Atlantyckiego. Zimy są z reguły łagodne, lata z umiarkowaną temperaturą. Średnie roczne sumy opadów wahają się od 600-700 mm. Dominują gleby bagienne, mady, gleby brunatne, gleby. Pojezierza

Południowobałtyckie - rozciągają się od Pobrzeży Południowobałtyckich na północy po Niziny Środkowopolskie na południu, od Odry na zachodzie po Pasłękę na wschodzie; Klimat jest zróżnicowany, W strefie Pojezierza Wielkopolskiego i Kaszubskiego posiada typowe cechy morskie, jest to krajobraz młodo glacialny z dużą ilością jezior genezy lodowcowej.

- Masyw Czeski (większość Masywu położona jest w Czechach, częściowo na terenie Austrii, Niemiec i Polski, prowincja obejmuje: Krainę Rudaw, Krainę Sudecką, Płytę Czeską, Krainę Szumawską, Wyżynę Berounki, Wyżynę Czesko-Morawską.) W Polsce w jej skład wchodzi podprowincja: Sudety z Przedgórzem Sudeckim – Sudety stanowią pasmo górskie o urozmaiconej budowie geologicznej i rzeźbie, w ich obrębie występują duże kotliny: Kłodzka oraz Jeleniogórska, klimat typowo górski, chłodny i wilgotny.
- Niż Wschodniobałtycko-Białoruski (obejmuje Pobrzeża Wschodniobałtyckie, Pojezierza Wschodniobałtyckie, Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie, Polesie). W strefie pobrzeży przeważa krajobraz polodowcowy o urozmaiconej rzeźbie, klimat ma cechy klimatu morskiego, zimy trwają dłużej i są mroźniejsze jak na Pobrzeżach Południowobałtyckich, w obrębie pojezierzy dominuje rzeźba pagórkowata z jeziorami, klimat zróżnicowany, średnie sumy opadów w roku wahają się w granicach 550 mm w obrębie wysoczyzn, zaś obszar Polesia cechuje klimat suchy i mroźny.
- Wyżyny Polskie (w ich skład wchodzi: Wyżyna Śląsko-Krakowska, Wyżyna Małopolska i Wyżyna Lubelsko-Lwowska). Klimat zróżnicowany, wilgotny na zachodzie i z cechami kontynentalizmu na wschodzie, cechują go stosunkowo duże opady (od 500 mm do 800 mm), średnia roczna temp powietrza zróżnicowana wynosi 7,5-10°C.
- Wyżyna Ukraińska (podprowincja: Wyżyna Wołyńsko-Podolska), rzeźba pagórkowata, klimat umiarkowany ciepły, pod wpływem klimatu kontynentalnego. Suche i ciepłe lata oraz długie mroźne zimy.
- Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem Zachodnim i Północnym (obejmują: Podkarpacie Północne, Zewnętrzne Karpaty Zachodnie, Centralne Karpaty Zachodnie), klimat ma cechy klimatu górskiego, na wschód wzrasta kontynentalizm, opady wynoszą 600-800 mm.

Karpaty Wschodnie z Podkarpaciem Wschodnim (obejmuje: Podkarpacie Wschodnie, Zewnętrzne Karpaty Wschodnie, Beskidy Wschodnie), Zaznacza się tu znaczny kontynentalizm klimatu. Lata są krótsze jak w Karpatach Zachodnich a zimy dłuższe

Istotny wpływ na kształtowanie współczesnej sieci rzecznej w Polsce wywarły kolejne okresy zlodowaceń. W okresie czwartorzędu wody roztopowe formowały rozległe pradoliny, wykorzystywane obecnie przez większość dużych rzek. Największe rzeki Polski to Wisła o długości 1047 km i Odra, całkowita długość wynosi 854 km. Głównym zlewiskiem jest Morze Bałtyckie, do którego uchodzi ponad 99 % rzek i cieków z terenu Polski. Niewielki procent należy do zlewiska Morza Czarnego (Strwiąż i Orawa) oraz do Morza Północnego_(Orlica i Iżera). W Polsce możemy wyróżnić regiony wodne:

- *dorzecze Wisły*: region wodny Małej Wisły, region wodny Górnej Wisły, region wodny Środkowej Wisły, region wodny Dolnej Wisły
- *dorzecze Odry*: region wodny Górnej Odry, region wodny Środkowej Odry, region wodny Dolnej Odry i Przemyśla Zachodniego, region wodny Warty

- *dorzecze Dniestru* : region wodny Dniestru
- *dorzecze Dunaju*: region wodny Czarnej Orawy, region wodny Czadeczki, region wodny Morawy
- *dorzecze Jarft*: region wodny Jarft
- *dorzecze Łaby*: region wodny Izery, region wodny Łaby i Ostrożnicy (Upa), region wodny Metuje, region wodny Orlicy
- *dorzecze Niemna*: region wodny Niemna
- *dorzecze Pregoty*: region wodny Łyny i Węgorapy
- *dorzecze Świeżej*: region wodny Świeżej
- *dorzecze Ücker*: region wodny Ücker.

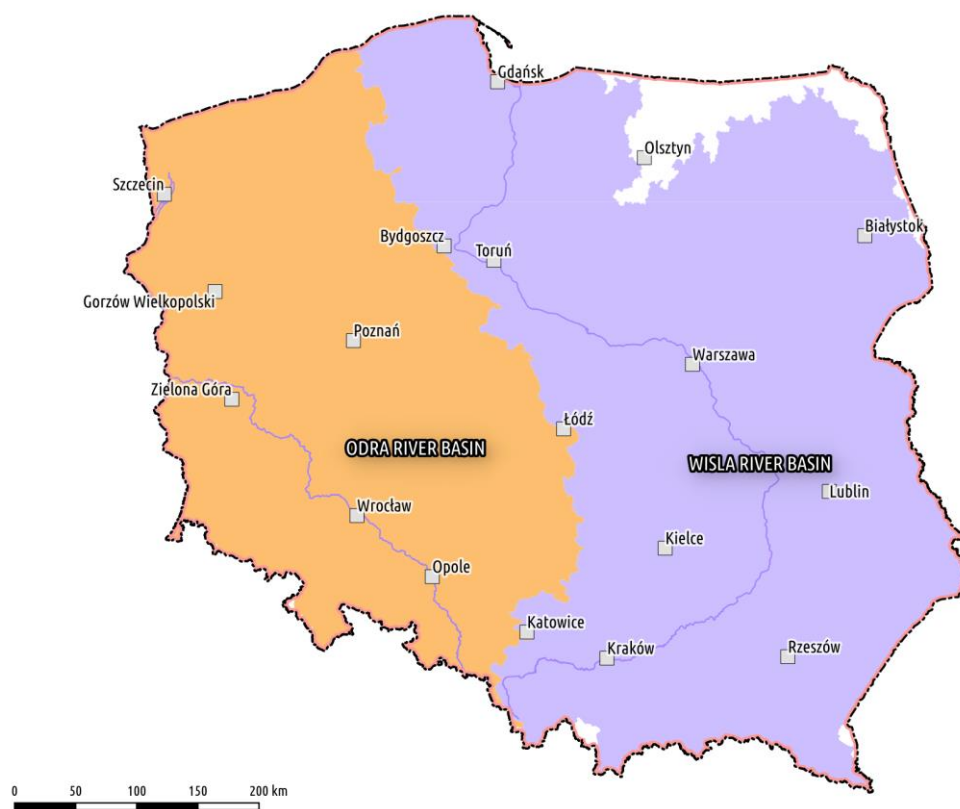
W roku 2013, 32,5% całkowitej powierzchni kraju stanowią obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych. Do najważniejszych form ochrony przyrody należą:

- 23 Parki Narodowe (ogólna ich powierzchnia to ponad 314,5 tys. ha), z czego największy jest Biebrzański Park Narodowy (województwo podlaskie), a najmniejszy Ojcowski (2,15 tys. ha);
- 1480 rezerwatów przyrody (ogólna ich powierzchnia 165,7 tys. ha),
- 122 Parki Krajobrazowe (Największy Dolina Baryczy),
- 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków (powierzchnia łączna 5 601 tys. ha),
- 849 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (łączna powierzchnia 3 911 tys. ha).

Występowanie obszarów chronionych w rejonach Polski, gdzie realizowany będzie projekt przedstawiono w rozdz. 7.1.4 niniejszego dokumentu.

Polska stanowi ważną w Europie ostoję występowania takich gatunków zwierząt jak: żubr, kozica, niedźwiedź, ryś, wilk, orlik krzykliwy, bocian biały, skowronek a także m.in. cennych gatunków ryb dwuśrodowiskowych. Ogólnie obszar kraju posiada wysokie walory przyrodnicze na tle pozostałych krajów Europy zarówno w obrębie obszarów stanowiących krajobrazy naturalne jak i antropogeniczne. W obrębie zlewni Odry, w rejonach realizacji projektu występują siedliska przyrodnicze i gatunki roślin typowe dla rozległych dolin dużych rzek nizinnych oraz dla obszarów podgórskich w górnej części zlewni. Florę i faunę w regionach realizacji projektu omówiono w rozdz. 7.1.5.

Charakterystyka wód powierzchniowych na terenie realizacji inwestycji został przedstawiona w rozdziale 7.1.1. Zakres prac planowanych do realizacji na obszarze zlewni rzeki Odry i Wisły został omówiony szczegółowo w rozdziale 6.4.

Ryc. 2 Zlewnia Odry i Wisły na tle granic Polski

5 OPIS PROJEKTU – PROJEKT KONCEPCYJNY

5.1 CEL PROJEKTU

Celem projektu jest zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej ludziom i mieniu w dorzeczu największych polskich rzek tzn Odry i Wisły.

5.2 KOMPONENTY PROJEKTU

5.2.1 KOMPONENT 1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Zakres ochrony przeciwpowodziowej obejmuje zabezpieczenie terenów położonych wzdłuż koryta rzeki Odry Dolnej i Środkowej w zakresie odcinka Odry swobodnie płynącej od miejscowości Nowa Sól do ujścia rzeki Nysy Łużyckiej, odcinka Odry granicznej tj. od ujścia rzeki Nysy Łużyckiej do rozgałęzienia na Odrę Zachodnią i Odrę Wschodnią (w obrębie miejscowości Widuchowa), na odcinku Odry Zachodniej i Odry Wschodniej wraz z obszarem Międzyodrza oraz w zakresie jeziora Dąbie. Całość koniecznych do wykonania prac podzielono na trzy Podkomponenty: 1A - Ochrona obszarów na terenie województwa Zachodniopomorskiego, 1B - Ochrona środkowej i dolnej Odry, 1C - Ochrona przeciwpowodziowa miasta Słubice.

5.2.1.1 PODKOMPONENT 1A - OCHRONA OBSZARÓW NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO.

Głównym celem ochrony przeciwpowodziowej na terenie województwa Zachodniopomorskiego jest zbudowanie systemu zintegrowanej gospodarki wodą w dorzeczu rzeki Odry, w którym uwzględnione będą takie aspekty jak zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów przyległych, ochrona czystości wód rzeki Odry, środowiska przyrodniczego i kulturowego. Wszystkie zadania w ramach Podkomponentu 1A kompleksowo rozwiązują problemy związane z ochroną przeciwpowodziową obejmując obszary najbardziej zagrożone wystąpieniem powodzi. Podkomponent 1A zawiera następujące zadania:

- **1A.1 - Wał Chlewice-Porzecze - wał cofkowy rzeki Odry przy rzece Myśli.** Celem zadania jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Chlewice oraz Porzecze przed wielkimi wodami rzeki Odry oraz wodami cofkowymi rzeki Myśli (prawobrzeżny dopływ rzeki Odry) poprzez wykonanie wału przeciwpowodziowego okalającego zabudowania miejscowości Chlewice.
- **1A.2 - Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Ognicy nad rzeką Odra.** Celem zadania jest zabezpieczenie terenów przylegających do rzeki Odry przed zalewaniem wodami powodziowymi oraz polepszenie odpływ wód ze zmeliorowanych obszarów rolnych.
- **1A.3 - Osinów - Łubnica. Modernizacja międzywału.** Celem zadania jest umożliwienie niezakłóconego przepływu wielkich wód oraz lodów rzeką Odrą i obszarem międzywału poprzez ograniczenie warunków powstawania zatorów

lodowych powodujących spiętrzenia wód powodziowych w czasie roztopów wiosennych. Powyższe działania poprawią bezpieczeństwo obszarów przybrzeżnych na terenie powiatu Gryfińskiego.

- **1A.4 - Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Radziszewo i Daleszewo nad rzeką Odrą w km 726+400 - 727+960.** Celem zadania jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Radziszewo i Daleszewo przed wielkimi wodami rzeki Odry poprzez budowę nowych wałów przeciwpowodziowych.
- **1A.5 - Modernizacja polderu Marwickiego.** Celem zadania jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Marwice, Krajnik, Krzypnica oraz części miasta Gryfino i znajdujących się zakładów przemysłowych w tym: Elektrowni Dolna Odra, Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych Gryfino, Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej i oczyszczalni ścieków o łącznej powierzchni obszaru chronionego około 1500 ha. Zadanie obejmuje trzy etapy realizacji:
 - Etap I - Krajnik - Marwice. Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wschodnią w km 712+100 - 708+862
 - Etap II - Mniszki - Gryfino. Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wschodnią w km 720+935 - 718+850
 - Etap III - Modernizacja stacji pomp Krajnik
- **1A.6 - Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza.** Celem zadania jest osiągnięcie równowagi hydrologicznej na całym obszarze Międzyodrza pomiędzy dwiema odnogami rzeki Odry: Odrą Zachodnią i Odrą Wschodnią, poprzez doprowadzenie do takiej pracy kanałów, rowów i urządzeń hydrotechnicznych, aby zapewnić odpowiednie nawadnianie i szybkie odwadnianie obszarów cennych przyrodniczo jednocześnie podnosząc poziom bezpieczeństwa powodziowego terenów przyległych do rzeki Odry.

5.2.1.2 PODKOMPONENT 1B - OCHRONA ŚRODKOWEJ I DOLNEJ ODRY.

Zagrożenie powodziowe w warunkach zimowych stanowią zatory lodowe powstałe w skutek powstrzymania spływu lodów przez istniejące przeszkody powodujące w następstwie spiętrzenie wody i zalanie terenów przyległych. Ze względu na specyfikę ochrona przeciwpowodziowa polskich i niemieckich miejscowości nadrzecznych na odcinku środkowej i dolnej Odry sprowadza się przede wszystkim do zapobiegania powstawaniu powodzi zatorowych oraz zapewnieniu swobodnego spływu wód roztopowych. Głównym celem inwestycji jest ograniczenie możliwości powstawania zatorów lodowych oraz umożliwienie prowadzenia akcji lodołamania jako najskuteczniejszego narzędzia do minimalizowania zagrożeń powodzią zimowymi. Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez: remont i modernizację istniejącej zabudowy regulacyjnej, likwidację miejsc zatorogennych, ujednolicenie warunków przepływu i ruchu rumowiska oraz przebudowę istniejących budowli mostowych. Działania te pozwolą na bezpieczne przeprowadzenie podchodu lodu w dół rzeki i tym samym zmniejszenie zagrożenia powodziowego na terenach przyległych. Podkomponent 1B zawiera następujące zadania:

- **1B.1 - Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej - odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej - w celu przystosowania docinka Odry od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej**

Celem zadania jest poprawa warunków żeglugowych na odcinku Odry swobodnie płynącej i przystosowanie jej do III klasy drogi wodnej poprzez zwiększenie średnich głębokości oraz bardziej zbilansowany transport rumowiska. Powyższe działania pozwolą zmniejszyć ilość miejsc zatorogennych ujednolicając warunki przepływu i ruchu rumowiska a przystosowanie rzeki do III klasy drogi wodnej pozwoli na prowadzenie zimowej osłony przeciwlodowej i żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania. Odra swobodnie płynąca od stopnia wodnego w Brzegu Dolnym do ujścia Nysy Łużyckiej jest drogą wodną II klasy. Odcinek ten, o długości 260 km, charakteryzuje się najgorszymi parametrami technicznymi i warunkami żeglugowymi. Ze względu na duży zakres przedsięwzięcia, projektowaną inwestycję podzielono na trzy etapy. Etap I i II obejmuje prace remontowe i odtworzeniowe. Etap III obejmuje prace inwestycyjne. Etap I (obecnie realizowany) obejmuje swym zakresem odcinek rzeki na terenie województwa dolnośląskiego tj. od km 300+000 (poniżej budowanego stopnia wodnego Malczyce) do km 399+200 (powyżej miejscowości Nowa Sól). Etap II obejmuje odcinek rzeki Odry na terenie województwa lubuskiego powyżej miejscowości Nowa Sól (od km 399+200) do ujścia rzeki Nysy Łużyckiej (do km 542+400). Etap III obejmuje całość zadania tj. odcinek rzeki Odry od km 300+000 (poniżej budowanego stopnia wodnego Malczyce) do km 542+400 (ujście rzeki Nysy Łużyckiej).

W ramach etapu II planuje się odbudowę istniejącej zabudowy regulacyjnej w postaci ostróg oraz lokalne wykonanie prac bagrowniczych. Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo i obejmuje do odbudowy łącznie 341 wytypowanych ostróg.

W ramach etapu III w celu zapewnienia wymaganej dla III klasy drogi wodnej głębokości wykonane zostaną tamy podłużne oraz rozbudowane istniejące ostrogi (nieujęte w etapie I i II). W celu osiągnięcia wymaganej geometrii drogi wodnej zostaną skorygowane parametry eksploatacyjne – promienie łuków i szerokość szlaku w miejscach tego wymagających. Prace w ramach etapu III mają uwzględniać i nie kolidować z pracami realizowanymi w ramach etapu I i II. Z uwagi na szeroki zakres przedsięwzięcia, planowana inwestycja została podzielona na dwa etapy: Etap 1 (w trakcie realizacji) obejmujący odcinek województwa dolnośląskiego oraz Etap 2 (planowany) obejmujący odcinek Odry w województwie lubuskim od miejscowości Nowa Sól (od km 427+500) do ujścia rzeki Nysy Łużyckiej (do km 542+400). W ramach przedsięwzięcia planuje się przebudowę istniejących obiektów regulacyjnych oraz oczyszczenie koryta Odry. Powyższe środki zredukują ilości zablokowanych obszarów poprzez ujednolicenie warunków przepływu i przeniesienie obciążenia rzeki, podczas gdy przystosowanie rzeki do cieków Klasy 3 umożliwi wdrożenie programu zimowego usuwającego lód oraz wprowadzenie lodołamaczy.

- **1B.2 - Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania.** Odra graniczna obejmuje odcinek rzeki od km 542+400 (ujście rzeki Nysy Łużyckiej) do km 704+100 (rozgałęzienie na Odrę Zachodnią i Odrę Wschodnią w obrębie miejscowości Widuchowa). Celem zadania jest zapewnienie możliwości prowadzenia akcji lodołamania (uzyskanie ujednoliconej głębokości w wielkości co najmniej 1,80m) oraz poprzez stabilizację warunków

przepływu i likwidację miejsc zatorogennych umożliwienie odprowadzenia lodu z rzeki Odry do morza Bałtyckiego. Na odcinku granicznym Odra jest rzeką uregulowaną. Stan utrzymania zabudowy regulacyjnej po stronie polskiej i niemieckiej jest niewystarczający. Doprowadziło to w ostatnich dziesięcioleciach do załadowiania i stałego pogarszania się głębokości szlaku żeglownego. Powyższe utrudnia a na niektórych odcinkach wręcz uniemożliwia prowadzenie akcji lodołamania i odprowadzania lodu w dół rzeki, stanowiąc tym samym znaczne zagrożenie dla ochrony przeciwpowodziowej. Zakres planowanych do wykonania prac bazuje na istniejącej zabudowie regulacyjnej, a ewentualne zmiany nie będą wychodziły poza istniejące koryto. Zgodnie z ustaleniami pomiędzy Polską i Niemiecką stroną realizację przedsięwzięcia podzielono na etapy. W pierwszym etapie zostaną zlikwidowane wspólnie ustalone miejsca limitujące (priorytetowe), a w dalszych etapach, zgodnie z zatwierdzoną przez obie strony koncepcją, zostaną przeprowadzone pozostałe prace.

Zadanie obejmuje dwa etapy realizacji:

- Etap I - Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania.
- Etap II - Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej.
-
- **1B.3 - Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglownego.** Celem zadania jest poprzez budowę infrastruktury postojowo-cumowniczej oraz wykonanie nowego oznakowanie szlaku żeglownego poprawa warunków nawigacyjnych na Odrze dolnej i granicznej na odcinku od ujścia rzeki Nysy Łużyckiej do jeziora Dąbie. W ramach zadania na terenie miasta Szczecina wykonana zostanie również baza postojowo – cumownicza dla lodołamaczy. Docelowo przewiduje się wspólne korzystanie z wykonanej infrastruktury portowej przez Nadzór Wodny, bazę lodołamaczy oraz wszystkie jednostki pływające należące do RZGW w Szczecinie. W okresie zimowym efektem realizacji zadania będzie zwiększenie efektywności i bezpieczeństwa prowadzenia akcji lodołamania przy użyciu lodołamaczy z możliwością operacyjnego wykorzystywania utworzonych miejsc postojowych.

Zadanie obejmuje dwa etapy realizacji:

- Etap I - Budowa bazy postojowo-cumowniczej dla lodołamaczy.
- Etap II - Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglownego.
- **1B.4 - Poprawa przepływu wód powodziowych w okresie zimowym z Jeziora Dąbie.** Celem zadania jest pogłębienie toru wodnego na jeziorze Dąbie w celu umożliwienia prowadzenia zimowej osłony przeciwlodowej i żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania na obszarze jeziora. Jezioro Dąbie stanowi główny odbiornik spływającej z górnych odcinków rzeki Odry kry lodowej. Niezależnie od miejsca powstania zatoru lodowego każda akcja lodołamania na

rzece Odrze, Warcie i Noteci musi rozpocząć się na jeziorze Dąbskim do którego musi zostać odprowadzona kra lodowa z rejonu całej rzeki. Zadanie to jest więc elementem kluczowym zimowej ochrony przeciwpowodziowej na rzece Odrze.

- **1B.5 - Bagrowanie przekopu Klucz-Ustowo.** Klucz-Ustowo jest odgałęzieniem rzeki Odry Wschodniej w km 730,5 i łączy się z Odrą Zachodnią w km 29,8. Celem zadania jest poprawa istniejącej sytuacji na drodze wodnej poprzez zwiększenie istniejącej głębokości. W warunkach zimowych inwestycja umożliwi prowadzenie zimowej osłony przeciwlodowej i żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania na tym odcinku rzeki.
- **1B.6 - Przebudowa mostów w celu zapewnienia minimalnego prześwitu.** Celem zadania jest poprzez przebudowę istniejących budowli mostowych przecinających drogę wodną zapewnienie właściwego prześwitu dla prowadzenia akcji lodołamania przy użyciu lodołamaczy. Istniejące mosty na Odrze stwarzają realną przeszkodę dla prowadzenia zimowej osłony przeciwlodowej oraz żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania. W ramach zadania do przebudowy wytypowano pięć mostów które stanowią największe utrudnienie często uniemożliwiając prowadzenie skutecznej akcji lodołamania. Zakres zadania podzielono na etapy przyporządkowując poszczególne mosty beneficjentom właściwie do zarządzanego przez nie odcinka rzeki Odry:
 - Etap I - Mosty na odcinku rzeki w zarządzie RZGW w Szczecinie.
 - Most kolejowy w km 733,7 rzeki Regalicy w Szczecinie,
 - Most kolejowy w km 615,1 rz. Odry w Kostrzynie nad Odrą,
 - Most drogowy w km 614,9 rz. Odry w Kostrzynie nad Odrą,
 - Most drogowy w km 2,45 rz. Warty w Kostrzynie nad Odrą
 - Etap II - Mosty na odcinku rzeki w zarządzie RZGW we Wrocławiu.
 - Most drogowy w km 514,10 rz. Odry w Krośnie Odrzańskim.
- **1B.7 Ochrona przeciwpowodziowa miasta Nowa Sól i obszarów poniżej miasta Krosno Odrzańskie.** Celem zadania jest ochrona terenów położonych wzdłuż doliny rzeki Odry ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeniem przeciwpowodziowym miasta Nowa Sól i terenów położonych poniżej miasta Krosno Odrzańskie. Całość zadania została podzielona na trzy etapy:
 - ETAP I - Nowa Sól-Pleszów. Budowa lewobrzeżnego obwałowania rzeki Odry w km 429,85-432,40 oraz obwałowań rzeki Czarnej Strugi w km 0+000-3+330Zadanie jest kontynuacją modernizacji systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego miejscowości Nowa Sól i pierwszym etapem realizacji zmiany sposobu i poprawy zabezpieczenia przeciwpowodziowego dzielnicy Pleszów, ale także terenów zabudowanych w gminie Otyń.

Teren chroniony niniejszym projektem obejmuje tereny zabudowane w północnej części miasta Nowa Sól (głównie w dzielnicy Pleszówek), tereny zabudowane Otynia, Modrzycy i Konradowa, a także tereny rolnicze położone na polderze Bobrowniki i w obrębie w/w miejscowości. Powierzchnia terenu potencjalnego i bezpośredniego zagrożonego powodzią wynosi 29,3 km² (2930 ha). Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo i obejmuje:

- Rozbudowę lewobrzeżnego wału rzeki Odry na długości 2737 m wraz z robotami towarzyszącymi (przejazdy przez wał, przepusty wałowe, remont drogi, rozbiórki na terenie ogródków działkowych, przebudowę linii energetycznej)
 - Rozbudowę lewobrzeżnego wału cofkowego rzeki Czarnej Strugi wraz z budowlami z nim związanymi (przejazdy przez wał, przepusty wałowe, remont drogi) w tym rozbudowę istniejącego korpusu wału na długości 2,619 km oraz budowę nowego odcinka wału o długości 510 m
 - Rozbudowę prawobrzeżnego wału cofkowego rzeki Czarnej Strugi wraz z budowlami z nim związanymi obejmującą w szczególności rozbiórkę wału na odcinku na długości 244 m, rozbudowę odcinka istniejącego wału przeciwpowodziowego o długości 2,402 km, budowę nowego odcinka wału na długości 371 m.
 - Regulację koryta rzeki Czarnej Strugi
- ETAP II-Nowa Sól-Pleszówek. Budowa przepompowni odwadniającej z modernizacją istniejących obwałowań na rzece Czarnej Strudze

Zadanie jest kontynuacją modernizacji systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego miejscowości Nowa Sól i drugim etapem realizacji zmiany sposobu i poprawy zabezpieczenia przeciwpowodziowego dzielnicy Pleszówek, ale także terenów zabudowanych w gminie Otyń. Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo i obejmuje:

- Budowę lewobrzeżnego wału rzeki Odry przegradzającego dolinę Czarnej Strugi i uniemożliwiającego cofkowe wejście wód rzeki Odry w dolinę Czarnej Strugi.
 - Budowę przepompowni wód powodziowych wraz z obiektami towarzyszącymi, odprowadzającą wody rzeki Czarnej Strugi w przypadku wystąpienia wielkich wód powodziowych w rzece Odrze.
 - Regulację rzeki Czarnej Strugi na odcinku od km 3+33 do km 7+618 wraz z rozbudową obustronnych wałów przeciwpowodziowych i obiektów z nimi związanymi
- ETAP III – Rozsuniecie wału lewobrzeżnego (rozbiórka i budowa nowego wału) (Wężyska - Chlebowo. Budowa lewostronnego wału przeciwpowodziowego rzeki Odry w km 528,6÷532,0).

Celem zadania jest budowa nowego wału przeciwpowodziowego (wraz z elementami towarzyszącymi) na odcinku pomiędzy miejscowościami Wężyska-Chlebowo, który ma zastąpić istniejący, uszkodzony w czasie powodzi z 1997 roku wał przeciwpowodziowy. Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo. Objęty projektem odcinek wału o długości 5513 m jest fragmentem lewostronnego wału chroniącego tereny o powierzchni 4150 ha. Są to tereny zabudowane miejscowości : Kosarzyn, Łomy, Chlebowo, Wężyska, Czarnowo Sarbia, Chojna, Retno, Strumienno a także tereny rolnicze i leśne. Liczba ludności zamieszkująca w/w miejscowości wynosi ok. 2,8 tys. osób. Nowy wał projektuje się znacznie odsunąć od koryta rzeki w celu zwiększenia przepustowości doliny.

Celem przedsięwzięcia inwestycyjnego jest poprawa stopnia ochrony przeciwpowodziowej lewobrzeżnej doliny rzeki Odry w rejonie w/w miejscowości, zgodnie z „Generalną strategią ochrony przed powodzią górnej i środkowej Odry po Wielkiej Powodzi Lipcowej 1997 r.” opracowanej na zlecenie RZGW we Wrocławiu 1998 r.

5.2.1.3 PODKOMPONENT 1C - OCHRONA P. POWODZIOWA MIASTA SŁUBICE

Powódź w roku 1997 spowodowała realne zagrożenie Słubic, którego efektem było zarządzenie ewakuacji ludności. Długotrwały stan alarmowy spowodował znaczne osłabienie wałów w rejonie Słubic. Ewentualna utrata stateczności i przerwanie wałów miałyby dla miasta tragiczne rozmiary – prawie całe Słubice, ze względu na niskie położenie, znalazłyby się pod wodą. W celu poprawienia ochrony przeciwpowodziowej miasta Słubice projektuje się wzmocnienie i poszerzenie istniejącego wału wzdłuż rzeki Odry, wykonanie nowego wału okrężnego zabezpieczającego Słubice od północy (zadanie 1C.1) oraz odbudowę koryt cieków Czarnego Kanału i Raczej Strugi (zadanie 1C.2).

- **1C.1- Rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych.** Celem zadania jest zabezpieczenie miasta Słubice przed powodzią poprzez wzmocnienie i poszerzenie istniejącego wału przeciwpowodziowego wzdłuż rzeki Odry (od km 582+500 do km 588+000) oraz wykonanie nowego wału okrężnego od strony północnej (początek wału w km 587+400 biegu rzeki Odry). Zakres prac obejmuje przebudowę istniejącego wału przeciwpowodziowego na odcinku o długości około 6,9km oraz wybudowanie nowego wału przeciwpowodziowego na odcinku o długości 5,9km.
- **1C.2 - Odbudowa Czarnego Kanału i Raczej Strugi.** Celem zadania jest umożliwienie należytego odwodnienia terenów przyległych i odprowadzenia wód powierzchniowych do koryta Raczej Strugi i koryta Czarnego Kanału poprzez przywrócenie należytego stanu technicznego istniejącym urządzeniom hydrotechnicznym. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się odbudowę koryta Raczej Strugi na długości 2,0km, oraz odbudowę koryta Czarnego Kanału na długości około 4,1km.

5.2.2 KOMPONENT 2 - OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Zakres ochrony przed powodzią Kotliny Kłodzkiej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe mieszkańców (około 234 tys.) i obszarów zabudowanych o łącznej powierzchni około 497 ha. Zadanie ukierunkowane jest na ochronę życia ludzi i zwierząt a także wartości materialnych. W ramach inwestycji przewidziana jest również ochrona około 250 gospodarstw w trybie indywidualnym. Zagrożenie przeciwpowodziowe Kotliny Kłodzkiej wynika przede wszystkim z niewystarczającej przepustowości koryt rzek i potoków oraz obiektów komunikacyjnych, zbyt małej ilości zbiorników przeciwpowodziowych, niewystarczającej ilości i wysokości obwałowań. Do tego dochodzi zły stan techniczny istniejących obiektów przeciwpowodziowych nie zapewniający ochrony powodziowej mieszkańcom terenów nadbrzeżnych. Zakres prac związanych z ochroną przeciwpowodziową Kotliny Kłodzkiej obejmuje podjęcie działań zarówno w ramach obrony czynnej - Podkomponent 2A, jak i w ramach ochrony biernej - Podkomponent 2B.

5.2.2.1 PODKOMPONENT 2A - OCHRONA CZYNNA

Zakres ochrony czynnej obejmuje budowę czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych: Boboszków na rzece Nysie Kłodzkiej, Roztoki Bystrzyckie na potoku Goworówka, Krosnowice na potoku Duna i Szalejów Górny na rzece Bystrzycy Dusznickiej. Zadaniem projektowanych zbiorników jest poprzez zmniejszenie kulminacji fal powodziowych oraz redukcję wielkości przepływów zmniejszenie zagrożenia w dolinach rzek, na których są lokalizowane oraz pośrednio również na rzece Nysie Kłodzkiej i tym samym w całej Kotlinie Kłodzkiej. Obecnie na obszarze Kotliny Kłodzkiej funkcjonują dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe: Miedzogórze na potoku Wilczka o maksymalnej pojemności 0,83 mln m³ i powierzchni zalewu przy maksymalnym piętrzeniu 6,6ha oraz Stronie Śląskie na rzece Morawie o maksymalnej pojemności 1,4mln m³ i powierzchni zalewu przy maksymalnym piętrzeniu 25,0ha. Ilość i pojemność zbiorników istniejących jest niewystarczająca i w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego Kotliny Kłodzkiej, niezbędne jest zatem podjęcie działań zwiększających ochronę czynną na tym obszarze. Na etapie wstępnych prac studialnych rozpatrzono lokalizację trzynastu zbiorników przeciwpowodziowych. Przy wyborze rozwiązań najbardziej optymalnych analizowano: możliwość ochrony dużych skupisk ludności które ucierpiały w dotychczasowych powodziach, a szczególnie w 1997 i 1998 roku, wielkość i charakter zlewni wyrażającą się stosunkiem pojemności zbiornika do powierzchni zlewni (możliwości redukcyjne zbiornika), możliwości topograficzne lokalizacji zbiorników, ilość i wielkość kolizji z istniejącą infrastrukturą i zagospodarowaniem terenu, oraz przychylność władz samorządowych wyrażoną umieszczeniem inwestycji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin. Podkomponent 2A zawiera następujące zadania:

- **2A.1 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszków" na rzece Nysie Kłodzkiej.** Zbiornik projektuje się w dolinie rzeki Nysy Kłodzkiej na terenie miejscowości Boboszków i Pisary powyżej miejscowości Międzyzlesie. Maksymalna pojemność zbiornika to 1,4mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 21,0ha. Bezpośrednią korzyścią budowy

zbiornika jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Boboszów i Międzylesie które szczególnie ucierpiały podczas powodzi w 1997 roku. Rzeka Nysa Kłodzka charakteryzuje się tu gwałtownymi wezbraniem, a stosunek przepływu wody stuletniej do średniej rocznej wynosi około 220, a więc jest bardzo wysoki, co potwierdza słuszność zamiaru budowy zbiornika.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 230,0m, wysokość w najwyższym miejscu 17,0m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą spustów oraz przelewu stokowego zlokalizowanego wzdłuż prawego przyczółku zapory. Na terenie objętym inwestycją zlokalizowanych jest 16 obiektów kubaturowych kolidujących z projektowanym zbiornikiem. Pięć z nich stanowią zabudowania mieszkalne głównie domy letniskowe. Pozostałe tworzą gospodarstwo rolne. Elementami kolidującymi z inwestycją są również linia energetyczna średniego napięcia zasilająca okoliczne wsie, napowietrzna linia telekomunikacyjna oraz droga gminna zapewniająca obsługę komunikacyjną pomiędzy wsiami Boboszów i Pisary.

- **2A.2 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Roztoki Bystrzyckie" na potoku Goworówka.** Zbiornik projektuje się w dolinie potoku Goworówka powyżej miejscowości Roztoki. Maksymalna pojemność zbiornika to 2,7mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 48,0ha. Bezpośrednią korzyścią budowy zbiornika jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Roztoki a wraz ze zbiornikiem "Boboszów" miejscowości Bystrzyca Kłodzka która szczególnie ucierpiała podczas powodzi w 1997 roku. Rzeka Goworówka charakteryzuje się gwałtownymi wezbraniem powodziowymi a stosunek przepływu wody stuletniej do średniej rocznej wynosi około 180, a więc jest bardzo wysoki, co uzasadnia potrzebę redukcji fali powodziowej na tej rzece przed jej ujściem do rzeki Nysy Kłodzkiej i tym samym potwierdza słuszność zamiaru budowy zbiornika.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 750,0m, wysokość w najwyższym miejscu 15,5m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą spustów oraz przelewu stokowego zlokalizowanego wzdłuż prawego przyczółku zapory. Na terenie objętym inwestycją brak jest obiektów kubaturowych kolidujących z projektowanym zbiornikiem. Elementami kolidującymi z inwestycją są linia ŚN, gazociąg oraz droga powiatowa zapewniająca obsługę komunikacyjną pomiędzy miejscowościami Roztoki i Goworów.

- **2A.3 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Szalejów Górny" na rzece Bystrzycy Dusznickiej.** Zbiornik projektuje się w dolinie rzeki Bystrzyca Dusznicka obok miejscowości Szalejów Górny i powyżej miejscowości Szalejów Dolny. Maksymalna pojemność zbiornika to 9,9mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 118,7ha. Zbiornik kontrolować będzie 64% całkowitej zlewni Bystrzycy Dusznickiej co w istotny sposób wpłynie na przepływ w rzece poniżej zbiornika i ochronę przeciwpowodziową miasta Kłodzka.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 735,0m, wysokość w najwyższym miejscu 19,3m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą przelewu czołowego oraz spustów. Na terenie objętym inwestycją znajduje się jeden obiekt gospodarczy kolidujący z projektowanym zbiornikiem. Na terenie czaszy zbiornika brak jest elementów uzbrojenia terenu.

- **2A.4 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Krosnowice" na potoku Duna.** Zbiornik projektuje się w dolinie rzeki Duna w jej ujściowym odcinku, w odległości 500 m powyżej miejscowości Krosnowice. Maksymalna pojemność zbiornika to 1,9mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 44,0ha. Zlewnia rzeki Duna jest w niewielkim stopniu zalesiona (około 20%), co zwiększa gwałtowność wezbrań powodziowych. Stosunek przepływu wody stuletniej do średniej rocznej wynosi około 260, a więc jest bardzo wysoki, co uzasadnia potrzebę zmniejszenia przepływów wielkich wód przed jej ujściem do rzeki Nysy Kłodzkiej.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 450,0m, wysokość w najwyższym miejscu 15,7m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą przelewu stokowego oraz sputów. Na terenie objętym inwestycją brak jest obiektów kubaturowych kolidujących z projektowanym zbiornikiem. Elementami kolidującymi z inwestycją są linia energetyczna średniego napięcia, linia telekomunikacyjna.

5.2.2.2 PODKOMPONENT 2B - OCHRONA BIERNA

Zakres ochrony biernej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów położonych wzdłuż czterech głównych rzek Kotliny Kłodzkiej: Nysy Kłodzkiej, Ścinawki, Białej Łądeckiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Morawką oraz Bystrzycy Dusznickiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Kamienny Potok. Obszary zabudowane chronione będą na II lub III klasę ważności. Ochrona bierna obejmuje: przebudowę i remont istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększenie przepustowości koryt rzek i potoków, budowę nowych lub przebudowę istniejących obwałowań i murów ochronnych (prace prowadzone w obrębie terenów zabudowanych lub w ich bezpośredniej bliskości w zakresie koniecznym dla ochrony terenów zabudowanych), zwiększenie przepustowości istniejących jazów i stopni regulacyjnych, zwiększenie przepustowości istniejących budowli mostowych i kładek, indywidualne zabezpieczenie gospodarstw lub przeniesienie niemożliwych do ochrony zabudowań poza granice zalewów powodziowych. Podkomponent 2B zawiera następujące zadania:

- **2B.1 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Nysy Kłodzkiej.** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Nysy Kłodzkiej obejmuje odcinek od km 179+500 tj. dolnego stanowiska projektowanego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszów" do km 113+000 tj. tuż powyżej miejscowości Bardo. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki o długości 66,5km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i

remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych (w obrębie terenów zabudowanych lub w ich bezpośredniej bliskości) oraz zwiększeniem przepustowości koryta, budową nowych obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 14,5km, przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 6,5km, zwiększeniem przepustowości 38 budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 13 jazów i stopni regulacyjnych oraz przeniesieniem około 145 zabudowań poza granice zalewów powodziowych, z czego ok. 50 zabudowań mogą stanowić gospodarstwa domowe wskazane do fizycznego przeniesienia. Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.

- **2B.2 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Ścinawki** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Ścinawki obejmuje odcinek od km 26+850 tj. od granicy Polsko-Czeskiej do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Nysy Kłodzkiej. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki o długości 26,85 km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększeniem przepustowości koryta, budową nowych obwałowań i murów ochronnych na odcinkach koniecznych dla ochrony terenów zabudowanych (na odcinku o łącznej długości około 8,5 km), przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinkach koniecznych dla ochrony terenów zabudowanych (na odcinku o łącznej długości około 1,0 km), zwiększeniem przepustowości 20 budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 5 jazów i stopni regulacyjnych oraz przeniesieniem około 105 zabudowań poza granice zalewów powodziowych, z czego ok. 30 mogą stanowić gospodarstwa domowe wskazane do fizycznego przeniesienia. Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.
- **2B.3 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Białej Łądeckiej i rzeki Morawki**. Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Białej Łądeckiej obejmuje odcinek od km 36+400 tj. powyżej miejscowości Stronie Śląskie do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Nysy Kłodzkiej. Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Morawki obejmuje odcinek od km 6+900 tj. od miejscowości Nowa Morawa do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Białej Łądeckiej na wysokości miejscowości Stronie Śląskie. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki Białej Łądeckiej o długości 36,40 km i rzeki Morawki o długości 6,90km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych (na odcinkach koniecznych dla ochrony terenów zabudowanych) oraz zwiększeniem przepustowości koryt obydwu rzek, budową nowych obwałowań i murów ochronnych (w miejscach gdzie jest to konieczne dla ochrony zabudowań) na odcinku o łącznej długości około 25,0 km (dla obu rzek), przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 4,0km (dla obu rzek), zwiększeniem przepustowości 23 (dla obu rzek) budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 9 (dla obu rzek) jazów i stopni regulacyjnych oraz przeniesieniem około 60 (dla obu rzek) zabudowań poza granice zalewów powodziowych, z czego ok. 18 mogą stanowić gospodarstwa domowe wskazane do

fizycznego przeniesienia. Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.

- **2B.4 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej i rzeki Kamienny Potok.** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej obejmuje odcinek od km 30+000 tj. powyżej miejscowości Duszniki Zdrój do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Nysy Kłodzkiej. Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Kamienny Potok obejmuje odcinek od km 9+900 do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Bystrzycy Dusznickiej na wysokości miejscowości Szczytna. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki Bystrzycy Dusznickiej o długości 30,00 km i rzeki Kamienny Potok o długości 9,90 km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększeniem przepustowości koryt obydwu rzek, budową nowych obwałowań i murów ochronnych (w miejscach gdzie jest to niezbędne dla ochrony terenów zabudowanych) na odcinku o łącznej długości około 8,0 km (dla obu rzek), przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 6,5km (dla obu rzek), zwiększeniem przepustowości 66 (dla obu rzek) budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 12 (dla obu rzek) jazów i stopni regulacyjnych oraz przeniesieniem około 50 (dla obu rzek) zabudowań poza granice zalewów powodziowych, z czego ok. 15 mogą stanowić gospodarstwa domowe wskazane do fizycznego przeniesienia. Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.

5.2.3 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Komponent 3 Górna Wisła zlokalizowany jest na obszarze 3 województw: małopolskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego.

Celem Komponentu 3 Górna Wisła jest realizacja działań dla ograniczenia zagrożeń w zarządzaniu ryzykiem powodziowym na wybranych obszarach, w ramach sukcesywnego podnoszenia bezpieczeństwa powodziowego w zlewni Górnej Wisły. Podkomponenty obejmują obszary o bardzo wysokim stopniu zagrożenia powodziowego, na których urzeczywistniło się ono w czasie powodzi jaka wystąpiła w 2010 roku. Powódź ta była największym dotychczas odnotowanym wezbraniem w rejonach objętych projektem. Planowane działania zapewnią bezpieczne przejście historycznie udokumentowanej wielkiej wody (w tym tej z roku 2010), a jednocześnie podniosą poziom zabezpieczenia dla terenów ochraniających na wody wyższe.

Planowane działania obejmują następujące Podkomponenty będące jednocześnie szczegółowymi celami Projektu:

- Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki
- Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega
- Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

- Podkomponent 3D – Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca

Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki.

Dla osiągnięcia skuteczności w działaniach ochronnych w Aglomeracji Krakowskiej niezbędne jest utrzymanie najniższych możliwych stanów wielkiej wody w obrębie miasta, w warunkach kontroli gospodarki wodami opadowymi i sterownia ich zrzutem do odbiorników rzecznych. Postawione zadanie wymaga budowy odpowiednich zabezpieczeń w mieście i na obszarze zlewni zasilających oraz w dolinie Wisły powyżej Krakowa.

Podkomponent obejmuje przebudowę wałów przeciwpowodziowych rzeki Wisły w Krakowie na łącznej długości 21 km w trzech odcinkach. Planowane do przebudowy wały stanowią ostatnie fragmenty tych budowli ochronnych, które jeszcze nie zostały przebudowane w Krakowie po powodzi 2010 roku.

Dla ochrony części Krakowa i Wieliczki, w ramach realizacji Podkomponentu zaplanowano również budowę pojemności retencyjnej w postaci czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi działaniami stabilizacji koryta rzeki Serafy i Malinówki, dla których odbiornikiem jest Wisła wraz z modernizacją istniejących obwałowań i odcinkową budowę uzupełniających wałów przeciwpowodziowych. Planowane działania stanowią dopełnienie dla inwestycji podjętej w wyniku doświadczeń powodzi 2010 roku; budowy suchego zbiornika powodziowego „Bieżanów” na Serafie (z terminem zakończenia w sierpniu 2015 roku).

Podział Podkomponentu 3.1 na zadania przedstawia tabela 1.

Tabela 2. Zadania Podkomponentu 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Symbol	Zadanie
1. Modernizacja wałów	
3A.1	Dokończenie przebudowy wałów p.powodziowych rzeki Wisły w Krakowie: - Odcinek 1 - lewy wał rzeki Wisły od mostu Wandy do stopnia Przewóz wraz z wałami cofkowymi rzeki Dłubni - Odcinek 2 - lewy wał rzeki Wisły od stopnia Przewóz do Suchego Jaru
3A.2	Dokończenie przebudowy wałów p. powodziowych rzeki Wisły w Krakowie - Odcinek 3 – prawy wał rzeki Wisły od stopnia Dąbie do stopnia Przewóz
2. Ochrona przeciwpowodziowa doliny Serafy	
3A.3	Zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej doliny Serafy w Krakowie i Wieliczce: Etap II Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Serafa – 2” na rzece Serafie zapora w km 9+223, Etap III Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 1” na potoku Malinówka, zapora w km 0+220, Etap IV Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 2” na potoku Malinówka, zapora w km 0+320, Etap V Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 3” na potoku Malinówka, zapora w km 3+017

Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

Kotlina Sandomierska stanowi węzeł Wisły i ujść kilku znaczących dopływów, w tym największego karpackiego dopływu Wisły - Sanu. Obszar chroniony jest wałami

przeciwpowodziowymi, których stan i skuteczność ochronną zweryfikowała powódź 2010 roku (największa w historii tego rejonu) powodując zalanie znacznej części miasta Sandomierz i szkody wielkich rozmiarów. W ramach Komponentu przewiduje się dokonanie modernizacji systemu wałów przeciwpowodziowych Wisły i jej dopływów w zasięgu cofki Wisły wraz konieczną modernizacją systemu przepompowni chroniących tereny zawala w czasie spływu wielkich wód. W ramach modernizacji przewidziano zsynchronizowanie rzędnych koron wałów wzdłuż ich biegu i na obu brzegach, jako dostosowanie do tego samego poziomu bezpieczeństwa na chronionym obszarze. Na skutek uwarunkowań historycznych, współczesne rzędne koron wałów przeciwpowodziowych w tym rejonie nie korespondują ze sobą wzajemnie.

Podział Podkomponentu 3B - **Ochrona Sandomierza i Tranobrzega** na zadania przedstawia poniższa tabela

Tabela 3. Podział Podkomponentu 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega na zadania.

Symbol	Zadanie
1. Ochrona przeciwpowodziowa Sandomierza	
3B.1	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie ujściowego odcinka Atramentówki, budowa nowej pompowni Koćmierzów i śluzy grawitacyjnej w Koćmierzowie (w prawym wale Wisły) oraz kanału odprowadzającego wodę z Atramentówki do pompowni
3B.2	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie cieku Struga A wraz z przebudową i rozbudową przepompowni „Nadbrzezie”
3B.3	Rozbudowa wału opaskowego zabezpieczającego przed wodami powodziowymi Hutę Szkła i osiedle mieszkaniowe w msc. Sandomierz
3B.4	Zabezpieczenie wałów rzeki Koprzywianki: wał lewy w km 0+000 – 12+900, wał prawy w km 0+000 – 14+400
3B.5	Budowa przepompowni wody w msc. Szewce
3B.6	Rozbudowa przepompowni wody w msc. Zajejorze
2. Ochrona przeciwpowodziowa Tarnobrzega	
3B.7	Wisła Etap 2 - Rozbudowa prawego wału rzeki Wisły na dł. 14,116 km i prawego wału rzeki San na dł. 2,037 km, lewego wału rzeki Łęg na dł. 0,112 km, na terenie gm. Gorzyce i gm. Radomyśl nad Sanem, woj. podkarpackie

Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

Zlewnia rzeki Raby to górzysty obszar o charakterze rolniczym i leśnym. Jednocześnie istnieje tam silne zagospodarowanie osadnicze zlokalizowane w dolinie Raby i jej dopływów. Wodami pięćsetletnimi zalane może być 6410 budynków z czego 45 % to budynki mieszkalne oraz 214 obiektów przemysłowych i 399 budynków użyteczności publicznej. W tej strefie zagrożonych jest ok. 10 tysięcy osób. Z uwagi na górski charakter zlewni, ludzie i ich mienie zagrożone są zarówno erozją koryta wielkiej wody jak i zalaniem naturalnie ukształtowanego terenu. Zjawiska te występują łącznie w czasie każdego kolejnego

wiezbrania w zlewni Raby powodując znaczne szkody, również poniżej zbiornika retencyjnego Dobczyce. Przyrost powierzchni zlewni o dużej aktywności powodziowej poniżej zbiornika często zmniejsza ochronne oddziaływanie zapory. Tak było też w czasie powodzi 2010 roku, największej z dotychczas odnotowanych tym rejonie. Obecna wielkość rezerwy przeciwpowodziowej o objętości 33,8 mln m³ okazała się niewystarczająca dla utrzymania odpływu ze zbiornika na poziomie przepływu nieszkodliwego (300 m³/s). Dlatego, w ramach Podkomponentu zaplanowano zwiększenie wielkości rezerwy przeciwpowodziowej zbiornika Dobczyce z 33,8 mln m³ do wartości od 44 do 54 mln m³ w okresie od początku maja do końca września, każdego roku oraz budowę pojemności retencyjnej (suche zbiorniki) na znaczących dopływach Raby zarówno poniżej jak i powyżej zbiornika Dobczyce, uzyskując pożądany efekt dla poniżej położonych terenów zagospodarowanych osadniczo w dolinie Raby.

W ramach Podkomponentu planowana jest również budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych i bulwarów. Nowe wały i bulwary będą chronić obszary zabudowane w dolinie Raby i jej dopływach. Wały zaplanowano na obszarach zurbanizowanych o luźnej zabudowie, natomiast w centrach miejscowości, w granicach ścisłej zabudowy z uwagi na ograniczoną przestrzeń zaplanowano budowę bulwarów.

Realizację Podkomponentu podzielono na dwa etapy:

- Suche zbiorniki i inne budowle Faza I – Etap I
- Suche zbiorniki i inne budowle Faza I – Etap II

Podkomponent 3D Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca

Istniejące obiekty przeciwpowodziowe nie gwarantują pełnej ochrony przeciwpowodziowej na terenie zlewni Sanu wraz z Wisłokiem, przez co każdego roku generowane są straty. Jako uzupełnienie istniejącej ochrony przeciwpowodziowej wstępnie zaplanowano tu budowę suchych zbiorników. Poza zbiornikami zaplanowano budowę wałów na dopływach Sanu oraz na samym Sanie.

Duże zagrożenie powodziowe związane jest również z dolinami Wisłoki (np. Dębica, Jasło) oraz Dunajca. W zlewniach tych rzek planowane są głównie takie kategorie działań jak budowa i modernizacja wałów, budowa suchych zbiorników (lub polderów), a także, w mniejszym zakresie, prace regulacyjne w dolinach rzek.

Realizację Podkomponentu podzielono na dwa etapy:

- 3D.1 - Suche zbiorniki i inne budowle Faza I
- 3D.2 - Suche zbiorniki i inne budowle Faza II

Ogólny stan zaawansowania Komponentu 3 jest zróżnicowany. Część zadań posiada decyzje środowiskowe (większość zadań Podkomponent 3B), a część planowanych działań jest jeszcze na etapie przed opracowaniem Studium Wykonalności.

5.3 HARMONOGRAM PROJEKTU

5.4 STAN ZAAWANSOWANIA PROJEKTU – HARMONOGRAM REALIZACJI

Podkomponent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1A - Ochrona Obszarów na terenie województwa Zachodniopomorskiego	1A.1-Wał Chlewice-Porzecze - wał cokołowy rzeki Odry przy rzece Myśli		TAK 1_31_O	-	-	-	TAK	TAK	2011	2011	2011	2012	2012	2013	2015	2015	2017
	1A.2-Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Ognicy nad rzeką Odrą		APGW*	2014	-	2014	2016	2016	2016	2017	2017	2016	2017	2017	2017	2017	2019
	1A.3-Osinów-Lubnica. Modernizacja międzywala		APGW*	2014	-	2014	2016	2016	2016	2017	2017	2016	2017	2017	2017	2017	2019
	1A.4-Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Radziszewo i Daleszewo nad rzeką Odrą w km 726+400-727+960		TAK 3_499_O	2014	-	2014	2016	2016	2016	2017	2017	2016	2017	2017	2017	2017	2019
	1A.5-Modernizacja polderu Marwickiego	ETAP I- Krajnik - Marwice Modernizacja wału	TAK 1_34_O	-	-	-	2012	TAK	2012	2012	2012	2013	2013	2013	2015	2015	2017

Podkomp onent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wscho-dnią w km 712+100 - 708+862															
		ETAP II- Mniszki - Gryfino. Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wscho-dnią w km 720+935 - 718+850	TAK 1_33_O	-	-	-	2012	TAK	2012	2012	2012	2013	2013	2013	2015	2015	2017
		ETAP III- Modernizacja stacji pomp Krajnik	APGW*	2014	-	2014	2016	2016	2016	2017	2017	2016	2017	2017	2017	2017	2019

Podkomponent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	1A.6-Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza		TAK 3_496_O	2016	-	2014	2017	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2021
1B - Ochrona środkowej i dolnej Odry	1B.1-Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej - odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej - w celu przystosowania docinka Odry od Małczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej		TAK 1_486_O	-	2012	-	2010	TAK	2013	2013	2013	2011	2013	2013	2015	2015	2018
	1B.2-Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania	EATP I-Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania	TAK 3_381_O	2014	2006	2014	2017	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2022
		ETAP II-Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na	TAK 3_392_O	2014	2006	2014	2017	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2022

Podkomponent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	nia zimowego lodołamania.	Odrze granicznej															
	1B.3-Budowa infrastruktury postojowocumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglo-	ETAP I-Budowa bazy postojowocumowniczej dla lodołamaczy	TAK 1_198_O	2013	-	2014	2016	2017	2017	2017	2017	2017	2018	2018	2018	2018	2020
		ETAP II-Budowa infrastruktury postojowocumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglugowego	TAK 3_393_O	2018	-	2014	2019	2019	2019	2020	2020	2019	2020	2020	2020	2020	2022

Podkomponent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	wnego																
	1B.4-Poprawa przepływu wód powodziowych w okresie zimowym z Jeziora Dąbie		TAK 1_6_O	2009	2004	2009	2016	2017	2017	2017	2017	2017	2018	2018	2018	2018	2020
	1B.5-Bagrowanie przekopu Klucz-Ustowo		TAK 3_390_O	-	-	2014	2016	2016	2016	2017	2017	2016	2017	2017	2017	2017	2019
	1B.6-Przebudowa mostów w celu zapewnienia minimalnego prześwitu		-	2016	-	2014	2016	2017	2017	2017	2017	2017	2018	2018	2018	2018	2020
	1B.7 Ochrona przeciwpowodziowa miasta Nowa Sól i obszarów poniżej miasta Krosno	ETAP I - Nowa Sól-Pleszów. Budowa lewobrzeżnego obwałowania rzeki Odry w km 429,85-432,40 oraz obwałowań rzeki Czarnej Strugi w km	TAK (1_474_O)	-	-	-	2009	2011	2012	2008	2012 2015	2011	2012	2015	2015-09	2015-12	2018-12

Podkomponent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Odrzański e.	0+000-3+330															
		ETAP II-Nowa Sól-Pleszówek. Budowa przepompowni odwadniającej z modernizacją istniejących obwałowań na rzece Czarnej Strudze	APGW*	-	-	-	2012	2015	2012 2015	2015	2015	2013	2015	2015	2015-09	2015-12	2018-12
		ETAP III – Rozsunięcie wału lewobrzeżnego (rozbiórka i budowa nowego wału) (Wężyńska - Chlebowo. Budowa lewostronnego wału przeciwpowodzi	TAK (1_471_O)	-	-	-	2010	2011	2011	2011	2010 2015	2011	2011	2015	2015-09	2015-12	2018-12

Podkomponent	Nazwa zadania		Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
				Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		owego rzeki Odry w km 528,6+532,0).															
1C - Ochrona p. powodziowa miasta Słubice	1C.1 - Rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych.		TAK 1_152_O	-	-	-	2011	TAK	2013	2013	2013	2011	2011	2014	2015	2015	2018
	1C.2-Odbudowa Czarnego Kanału i Raczej Strugi			-	-	-	2011	TAK	2013	2013	2013	2011	2011	2015	2015	2015	2018
2A - Ochrona czynna	2A.1-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszków" na rzece Nysie Kłodzkiej		TAK 1_501_O	2012	2004 2009	2012	2014	2015	2013	2015	2015	2015	2015	2016	2016	2016	2019
	2A.2-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Roztoki Bystrzyckie" na potoku Goworówka		TAK 1_458_O	2013	2004 2009	2013	2014	2015	2015	2016	2016	2015	2015	2016	2016	2016	2019
	2A.3-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Szalejów Górny" na rzece		TAK 1_502_O	2012	2004 2009	2012	2014	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2016	2016	2016	2019

Podkomp onent	Nazwa zadania	Masterplan	Prefeasibility Study			Feasibility Study					Decyzje			Otwarcie ofert	Podpisanie umowy z wykonawcą robót	Data zakończenia robót
			Koncepcja	Studium wykonalności	Wstępna analiza kosztów	Raport OOŚ	Operat wodnoprawny	Projekt budowlany	Projekt wykonawczy	Analiza Kosztów	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie wodnoprawne	Pozwolenie na budowę/realizację			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Bystrzycy Dusznickiej															
	2A.4-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Krosnowice" na potoku Duna	TAK 1_444_O	2013	2004 2009	2013	2014	2015	2015	2016	2016	2015	2015	2016	2016	2016	2019
2B - Ochrona bierna	2B.1-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Nysy Kłodzkiej	-	2017	2004 2009	2004	2018	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2022
	2B.2-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Ścinawki	-	2017	2004 2009	2004	2018	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2022
	2B.3-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Białej Łądeckiej i rzeki Morawki	-	2017	2004 2009 2011	2004 2011	2018	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2022
	2B.4-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej i rzeki Kamienny Potok	-	2017	2004 2009	2004	2018	2018	2018	2019	2019	2018	2019	2019	2019	2019	2022

(*) - Zadania zgłoszone przez JRP

2014 - Data wykonania dokumentacji lub otrzymania decyzji

TAK - Wykonane dokumentacje lub otrzymane decyzje zgodnie z deklaracją jednostki wdrożeniowej - materiały w trakcie pozyskiwania i weryfikacji

2017 - Daty proponowane

Komponent 3 – Górna Wisła

Podkomponent	Nazwa kontraktu	Masterplan	Wstępne Studium Wykonalności lub Koncepcja Ochrony	Studium Wykonalności	Pozwolenie wodnoprawne	Decyzja środowiskowa	Pozwolenie na budowę	Dokumentacja projektowa	Początek procedury przetargowej	Data rozpoczęcia	Data zakończenia
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
3A – Ochrona przeciwpowodzio-wa Krakowa i Wieliczki	Modernizacja wałów w Krakowie	T	Tak/Nie	2016	2016	2016	2017	2017	2017	2018	2020
	Ochrona przeciwpowodziowa w dolinie Serafy	T	Nie	2012	2016	2012	2017	2018	2018	2019	2020
3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega	Ochrona przeciwpowodziowa Sandomierza (SZMiUW)	T	Tak	2015	2014	2014	2015	2015	2015	2016	2019
	Ochrona przeciwpowodziowa Tarnobrzega (PZMiUW)	T	Tak	na	2015	2015	2015	2015	2016	2017	2019
3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby	Ochrona przeciwpowodziowa zlewni Raby	N	Tak	2017	2017	2017	2018	2018	2018	2018	2021
3D – Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca	Ochrona przeciwpowodziowa w zlewni Sanu	N	Tak	2016	2018	2018	2020	2020	2020	2021	2025

6 RAMY PRAWNE

6.1 RAMY PRAWNE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM POWODZIOWYM

6.1.1 PLANY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM POWODZIOWYM

Na poziomie europejskim zasadnicze ramy dla opracowania Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym określają Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L 327 z 22.12.2000, s. 1 z późn. zm.; dalej jako Ramowa Dyrektywa Wodna, RDW) oraz dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288 z 6.11.2007, s. 27 z zm., dalej jako Dyrektywa Powodziowa).

RDW wymaga opracowania planów gospodarowania wodami w dorzeczu dla każdego obszaru dorzecza oraz programów działań w celu osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego i chemicznego (dla naturalnych JCWP) oraz dobrego potencjału ekologicznego (dla silnie zmienionych i sztucznych JCWP). Wdrożenie programów działań ma również przyczynić się do ograniczenia skutków powodzi (art. 11 ust. 3 lit. I RDW). Ograniczanie ryzyka wystąpienia powodzi nie jest jednak zasadniczym celem tej dyrektywy.

Ustanowienie ram dla oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, w celu ograniczania negatywnych konsekwencji dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, związanych w powodziach na terytorium UE jest celem Dyrektywy Powodziowej. Podstawowym instrumentem dla realizacji tego celu jest plan zarządzania ryzykiem powodziowym, skoordynowany na obszarze dorzecza lub obszaru wybrzeża. Plany te powinny zostać opracowane i opublikowane do 22 grudnia 2015 r.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym są opracowywane na podstawie map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, sporządzanych zgodnie z art. 6 Dyrektywy Powodziowej. Mapy stanowią następnie element planu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Stosownie do art. 9 Dyrektywy Powodziowej, państwa członkowskie są zobowiązane do skoordynowania stosowania Dyrektywy Powodziowej i RDW, kładąc szczególny nacisk na zwiększenie skuteczności, wymianę informacji oraz możliwości osiągnięcia synergii i wspólnych korzyści, uwzględniając przy tym cele środowiskowe określone w Ramowej Dyrektywie Wodnej. W związku z tym Dyrektywa Powodziowa obliguje do opracowania pierwszych planów zarządzania ryzykiem powodziowym i ich kolejnych przeglądów w sposób skoordynowany z przeglądami planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy przewidzianymi w RDW. Informacje zawarte w mapach ryzyka powodziowego i mapach zagrożenia powodziowego powinny być spójne z informacjami przedstawionymi zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną.

Postanowienia RDW i Dyrektywy Powodziowej zostały transponowane do polskiego porządku prawnego w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. 2012, poz. 145 z późn. zm.). Zgodnie z tą ustawą ochrona przed powodzią jest zadaniem organów administracji rządowej i samorządowej, a prowadzi się ją z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Ochrona przed powodzią jest realizowana z uwzględnieniem wszystkich elementów zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności zapobiegania, ochrony,

stanu należytego przygotowania i reagowania w przypadku wystąpienia powodzi, usuwania skutków powodzi, odbudowy i wyciągania wniosków w celu ograniczania potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Podstawowym instrumentem planistycznym ukierunkowanym przez Prawo wodne na zarządzanie ryzykiem powodziowym jest plan zarządzania ryzykiem powodziowym. Plany te opracowywane są dla obszarów dorzeczy oraz dla regionów wodnych i obejmują wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, ze szczególnym uwzględnieniem działań służących zapobieganiu powodzi i ochronie przed powodzią oraz informacji na temat stanu należytego przygotowania w przypadku wystąpienia powodzi. Zawartość planów zarządzania ryzykiem powodziowym określa art. 88g ust. 2 Prawa wodnego. Podlegają one aktualizacji w 6-letnich cyklach.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym zawierają katalog działań służących osiągnięciu celów zarządzania ryzykiem powodziowym; natomiast dokument pn. plan utrzymania wód zawiera m. in. wykaz planowanych działań z zakresu ochrony przed powodzią lub usuwania skutków powodzi, zapewnienia spływu lodu oraz przeciwdziałania powstawaniu niekorzystnych zjawisk lodowych oraz zapewnienia działania urządzeń wodnych, w szczególności ich odpowiedniego stanu technicznego i funkcjonalnego, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za realizację tych działań, uzasadnieniem konieczności realizacji działań (z uwzględnieniem spodziewanych efektów ich realizacji), szacunkową analizą kosztów i korzyści wynikających z planowanych działań, a w przypadku działań dotyczących utrzymania urządzeń wodnych – z podaniem zakresu, rozmiaru, przybliżonej lokalizacji działań, terminów i sposobów ich prowadzenia. Tym samym, w zakresie technicznych środków ochrony przed powodzią plany zarządzania ryzykiem powodziowym będą konkretyzowane i uszczegóławiane poprzez plany utrzymania wód.

Przechodząc do aspektów proceduralnych opracowywania planów zarządzania ryzykiem powodziowym, to zgodnie z art. 88h Prawa wodnego plany dla obszarów dorzeczy są przyjmowane i aktualizowane rozporządzeniem Rady Ministrów. Projekty tych planów przygotowuje Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (dalej: KZGW) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej. Projekty planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla regionów wodnych przygotowują z kolei dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej. Dla obszaru dorzecza, którego część znajduje się na terytorium innych państw członkowskich Unii Europejskiej, Prezes KZGW, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, podejmuje współpracę z właściwymi organami tych państw w celu przygotowania jednego międzynarodowego planu zarządzania ryzykiem powodziowym albo zestawu uzgodnionych planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla międzynarodowego obszaru dorzecza.

6.1.2 DOKUMENTY STRATEGICZNE SZCZEBŁA KRAJOWEGO – RELACJA Z PLANAMI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM POWODZIOWYM

Dokumentem strategicznym określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju jest **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności** (DSRK). Definiuje ona trzy obszary

strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji), efektywności i sprawności państwa (efektywności). DSRK wraz z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju stanowią ramy dla Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz 9 strategii dotyczących:

- Innowacyjności i Efektywności Gospodarki,
- Rozwoju Transportu,
- Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska,
- Rozwoju Regionalnego,
- Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- Rozwoju Kapitału Społecznego,
- Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa,
- Sprawnego Państwa,
- Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP.

DSRK wskazuje na konieczność realizacji ochrony przed powodzią. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym (dalej jako: PZRP) stanowi jeden z elementów, który prowadzi do spełnienia działań ukierunkowanych na interwencji zwiększenie poziomu ochrony środowiska przez minimalizowanie ryzyka powodziowego. Systemy przeciwpowodziowe mają być zgodnie z DSRK pomocą dla modernizacji sektora rolno-spożywczego, zapewniając wzrost produktywności i konkurencyjności. PZRP są komplementarne względem realizacji tego kierunku interwencji.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SSRK) stanowi dokument bazujący na DSRK. Wskazuje na konieczność dostosowania systemu reagowania kryzysowego do większej liczby tego typu sytuacji, co jest spójne z PZRP. SSRK precyzuje, że Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym będą zawierać wszelkie działania mające na celu minimalizację ryzyka powodziowego. Ustalenia z tych planów będą uwzględniane w dokumentach planowania przestrzennego. W SSRK znajdują się też założenia jakie powinny przyświecać PZRP.

Dokument wymienia także działania, które są spójne z PZRP, a mają być przełożone na działania odpowiednich strategii np. działanie polegające na „wprowadzeniu standardów budowlanych umożliwiających zmniejszenie strat towarzyszących klęskom żywiołowym” przez Strategia Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska perspektywa do 2020 (SBEiS). SSRK wymienia także działania minimalizujące ryzyko powodziowe jako zadania o charakterze inwestycyjnym – inwestycje twarde, co jest komplementarne w stosunku do założeń PZRP.

- **Planowanie przestrzenne**

Planowanie przestrzenne jest realizowane w oparciu o dokument strategiczny pn. **Koncepcja Zagospodarowania Kraju**, przyjęty w dniu 16 marca 2012 r. przez Radę Ministrów. Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym wchodzą w złożoną relację z Koncepcją. Stanowią dla niej założenia uszczegóławiające podstawy celów i działań, ale także wypełniają kilka z jej celów.

- **Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki**

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SIEG) nie odnosi się w bezpośredni sposób do ryzyka powodziowego i ochrony przed powodzią. Jednak wskazuje na konieczność realizacji zadania polegającego na stosowaniu zasad zrównoważonej architektury w tym m.in. uwzględnienie czynników klimatycznych i topograficznych. PZRP wskazują na działania, które również mają prowadzić do ograniczenia zabudowy na terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

- **Transport**

W dziedzinie transportu obowiązuje, przyjęta w 2013 roku, Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku). Dokument skupia się między innymi na celach, jakie ma spełnić transport w Polsce. Realizacja Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym wywrze skutek na sektor transportu dzięki obniżeniu wpływu zjawisk pogodowych (w tym powodzi) na infrastrukturę.

Zgodnie z zapisami strategii, kierunki interwencji w zakresie usprawniania zarządzania transportem wodnym śródlądowym będą obejmować m. in. uwzględnienie potrzeb żeglugi śródlądowej przy budowie i modernizacji obiektów hydrotechnicznych, przy czym modernizacja i budowa obiektów hydrotechnicznych jest jednym z działań, które, zgodnie z PZRP, ma prowadzić do obniżenia ryzyka powodziowego.

Planowany system zharmonizowanych usług informacji rzecznej RIS (River Information Services) będzie obejmować ogólne informacje hydrologiczne, co jest elementem realizacji działań nietechnicznych wymienionych w PZRP i wpisuje się w cel zarządzania ryzykiem powodziowym PZRP jakim jest ograniczenie skutków w czasie powodzi przez doskonalenie prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych.

- **Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko**

W dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego i środowiska kluczową rolę odgrywa SBEiS. Dla osiągnięcia celu głównego, czyli: zapewnienia wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę, oraz celu szczegółowego, określonego jako zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, przewidziano m.in. kierunek interwencji polegający na gospodarowaniu wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody. PZRP są jednym z narzędzi tego kierunku interwencji i komplementarne w stosunku do zadania polegającego na dostosowaniu sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu.

SBEiS wymienia Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym będące elementem działań mających na celu dostosowanie gospodarki wodnej do zmian klimatu. Strategia wymienia również katalog czynników, jakie należy uwzględnić w działaniach służących minimalizacji ryzyka, są to: analiza kosztów i korzyści, życie i zdrowie ludzi, ochronę środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalność gospodarczą.

SBEiS wskazuje wreszcie kierunek interwencji polegający na uporządkowaniu zarządzania przestrzenią, na który znaczący wpływ mają koszty związane z ochroną przeciwpowodziową, spowodowane utraconymi obszarami retencji wód, zabudowywaniem obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w efekcie tych zjawisk – koszty usuwania strat popowodziowych.

W uzupełnieniu do systemu zintegrowanych strategii rozwoju Polski opracowany został Strategiczny Plan Adaptacji Sektorów i Obszarów wrażliwych na zmiany klimatu. W ramach wdrażania tego planu priorytetowo potraktowano m.in. ochronę przeciwpowodziową, funkcjonowanie systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji zjawisk ekstremalnych (zaliczających się do działań nietechnicznych objętych PZRP), działań adaptacyjnych w rolnictwie, leśnictwie, budownictwie, transporcie i infrastrukturze miejskiej (sieci kanalizacji deszczowej).

6.1.3 WYMOGI RAMOWEJ DYREKTYWY WODNEJ W ZAKRESIE REALIZACJI INWESTYCJI PRZECIWPOWODZIOWYCH (ETAP DECYZJI O ŚRODOWISKOWYCH UWARUNKOWANIACH)

Co do zasady RDW opiera się na tzw. kontroli ramowej, polegającej jedynie na wskazaniu warunków, jakie powinien spełnić adresat podejmujący określone działania i ograniczającej się do wskazania rezultatów działania. Jednak w dyrektywie tej istnieją znaczne różnice co do rodzaju zobowiązań nakładanych na państwa członkowskie, co wymaga każdorazowego określenia charakteru zawartego w niej przepisu, aby oszacować zakres obowiązku transpozycji spoczywający na państwach członkowskich. W odniesieniu do art. 4 ust. 7 RDW, jego charakter wskazuje na konieczność precyzyjnej i jasnej transpozycji do prawa krajowego. Przepisy te konstruuje bowiem mechanizm oceny działań, których realizacja mogłaby doprowadzić do pogorszenia się stanu środowiska wodnej. Zgodnie z tym mechanizmem:

- nieosiągnięcie dobrego stanu wód podziemnych, dobrego stanu ekologicznego lub, gdzie stosowne, dobrego potencjału ekologicznego ,
- niezapobieganie pogarszaniu się stanu części wód powierzchniowych czy podziemnych będące wynikiem nowych zmian w charakterystyce fizycznej części wód powierzchniowych lub zmian poziomu części wód podziemnych,
- niezapobieganie pogorszeniu się ze stanu bardzo dobrego do dobrego danej części wód powierzchniowych jest wynikiem nowych zrównoważonych form działalności gospodarczej człowieka

nie stanowi naruszenia przepisów RDW, jeżeli łącznie spełniono następujące warunki:

1. zostały podjęte wszystkie praktyczne kroki, aby ograniczyć niekorzystny wpływ na stan części wód;
2. przyczyny tych modyfikacji lub zmian są szczegółowo określone i wyjaśnione w planie gospodarowania wodami w dorzeczu, a cele podlegają ocenie co sześć lat;
3. przyczyny tych modyfikacji lub zmian stanowią nadrzędny interes społeczny i/lub korzyści dla środowiska i dla społeczeństwa płynące z osiągnięcia celów wymienionych w ust. 1, są przeważone przez wpływ korzyści wynikających z nowych modyfikacji czy zmian na ludzkie zdrowie, utrzymanie ludzkiego bezpieczeństwa lub zrównoważony rozwój;

4. korzystne cele, którym służą te modyfikacje lub zmiany części wód, nie mogą, z przyczyn możliwości technicznych czy nieproporcjonalnych kosztów być osiągnięte innymi środkami, stanowiącymi znacznie korzystniejszą opcję środowiskową.

Krok 1: Identyfikacja celu ochrony wód w rozumieniu art. 4 ust. 7 RDW

Należy wskazać, jaki cel ochrony wód obowiązuje względem części wód podlegającej oddziaływaniom. Wszystkie cele zostały wymienione w art. 4 ust. 1 lit. a) RDW.

W przypadku, gdy oddziaływanie może dotyczyć obszarów chronionych, wskazanych w Załączniku IV RDW, w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. c) RDW wskazać należy cele dla danych obszarów. W przypadku, gdy dla danej części wód obowiązuje więcej niż jeden z celów stosownie do art. 4 ust. 2 RDW wskazać należy cel bardziej restrykcyjny.

Krok 2: Identyfikacja oddziaływań na cele ochrony wód

Należy wyjaśnić wpływ zmian w charakterystyce fizycznej na parametry potencjału/stanu ekologicznego wód który należy osiągnąć/zachować. Wyjaśnienie powinno zostać przedstawione w oparciu o następujący schemat:

- ocena aktualnego stanu elementów w tym opis metodyki ustalenia stanu dla poszczególnych elementów,
- identyfikacja środków umożliwiających osiągnięcie celu środowiskowego RDW w zakresie stanu/potencjału ekologicznego dla całej JCWP,
- czynniki oddziaływania przedsięwzięcia na elementy decydujące o możliwości osiągnięcia celu dla całej JCWP,
- wskazanie, dlaczego w wyniku wystąpienia określonych czynników oddziaływania nie stwierdza się zagrożenia realizacji celu środowiskowego przy uwzględnieniu środków umożliwiających osiągnięcie celu środowiskowego RDW.

Biorąc pod uwagę wariant braku obowiązku sporządzenia raportu OOŚ, powyższe informacje powinny być możliwe do zweryfikowania na podstawie Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia.

Potencjalne zagrożenie nieosiągnięciem celów ochrony wód powinno rodzić konieczność stwierdzenia obowiązku sporządzenia raportu OOŚ dla przedsięwzięć z grupy II w innym bowiem przypadku nie jest możliwe zastosowanie art. 81 ust. 3 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm., dalej: u.o.o.ś.)

Krok 3: Weryfikacja przesłanek z art. 4 ust. 7 – 9 RDW

- Przesłanka 1.: Czy zostały podjęte wszystkie praktyczne kroki, aby ograniczyć niekorzystny wpływ na stan części wód?

Należy wskazać, w jaki sposób w odniesieniu do parametrów decydujących o możliwości osiągnięcia celu dla danej części wód podjęto działania ukierunkowane na maksymalne złagodzenie skutków danego przedsięwzięcia dla określonego celu. W przypadku, gdy wdrożenie potencjalnych środków minimalizujących nie było możliwe należy uzasadnić dlaczego. Należy wskazać jakie obowiązki w zakresie monitoringu zostały ustanowiono w celu weryfikacji i skuteczności działań minimalizujących.

- Przesłanka 2.: Czy przyczyny modyfikacji lub zmian są szczegółowo określone i wyjaśnione w planie gospodarowania wodami dorzecza, wymaganym na mocy art. 13 RDW, a cele podlegają ocenie co sześć lat?

W przypadku, gdy przedsięwzięcie zostało objęte derogacją z art. 4 ust. 7 w planie gospodarowania wodami dorzecza (dalej jako PGWD) należy przytoczyć uzasadnienie derogacji z danego planu. W przypadku, gdy w momencie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcie będące przedmiotem postępowania nie jest objęte derogacją z art. 4 ust. 7 RDW w PGWD, organ wydający decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach powinien zobowiązać wnioskodawcę na mocy art. 38j Prawa wodnego do przekazania prezesowi KZGW szczegółowej informacji na temat przyczyn uzasadniających realizację przedsięwzięcia w kontekście wymogów art. 38j Prawa wodnego.

- Przesłanka 3.: Czy przyczyny modyfikacji lub zmian stanowią nadrzędny interes społeczny i/lub korzyści dla środowiska i dla społeczeństwa płynące z osiągnięcia celów ochrony wód, są przeważone przez wpływ korzyści wynikających z nowych modyfikacji czy zmian na ludzkie zdrowie, utrzymanie ludzkiego bezpieczeństwa lub zrównoważony rozwój?

W ramach uzasadnienia spełnienia danej przesłanki należy wykazać, że cele ochrony wód mogą nie zostać osiągnięte z uwagi na ochronę interesów związanych z realizacją przedsięwzięcia. Przepis przewiduje możliwość przełamania celów środowiskowych w przypadku stwierdzenia konieczności ochrony:

- nadrzędnego interesu społecznego,
- ludzkiego zdrowia,
- bezpieczeństwa ludzi.

Ostatnia z możliwości uprawniająca do odstąpienia od celów środowiskowych RDW wiąże się z nadrzędnością przedsięwzięcia realizującego zasadę zrównoważonego rozwoju. W uzasadnieniu należy wskazać jakimi kryteriami ważenia interesów kierował się organ podejmując decyzję co do nadrzędności.

- Przesłanka 4.: Czy korzystne cele, którym służą te modyfikacje lub zmiany części wód, nie mogą, z przyczyn możliwości technicznych czy nieproporcjonalnych kosztów być osiągnięte innymi środkami, stanowiącymi znacznie korzystniejszą opcję środowiskową?

W ramach przedmiotowej przesłanki należy przedstawić proces wariantowania przedsięwzięcia na następujących poziomach:

1. Wybór metody osiągnięcia celu (np. wybór metody ochrony przeciwpowodziowej), Wariantowanie lokalizacyjne
2. Opcje lokalizacji
3. Wariantowanie technologiczne i projektowe
4. Wariantowanie organizacyjne i funkcjonalne (np. wariantowanie w zakresie instrukcji gospodarowania wodą na zbiorniku).

W najszerszym możliwym zakresie należy wyjaśnić, dlaczego na poszczególnych poziomach wariantowania stwierdzono brak możliwości wdrożenia opcji korzystniejszych z punktu widzenia ochrony elementów stanu wód. Brak ten może być związany bądź z niedostępnością techniczną lub nieproporcjonalnymi kosztami.

- Przesłanka 5.: Czy stosowanie derogacji nie wyklucza lub nie przeszkadza w osiągnięciu celów RDW w innych częściach wód w tym samym obszarze dorzecza?

Należy wykazać, iż oddziaływania danego przedsięwzięcia z uwagi na ich charakter i zakres nie kolidują z osiągnięciem celów ochrony w innych częściach wód w tym samym obszarze dorzecza. Zwrócić należy uwagę, że chodzi tu o zidentyfikowanie związku przyczynowo skutkowego pomiędzy zmianami w charakterystyce fizycznej wynikającymi z realizacji przedsięwzięcia a możliwością wystąpienia zagrożenia realizacji celów dla innych części wód w tym samym obszarze dorzecza, w przypadku których nie ustanowiono derogacji z art. 4 ust. 7 RDW. Przyjąć należy, iż gdyby oddziaływania danego przedsięwzięcia z uwagi na ich charakter i zakres kolidowały z osiągnięciem celów ochrony w innych częściach wód w tym samym obszarze dorzecza, dla których nie ustanowiono derogacji z art. 4 ust. 7 RDW wówczas wystąpiłaby konieczność wprowadzenia tejże derogacji (ze skutkiem w zakresie obowiązku przekazania Prezesowi KZGW stosownych informacji na potrzeby aktualizacji PGWD).

- Przesłanka 6.: Czy stosowanie nowej derogacji gwarantuje przynajmniej taki sam poziom bezpieczeństwa, jak istniejące prawodawstwo wspólnotowe dotyczące ochrony środowiska.

Wyjaśnienie powinno się odnosić w szczególności do kwestii spełnienia wymogów następujących dyrektyw:

1. Dyrektywa 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. U. L 175 z 5 lipca 1985 r., str. 40)
2. Dyrektywa 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. L 206 z 22 lipca 1992 r., str. 7)
3. Dyrektywa 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. U. L 197 z 21 lipca 2001 r., str. 30).

W kontekście dyrektyw 2001/42/WE i 85/337/EWG należy ogólnie podać informacje w zakresie wariantowania przedsięwzięcia (na poziomie strategicznym w odniesieniu do dyrektywy 2001/42/WE, a na poziomie przedsięwzięcia w odniesieniu do dyrektywy

85/337/EWG) oraz w zakresie minimalizacji i kompensacji oddziaływania na poziomie przedsięwzięcia.

W przypadku odniesienia do dyrektywy 92/43/EWG należy wskazać, iż w przypadku stwierdzenia negatywnego oddziaływania na integralność obszaru Natura 2000 udowodniono brak wariantów alternatywnych realizacji przedsięwzięcia w kontekście jego celu oraz zapewniono środki kompensujące zapewniające spójność sieci Natura 2000, a samo przedsięwzięcie jest niezbędne do realizacji z racji wystąpienia koniecznych wymogów nadrzędnego interesu społecznego.

6.2 RAMY PRAWNE ODDZIAŁYWANIA SPOŁECZNEGO

6.2.1 POLSKIE UWARUNKOWANIA PRAWNE

6.2.1.1 WYMAGANIA OGÓLNE

Ramy dla kompensacji oddziaływań społecznych w związku z realizacją inwestycji przeciwpowodziowych wyznaczają zasadniczo przepisy następujących ustaw:

- ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm., dalej jako UOOŚ),
- ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dz. U. Nr 143, poz. 963 ze zm., dalej jako specustawa powodziowa) oraz
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. 2014, poz. 906, dalej jako UGN).

Zgodnie z UOOŚ jednym z kryteriów uwzględnianych przez właściwy organ przy ocenie, czy przedsięwzięcie wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) jest obszar przedsięwzięcia i liczba ludności, na którą przedsięwzięcie może oddziaływać, a także gęstość zaludnienia. Z kolei w trakcie OOŚ konieczna jest ocena oddziaływania przedsięwzięcia na ludzi i dobra materialne oraz przeprowadzenie analizy konfliktów społecznych. UOOŚ nakłada też obowiązek przeprowadzenia konsultacji społecznych w procesie OOŚ i zobowiązuje do szczegółowego odniesienia się do uwag i wniosków złożonych w czasie tych konsultacji. OOŚ przeprowadzana jest na pierwszym etapie procesu wydawania zgody na inwestycję (w procedurze wydawania decyzji środowiskowej), co pozwala na odpowiednio wczesną ocenę oddziaływań społecznych związanych z realizacją inwestycji przeciwpowodziowych i zaprojektowania odpowiednich działań minimalizujących i zapobiegawczych.

Mechanizmy bezpośrednio związane z utratą lub ograniczeniem własności i innych praw rzeczowych do nieruchomości, a także utratą lub ograniczeniem uprawnień wynikających z umów najmu i dzierżawy określa specustawa powodziowa oraz UGN. Wywłaszczenie nieruchomości lub ich części, jak też trwałe i czasowe ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości lub jej części następuje w pozwoleniu na realizację inwestycji (PNRI) wydawanego przez wojewodę. Wywłaszczenie następuje z chwilą, w której PNRI staje się ostateczna.

Przed wydaniem PNRI strona może żądać od inwestora objęcia wnioskiem o wywłaszczenie należącej do strony nieruchomości lub jej części, która nie będzie nadawała się do dotychczasowego użytku po zrealizowaniu przedsięwzięcia. W przypadku, jeżeli inwestor nie uzna wywłaszczenia za konieczne, stronie przysługuje prawo do złożenia pozwu o wykup do niezależnego sądu powszechnego.

Z tytułu przeniesienia na rzecz Skarbu Państwa własności nieruchomości, właścicielowi nieruchomości albo jej użytkownikowi wieczystemu przysługuje odszkodowanie pieniężne lub w formie „ziemia za ziemię”. Specustawa powodziowa nie zawiera szczególnej preferencji dla wypłaty odszkodowania w formie „ziemia za ziemię”; zakłada się raczej rekompensatę w pieniądzu z założeniem, iż ma ona pozwolić na zakup podobnej nieruchomości po cenie rynkowej.

Wysokość odszkodowania określa się odrębnie dla każdej nieruchomości, w drodze indywidualnych negocjacji inwestora z dotychczasowym właścicielem lub użytkownikiem wieczystym. Negocjacje są prowadzone w oparciu o niezależną i obiektywną wycenę rzeczoznawcy majątkowego, posiadającego odpowiednią licencję.

Wysokość odszkodowania jest ustalana według stanu nieruchomości w dniu wydania PNRI, ale według wartości nieruchomości z dnia, w którym następuje ustalenie wysokości odszkodowania.

W przypadku dojścia przez inwestora i osobę wywłaszczoną do porozumienia co do wysokości odszkodowania, zawierane jest pisemne porozumienie określające wysokość odszkodowania, termin i sposób jego wypłaty. Jeżeli jednak w terminie 2 miesięcy od dnia wydania ostatecznej PNRI nie uda się dojść do porozumienia co do wysokości odszkodowania, wysokość tę ustala wojewoda w drodze decyzji. Przed wydaniem decyzji wojewoda powołuje własnego, niezależnego biegłego. Prawo do przedstawienia opinii własnego biegłego w postępowaniu przed wojewodą ma również strona. Wtedy wojewoda wydając decyzję ustalającą wysokość odszkodowania musi również odnieść się do opinii przedstawionej przez stronę. W przypadku, w którym strona zgłasza uwagi i wnioski w postępowaniu przed wojewodą, wojewoda musi merytorycznie odnieść się do tych uwag i wniosków na etapie prowadzonego postępowania, a następnie w wydanej decyzji odszkodowawczej.

Od wydanej przez wojewodę decyzji stronie przysługuje odwołanie.

6.2.2 KONSULTACJE SPOŁECZNE

Zasady prowadzenia konsultacji społecznych określa UOOŚ. Zgodnie z tą ustawą konsultacje prowadzone są w ramach OOS. OOS jest prowadzona w procedurze wydawania decyzji środowiskowej, a jeżeli inwestor wprowadził do projektu zmiany w stosunku do tych określonych w decyzji środowiskowej, OOS przeprowadza się również w ramach PNRI.

Dodatkowo, zgodnie z ustawą z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 267 ze zm.; dalej jako KPA) na wszystkich etapach procesu inwestycyjnego strony dotknięte skutkami realizacji projektu są zawiadamiane indywidualnie o wszystkich czynnościach podejmowanych przez organy wydające decyzję oraz o pismach składanych przez inwestora.

Osoby dotknięte skutkami realizacji projektu mogą w sposób aktywny uczestniczyć w postępowaniu na każdym jego etapie, składać uwagi, wnioski, pisma, opinie własne, opinie ekspertów itp. Całe akta postępowania są jawne dla tych osób i muszą być im udostępniane na ich żądanie. Organ administracji jest zobowiązany do odniesienia się do wszystkich uwag, wniosków, pism. itp. złożonych przez stronę. Ponadto możliwe jest przeprowadzenie rozprawy administracyjnej otwartej dla osób dotkniętych skutkami realizacji projektu (stron), w szczególności jeżeli w sprawie istnieją zagadnienia sporne.

6.2.3 PROCEDURY ODWOŁAWCZE

Zgodnie z przepisami KPA każda decyzja administracyjna, w tym PNRI i decyzja wojewody ustalająca wysokość odszkodowania za wywłaszczenie może zostać zaskarżona przez stronę poprzez złożenie odwołania do organu wyższego stopnia (ministra właściwego do spraw budownictwa). KPA zobowiązuje organy administracji do dołączenia do decyzji administracyjnej pouczenia, w którym wskazany zostanie termin na złożenie odwołania, organ, do którego należy złożyć to odwołanie oraz sposób złożenia odwołania. Złożenie odwołania jest nieodpłatne.

W przypadku wniesienia przez osobę wywłaszczoną odwołania od decyzji ustalającej wysokość odszkodowania może ona złożyć wniosek o wypłatę odszkodowania określonego w zaskarżonej decyzji. W takim przypadku odszkodowanie jest wypłacane w kwocie określonej w decyzji, co nie ma wpływu na prowadzone postępowanie odwoławcze.

Decyzja wydana w postępowaniu odwoławczym może zostać zaskarżona do wojewódzkiego sądu administracyjnego w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia skarżącemu rozstrzygnięcia w sprawie. Od wyroku wojewódzkiego sądu administracyjnego stronie przysługuje z kolei prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia stronie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

6.2.4 ANALIZA NIESPÓJNOŚCI I INSTRUMENTY KORYGUJĄCE

OP 4.12	Prawo polskie	Instrumenty korygujące
Brak tytułu prawnego do gruntu nie powinien być przeszkodą do kompensacji/wypłaty odszkodowania. Osoby nie posiadające tytułu prawnego otrzymują kompensację.	Polski system prawny nie uznaje prawa do odszkodowania właścicieli/użytkowników gruntu nie posiadających do niego tytułu prawnego (wyjątek stanowią osoby, których tytuł prawny do nieruchomości zaginął, albo które nabyły prawo do nieruchomości w drodze zasiedzenia, tj. metody nabycia własności poprzez nieprzerwane posiadanie nieruchomości przez okres wskazany w ustawie)	W przypadku osób nie posiadających tytułu prawnego do nieruchomości dotkniętej skutkami realizacji projektu każdy taki przypadek powinien być jednak rozpatrywany indywidualnie, pod kątem możliwości zastosowania ogólnych mechanizmów z Kodeksu Cywilnego dla osiągnięcia celów OP 4.12. Wg OP 4.12 osoby dotknięte skutkami realizacji inwestycji nie posiadające tytułu prawnego do nieruchomości nie są uprawnione

OP 4.12	Prawo polskie	Instrumenty korygujące
		do uzyskania kompensaty pieniężnej za nieruchomości. Są jednak uprawnione do otrzymania kompensaty za wszelkie obiekty, nasadzenia i ulepszenia nieruchomości dokonane przed data końcową (cut-off date) i do odpowiednich rozwiązań przypadkach, w których będą musiały zostać fizycznie lub ekonomicznie przemieszczone. W tych przypadkach zostaną zastosowane również odpowiednie środki łagodzące.
Polityka BŚ wymaga kompensacji za utratę dochodów (np. z działalności gospodarczej, rolnej itp.) w związku z zajęciami nieruchomości na potrzeby realizacji planowanego przedsięwzięcia	Przepisy prawa polskiego nie przewidują kompensacji z tytułu utraty dochodów na skutek realizacji przedsięwzięcia.	Osoby, które utraciły dochody lub zatrudnienie otrzymają wsparcie (ubezpieczenie zdrowotne, szkolenia zawodowe itp.) od urzędów pracy. W przypadku przedsiębiorców możliwe jest zastosowanie ogólnych mechanizmów z kodeksu cywilnego (pokrycie doznanej szkody i utraconego zysku).
Szczególna uwagę należy zwracać na potrzeby szczególnie wrażliwych grup społecznych, zwłaszcza osób ubogich, starszych, samotnych matek, dzieci, mniejszości etnicznych.	Polskie prawo nie wymaga zaplanowania szczególnych środków w celu dodatkowego wsparcia szczególnie wrażliwych grup społecznych (osób starszych, niepełnosprawnych, ubogich i innych, które mogą mieć specjalne potrzeby).	Osobom wywłaszczanym zostanie udzielona wszelka pomoc w uzyskaniu wsparcia udzielanego przez urzędy i instytucje obywatelom. Zostaną też podjęte dodatkowe działania w celu zapewnienia, że osiągnięto cele określone w OP 4.12.
Polityka BŚ wymaga dodatkowej kompensacji wydatków poniesionych przez PAP w związku z fizyczną przeprowadzką (np. transport materiałów) i udzielenia pomocy w związku z realizacją przesiedlenia.	Nie przewiduje się pomocy dla pokrycia kosztów przeprowadzki i innych podobnych kosztów wynikających z konieczności przeniesienia się na nowe miejsce przez obywateli i przedsiębiorstwa.	W celu pokrycia kosztów przeprowadzki i innych podobnych kosztów możliwe jest zastosowanie ogólnych mechanizmów z Kodeksu Cywilnego dla osiągnięcia celów określonych w OP 4.12.
Wyплата odszkodowania powinna nastąpić przed fizycznym zajęciem terenu na potrzeby realizacji przedsięwzięcia	Specustawa powodziowa pozwala na zajęcie terenu i rozpoczęcie robót, zanim nastąpi wypłata odszkodowania.	We wszystkich przypadkach warunkiem rozpoczęcia robót jest otrzymanie potwierdzenia, że osoba dotknięta skutkami realizacji projektu została poinformowana z wyprzedzeniem o rozpoczęciu robót, wynagrodzenie zostało wypłacone i otrzymano zgodę na wejście w teren. Jedynymi wyjątkami są sytuacje, gdzie wszczęte zostało postępowanie odwoławcze z uwagi

OP 4.12	Prawo polskie	Instrumenty korygujące
		na niepowodzenie negocjacji, nieobecność właścicieli lub brak możliwości ich ustalenia. W celu minimalizacji ryzyka rozpoczęcia robót przed skompensowaniem strat zajęcia nieruchomości powinny być zaplanowane i przeprowadzone z wyprzedzeniem przed rozpoczęciem robót.
Kompensacja za utratę dóbr jest oparta na ich wartości rynkowej powiększonej o wszelkie koszty transakcyjne (np. podatki, opłaty) i powinna ona być wystarczająca dla efektywnego odtworzenia utraconych dóbr (wartość odtworzeniowa)	Zastosowane metody wyceny mogą skutkować zaniżaniem wartości nieruchomości w porównaniu do cen podobnych nieruchomości na rynku lokalnym.	Wycena nieruchomości zostanie powierzona niezależnemu i doświadczonemu biegłemu. Opinia biegłego powinna zostać zweryfikowana przez JRP. Wywłaszczony powinien otrzymać wystarczającą ilość czasu na zapoznanie się z opinią biegłego. W razie wątpliwości co do wystarczalności należnej kwoty odszkodowania, oszacowania wartości nieruchomości powinien dokonać niezależny biegły w postępowaniu przed wojewodą. We wszystkich przypadkach wycena musi wskazywać na wartość odtworzeniową.
Wymagane jest przygotowanie studium socjo-ekonomicznego, Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń, monitoring środków kompensujących, przesiedleń, środków mających na celu odtworzenie poziomu jakości życia, a także ewaluacja efektywności wszystkich ww. środków.	Przepisy prawa polskiego nie przewidują obowiązku przygotowania studium socjo-ekonomicznego i sporządzenia Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń jako takiego. Brak jest obowiązku monitorowania i ewaluacji ich wdrażania.	Studia socjo-ekonomiczne oraz Plany Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń są przygotowywane zgodnie z RPPNiP, OP 4.12 i dobrymi praktykami.

6.3 RAMY PRAWNE ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

6.3.1 PODSTAWY PRAWNE W PRAWIE UE I PRAWIE KRAJOWYM

Zasady postępowań w sprawie ocen oddziaływania na środowisko ustanowione na mocy prawa międzynarodowego (Konwencja z Aarhus) oraz wspólnotowego (dyrektywy SEA, dyrektywy EIA, dyrektywy siedliskowej) transponowane są do prawa polskiego poprzez

ustawę z dnia 3 października 2008 r. u.o.o.ś. oraz ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody ((Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.; dalej powoływana jako u.o.p.).

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko określa:

- zasady i tryb postępowania w sprawach:
 - udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie,
 - ocen oddziaływania na środowisko (w tym ocen transgranicznych);
 - zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska;
 - organy administracji właściwe w sprawach udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie oraz w sprawach ocen oddziaływania na środowisko.

6.3.2 STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Rozpoczynając uwagi od zagadnienia oceny planów i programów należy wskazać, iż u.o.o.ś. definiuje Strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko (dalej: SOOŚ) jako postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu, obejmujące w szczególności:

- uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
- zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Przeprowadzenia SOOŚ wymagają projekty:

- koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego¹ oraz strategii rozwoju regionalnego
- polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

¹ Minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia może określić, w drodze rozporządzenia, dodatkowe wymagania, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, kierując się szczególnymi potrzebami planowania przestrzennego na szczeblu gminy oraz uwzględniając: 1) formę sporządzenia prognozy; 2) zakres zagadnień, które powinny zostać określone i ocenione w prognozie; 3) zakres terytorialny prognozy; 4) rodzaje dokumentów zawierających informacje, które powinny być uwzględnione w prognozie.

- polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

Przeprowadzenie SOOŚ jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów, innych niż wymienione powyżej, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, organ opracowujący projekt dokumentu stwierdzi, że wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

W świetle u.o.o.ś. postępowanie w sprawie SOOŚ powinno wyglądać w sposób następujący²:

- uzgodnienie z organem ochrony środowiska oraz organem inspekcji sanitarnej zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie;
- sporządzenie prognozy SOOŚ dla projektu programu;
- umożliwienie udziału społeczeństwa w postępowaniu SOOŚ;
- przedstawienie projektu programu i prognozy SOOŚ do zaopiniowania organowi ochrony środowiska oraz organowi inspekcji sanitarnej;
- uwzględnienie w ostatecznej wersji projektu wniosków z prognozy, opinii organu ochrony środowiska i organu inspekcji sanitarnej oraz uwag i wniosków zgłoszonych w ramach udziału społecznego;
- załączenie do przyjętego planu/programu podsumowania zawierającego uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych oraz informacji o sposobie wykorzystania ustaleń prognozy SOOŚ, opinii organu ochrony środowiska i organu inspekcji sanitarnej, wyników postępowania z udziałem społeczeństwa oraz informacji o metodach i częstotliwości przeprowadzania analizy realizacji postanowień programu;
- podjęcie analizy skutków realizacji planu/programu w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z ustalonymi metodami i częstotliwością.

Organem właściwym w sprawach opiniowania w ramach SOOŚ jest Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska - w przypadku dokumentów opracowywanych i zmienianych przez centralne organy administracji rządowej oraz regionalny dyrektor ochrony środowiska (dalej powoływany jako RDOŚ) - w przypadku innych dokumentów. Z kolei organem Państwowej Inspekcji Sanitarnej właściwym w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach SOOŚ jest Główny Inspektor Sanitarny - w przypadku dokumentów opracowywanych i zmienianych przez centralne organy administracji rządowej, państwowy powiatowy inspektor sanitarny - w przypadku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny - w przypadku innych dokumentów.

² Z właściwymi modyfikacjami opartymi na art. 113-117 u.o.o.s. w przypadku postępowań transgranicznych lub na podstawie art. 34-35 u.o.p. w przypadku oceny siedlisk. .

6.3.3 OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO INDYWIDUALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ

Przechodząc do problematyki podstaw prawnych postępowania w sprawie ocen indywidualnych przedsięwzięć należy wskazać, że u.o.o.ś. definiuje OOŚ jako postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko obejmujące w szczególności:

- weryfikację raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- uzyskanie wymaganych ustawą opinii i uzgodnień,
- zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Przeprowadzenia OOŚ wymaga realizacja następujących planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- planowanego przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (przedsięwzięcie z grupy I);
- planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko został stwierdzony w drodze kwalifikacji (przedsięwzięcie z grupy II).

Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko przeprowadza się w ramach:

- 1) etapu zasadniczego, czyli postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- 2) etapu wykonawczego (tzw. ponowna ocena), czyli postępowania w sprawie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę, decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego, decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych, decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego oraz decyzji o pozwoleniu na realizację inwestycji w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (tzw. decyzje budowlane):
 - jeżeli konieczność przeprowadzenia OOŚ została stwierdzona przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
 - na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia, złożony do organu właściwego do wydania decyzji;
 - jeżeli organ właściwy do wydania decyzji budowlanej stwierdzi, że we wniosku o wydanie decyzji zostały dokonane zmiany w stosunku do wymagań określonych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
 - w przypadku braku możliwości stwierdzenia gotowości instalacji do wychwytywania dwutlenku węgla na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

w przypadku instalacji do spalania paliw w celu wytwarzania energii elektrycznej, o elektrycznej mocy znamionowej nie mniejszej niż 300 MW.

Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach³, przeprowadza organ właściwy do wydania tej decyzji. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji budowlanych przeprowadza regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Organem właściwym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest:

- 1) RDOŚ - dla przedsięwzięć należących do grupy I, takich jak drogi, linie kolejowe, napowietrzne linie elektroenergetyczne, instalacje do przesyłu ropy naftowej, produktów naftowych, substancji chemicznych lub gazu, sztuczne zbiorniki wodne, obiekty jądrowe i składowiska odpadów promieniotwórczych oraz dla przedsięwzięć z grupy I i II realizowanych na terenach zamkniętych, realizowanych na obszarach morskich, polegających na zmianie lasu, niestanowiącego własności Skarbu Państwa, na użytek rolny, przedsięwzięć polegających na realizacji inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 lutego 2009 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego, inwestycji w zakresie terminalu, inwestycji związanych z regionalnymi sieciami szerokopasmowymi, przedsięwzięć polegających na realizacji inwestycji w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, przedsięwzięć polegających na poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż kopalin lub na wydobywaniu kopalin ze złóż, oraz przedsięwzięć polegających na zmianie lub rozbudowie wyżej wskazanych obiektów,
- 2) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska — w przypadku inwestycji w zakresie budowy obiektu energetyki jądrowej i inwestycji towarzyszących realizowanej na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 2011 r. o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących
- 3) starosta – w przypadku scalania, wymiany lub podziału gruntów,
- 4) dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych – w przypadku zmiany lasu, stanowiącego własność Skarbu Państwa, na użytek rolny,
- 5) wójt, burmistrz, prezydent miasta – dla pozostałych przedsięwzięć.

W przypadku przedsięwzięć z grupy I wnioskodawca może, składając wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, zamiast raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (dalej powoływany jako raport OOS) złożyć kartę informacyjną przedsięwzięcia wraz z wnioskiem o ustalenie zakresu raportu.

³ Co się tyczy etapu zasadniczego, to wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następuje przed uzyskaniem kolejnych decyzji inwestycyjnych wskazanych w art. 72 ust. 1 i 1a u.o.o.ś.

Organ określa zakres raportu w drodze postanowienia uwzględniając stan współczesnej wiedzy i metod badań oraz istniejące możliwości techniczne i dostępność danych. Postanowienie, wydaje się po zasięgnięciu opinii RDOŚ oraz, w stosownych przypadkach, organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Obowiązek przeprowadzenia OOŚ dla planowanego przedsięwzięcia z grupy II stwierdza się w drodze postanowienia, na podstawie karty informacyjnej przedsięwzięcia, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W postanowieniu organ określa jednocześnie zakres raportu OOŚ. Postanowienie, wydaje się po zasięgnięciu opinii RDOŚ oraz w stosownych przypadkach organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Postanowienie wydaje się również, jeżeli organ nie stwierdzi potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Jeżeli przeprowadzana jest OOŚ, to przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ właściwy do jej wydania uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia z RDOŚ oraz, w stosownych wypadkach, zasięga opinii odpowiedniego organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁴. Regionalny dyrektor ochrony środowiska w postanowieniu uzgadniającym uzgadnia realizację przedsięwzięcia i określa warunki tej realizacji oraz przedstawia stanowisko, w którym stwierdza konieczność przeprowadzenia OOŚ oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji budowlanych.

Przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ właściwy do jej wydania zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, w ramach którego przeprowadza ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach podlega obowiązkowi uzasadnienia i upublicznienia na zasadach określonych w u.o.o.ś.

Co się tyczy etapu wykonawczego (etap ponownej oceny), to raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, sporządzany w ramach OOŚ stanowiącej część postępowania w sprawie wydania decyzji budowlanych powinien zawierać informacje określone ze szczegółowością i dokładnością odpowiednio do posiadanych danych wynikających z projektu budowlanego i innych informacji uzyskanych po wydaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz kolejnych decyzji inwestycyjnych, jeżeli były już dla danego przedsięwzięcia wydane, a także określać stopień i sposób uwzględnienia wymagań dotyczących ochrony środowiska, zawartych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz kolejnych decyzjach inwestycyjnych, jeżeli były już dla danego przedsięwzięcia wydane.

Po otrzymaniu raportu OOŚ, organ właściwy do wydania decyzji budowlanych uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia z RDOŚ/GDOŚ, który z kolei występuje do organu właściwego do wydania decyzji budowlanych o zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa oraz do organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej o wydanie opinii.

Właściwy organ wydaje decyzje budowlane uwzględniając warunki realizacji przedsięwzięcia określone w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz w postanowieniu

⁴ Chodzi o przedsięwzięcia, w przypadku których wymagane jest: pozwolenie na budowę, decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego, decyzja o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych, decyzja o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego, decyzja o pozwoleniu na rozbiórkę obiektów jądrowych, decyzja o wizji, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji autostrady, decyzję o ustaleniu lokalizacji przedsięwzięć Euro 2012

RDOŚ/GDOŚ. Organ zobowiązany jest stwierdzić konieczność wykonania kompensacji przyrodniczej lub nałożyć wymogi w zakresie zapobiegania, ograniczania, monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia – jeżeli potrzeba nałożenia tych obowiązków wynika z OOŚ. Decyzja budowlana podlega obowiązkowi uzasadnienia i upublicznienia na zasadach określonych w u.o.o.ś.

Przechodząc do zagadnień oceny oddziaływania na obszary Natura 2000 należy wskazać, iż w przypadku przedsięwzięć z grupy I lub II – ocenę oddziaływania przeprowadza się w ramach OOŚ na etapie a postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia oraz, stosownie, na etapie ponownej oceny. Jeśli chodzi o przedsięwzięcia inne niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, organ właściwy do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji takiego przedsięwzięcia⁵, które jednocześnie nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia przed wydaniem tej decyzji, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 (są to tzw. przedsięwzięcia z grupy III). Jeżeli organ uzna, iż wystąpienie oddziaływania jest możliwe, wydaje postanowienie w sprawie nałożenia obowiązku przedłożenia właściwemu miejscowo RDOŚ stosownych dokumentów. Na podstawie otrzymanych informacji RDOŚ stwierdza w drodze postanowienia, odpowiednio, obowiązek lub brak obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. W postanowieniu stwierdzającym obowiązek przeprowadzenia oceny RDOŚ żąda przedłożenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 i określa zakres tego raportu. Następnie, jeśli ocena jest przeprowadzana, RDOŚ występuje do organu prowadzącego postępowanie główne o zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa, przekazując temu organowi raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

Po przeprowadzeniu konsultacji społecznych, RDOŚ uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia, jeżeli z oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 wynika, że plan/przedsięwzięcie nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na ten obszar, a także jeżeli z oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 wynika co prawda, że plan/przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na ten obszar, ale jednocześnie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 u.o.p. Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika, że plan/przedsięwzięcie może znacząco negatywnie oddziaływać na ten obszar, i jeżeli nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 u.o.p., RDOŚ odmawia uzgodnienia warunków realizacji planu/przedsięwzięcia. W przypadku, gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, wymogi udzielenia zezwolenia na inwestycję są znacznie ostrzejsze. Zezwolenie może zostać tutaj wydane wyłącznie w celu ochrony zdrowia i życia ludzi, zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego, uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego, wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

⁵ Do decyzji tych należą w szczególności decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1 u.o.o.ś.; koncesja wydawana na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze; pozwolenie wodnoprawne; zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów; pozwolenie na wznoszenie i wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich.

Organ prowadzący postępowanie główne wydaje decyzję z uwzględnieniem warunków realizacji określonych w postanowieniu wydanego przez RDOŚ. W decyzji nakłada obowiązek wykonania kompensacji przyrodniczej lub podjęcia działań zapobiegających, ograniczających oraz monitorujących oddziaływanie przedsięwzięcia na środowisko, jeżeli taka konieczność wynika z przeprowadzonej oceny oddziaływania. Organ może również odmówić zgody na realizację przedsięwzięcia, jeżeli przedsięwzięcie może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie zachodzą przesłanki z art. 34 u.o.p..

6.3.4 UDZIAŁ SPOŁECZNY W POSTĘPOWANIU OOŚ PRZEDSIĘWZIĘĆ

Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji wynika m. in. z ratyfikowanej przez Polskę konwencji z Aarhus, dzięki której obywatele mają zapewniony dostęp do informacji o środowisku oraz czynne uczestnictwo w postępowaniach administracyjnych. Włączenie społeczeństwa w procedurę oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia jest jednym z najważniejszych elementów tego procesu. Obowiązek zapewnienia w nim udziału społeczeństwa spoczywa na organie administracyjnym prowadzącym postępowanie w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w ramach którego przeprowadza się ocenę oddziaływania na środowisko. Ponadto organ prowadzący postępowanie w sprawie wydania decyzji inwestycyjnej, w ramach którego prowadzona jest ponowna ocena oddziaływania na środowisko lub ocena oddziaływania na obszar Natura 2000 zapewnia możliwość udziału społeczeństwa.

Udział społeczeństwa zapewniany jest dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. grupa I) oraz dla tych przedsięwzięć mogących potencjalnie oddziaływać na środowisko (tzw. grupa II) i tych przedsięwzięć mogących oddziaływać na obszary Natura 2000 (niebędących przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko), dla których stwierdzono obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub odpowiednio na obszar Natura 2000.

Rozpoczęcie udziału społeczeństwa w procesie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach rozpoczyna się w chwili podania do publicznej wiadomości informacji o przystąpieniu do przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, w tym o możliwości zapoznania się z raportem o oddziaływaniu na środowisko planowanego przedsięwzięcia oraz niezbędną dokumentacją sprawy, a także składania uwag i wniosków dotyczących postępowania. Na ich składanie społeczeństwo ma 21 dni od daty wskazanej przez organ.

W przypadku przedsięwzięć „trudnych społecznie do zaakceptowania” warto, aby Inwestor prowadził własne konsultacje, które może rozpocząć znacznie wcześniej, np. już na etapie planowania przedsięwzięcia, aby zapoznać społeczeństwo z planowaną inwestycją, wyjaśnić pojawiające się wątpliwości i zakończyć po wymaganych prawem 21 dniach na składanie uwag i wniosków przez społeczeństwo. Można również w przypadku trudnych przedsięwzięć organizować otwarte dyskusje publiczne dotyczące przedsięwzięcia z udziałem zainteresowanych stron. Należy zwrócić uwagę, iż pod względem praktycznym na etapie wyłożenia dokumentacji do publicznego wglądu wprowadzenie szerszych zamian jest często niemożliwe bądź znacznie utrudnione – wynika to bowiem z faktu, iż duże ingerencje w zakres przedsięwzięcia wiążą się z koniecznością opracowania nowych materiałów i rozpoczęcia procesu oceny ich przez organ ponownie. Wszystkie podjęte na możliwe

wczesnym etapie działania np. przed złożeniem wniosku o wydanie decyzji lub na etapie prac koncepcyjnych umożliwią uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach bez opóźnień.

Aby zapewnić udział społeczeństwa w procesie wydawania decyzji, organ administracji w obwieszczeniu powiadamia społeczeństwo o planowanym przedsięwzięciu i podjętych działaniach (wszczęciu postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i rozpoczęciu oceny oddziaływania na środowisko wraz z ewentualną oceną transgraniczną). Dodatkowo w obwieszczeniu podawana jest informacja o możliwościach zapoznania się z dokumentacją; miejscu, gdzie wyłożono ją do wglądu; możliwościach składania uwag i wniosków oraz terminie (21 dni), sposobie i miejscu ich składania; organie administracji, który będzie je rozpatrywał, o organach administracji włączonych w ocenę, a także o ewentualnym terminie i miejscu przeprowadzenia rozprawy administracyjnej dla społeczeństwa. Obwieszczenie podaje się do publicznej wiadomości poprzez udostępnienie informacji na stronie Biuletynu Informacji Publicznej organu prowadzącego postępowanie, ogłoszenie informacji w sposób zwyczajowo przyjęty w siedzibie organu, ogłoszenie informacji przez obwieszczenie w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscu planowanego przedsięwzięcia. W przypadku gdy siedziba organu właściwego w sprawie mieści się na terenie innej gminy niż gmina właściwa miejscowo ze względu na przedmiot postępowania - także przez ogłoszenie w prasie lub w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości lub miejscowościach właściwych ze względu na przedmiot postępowania.

Po podaniu tych informacji do wiadomości publicznej następuje właściwy udział społeczeństwa, polegający na zapoznawaniu się z dokumentacją sprawy oraz składaniu uwag i wniosków. Uwagi i wnioski muszą być wnoszone w ciągu 21 dni, gdyż po upływie tego okresu nie będą rozpatrywane.

W tym etapie prowadzenia oceny oddziaływania na środowisko może uczestniczyć każdy zainteresowany. Sposób uczestnictwa jest dowolny (uwagi i wnioski mogą być składane w formie pisemnej, ustnie do protokołu, za pomocą środków komunikacji elektronicznej).

Wszystkie zastrzeżenia wniesione w ramach udziału społeczeństwa powinny zostać rozpatrzone przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Na zakończenie udziału społeczeństwa w procesie oceny podawana jest opinii publicznej informacja o wydaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub innej decyzji, która wymagała udziału społeczeństwa oraz możliwościach zapoznania się z jej treścią.

6.4 WYMAGANIA BANKU ŚWIATOWEGO – PROCEDURY

6.4.1 OP / BP 4.01 OCENA ŚRODOWISKOWA

Bank wymaga przeprowadzenia Oceny Środowiskowej (dalej jako: OŚ) dla przedłożonych projektów celem zagwarantowania, że nie mają one negatywnego wpływu na środowisko, lub potencjalny wpływ tego rodzaju będzie łagodzony za pomocą odpowiednich środków. OŚ stanowi proces, którego zasięg i rodzaj zależą od charakteru, skali i potencjalnego wpływu na środowisko badanej inwestycji. Podczas OŚ ocenia się potencjalne ryzyka środowiskowe wynikające z realizacji przedsięwzięcia oraz jego oddziaływanie na obszar wpływu;

rozważane są alternatywne warianty inwestycji. Identyfikuje się sposoby poprawienia wyboru, usytuowania, planowania, projektowania i wdrożenia inwestycji poprzez zapobieganie, minimalizowanie, łagodzenie lub kompensowanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko oraz wzmacnianie oddziaływań pozytywnych. Częścią oceny jest również proces łagodzenia i zarządzania niekorzystnymi oddziaływaniami na środowisko w trakcie wdrażania przedsięwzięcia. OŚ obejmuje środowisko naturalne (powietrze, wodę, ląd), zdrowie i bezpieczeństwo ludzi, aspekty socjalne, tran graniczne i globalne. Pożyczkobiorca odpowiada za przeprowadzenie OŚ, natomiast Bank doradza pożyczkobiorcy odnośnie własnych wymogów w tym zakresie.

Bank przypisuje inwestycję do jednej z trzech kategorii głównych, w zależności od jej rodzaju, lokalizacji, wrażliwości, zasięgu, charakteru i wielkości potencjalnego oddziaływania na środowisko:

- **Kategoria A:** Proponowany projekt może potencjalnie znacząco niekorzystnie oddziaływać na środowisko w różnorodny bądź bezprecedensowy sposób. Zasięg tych oddziaływań może wykraczać poza obszar lub obiekty, na których wykonywane są prace.

- **Kategoria B:** Potencjalne niekorzystne oddziaływania proponowanego projektu na ludzi, lub obszary istotne ze środowiskowego punktu widzenia (włączając w to mokradła, murawy lub inne siedliska naturalne i seminaturalne) są mniej niekorzystne niż oddziaływania inwestycji z kategorii A. Oddziaływania te są specyficzne dla danego siedliska, jeśli w ogóle występują, jedynie niektóre są nieodwracalne. W większości przypadków łatwiej jest określić środki łagodzące niż dla przedsięwzięć z kategorii A.

- **Kategoria C:** Proponowany projekt prawdopodobnie będzie miał minimalny niekorzystny wpływ na środowisko, bądź oddziaływania nie wystąpią.

W odniesieniu do projektów z kategorii A i B, OŚ musi obejmować konsultacje ze społecznością pozostającą w zasięgu wpływu przedsięwzięcia i z organizacjami pozarządowymi w zakresie środowiskowych aspektów realizacji przedsięwzięcia. Pożyczkobiorca podejmuje konsultacje na najwcześniejszym możliwym etapie działań i kontynuuje ich prowadzenie przez cały czas wdrażania projektu.

6.4.2 OP / BP 4.04 SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Ochrona naturalnych siedlisk, tak jak inne środki służące ochronie i wzbogacaniu środowiska, jest niezbędna dla długoterminowego zrównoważonego rozwoju. Z tego względu Bank wspiera ochronę, utrzymanie i przywracanie naturalnych siedlisk oraz ich funkcji w finansowaniu projektów i polityce dialogu. Bank przyjmuje zapobiegawcze podejście do gospodarowania zasobami naturalnymi celem wsparcia zrównoważonego rozwoju, i oczekuje, że w ten sam sposób będą postępować pożyczkobiorcy. Bank promuje w sfera ochronę siedlisk naturalnych i lepsze wykorzystanie gruntów poprzez finansowanie inwestycji zaprojektowanych tak, aby wkomponowywać ochronę siedlisk i podtrzymanie funkcji ekologicznych w rozwój krajowy i regionalny. Ponadto, Bank promuje odbudowę zdegradowanych siedlisk. Na wsparcie nie mogą liczyć projekty, z którymi wiąże się znaczące przekształcanie lub degradacja istotnych siedlisk naturalnych.

6.4.3 OP / BP 4.11 ZASOBY KULTUROWE

Zasoby kulturowe rozumiane są jako ruchome lub nieruchome obiekty, obszary, konstrukcje, grupy konstrukcji, naturalne cechy i krajobrazy o znaczeniu archeologicznym, paleontologicznym, historycznym, architektonicznym, religijnym, estetycznym itp. Ich wartości kulturowa może mieć wymiar lokalny, wojewódzki, narodowy lub międzynarodowy. Zasoby kulturowe stanowią ważne źródła cennych informacji naukowych i historycznych, przyczyniają się do rozwoju ekonomicznego i społecznego, są integralnym elementem społecznej tożsamości kulturowej. Bank wspiera kraje w ich dążeniach do unikania lub łagodzenia niekorzystnych oddziaływań na zasoby kulturowe pochodzących z finansowanych przez niego projektów. Pożyczkobiorca ma obowiązek odnieść się do oddziaływań na zasoby kulturowe w OŚ inwestycji. W przypadku zidentyfikowania potencjalnych niekorzystnych oddziaływań na zasoby kulturowe, pożyczkobiorca wskazuje odpowiednie środki mające na celu ich uniknięcie lub złagodzenie w ramach OŚ. Środki te mogą przybrać postać pełnej ochrony obszaru jak również łagodzenia selektywnego, w przypadku gdy utracone mogą zostać część lub całość zasobów kulturowych.

6.4.4 OP / BP 4.36 LEŚNICTWO

Polityka Banku zakłada ochronę lasów opartą na uwzględnieniu wpływu na nie wszelkich działań operacyjnych związanych z inwestycją. Ograniczeniom należy poddać wszelkie działania wpływające na kluczowe obszary ochrony lasów. W procesie planowania działań ochronnych należy zawrzeć konsultacje, w szczególności ze społecznością lokalną, Lasami Państwowymi, sektorem prywatnym i innymi interesariuszami.

Na poziomie ogólnym, polityka Banku ma na celu zmniejszenie wylesiania oraz przyczynianie się do wsparcia obszarów leśnych od strony środowiskowej i społecznej.

6.4.5 OP / BP 4.12 PRZYMUSOWE PRZESIEDLENIA

Polityka oparta jest na wsparciu przesiedlanych osób w zakresie poprawy lub co najmniej przywrócenia poziomu życia do tego sprzed realizacji projektu.

Głównym celem polityki Banku jest zapewnienie, że działania wchodzące w skład inwestycji nie będą skutkować zubożeniem ludności objętej zasięgiem jej wpływu. Tam, gdzie przesiedlenia będą niezbędne, lub tam gdzie wystąpią straty i wpływ na środki do życia ww. ludności, należało będzie opracować odpowiedni plan przesiedleń, tak aby przynajmniej przywrócić, jak już wskazano, poziom życia do takiego, jak był zapewniony przez realizacją inwestycji. Jeśli chodzi o konsultacje społeczne, powinny one zostać przeprowadzone zarówno z osobami przesiedlanymi jak i społecznościami przyjmującymi przesiedleńców, tak aby zapewnić skuteczne wdrożenie planu przesiedleń. Opinie konsultowanych stron powinny zostać uwzględnione w planie, razem z zestawieniem ich wyborów.

Postępowanie dot. wszelkich wpływów związanych z nabywaniem terenu i przymusowym przesiedleniem będzie zgodne z Ramową Polityką Przesiedleń.

OP 4.12 Involuntary Resettlement znajduje zastosowanie, jeżeli realizacja Projektu wymaga:

- a) przymusowego zajęcia nieruchomości skutkującego:
 - (a) zmianą miejsca zamieszkania lub utratą miejsca zamieszkania,
 - (b) utratą dóbr albo dostępu do dóbr,
 - (c) utratą źródeł dochodu albo obniżeniem standardu jakości życia
- b) przymusowego ograniczenia dostępu do parków i terenów chronionych, skutkującego niekorzystnym wpływem na jakość życia osób dotkniętych skutkami realizacji projektu.

W celu zniwelowania wpływu tych czynności na pożyczkobiorcy ciąży obowiązek przygotowania LARPF oraz LARAP w zależności od tego, czy konkretne interwencje i związane z nimi skutki zostały zidentyfikowane, czy też nie. Ponadto z OP 4.12 wynikają następujące obowiązki:

- Wszystkie wykonalne alternatywne projekty powinny być tak realizowane, aby uniknąć lub zminimalizować konieczność przeprowadzania wysiedleń, a w przypadku, kiedy nie można ich uniknąć, należy podjąć takie działania, aby zminimalizować ich skalę i wpływ;
- Proces przeprowadzania przesiedleń powinien zostać zaplanowany i przeprowadzony jako działania rozwojowe, dostarczając odpowiednie środki i zasoby, które pozwolą osobom dotkniętym przesiedleniami partycypować w korzyściach wynikających z realizowanego projektu. Pomoc powinna zostać skierowana do grup społecznych dotkniętych procesem przesiedleń w celu poprawy ich stanu gospodarki, dochodów i standardu życia, lub powinna przynajmniej przywrócić stan sprzed realizacji Projektu;
- Osoby przesiedlane powinny uzyskać przed przesiedleniem pełną rekompensatę w wysokości równej kosztom odtworzeniowym, pomoc w przeprowadzce oraz pomoc i wsparcie w okresie przejściowym;
- Brak tytułu prawnego do gruntu nie powinien być przeszkodą do otrzymania odszkodowania;
- Szczególną uwagę należy poświęcić osobom i grupom szczególnie wrażliwym (np. samotne matki, niepełnosprawni, ubodzy);
- Wspólnoty powinny uzyskać możliwość udziału w planowaniu, realizacji oraz monitorowaniu procesu ich przesiedlenia;
- Przesiedlonym należy pomóc w integracji z przyjmującą ich społecznością;
- Proces przeprowadzania przesiedleń powinien być ściśle powiązany z harmonogramem realizacji głównego przedsięwzięcia tak, aby osoby przesiedlane uzyskały rekompensatę przed rozpoczęciem budowy lub przed rozpoczęciem innych działań Projektu;
- Powinien być przeprowadzany monitoring przesiedleń i ich ewaluacja;
- Na obszarach wiejskich lub rolniczych, nawet w przypadku, gdy można zastosować odszkodowanie pieniężne, szczególnie zalecana jest forma odszkodowania typu "ziemia za ziemię", jeśli jest ona ekonomicznie wykonalna. Gospodarstwa, które całkowicie utraciły swoje środki trwałe i stały się całkowicie nierentowne, powinny otrzymać rekompensatę równą wartości całego gospodarstwa;
- Dla strat, których wycena lub przeprowadzenie rekompensaty pieniężnej jest skomplikowane, na przykład: dostęp do usług publicznych, dostęp do klientów lub dostawców, obszarów rybołówstwa, dostęp do pastwisk i obszarów leśnych, należy

podjąć starania zmierzające do zapewnienia dostępu do równoważnych i kulturowo odpowiednich zasobów i możliwości uzyskiwania dochodów.

6.4.6 OP / BP 4.37 BEZPIECZEŃSTWO ZAPÓR

Projektowanie i budowa nowych zapór realizowane w ramach projektu finansowanego przez Bank muszą nadzorować doświadczeni i kompetentni specjaliści. Ponadto pożyczkobiorca powinien dostosować i wdrożyć określone środki zabezpieczenia zapór dla projektu, przetargu, budowy, eksploatacji i konserwacji zapór, a także prac powiązanych.

Bank rozróżnia następujące zapory małe i duże:

- Małe zapory nie przekraczające 15 m wysokości.
- Duże zapory o wysokości 15 m lub wyższe. Zapory w przedziale od 10 m do 15 m wysokości traktowane są jako zapory duże, jeśli są złożone pod względem budowy. Zapory poniżej 10 m wysokości traktowane są jako zapory duże, jeśli mają zostać przekształcone w zapory o dużych rozmiarach podczas eksploatacji obiektu.

W przypadku małych zapór, mają zastosowanie środki bezpieczeństwa zapór zaprojektowane przez wykwalifikowanych inżynierów. W przypadku zapór o dużych rozmiarach, wymagania Banku przedstawiają się następująco:

- a) przeglądy realizowane przez niezależny skład ekspertów (Panel) dotyczące badań, projektu i konstrukcji zapory oraz rozpoczęcia działań. W skład Panelu wchodzi trzech lub więcej ekspertów wybranych przez pożyczkobiorcę i zaakceptowanych przez Bank, specjalizujących się na wielu polach technicznych odpowiadających aspektom bezpieczeństwa danej zapory;
- b) przygotowanie i wdrażanie planów wykonawczych: plan Nadzowy budowlanego i zapewnienia jakości, plan oprzyrządowania, plany funkcjonowania i konserwacji oraz plan gotowości w nagłych przypadkach;
- c) kwalifikacja wstępna oferentów w trakcie przetargu oraz
- d) okresowe kontrole bezpieczeństwa zapory po jej ukończeniu.

W przypadku istniejących zapór oraz zapór w trakcie realizacji (DUC), Bank może sfinansować następujące rodzaje projektów nieuwzględniających nowej zapory lecz wykonanie istniejącej zapory lub DUC:

- elektrownie lub wodociągi pobierające wodę bezpośrednio ze zbiornika kontrolowanego przez istniejącą zapórę lub DUC;

- zapory zmieniające kierunek wody lub budowle hydrotechniczne po stronie odpowietrznej istniejącej zapory lub DUC, gdzie awaria zapory od strony odwodnej mogłaby skutkować rozległymi uszkodzeniami lub niepowodzeniem obiektu finansowanego przez Bank; projekty irygacyjne lub wodociągowe zależne od zasobów i eksploatacji istniejącej zapory lub DUC dla zasilania w wodę, które nie mogłyby funkcjonować w przypadku awarii zapory. Projekty należące do tej kategorii obejmują także działania wymagające zwiększenia przepustowości istniejącej zapory lub zmian we właściwościach materiałów retencyjnych, w przypadku których awaria istniejącej zapory mogłaby spowodować rozległe uszkodzenia lub niepowodzenie obiektu finansowanego przez Bank.

Jeśli projekt obejmuje istniejącą zaporę lub DUC na terytorium pożyczkobiorcy, Bank wymaga od pożyczkobiorcy zaangażowania jednego bądź większej liczby niezależnych specjalistów z zakresu zapór w celu:

- (a) przeprowadzenia kontroli i oceny stanu bezpieczeństwa istniejącej zapory lub DUC, elementów dodatkowych i historii tworzenia;
- (b) dokonania przeglądu i oceny procedur operacyjnych i konserwacyjnych stosowanych przez właściciela; oraz
- (c) zapewnienia pisemnego sprawozdania z wyników i zaleceń dla prac naprawczych lub środków bezpieczeństwa niezbędnych do ulepszenia istniejącej zapory lub DUC w celu uzyskania akceptowalnego standardu bezpieczeństwa.

Bank może przyjąć poprzednie oceny bezpieczeństwa zapory lub zalecenia udoskonaleń niezbędnych do wprowadzenia w istniejącej zaporze lub DUC, jeśli pożyczkodawca zaświadczy, iż:

- a) został już wdrożony skuteczny program bezpieczeństwa zapory oraz
- b) przeprowadzono i udokumentowano pełno-zakresową kontrolę i oceny bezpieczeństwa zapory na istniejącej zaporze lub DUC, które są zadowalające dla Banku.

W ramach proponowanego projektu istnieje możliwość sfinansowania dodatkowych niezbędnych środków bezpieczeństwa zapory lub prac naprawczych. W przypadku konieczności przeprowadzenia znacznych prac naprawczych, Bank wymaga:

- (a) zaprojektowania i nadzorowania prac przez kompetentnych specjalistów oraz
- (b) sporządzenia i realizacji takim samych sprawozdań i planów dla nowej zapory finansowanej przez Bank.

W przypadkach o wysokim ryzyku, wymagających przeprowadzenia znacznych i złożonych prac naprawczych, Bank wymaga także, aby panel niezależnych ekspertów został zatrudniony na tej samej zasadzie jak dla nowej zapory finansowanej przez Bank.

7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

7.1 PODSTAWOWE DANE ŚRODOWISKOWE

7.1.1 WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

7.1.1.1 POLSKA

Kwestie wodne w Polsce regulowane są w oparciu o założenia Ramowej Dyrektywy Wodnej (dalej jako: RDW), co pod kątem prawnym zostanie bardziej szczegółowo omówione w rozdziale 5. Zgodnie z terminologią przyjętą przez RDW Polskę podzielono na 10 obszarów dorzeczy – głównych jednostek przestrzennych gospodarowania wodami. Obszary dorzeczy Wisły i Odry zajmują 97% powierzchni kraju; pozostałe obszary dorzeczy to peryferyjne obszary przygraniczne. Wody powierzchniowe podzielono na jednolite części wód powierzchniowych (dalej jako: JCWP) charakteryzujące się odmiennymi warunkami abiotycznymi i biotycznymi. JCWP stanowią odcinki rzek, kanały, naturalne lub sztuczne zbiorniki wodne, morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub przybrzeżne. Dodatkowo wyróżniono naturalne części wód, silnie zmienione części wód (np. odcinki rzek silnie przekształcone antropogenicznie) oraz sztuczne części wód (np. kanały). W przypadku wód podziemnych również dokonano podziału na jednolite części wód podziemnych (JCWPd) występujące w określonej warstwie wodonośnej. Głównym celem RDW (tzw. cele środowiskowe) jest to, by nie pogarszać jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz to by każda JCWP i JCWPd osiągnęła w odpowiednim terminie tzw. dobry stan (dot. naturalnych części wód) lub dobry potencjał (dotyczy silnie zmienionych i sztucznych części wód), czyli mierzony wieloma parametrami z zakresu biotycznych i abiotycznych elementów środowiska stan ekosystemu wodnego i ekosystemów zależnych od wód. Na dobry stan wód składa się w przypadku wód powierzchniowych dobry stan ekologiczny (biologiczne, hydromorfologiczne i fizykochemiczne elementy jakości oraz dobry stan chemiczny a w przypadku wód podziemnych dobry stan ilościowy i dobry stan chemiczny. Zgodnie z metodyką RDW ocena wpływu danego przedsięwzięcia na wody powierzchniowe i podziemne musi odnosić się do oceny wpływu na poszczególne JCWP i JCWPd w kontekście osiągnięcia przez te części wód celów środowiskowych⁶. RDW dopuszcza możliwość pogorszenia stanu wód (nieosiągnięcia celu środowiskowego) po spełnieniu jednocześnie wielu przesłanek i zastosowaniu tzw. derogacji (Rozdział 6).

Wisła jest pierwszą co do wielkości rzeką w Polsce. Jej długość wynosi 1 047 km i w całości znajduje się na terytorium Polski. Powierzchnia dorzecza Wisły obejmuje obszar 194 424 km² (w tym poza Polską 25 725 km²). Źródła rzeki znajdują się w Beskidzie Śląskim, na zachodnim stoku Baraniej Góry, na wysokości 1 106 m n.p.m. Wisła uchodzi do Morza Bałtyckiego w rejonie Zatoki Gdańskiej tworząc deltę zwaną Żuławami (ok. 50 km od ujścia rozdziela się na dwa nurty (drugi to Nogat). Największymi lewobrzeżnymi dopływami Wisły są: Nida, Kamienna, Pilica, Bzura, Brda, Wda. Największe prawobrzeżne dopływy to: Raba, Dunajec, Wisłoka, San, Wieprz, Narew, Wkra, Drwęca.

⁶ W obrębie obszarów objętych ochroną np. w ramach europejskiej sieci Natura 2000 celami środowiskowymi dla wód są także cele wynikające z potrzeb ochrony tych obszarów

Odra stanowi najdłuższą śródlądową żeglugową drogę wodną w Polsce określaną mianem: Odrzańskiej Drogi Wodnej. Jej długość wynosi 854,3 km (742 km znajduje się w Polsce). Powierzchnia dorzecza Odry obejmuje obszar 118 861 km² (106 056 km² w Polsce, co stanowi 32,9% powierzchni kraju). Źródła rzeki znajdują się w Górach Odrzańskich na wysokości 634 m n.p.m. Średni spadek wynosi 0,74‰. W górnym biegu stanowi granicę pomiędzy Polską a Czechami, zaś od ujścia Nysy Łużyckiej przez około 161,7 km wyznacza granicę między Polską i Niemcami. Powyżej Gryfina (704,1 km) rozdziela się na dwa nurty: Odrę Wschodnią oraz Odrę Zachodnią. W pobliżu Szczecina Odra płynie już kilkoma korytami. Największymi lewobrzeżnymi dopływami są: Opawa, Nysa Kłodzka, Bystrzyca, Kaczawa, Bóbr, Nysa Łużycka. Największe prawobrzeżne dopływy to: Mała Panew, Barycz i Ina, Warta.

7.1.1.2 Komponent 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej

Rzeka Odra na odcinku objętym planami inwestycyjnymi, obejmującymi budowę i przebudowę wałów oraz remont i rozbudowę zabudowy regulacyjnej korycie. W tej części Odra zaliczana jest do typu abiotycznego nr 21 – Wielka rzeka nizinna (zgodnie z klasyfikacją RDW). Dla swobodnie płynących odcinków rzek tego typu charakterystyczna jest obecność różnorodnych form korytowych, w szczególności; głębokich rynien z twardym, piaszczystym lub żwirowym dnem, piaszczystych mielizn i wysp o różnym stopniu trwałości i porośnięcia roślinnością, bocznych ramion i odnóg oraz zastoisk za wyspami. Występuje również szeroka nizina zalewowa, z licznymi starorzeczami o różnym stopniu połączenia z rzeką. Roślinność wodna starorzeczy, zastoisk i bocznych ramion rzeki, stanowi o wysokiej ocenie stanu ekologicznego.

Omawiany odcinek Odry zaliczany jest do krainy rybnej leszcza, która obejmuje środkowe i dolne odcinki większych rzek, o dnie przeważnie piaszczystym lub mulistym, wolniejszym nurcie i cieplej lub umiarkowanie ciepłej wodzie. Gatunki dominujące w składzie ichtiofauny to: leszcz, krąp, płoć, ukleja, okoń, szczupak, sandacz. Obecność gatunków reofilnych, litofilnych oraz drapieżnych, jak też swobodna migracja gatunków dwuśrodowiskowych stanowi wyznacznik dla wysokiej oceny stanu ekologicznego wielkich rzek nizinnych w oparciu o ichtiofaunę. Wśród makrobezkręgowców o dobrym stanie ekologicznym świadczy obecność organizmów związanych z wartkim nurtem i mających wyższe wymagania tlenowe: larw chruścików, jętek i ważek.

Planowana inwestycja obejmuje swym zasięgiem dwie JCWP Odry położone pomiędzy Wrocławiem a ujściem Nysy Łużyckiej:

- 1) PLRW6000211511 „Odra od Wałów Śląskich do Kanału Wschodniego”, należąca do scalonej części wód powierzchniowych nr SO1108,
- 2) PLRW60002115379 „Odra od Kanału Wschodniego do Czarnej Strugi”, należąca do scalonej części wód powierzchniowych nr SO1113.

Obie części wód zostały uznane za silnie zmienione. Omawiane JCWP zostały uznane za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych, przy czym dla Odry od Kanału Wschodniego do Czarnej przyjęto derogację, od osiągnięcia celów środowiskowych do 2015 r.

Ponadto inwestycja obejmuje cztery JCWP Odry położone pomiędzy ujściem Nysy Łużyckiej a ujściem Odry oraz JCWP jeziora Dąbie. Prace planowane na tym odcinku

dotyczą budowy i modernizacji wałów przeciwpowodziowych i przepompowni, przebudowy mostów oraz regulacji stosunków wodnych na terenie Międzyodrza – przez udrożnienie i pogłębienie kanałów oraz odbudowę wrót samoczynnych, śluz wałowych i przepustów. Wszystkie wymienione JCWP zostały uznane za silnie zmienione i zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Przyjęto również dla nich derogacje od osiągnięcia celów środowiskowych do 2015 r. na omawianym odcinku, podobnie jak na opisanym wcześniej odcinku Odry Środkowej rzeka Odra należy do typu abiotycznego nr 21 – wielka rzeka nizinna.

Objęte zasięgiem planowanej inwestycji JCWP Odry Środkowej są znacząco przekształcone przez człowieka. Istniejące wąskie obwałowania powodują odcięcie niziny zalewowej i większości zachowanych na niej starorzeczy od głównego nurtu rzeki. Większość linii brzegowej Odry na omawianym odcinku jest uregulowana w formie ostróg, które ograniczają naturalne procesy korytowe i uniemożliwiają tworzenie się wysp i łach, koncentrując nurt w centralnej części koryta. Utrudniają one także przy niskich i średnich stanach wód łączność między korytem rzeki, a starorzeczami zachowanymi w obrębie międzywała. Należy podkreślić, że zachowana jest drożność Odry dla migracji ryb dwuśrodowiskowych na odcinku od ujścia do Wałów Śląskich, a więc na całej długości omawianych JCWP. Jednak istniejące piętrzenie Wały Śląskie, z przepławką komorową o niskiej sprawności oraz przegrodzenie licznych dopływów górnej Odry ogranicza istotnie dalszą migrację ryb do historycznych tarlisk położonych powyżej omawianych JCWP. Graniczny odcinek Odry jest również silnie przekształcony przez człowieka, w celu zapewnienia funkcji transportowych jako drogi wodnej oraz ochrony przed powodzią. Do szczególnie cennych siedlisk należą zachowane w obrębie międzywała starorzecza i boczne ramiona rzeki oraz obszar Międzyodrza.

Tabela 4. JCWP, na których są realizowane przedsięwzięcia w ramach Komponentu 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej.

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
1	PLRW6000211511	Odra od Wałów Śląskich do Kanału Wschodniego	21	HMWB	zły (5) ⁷
2	PLRW60002115379	Odra od Kanału Wschodniego do Czarnej Strugi	21	HMWB	zły (5) ⁸
3	PLRW60002117999	Odra od Nysy Łużyckiej do Warty	21	HMWB	zły (5)

⁷ Według danych z monitoringu WIOŚ z lat 2010-2012 potencjał ekologiczny umiarkowany – klasa 3 (fitoplankton – klasa 2, makrozoobentos – klasa 3, ichtiofauna – klasa 3, klasa elementów fizykochemicznych – 2)

⁸ JCWP nie objęta monitoringiem WIOŚ w latach 2010-2012

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
4	PLRW60002119199	Odra od Warty do Odry Zachodniej	21	HMWB	zły (5)
5	PLRW6000211971	Odra od Odry Zachodniej do Parnicy	21	HMWB	zły (5)
6	PLRW6000211999	Odra od Parnicy do ujścia	21	HMWB	zły (5)
7	PLLW90329	Dąbie	Jezioro – typ 3b - Jezioro o wysokiej zawartości wapnia, o dużym wpływie zlewni, niestratyfikowane	HMWB	zły (5)

Źródło: oprac. własne na podst. Planu gospodarowania wodami dorzecza Odry

Według danych z monitoringu WIOŚ z lat 2010-2012 potencjał ekologiczny JCWP Odry od Wałów Śląskich do Kanału Wschodniego oraz od Warty do Odry Zachodniej oceniono jako umiarkowany – klasa 3. Dla pozostałych JCWP Odry poddanych ocenie WIOŚ stwierdzono potencjał słaby – klasa 4, ze względu na ocenę makrobezkręgowców. Dla jednej JCWP Odry brak jest danych monitoringu WIOŚ. JCWP Jeziora Dąbie otrzymała ocenę „poniżej potencjału dobrego” Uzyskane oceny wskazują na umiarkowane przekształcenie ekosystemu rzeki na odcinku objętym inwestycją oraz na brak istotnych zanieczyszczeń chemicznych (wszystkie oceny elementów fizykochemicznych w 2 klasie). Wyniki monitoringu WIOŚ wskazują na wyższe wartości potencjału ekologicznego omawianych JCWP, niż zakładano przy ich wyróżnieniu, jednak potencjał ten w dalszym ciągu pozostaje poniżej dobrego. Według „Raportu o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2012 r.” na terenie województwa przeważają wody zaliczone do 3 klasy – umiarkowanego stanu lub potencjału ekologicznego (48,8%), stan lub potencjał dobry stwierdzono dla 26,2% monitorowanych JCWP, zaś stan bardzo dobry – zaledwie dla 2,5%. Z kolei stan lub potencjał słaby określono dla 15,6% JCWP; nie stwierdzono JCWP o stanie lub potencjale złym. Na tym tle wyniki dla monitorowanej JCWP rzeki Odry „Od Wałów Śląskich do Kanału Wschodniego” lokują ją w najliczniej reprezentowanej grupie części wód w województwie. Według raportu „Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2011 – 2012” dobrym stanem lub potencjałem ekologicznym charakteryzowało się odpowiednio 44 i 45% badanych JCWP, umiarkowanym – 26 i 37%, zaś słabym 4 i 14%. Z kolei według opracowania „Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w 2012 r. spośród 371 JCWP rzek podanych ocenie w latach 2010-2012 stan/potencjał ekologiczny dla 45%) określono jako dobry i powyżej dobrego, zaś dla 55% - jako poniżej dobrego, w tym dla 26% JCWP stwierdzono stan zły.

Tabela 5. Przyjęte przy wyznaczaniu JCWP prognozy potencjału omawianych JCWP (stan w klasie 5 – zły) wydają się zbyt niskie, wobec nie stwierdzenia JCWP o złym stanie lub potencjale ekologicznym na terenie województwa dolnośląskiego i lubuskiego. Jedynie w województwie zachodniopomorskim odnotowano znaczący udział JCWP rzek o złym stanie lub potencjale ekologicznym. Wyniki monitoringu WIOŚ z lat 2010-2012 dla JCWP na których są realizowane przedsięwzięcia w ramach komponentu 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej. Podano klasy potencjału ekologicznego.

Lp.	Kod JCWP	Fitoplankton	Makrofity	Makrobezkręgowce	Ichtiofauna	Elementy fizyko-chemiczne
1	PLRW6000211511	2	b.d.	3	3	2
2	PLRW60002115379	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3	PLRW60002117999	3	2	4	b.d.	2
4	PLRW60002119199	2	1	3	b.d.	2
5	PLRW6000211971	2	3	4	b.d.	2
6	PLRW6000211999	2	b.d.	4	b.d.	2
7	PLLW90329	PPD				b.d.

PSD – poniżej stanu dobrego; PPD – poniżej potencjału dobrego;
b.d. – brak danych

7.1.1.3 Komponent 2: Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej

Planowane działania zlokalizowane są w większości w obrębie Kotliny Kłodzkiej i obejmują dorzecze Nysy Kłodzkiej wraz z dopływami (do przekroju Bardo Śląskie – jest to tzw. zlewnia górnego biegu Nysy Kłodzkiej. Kotlina Kłodzka otoczona jest ze wszystkich stron pasmami górskimi. Zachodnią część Kotliny tworzy metamorfik orlicko-bystrzycki, a wschodnią – metamorfik łądecko-śnieżnicki. Kotlina zajmuje centralne położenie w zlewni górnej Nysy Kłodzkiej i wraz z Rowem Górnej Nysy stanowi największą śródgórska kotlinę w Sudetach. W jej obrębie rzeki uformowały rozległe doliny i przełomy rzeczne (Przełom Bardzki). Dopływy zasilające Nysę Kłodzką stanowią system głęboko wciętych w podłoże dolin rzecznych o typowo górskim charakterze. Źródła Nysy Kłodzkiej znajdują się w Masywie Śnieżnika, na zboczach Trójmorskiego Wierchu. W górnym biegu rzeka wykorzystuje naturalne zapadlisko tektoniczne - Rów Górnej Nysy. Następnie płynie przez Kotlinę Kłodzką i rozcina Góry Bardzkie tworząc w okolicy Barda antecedeny przełom Nysy Kłodzkiej. Po opuszczeniu gór Bardzkich przepływa przez Przedgórze Sudeckie, i dalej Nizinę Śląską.

Nysa Kłodzka posiada liczne dopływy; do lewobrzeżnych należą: Bystrzyca (64,2 km²), Łomnica (18,8 km²), Duna (34,7 km²), Bystrzyca Dusznicka (200,9 km²) i Ścinawka (593,5 km²); do prawobrzeżnych (najważniejsze): Goworówka (37,9 km²), Wilczka (47,0 km²), Pławna (32,3 km²), Biała Łądecka (314,6 km²) i Jaskówka (52,9 km²). W środkowym biegu (do dopływu Biała Głuchowska) Nysa Kłodzka ma charakter rzeki nizinnej. Na tym odcinku przegrodzona jest czterema zaporami tworząc kaskadowy system zbiorników o maks. wysokości piętrzenia 10 m (Zbiornik Otmuchów, Zb. Nyski, Topola i Kozielno). Kolejny zbiornik powstanie na wysokości Kamieńca Żąbkowickiego. Zbiorniki zaporowe zaburzają ciągłość rzeki zmieniając stosunki hydrogeologiczne i ekologiczne. Obszar poniżej zbiorników ma charakter zlewni wyżynnej. Koryto rzeki jest na znacznym odcinku uregulowane i otoczone wałami. Łącznie na Nysie Kłodzkiej występuje 20 zapór stanowiących bariery dla migracji ryb oraz przepływu rumowiska. W obrębie kotliny sieć rzeczna tworzy wachlarzowaty układ cieków i potoków, których erozyjne doliny zasilają Nysę Kłodzką. Ze względu na budowę geologiczną podłoża i znaczne spadki terenu Nysa Kłodzka bardzo szybko reaguje na odpływ wód z terenów górskich.

Omawiany odcinek Nysy Kłodzkiej oraz jej dopływy położone są na terenie Kotliny Kłodzkiej i otaczających ją pasm Sudetów, w makroregionie Sudetów Środkowych. Lokalizacja geograficzna warunkuje występowanie na tym obszarze typów abiotycznych rzek związanych z obszarami wyżynnymi i górkimi. Obszar inwestycji obejmuje 23 JCWP, należące do następujących typów abiotycznych:

- typ nr 3. potok sudecki (2 JCWP);
- typ 4. Potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni (14 JCWP);
- typ 5. Potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni (1 JCWP);
- typ 7. Potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym (1 JCWP);
- typ 8. Mała rzeka wyżynna krzemianowa – zachodnia (4 JCWP);
- typ 10. Średnia rzeka wyżynna – zachodnia (1 JCWP).

Spośród 23 JCWP objętych projektem, 13 stanowi wody naturalne, zaś 10 – silnie zmienione części wód.

Ekosystemy potoków oraz rzek górskich i wyżynnych zdominowane są przez organizmy przystosowane do znacznych prędkości nurtu i niskiej temperatury wody, silnych wahań wielkości przepływu, a także wykazujące wysokie wymagania tlenowe. Flora i fauna tych środowisk związana jest z kamienistym lub żwirowym substratem dennym, który zapewnia dogodne kryjówki oraz miejsca żerowania i rozrodu większości taksonów. W potokach i mniejszych rzekach górskich i wyżynnych dominującym składnikiem flory wodnej jest fitobentos oraz glony wchodzące w skład peryfitonu porastającego podłoże skalne i kamienie. Makrofity występują dość rzadko, tylko w większych rzekach, o nieco wolniejszym nurcie. Makrobezkręgowce reprezentowane są w wodach tego typu przez widelnice oraz larwy chrzączek, jętek i ważek należących do rodzin reofilnych i zimnolubnych, o wysokich wymaganiach tlenowych. Potoki typu abiotycznego nr 3, 4 i 7 należą do krainy rybnej pstrąga – z wartkim nurtem, kamienistym lub żwirowym substratem i chłodną wodą. Gatunki dominujące w ichtiofaunie to: pstrąg potokowy,

głowacz białopłetwy i pręgopłetwy, lipień. Większe rzeki wyżynne typu 8 należą do krainy lipienia (w górnym biegu) i brzany (w biegu dolnym), zaś rzeki typu 10 – do krainy brzany. Rzeki krainy lipienia, o kamienisto-żwirowym dnie, wartkim nurcie i chłodnej lub umiarkowanie chłodnej wodzie zasiedlane są przez dominujące gatunki: pstrąg potokowy, lipień, głowacz białopłetwy i pręgopłetwy, brzana, świnka. Z kolei rzeki krainy brzany, o żwirowo-piaszczystym dnie, dość wartkim nurcie i umiarkowanie chłodnej wodzie zasiedlane są przez gatunki dominujące: brzana, świnka, certa, kleń, jelec, kiełb krótkowąsy. Rzeki i potoki wymienionych typów stanowią też miejsce tarła gatunków dwuśrodowiskowych, o ile zachowana jest ciągłość morfologiczna do morza. Na wysoką ocenę stanu lub potencjału ekologicznego, w oparciu o ichtiofaunę (jako wskaźnika jakości wód) w potokach i rzekach wymienionych typów wpływa znaczny udział gatunków reofilnych, litofilnych, wrażliwych na niedobory tlenu oraz na przekształcenia siedlisk. Istotna jest też drożność ekologiczna cieków. Wśród makrobezkręgowców o dobrym stanie ekologicznym świadczy obecność organizmów związanych z wartkim nurtem i mających wyższe wymagania tlenowe: larw widelnic, chruścików, jętek i ważek.

Objęte zasięgiem planowanej inwestycji JCWP są znacząco przekształcone przez człowieka – blisko połowa z nich została zaliczona do silnie zmienionych części wód, zaś ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych stwierdzono dla 21 spośród 23 JCWP. Przyczyny wyznaczenia części wód jako silnie zmienionych to obecność jazów, licznych korekcyjnych progów oraz zabudowa w celu zmniejszenia ryzyka powodzi. Dla wszystkich JCWP zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych przyjęto derogacje od osiągnięcia celów środowiskowych do 2015 r., co wskazuje na uznanie nadrzędnej roli zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w stosunku do celów środowiskowych na omawianym obszarze.

Tabela 6. JCWP, na których są realizowane przedsięwzięcia w ramach Komponentu 2: Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej.

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
1	PLRW60003121613	Biała Łądecka od źródła do Kobylej	3	NAT	2 (dobry)
2	PLRW600031216269	Morawka	3	NAT	2 (dobry)
3	PLRW6000412269	Dzik	4	NAT	2 (dobry)
4	PLRW6000412289	Czerwionka	4	NAT	2 (dobry)
5	PLRW6000412369	Kamienica	4	NAT	5 (zły)
6	PLRW60004121169	Nysa Kłodzka od źródeł do Różanki	4	HMWB	5 (zły)
7	PLRW60004121189	Domaszkowski	4	NAT	2 (dobry)

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
		Potok			
8	PLRW60004121299	Wilczka	4	HMWB	2 (dobry)
9	PLRW60004121499	Bystrzyca	4	HMWB	2 (dobry)
10	PLRW60004121529	Pławna	4	HMWB	2 (dobry)
11	PLRW60004121569	Łomnica	4	HMWB	2 (dobry)
12	PLRW60004121589	Duna Górna wraz z Duną Dolną	4	HMWB	2 (dobry)
13	PLRW60004121629	Biała Łądecka od Kobylej do Morawki, z Morawką od Kleśnicy	4	NAT	2 (dobry)
14	PLRW60004121649	Orliczka	4	NAT	2 (dobry)
15	PLRW60004121929	Jaszkówka	4	NAT	2 (dobry)
16	PLRW60004122569	Posna	4	HMWB	2 (dobry)
17	PLRW6000512188	Bystrzyca Dusznicka od Kamienego Potoku do Wielisławki	5	HMWB	5 (zły)
18	PLRW60007121839	Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamienego Potoku	7	HMWB	5 (zły)
19	PLRW6000812159	Nysa Kłodzka od Różanki do Białej Łądeckiej	8	NAT	2 (dobry)
20	PLRW6000812199	Nysa Kłodzka od Białej Łądeckiej do Ścinawki	8	NAT	2 (dobry)
21	PLRW6000812299	Ścinawka od Bożanowskiego Potoku do Nysy Kłodzkiej	8	NAT	2 (dobry)

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
22	PLRW60008121699	Biała Łądecka od Morawki do Nysy Kłodzkiej	8	HMWB	2 (dobry)
23	PLRW60001012333	Nysa Kłodzka od Ścinawki do oddzielenia się Młynówki Pomianowskiej	10	NAT	5 (zły)

Źródło: oprac. własne na podst. Planu gospodarowania wodami dorzecza Odry

Tabela 7. Wyniki monitoringu WIOŚ z lat 2010-2012 dla JCWP na których są realizowane przedsięwzięcia w ramach Komponentu 2: Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej

Lp.	Kod JCWP	Fitobentos	Makrofity	Makrobezkręgowce	Ichtiofauna	Elementy fizyko-chemiczne
1	PLRW60003121613	b.d.	b.d.	b.d.	2	b.d.
2	PLRW600031216269	1	b.d.	b.d.	2	1
3	PLRW6000412269	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4	PLRW6000412289	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5	PLRW6000412369	3	2	3	b.d.	2
6	PLRW60004121169	2	b.d.	b.d.	b.d.	1
7	PLRW60004121189	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
8	PLRW60004121299	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
9	PLRW60004121499	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
10	PLRW60004121529	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
11	PLRW60004121569	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
12	PLRW60004121589	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
13	PLRW60004121629	2	b.d.	b.d.	b.d.	1

Lp.	Kod JCWP	Fitobentos	Makrofity	Makrobezkręgowce	Ichtiofauna	Elementy fizyko-chemiczne
14	PLRW60004121649	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
15	PLRW60004121929	4	b.d.	b.d.	b.d.	2
16	PLRW60004122569	3	b.d.	b.d.	b.d.	2
17	PLRW6000512188	4	2	b.d.	b.d.	2
18	PLRW60007121839	1	b.d.	b.d.	b.d.	1
19	PLRW6000812159	3	b.d.	b.d.	b.d.	1
20	PLRW6000812199	3	b.d.	b.d.	2	PSD
21	PLRW6000812299	4	b.d.	b.d.	1	PPD
22	PLRW60008121699	4	b.d.	b.d.	b.d.	PSD
23	PLRW60001012333	2	3	b.d.	3	2

PSD – poniżej stanu dobrego; PPD – poniżej potencjału dobrego;
b.d. – brak danych

Przyjęte przy wyznaczaniu JCWP prognozy stanu lub potencjału ekologicznego omawianych JCWP wskazują na stan lub potencjał dobry (klasa 2) w przypadku 18 JCWP, zaś na stan lub potencjał zły (klasa 5) w przypadku 5 JCWP. Według „Raportu o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2012 r.” na terenie województwa przeważają wody zaliczone do 3 klasy – umiarkowanego stanu lub potencjału ekologicznego (48,8%), stan lub potencjał dobry stwierdzono dla 26,2% monitorowanych JCWP, zaś stan bardzo dobry – zaledwie dla 2,5%. Z kolei stan lub potencjał słaby określono dla 15,6% JCWP; nie stwierdzono JCWP o stanie lub potencjale złym. Ocenie WIOŚ w latach 2010-2012 poddano 14 z 23 analizowanych JCWP. Z tej liczby dla 5 JCWP określono stan lub potencjał dobry i bardzo dobry, dla 5 – umiarkowany (przy czym o klasie decydowały zwykle elementy biologiczne), zaś dla 4 – słaby. Wyniki monitoringu wskazują na niższe oceny niż przyjęte w założeniach przy wyznaczaniu JCWP. Mimo to część rzek i potoków w omawianym regionie została zakwalifikowana do klasy 1 lub drugiej stanu/potencjału ekologicznego. Znajduje to potwierdzenie w „Raplocie o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2012 roku”, który wskazuje, że potoki i mniejsze rzeki Sudetów należą do cieków o dobrym stanie lub potencjale ekologicznym.

7.1.1.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Pod względem hydrograficznym Komponent obejmuje:

- Wisłę i potok Serafa i potok Malinówka w obrębie Krakowa i Wieliczki;
- Wisłę w rejonie Tarnobrzega i Sandomierza łącznie z ujściowym odcinkiem Sanu i innymi wybranymi rzekami w tym rejonie, głównie dopływami Wisły,
- Rabę wraz z dopływami,
- San wraz z dopływami,
- Wisłokę wraz z dopływami,
- Dunajec wraz z dopływami.

Zadania Komponentu 3 zlokalizowane są na obszarze dorzecza Wisły w regionie wodnym Górnej Wisły. JCWP, na których realizowane będą poszczególne zadania Komponentu 3 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 8. JCWP, w obrębie których realizowany będzie Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
8	PLRW200019213775	Wisła od Skawinki do Podłężanki	19	Silnie zmieniona część wód	zły ³
9	PLRW20009213769	Dłubnia od Minóžki (bez Minóžki) do ujścia	9	Silnie zmieniona część wód	zły ³
10	PLRW200026213774	Serafa	26	Silnie zmieniona część wód	zły ³

Tabela 9. JCWP, w obrębie których realizowany będzie Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
1	PLRW20002121999	Wisła od Wisłoki do Sanu	21	Silnie zmieniona część wód	zły ⁹
2	PLRW2000212319	Wisła od Sanu do	21	Silnie	zły ⁵

⁹ Według danych z monitoringu WIOŚ z lat 2010-2012

Lp.	Kod	Nazwa	Typ abiotyczny	Status	Stan
		Sanny		zmieniona część wód	
3	PLRW20002122999	San od Rudni do ujścia	21	Silnie zmieniona część wód	zły ⁵
4	PLRW200019219899	Łęg od Murynia do ujścia	19	Silnie zmieniona część wód	zły ⁵
5	PLRW200019219699	Trześniówka od Karolówki do ujścia	17	Silnie zmieniona część wód	zły ⁵
6	PLRW20002621952	Dopływ spod Sielca	26	Naturalna część wód	zły ¹⁰
7	PLRW200019219499	Koprzywianka od Modlibórki do ujścia	19	Silnie zmieniona część wód	zły ⁵
8	PLRW200026219494	Gorzyczanka II	26	Naturalna część wód	zły ⁶
9	PLRW20001723154	Dopływ spod Chwałowic	17	Naturalna część wód	zły ⁷
10	PLRW2000172312	Rzeka Strachocka	17	Naturalna część wód	zły ⁷

W odniesieniu do Podkomponentów 3C oraz 3D zakres zadań może objąć potencjalnie wszystkie JCWP w obrębie zlewni Raby, Sanu, Wisłoki i Dunajca. Programy inwestycyjne dla tych zlewni będą podlegać dalszym analizom i uszczegółowieniu.

Główna rzeka analizowanego obszaru – Wisła przepływa przez podkarpackie obniżenia - Kotlinę Oświęcimską, Bramę Krakowską i Kotlinę Sandomierską odwadniając obszary Wyżyny Krakowsko- Częstochowskiej i Wyżyny Małopolskiej po stronie północnej (dopływy lewobrzeżne) oraz Pogórze i Karpaty od strony południowej (dopływy prawostronne, w tym Raba). Biorąc pod uwagę typ abiotyczny, Wisła w rejonie Krakowa jest rzeką niziną piaszczysto- gliniastą. W rejonie Tarnobrzega i Sandomierza, Wisła ma już charakter wielkiej rzeki nizinnej płynącej głównie w piaszczystych utworach szeroką, płaską doliną. Niewielkie dopływy Wisły, płynące w całości lub prawie w całości w jej dolinie, stanowią przeważnie piaszczyste lub żwirowe potoki nizinne lub małe rzeki wyżynne (Dłubnia, Serafa).

¹⁰ Dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Prawostronne, karpackie dopływy Wisły, takie jak Raba i Dunajec, to rzeki głównie o charakterze górskim i podgórskim (z wyjątkiem ich dolnych odcinków) o dużej zmienności przepływów, kamienisto – żwirowych dnach i krętym przebiegu. Z kolei Wisłoka typowo górski charakter posiada dopiero w górnym biegu.

Raba w górnym biegu pod względem abiotycznym to potok fliszowy, a w biegu środkowym to mała rzeka fliszowa. Poniżej zbiornika Dobczyce Raba przekształca się w niziną rzekę żwirową. Dunajec na przeważającym odcinku stanowi średnią rzekę wyżynną (typ wschodni), w górnym biegu jest to mała rzeka fliszowa, a w dolnym biegu rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta. Wisłoka to w biegu górnym mała rzeka fliszowa, która przechodzi w średnią rzekę wyżynną (typ wschodni), a następnie, w środkowym biegu w rzekę niziną piaszczysto-gliniastą. San jest największym karpackim dopływem Wisły. Pod względem abiotycznym w górnym biegu stanowi potok fliszowy, następnie przechodzi w małą rzekę fliszową, średnią rzekę wyżynną, rzekę niziną piaszczysto-gliniastą, a w dolnym biegu stanowi już dużą rzekę niziną. Dolina rzeki i samo koryto charakteryzują się zatem bogactwem form morfologicznych właściwych zróżnicowanym typom abiotycznym. Największym dopływem Sanu jest Wisłok. Pod względem typów abiotycznych wykazuje podobną zmienność jak San, przy czym w dolnym biegu stanowi rzekę niziną piaszczysto-gliniastą. Charakterystycznymi obiektami górnej części zlewni Sanu są duże zbiorniki wodne: Zbiornik Solina utworzony w wyniku przegrodzenia rzeki San zaporą w km 325+400 oraz Zbiornik Myczkowce utworzony w wyniku przegrodzenia rzeki San zaporą ziemną w Myczkowcach w km 319+000.

Wśród górskich dopływów Wisły, Raby, Dunajca i Sanu dominują pod względem typu abiotycznego potoki fliszowe i małe rzeki fliszowe, płynące najczęściej we wciśniętych dolinach o lekko krętym przebiegu. Bezpośrednie dopływy Wisły, płynące w jej dolinie, stanowią przeważnie piaszczyste lub żwirowe potoki nizinne. Na jakość wód w tym rejonie mają wpływ przede wszystkim pobory wody, wprowadzanie ścieków komunalnych i przemysłowych oraz zanieczyszczenia obszarowe. Poza zanieczyszczeniami chemicznymi na stan wód i ekosystemów od nich zależnych wpływają również zabudowa hydrotechniczna koryt i dolin rzecznych.

Zdecydowana większość JCWP objętych Komponentem 3 została wyznaczona jako silnie zmienione części wód, co oznacza, że przekształcenia antropogeniczne większości odcinków rzek są bardzo duże. Wisła została uznana za silnie zmienioną na całej długości analizowanego obszaru głównie ze względu na obecność stopni wodnych i urządzeń piętrzących uniemożliwiających migrację ryb, zmiany w zakresie SNQ związane z energetyką wodną oraz obecność obwałowań ograniczających naturalne zalewy i odcinających starorzecza.

Również w zlewni Raby, Wisłoki, Dunajca i Sanu znaczna część JCWP objętych Komponentem 3 jest silnie przekształcona, głównie w związku z obecnością barier migracyjnych dla ryb w postaci licznych stopni wodnych, korekcyjnych progów, zapór przeciwrumowiskowych oraz zbiorników wodnych. Z powyższych przyczyn stan znacznej części JCWP określono jako zły.

Główny poziom użytkowy wód podziemnych analizowanego obszaru związany jest z utworami czwartorzędowymi w dolinie Wisły. Miąższość osadów piaszczysto-żwirowych waha się tu od 20 do 30 m. W dolinie Wisły i głównych dopływach występują GZWP, przeważnie o charakterze porowym. Zadania Komponentu 3 położone są w obrębie 15

JCWPD (PLGW2200151, PLGW2200150, PLGW2200139, PLGW2200138, PLGW2200126, PLGW2200125, PLGW2200127, GW2200153, GW2200154, GW2200155, GW2200156, PLGW2200157, PLGW2200158, PLGW9000159, PLGW2200160). Wody podziemne charakteryzują się tu dobrym stanem chemicznym i w zdecydowanej większości dobrym stanem ilościowym.

7.1.2 KRAJOBRAZ KULTUROWY I ZABYTKI

7.1.2.1 POLSKA

Tożsamość narodowa współczesnej Polski jest kształtowana przez dziedzictwo kulturowe, religijne i narodowe. Polska leży w Europie Środkowej przez co znajdowała się na skrzyżowaniu szlaków handlowych przez całe stulecia pozostając państwem jednego narodu i jednej religii. Jednocześnie zawirowania historyczne, otwartość oraz tolerancja zapewniły jej bogactwo źródeł kulturowych zarówno religijnych jak i świeckich. Religia, tradycja, zwyczaje oraz zabytki kultury polskiej stanowią tysiącletnią spuściznę kultury materialnej i duchowej Polaków.

Na terytorium dzisiejszej Polski znajduje się wiele cennych obiektów stanowiących ważne elementy krajobrazu takich jak: klasztory, zamki obronne, świątynie, kościoły czy cmentarze. Wiele większych i mniejszych miast posiada unikatowe struktury urbanistyczne oparte o przejęte w przeszłości budownictwo średniowieczne. Krajobraz kulturowy Polski tworzą budynki religijne: katedry (między innymi we Wrocławiu, Krakowie, Gnieźnie, Nysie, Poznaniu, Gdańsku, Kołobrzegu, Świdnicy i Kaliszu), sanktuaria (Jasna Góra – Sanktuarium Królowej Polski; Kalwaria Zebrzydowska – najstarsze miejsce pielgrzymek w Polsce), klasztory (Lubiąż, Sulejów, Henryków, Wąchock, Jędrzejów, Oliwa). Budynki świeckie stanowią ważne dziedzictwo architektoniczne oraz są integralną częścią tożsamości narodowej. Obiekty te to często opuszczone ruiny bez wartości użytkowej posiadające jednak wysoką wartość kulturową. Najbardziej znane to m.in.: zamki (Malbork, Frombork, Kórnik Działyńskich) i pałace (Kraków, Antonin, Wiśnicz, Wilanów).

Niegdyśjsze zabudowania militarne takie jak w Modlinie, Przemyślu, Gońcu, Krakowie i fortece we Wrocławiu były świadkami zawirowań historycznych w Polsce. Zarówno historyczne jak i współczesne fortyfikacje stanowią ważną część polskiego krajobrazu kulturowego. Dobrze zachowane struktury tj. Międzyrzecki Rejon Umocniony, Wał Pomorski, Forty Racławickie, Twierdza Boyen, kwatera główna Hitlera w Gierłozie oraz fortyfikacje na Półwyspie Helskim stanowią prawdziwy pomnik na cześć wszystkich poległych w obronie ojczyzny.

Polska była jednym z pierwszych sygnatariuszy Konwencji Światowego Dziedzictwa UNESCO. Przy 14 pozycjach na liście UNESCO Polska zajmuje 9 miejsce w Europie i 15 na świecie. Do cennych obiektów w Polsce należą, między innymi: Stare Miasto w Krakowie, Stare Miasto w Warszawie, Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce, Kalwaria Zebrzydowska, Zamek Krzyżacki w Malborku oraz Hala Ludowa we Wrocławiu.

Akty prawne

Jednym z obowiązków konstytucyjnych Państwa (artykuł 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski) jest chronienie dziedzictwa kulturowego. Materialne oraz niematerialne dziedzictwo

kulturowe oraz zabytki stanowią dobro wspólne a na mocy artykułu 82 Konstytucji opieka nad zabytkami jest obowiązkowa. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości oraz nienaruszalności swojego terytorium, przestrzega praw i swobód człowieka i obywatela a także praw i bezpieczeństwa swoich obywateli, chroni dziedzictwo narodowe i zapewnia ochronę środowiska w związku z zasadą zrównoważonego rozwoju (artykuł 5).

Podstawowym aktem prawnym zawierającym zasady dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003, nr 162, poz.1568 z późn. zm.) wraz z rozporządzeniami. Prawo określa przedmiot, zakres oraz formę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zasady przygotowywania programów opieki nad zabytkami oraz ochronę nad zabytkami na wszystkich szczeblach administracyjnych a także finansowanie konserwacji, restauracji oraz prac budowlanych związanych z zabytkami oraz organizację urzędów ochrony zabytków (art.1). Ochrona zabytków należy do obowiązków władz administracji rządowej i samorządowej natomiast opieka powinna być sprawowana przez właścicieli zabytków.

7.1.2.2 KOMPONENT 1 OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Dolina Środkowej i Dolnej Odry jest urozmaicona pod względem ukształtowania i krajobrazu. Dolina Środkowej Odry na granicy południowej graniczy z Wysoczyzną Czerwińską, Doliną Dolnego Bobru i Wzniesieniem Gubińskim. Na wschód przechodzi w Kotlinę Kargowską i Pradolinę Głogowską. Na północy oraz na zachodzie graniczy z Pojezierzem Łagowskim i Równiną Torzymską. Na północ Dolina zwęża się tworząc Lubuski Przełom Odry i Kotlinę Freienwaldzką.. Część zachodnia stanowi odcinek graniczący z Niemcami a część wschodnia sąsiaduje z Kotliną Gorzowską, Równiną Gorzowską i Pojezierzem Myśliborskim.

Dolina Dolnej Odry jest na początku wąska (ok. 2-3 km) i graniczy z Równiną Weltyńską, Wzgórzami Bukowymi, Równiną Goleniowską od wschodu i Wzniesieniami Szczecińskimi oraz Równiną Wkrzańską od zachodu. Część północna Doliny ma 10 m szerokości. U swego ujścia Odra dzieli się na dwie gałęzie. Przez około 30 km płynie dwoma korytami – Odrą Wschodnią i Regalicą. Gałąź wschodnia jest sztucznym korytem a część zachodnia przecina jezioro Dąbie. Obszar znajdujący się pomiędzy nimi tzw. Miedzyodrze stanowi równina z licznymi jeziorami, mokradłami i starorzeczami. W tej okolicy znajduje się wiele potężnych konstrukcji hydraulicznych, które niegdyś służyły do regulacji poziomu wód głównie w celu zachowania pastwisk oraz jako ochrona przeciwpowodziowa.

Krajobraz Doliny składa się głównie z obszarów wiejskich, łąk i pastwisk. W dużej części rzeka zachowała duży potencjał krajobrazowy. Równiny powodziowe, lasy bagienne oraz starorzecza powodują, że obszar ten ma wysoką wartość przyrodniczą. W obrębie dużych aglomeracji rzeka została częściowo zmodyfikowana.

Ze względu na usytuowanie i znaczenie Odry jako wodnego szlaku handlowego w omawianej części rzeki znajduje się wiele zabytków związanych z zabudowaniami świeckimi, religijnymi, militarnymi oraz hydraulicznymi.

Zapoczątkowanie prac regulujących przepływ rzeki pod koniec XIX wieku spowodowało zmiany krajobrazu Doliny oraz jej koryta. Począwszy od pierwszej połowy XX wieku liczne konstrukcje hydrauliczne służyły do regulacji poziomu wód oraz ich wykorzystania do produkcji energii.

Krajobraz Środkowej oraz Dolnej Odry składa się z miast pełniących różne funkcje – militarne, handlowe, portowe: Głogów, Bytom Odrzański, Nowa Sól, Sulechów, Krosno Odrzańskie, Słubice, Górzycza, Kostrzyn nad Odrą (część polska) oraz Eisenhüttenstadt i Frankfurt (n/Odrą) na terytorium Niemiec.

Proces regulacji Odry rozpoczął się w drugiej połowie XIX wieku i kontynuował do pierwszej połowy XX wieku. Okres ten zbiegł się z gwałtownym rozwojem środków transportu, w tym kolei. Obecnie Odrę przecina kilkanaście mostów o unikatowych walorach technicznych np. kolejowy most zwodzony na linii nr 273 w dzielnicy Szczecin Podjuchy albo nieużywany od ponad 70 lat most kolejowy w okolicach Siekierki, który stanowi również najdłuższy przejazd mostem nad Odrą.

Cechą charakterystyczną miast leżących wzdłuż Odry jest bliskie położenie budynków od brzegów rzeki wynikające ze ścisłego związku pomiędzy rozwojem centrów a Odrą. W wyniku zmian terytorialnych po II Wojnie Światowej dolina Odry w dolnej i środkowej części stała się rzeką graniczną. W krajobrazie Doliny wyróżniają się struktury typowe dla miast, miasteczek oraz wiosek. Przez wieki rzeka dyktowała kierunek ich rozwoju decydując o handlowym i rolnym potencjale obszarów nad nią położonych.

7.1.2.3 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Obszar Kotliny Kłodzkiej graniczy od wschodu z Górami Złotymi, Masywem Śnieżki, a od zachodu z Górami Bystrzyckimi. Od północy zaś z Obniżeniem Ścinawki i Górami Bardziek. Kotlina Kłodzka obejmuje mikroregiony: właściwa Kotlina Kłodzka, Wzgórza Rogówki, Wysoczyzna Łomnicy, Obniżenie Bystrzycy Kłodzkiej, Wysoczyzna Idzikowa, Wysoczyzna Międzyzlesia. Wysoczyzna Łomnicy, Obniżenie Bystrzycy Kłodzkiej, Wysoczyzna Idzikowa i Wysoczyzna Międzyzlesia są często łączone w oddzielną jednostkę tzn. Rów Górnej Nysy. Rów Górnej Nysy z Kotliną Kłodzką, w połączeniu z otaczającymi łańcuchami góorskimi to teren historycznie zwany Ziemią Kłodzką.

Ziemie Kłodzka mają ogromne walory kulturowe. Na przestrzeni wieków obecny rejon Kłodzka był we władaniu Królestwa Polskiego aż do dwunastego wieku. Potem zaś przeszedł pod władanie Czech i Dynastii Habsburgów. W wyniku trzech wojen śląskich, teren ten przeszedł ostatecznie w ręce niemieckie (pruskie) w osiemnastym wieku. Na skutek zmian terytorialnych po II wojnie światowej (1945) ziemia ta została włączona w granice tzw. Polskich Ziem Zachodnich. Bogata historia, wpływy wielokulturowe wynikające z długich okresów przynależności do różnych państw i struktur administracyjnych oraz różnorodnych wpływów religijnych spowodowało, że zabytki Kotliny Kłodzkiej mają bardzo zróżnicowaną tkankę.

Kłodzko jest głównym miastem regionu. Strategiczne położenie miasta na szlaku handlowym pomiędzy Czechami a Polską zdecydowało o losie tych ziem. Na przestrzeni wieków obszar ten był przedmiotem licznych wojen. W XVIII wieku Kłodzko zostało przekształcone w fortecę, a miasto stało się jej częścią. Czasy II wojny światowej nieodłącznie wiążą się z tą fortecą, która służyła jako więzienie Gestapo, a potem jako fabryka sprzętu wojskowego AEG. Także dzisiaj forteca jest punktem centralnym krajobrazu miasta.

Z uwagi na bogactwo surowców mineralnych i zasobów wód mineralnych wybudowano tam wiele ośrodków uzdrowiskowych, z których wiele posiada imponującą infrastrukturę

pochodzącą z XVIII wieku. Najbardziej znane uzdrowiska to: Polanica-Zdrój, Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Łądek-Zdrój oraz Długopole Zdrój.

Krajobraz Kotliny Kłodzkiej jest związany z różnorodnym procesem ukształtowaniem terenu. Duże nachylenia terenu oraz głębokie doliny spowodowały, że miejscowości rozwijały się wzdłuż rzek, dróg i szlaków komunikacyjnych.

Po II wojnie światowej krajobraz na tym terenie uległ ponownemu przekształceniu. Zmiany dotyczyły głównie porzucenie rolniczego wykorzystania ziemi. Na skutek tego wsie zlokalizowane na stromych stokach opustoszały, a ziemia rolnicza podległa sukcesji roślin.

7.1.2.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki będzie realizowany na terenie o szczególnych wartościach kulturowych. Kraków i jego dziedzictwo historyczne zajmuje znaczące miejsce w cywilizacji i kulturze Środkowej Europy obecne w europejskiej historii urbanistyki i architektury. Charakteryzuje je wysoka wartość historyczna, artystyczna, symboliczna oraz unikatowy w skali Polski autentyzm substancji oraz jej chronologiczna ciągłość. Kraków, jako była stolica państwa polskiego (do XVII w.) zajmuje również szczególne miejsce w świadomości Polaków. Na terenie miasta znajdują się unikatowe obiekty zabytkowe oraz zespoły architektoniczne. Równie wysoka wartość kulturową prezentuje Wieliczka, na terenie której znajduje się jedna z najstarszych kopalni w Europie – Kopalnia Soli w Wieliczce. Kraków i Wieliczka są pierwszymi obiektami z Polski wpisanymi na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega realizowany będzie na obszarze niejednorodnym kulturowo. Tereny te od wczesnego średniowiecza rozwijały się wzdłuż rzeki i charakteryzują się dużym dziedzictwem kulturowym oraz dużą liczbą obiektów zabytkowych. Na obszarze oddziaływania realizacji komponentu znajdują się dwa większe ośrodki miejskie: Sandomierz i Tarnobrzeg. Sandomierz wyróżnia się wyjątkowymi walorami historyczno-kulturowymi i jest zaliczany do najcenniejszych, historycznych zespołów urbanistyczno-krajobrazowych w Polsce. Jednocześnie na miasta miało obranie go na stolicę budowanego w latach 30 XX w. Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz przerwanie tej budowy po II wojnie światowej. Z kolei o charakterze miasta Tarnobrzeg przesądziło odkrycie w jego sąsiedztwie złóż siarki w latach 50 XX w. Niewielki, peryferyjny Tarnobrzeg został bardzo szybko rozbudowany do obecnych rozmiarów.

Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby będzie z kolei realizowany na obszarze, którego krajobraz kulturowy kształtuje mało zwarta zabudowa (za wyjątkiem centrów miejscowości), spontanicznie rozrzucona nieraz aż po szczyty wzgórz. Dominantami są przeważnie obiekty sakralne (kościół). Walory krajobrazowe i górską lokalizacją tego obszaru skutkują rozwojem w kierunku turystyki (w tym zimowej). Do najważniejszych zabytków należą obiekty architektury tradycyjnej – drewniane domy mieszkalne i zabudowania gospodarcze w charakterystycznym stylu, założenia dworsko-folwarczne; zespoły kościelne oraz sakralne zabytki małej architektury.

Podkomponent 3D – Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wiśłoki i Dunajca będzie realizowany na obszarze o zróżnicowanej zabudowie zlokalizowanych w dolinach Sanu, Wiśłoki i Dunajca i ich dopływach. Z jednej strony są to obszary dopływów głównych rzek o mało zróżnicowanej zabudowie, a z drugiej strony są to miasta położone w dolinach

głównych rzek np. Jasło, Dębica, Mielec (dolina Wisłoki) posiadające duże walory historyczno-kulturowe. Z kolei historia doliny Sanu sięga kultury celtyckiej, ale najbardziej charakterystyczne zabytki związane są z przybyłymi tu w średniowieczu grupami etnicznymi Łemków i Bojków. Jednym z najważniejszych walorów krajobrazu kulturowego tego obszaru jest wkomponowanie zabytkowych, starych zabudowań wsi w otaczającą przyrodę. Na szczególną uwagę zasługują zabytki drewnianej architektury sakralnej – cerkwie grekokatolickie. Na stromych, często urwistych zboczach doliny Sanu lokalizowano zamki np. Sobień, Zamek Leski należące również do cennych zabytków regionu.

7.1.3 DOBRA MATERIALNE

7.1.3.1 POLSKA

Pojęcie dobra materialnego posiada bardzo szeroką definicję, której znaczenie może być bardzo zróżnicowane w zależności od przedmiotu analizy – w zbiór zawierającym dobra materialne mogą wchodzić z punktu widzenia stricte cywilistycznego rzeczy zarówno ruchome jak i nieruchome. Ze względu na przedmiot niniejszego raportu i zakres zadań stojący przed Konsultantem, tj. ocena oddziaływania na środowisko przedsięwzięć w zakresie działań przeciwpowodziowych na potrzeby prowadzonych prac termin dóbr materialnych będzie obejmował rzeczy nieruchome i ich zespoły (w rozumieniu cywilistycznym), w szczególności:

- budynki mieszkaniowe
- obiekty komunikacyjne: drogi, linie kolejowe, lotniska
- zakłady przemysłowe
- obiekty magazynowe i logistyczne
- obiekty przetwórstwa produktów spożywczych
- infrastruktura techniczna i przesyłowa
- obiekty użyteczności publicznej
- gospodarstwa rolne wraz z gruntami ornymi, łąkami i pastwiskami
- inne nieruchomości.

Szczególne koncentracje tak definiowanych dóbr materialnych występują w obszarach zurbanizowanych, a w szczególności w aglomeracjach miejskich, gdzie ma miejsce mieszanie się różnych funkcji produkcyjnych, usługowych i społecznych.

W regionach objętych projektem można wyróżnić następujące ośrodki miejskie (wskazano ośrodki położone w regionach, gdzie realizowany będzie projekt):

- Kraków
- Sandomierz
- Tarnobrzeg
- Kłodzko

- Szczecin
- Zielona Góra

Na terenie ośrodków miejskich oraz obszarów przyległych następuje koncentracja kapitału i ludności (dotyczy głównie Krakowa, Szczecina i Zielonej Góry). Na poziomie planów zagospodarowania województw (region) wskazywane są również ośrodki subregionalne będące centrami usług i miejsc pracy w znaczeniu ponadlokalnym, często wykraczającym poza obszar jednego powiatu (tzw. powiatu ziemskiego).

7.1.3.2 Komponent1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej

W Dolinie Odry na odcinku objętym przedsięwzięciami z Komponentu 1 jako miejsca największej koncentracji kapitału i usług, a zarazem dóbr materialnych można wskazać następujące ośrodki miejskie: Szczecin, Gryfino, Świnoujście, Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Nowa Sól i Krosno Odrzańskie. Z pośród wyżej wymienionych miast najistotniejszą rolę z punktu widzenia gospodarki narodowej pełni Szczecin – aglomeracja jaka powstała wokół stanowi silny ośrodek przemysłowo-handlowy, administracyjny i naukowy. Pozostałe wskazane miasta, po zmianach granic państwowych w 1945 r. zaczęły ciężać w kierunku głównych ośrodków w województwach (stolic i siedzib sejmików wojewódzkich. Ich rozwój gospodarczy nie jest tak bardzo związanych z wykorzystaniem Odry jak ma to miejsce w Szczecinie. Ze względu na swe położenie i szeroki zakres dostępnych usług oraz możliwości rozwoju miasto szczególnie przyciąga nowych mieszkańców z czym wiąże się zjawisko rozwoju aglomeracji, w tym gmin satelickich. Dotychczasowe gminy wiejskie i małe miasta ulegną przekształceniu w postaci rezygnacji w produkcji rolnej na rzecz budownictwa mieszkaniowego.

Pozostałe wskazane miasta pełnią funkcję ośrodków subregionalnych i ponadlokalnych. Część z nich wykorzystując swoje położenie blisko granicy z Niemcami oraz nadal niższe wynagrodzenia za pracę w Polsce (w przeliczeniu na euro) nastawia się na napływ inwestycji w postaci nowoczesnych zakładów przemysłowych na tereny specjalnych stref ekonomicznych lub przygotowanych (uzbrojonych) nieruchomości pod inwestycje. Również poprawiająca się jakoś sieci komunikacyjnej, a w szczególności drogowej wpływa również na dostępność tych miast. Nie mniej jednak, wraz ze zmianami gospodarczymi następuje stopniowe ubywanie liczby mieszkańców na terenach przygranicznych. Wynika to bowiem ze zmian w strukturze gospodarki narodowej oraz podziału dolny Odry między Polskę a Niemcy przez co miasta położone nad tą rzeką straciły swoją rolę ośrodków wiodących dla obydwu brzegów. Pomimo wejścia Polski do strefy Schengen, proces ponownego „spajania” będzie trwał kilka dziesięcioleci. Istotną rolę w funkcjonowaniu tych ośrodków pełni struktura osadnicza oddziedziczona jest po długim okresie panowania Niemiec na tym terenie. Wsie i mniejsze miasta są skoncentrowane przy ośrodkach ponadlokalnych i subregionalnych dzięki czemu procesy powstawania samorządnej zabudowy są ograniczone.

7.1.3.3 Komponent 2: Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej

Struktura zagospodarowania przestrzennego Ziemi Kłodzkiej i lokalizacji istotnych dóbr materialnych jest bardzo związana z ukształtowaniem terenu. Zabudowa położona jest głównie wzdłuż ciągów komunikacyjnych prowadzonych w dolinach rzecznych, równolegle

do tych cieków wodnych. Dominującą funkcją wykorzystania terenu na obszarze analizy jest produkcja rolna. Podstawowe usługi są realizowane w siedzibach gmin, zaś ośrodkiem o charakterze ponadlokalnym jest miasto Kłodzko. Ośrodek ten jako siedziba powiatu pełni funkcje administracyjne, usługowe oraz stanowi miejsce koncentracji kapitału m.in. w ramach specjalnej strefy ekonomicznej. Na terenie pozostałych gmin powiatu kłodzkiego praktycznie nie występują obiekty przemysłowe, poza związanymi z sektorem wydobywczym (kopalnie kruszywa). Dobrami materialnymi o bardzo dużej wartości dla Ziemi Kłodzkiej są skupione blisko siebie kompleksy miejscowości uzdrowiskowych będące często podstawą rozwoju gospodarki lokalnej. Na aktywność tych miejsc wpływa lokalny klimat, dostęp do źródeł wód leczniczych, rozwinięta baza turystyczna, możliwość realizacji różnych form aktywności i krajobraz kulturowy typowy dla miejscowości uzdrowiskowych.

Istotną rolę w gospodarce regionu pełni również rolnictwo ze względu na urodzajne gleby tj. *gleby brunatnoziemne*. Ponad 65% arealu terenów rolnych wykorzystywane jest jako grunty orne. Wzdłuż rzek występują również mady, które ze względu na swoją żyzność stanowią atrakcyjne miejsce do prowadzenia gospodarki rolnej.

7.1.3.4 Komponent 3: Górna Wisła

Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Przedsięwzięcie realizowane będzie w obszarze Aglomeracji Krakowskiej, co przesądza o charakterze dóbr materialnych znajdujących się w obszarze jego oddziaływania. Na obszarze Krakowa i gminy Wieliczka zamieszkuje łącznie 812 726 mieszkańców. W związku z tym znajduje się tam duża liczba placówek edukacyjnych (48 żłobków, 380 przedszkoli, 490 szkół, 84 szkoły policealne i 13 szkół wyższych) oraz placówek opieki zdrowotnej i szpitali (587).

Kraków i Wieliczka są miastami Krakowskiego Okręgu Przemysłowego. Spośród 131 068 zarejestrowanych przedsiębiorców działalność przemysłową deklaruje 10 165. Dominuje przemysł hutniczy, elektromaszynowy i chemiczny (w tym farmaceutyczny i sodowy). Niewielkie znaczenie ma działalność rolnicza. Struktura firm według klas wielkości zatrudnienia wykazuje przewagę mikroprzedsiębiorstw, tj. firm najmniejszych, zatrudniających mniej niż 9 osób.

Na przedmiotowym terenie funkcjonuje też 14 oczyszczalni ścieków i budowana jest spalarnia odpadów komunalnych.

Na omawianym obszarze funkcjonuje dobrze rozwinięta sieć dróg i infrastruktury technicznej (sieci wysokiego napięcia, sieci wodno-kanalizacyjne, gazociągi, ciepłociągi). Wody pitne i na potrzeby przemysłowe ujmowane są z wód powierzchniowych (rzeka Sanka i Rudawa) oraz ze zbiorników wód podziemnych.

Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

Obszar objęty realizacją projektu jest zróżnicowany pod względem zurbanizowania i dóbr materialnych. Wyróżniają się tutaj miasta Sandomierz i Tarnobrzeg, zamieszkiwane łącznie przez 73 289 osób. Miasta mają dość dobrze rozwiniętą sieć placówek przedszkolnych i

szkolnych, placówek opieki zdrowotnej i szpitali. Są one dobrze zaopatrzone w infrastrukturę drogową i techniczną. Działa tam łącznie ok 8,5 tys. przedsiębiorców. Silnie rozwinięty jest przemysł chemiczny (Tarnobrzeg), górnictwo siarki (Tarnobrzeg), hutnictwo szkła (Sandomierz). Pozostała część obszaru, zamieszкана przez łącznie ok. 75 000 osób ma charakter typowo rolniczy. Produkcja koncentruje się na sadownictwie (głównie jabłka i wiśnie) oraz ogrodnictwie. Słabiej rozwinięta jest infrastruktura społeczna i techniczna, za wyjątkiem drogowej. Produkcja przemysłowa w regionie to głównie przemysł przetwórstwa owoców i warzyw.

Ujęcia wód na potrzeby przemysłu to przede wszystkim ujęcia z wód powierzchniowych. W pozostałym zakresie przeważają ujęcia wód podziemnych.

Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

Obszar gmin, na których realizowany będzie Komponent zamieszkuje łącznie 89 353 mieszkańców. W Myślenicach silnie rozwinięty jest przemysł elektrotechniczny i odzieżowy, ponieważ miasto to wchodzi w skład Krakowskiego Okręgu Przemysłowego. Na analizowanym obszarze znajduje się znaczna ilość placówek oświatowych: 1 żłobek, 58 przedszkoli i 69 szkół. Dobrze rozwinięta jest też infrastruktura medyczna, obejmująca 56 przychodni lekarskich.

W gminach, na terenie których realizowane będzie przedsięwzięcie działa 16 072 przedsiębiorców, z czego 1007 w przemyśle i 208 w rolnictwie. Struktura firm według klas wielkości zatrudnienia wykazuje przewagę mikroprzedsiębiorstw, tj. firm najmniejszych, zatrudniających mniej niż 9 osób.

Na omawianym obszarze funkcjonuje dobrze rozwinięta sieć dróg. Przebiegają przez niego trzy drogi krajowe (tranzytowe), przy czym droga nr 7 jest częścią międzynarodowej drogi europejskiej E77. Pozostała infrastruktura techniczna stoi na niskim poziomie. Z sieci wodociągowej korzysta ok. 60% ludności obszaru. Wody pobierane są z obszarów źródliskowych (rzadziej z wód powierzchniowych) oraz ze zbiorników wód podziemnych, najczęściej nielegalnie. Sieć kanalizacyjna jest najlepiej rozwinięta w Myślenicach (ok. 50% mieszkańców), na pozostałym obszarze stopień skanalizowania waha się od 3 do 20 %. Podobnie na niskim stopniu rozwoju stoi infrastruktura gazowo-ciepłownicza. Stosunkowo dobrze rozwinięta jest infrastruktura elektrotechniczna.

Podkomponent 3D – Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca

Obszar realizacji Podkomponentu jest zróżnicowany. Niezabudowane odcinki dolin Sanu, Wisłoki i Dunajca przeplatają się z mniejszymi lub większymi miejscowościami oraz dużymi miastami takimi jak Przemyśl, Sanok, Lesko, Jarosław (San), Jasło, Dębica, Mielec (Wisłoka) przy czym ze względu na specyfikę terenów górskich, obszar zlewni tych rzek pokrywają przede wszystkim lasy oraz użytki rolne a osiedla mieszkaniowe (w tym te w rejonie dużych miast), zajmują niewielki procent obszaru. Podobnie sprawa wygląda z terenami przemysłowymi i komunikacją, natomiast użytki rolne stanowią znaczny procent zlewni opisywanych rzek, a w przypadku Sanu blisko 50 %. Projekt obejmuje wybrane obszary w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca narażone na zalewy wodami powodziowymi. Przykładowo na obszarach zagrożonych zalaniem w zlewni Sanu zidentyfikowano 7431 budynków

mieszkalnych, 9362 budynki gospodarcze, 961 budynków użyteczności publicznej oraz 178 obiektów przemysłowych. W strefie zagrożenia powodziowego znajduje się tu łącznie 516, 473 km² obszarów zurbanizowanych (zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i komunikacja) oraz 1, 965 km² terenów rolnych

7.1.4 OBSZARY CHRONIONE

7.1.4.1 POLSKA

W wyniku wysokiej różnorodności krajobrazowej i ekosystemowej, w przeszłości, niejednokrotnie utrudniającej przekształcanie przyrody przez człowieka, w Polsce istnieje bogata sieć obszarów chronionych, na który składa się osiem krajowych form ochrony i jedna ogólnoeuropejska (sieć obszarów Natura 2000). Najwyższą formę ochrony przyrody stanowi park narodowy, następnie rezerwat przyrody, obszary Natura 2000 i parki krajobrazowe. W dwóch pierwszych przypadkach aktywność ludzka, na terenie obszarów, jest ściśle podporządkowana ochronie walorów przyrodniczych, w obszarach Natura 2000 odbywa się ona generalnie na istniejących zasadach (tych które występowały tam w momencie tworzenia obszaru), z zastrzeżeniem iż nie można realizować przedsięwzięć negatywnie oddziałujących na przedmioty ochrony obszaru, którymi są wybrane gatunki zwierząt i roślin oraz siedliska przyrodnicze.

7.1.4.2 KOMPONENT1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Poszczególne zadania wchodzące w skład komponentu realizowane będą w obrębie lub na terenach bezpośrednio przylegających do koryta rzeki Odry. W środkowym i dolnym biegu, mimo wykonanych w przeszłości zabiegów regulacyjnych, dolina tej rzeki zachowała bardzo wysokie walory przyrodnicze mające swe odzwierciedlenie w różnorodnych utworzonych tu obszarach chronionych. W dolinie Odry powołano wiele obszarów ochronnych, stanowiących część zarówno krajowego (parki krajobrazowe, rezerwaty przyrody, parki narodowe), jak i europejskiego systemu obszarów chronionych (obszary specjalnej ochrony ptaków, specjalne obszary ochrony siedlisk). Dolina Odry pełni również bardzo ważną rolę jako korytarz ekologiczny o randze europejskiej.

Tabela 10. Obszary objęte ochroną w miejscu realizacji, otoczeniu i sąsiedztwie przedsięwzięć realizowanych w ramach Komponentu 1

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
1A.1 - Wał Chlewice-Porzecze	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
- wał cofkowy rzeki Odry przy rzece Myśli		terenem realizacji inwestycji .
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji .
	Park Krajobrazowy Ujście Warty	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Ujście Warty PLC080001 (Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk)	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 5 km.
	Park Narodowy Ujście Warty	Obszar położony w s otoczeniu inwestycji w odległości ok. 5 km.
1A.2- Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Ognicy nad rzeką Odrą	Dolna Odra PLH320037	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 5 km.
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 5 km.
1A.3-Osinów-Łubnica. Modernizacja międzywala	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
1A.4- Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Radziszewo i Daleszewo nad rzeką Odrą w km 726+400-727+960	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2 km.
	Jezioro Wełtyńskie PLB320018	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 4,5 km.
	Ostoja Wełtyńska PLH320069	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 1,7 km.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 1,8 km.
	Dolina Tywy PLH320050	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2,2 km.

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
1A.5-Modernizacja polderu Marwickiego	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2 km.
	Jezioro Wełtyńskie PLB320018	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 4,5 km.
	Ostoja Wełtyńska PLH320069	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 1,7 km.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji w odległości ok. 1,8 km.
	Dolina Tywy PLH320050	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2,2 km.
	Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
1A.6-Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2 km.
	Jezioro Wełtyńskie PLB320018	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 4,5 km.
	Ostoja Wełtyńska PLH320069	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 1,7 km.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 1,8 km.
	Dolina Tywy PLH320050	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2,2 km.
1B.1-Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie	Kargowskie Zakola Odry PLH080012	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Środkowej Odry	Obszar pokrywa się przestrzennie z

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
płynącej - odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej - w celu przystosowania docinka Odry od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej	PLB080004	terenem realizacji inwestycji.
	Rynna Gryżyny PLH080067	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2,6 km.
	Gryżyński Park Krajobrazowy	Obszar położony w s otoczeniu inwestycji w odległości ok. 2,6 km.
1B.2- Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania.	Dolina Środkowej Odry PLB080004	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Krzesiński Park Krajobrazowy	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Pliszki PLH080011	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Ujście Ilanki PLH080015	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Dolina Dolnej Odry PLB320003	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Park Krajobrazowy Ujście Warty	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Ujście Warty PLC080001 (Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk)	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Park Narodowy Ujście Warty	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Wzgórza Krzymowskie PLH320054	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 3 km.
1B.3-Budowa infrastruktury	j.w.	j.w.

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglownego		
1B.4 - Poprawa przepływu wód powodziowych w okresie zimowym z Jeziora Dąbie	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH320018	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Uroczyska w Lasach Stępnickich PLH330032	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji w odległości ok. 2 km.
1B.5 - Bagrowanie przekopu Klucz-Ustowo	Dolna Odra PLH320037	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Wzgórza Bukowe PLH320020	Obszar położony w otoczeniu inwestycji w odległości ok. 3 km.
1B.6 - Przebudowa mostów w celu zapewnienia minimalnego prześwitu	Dolna Odra PLH320037	Obszar sąsiaduje z terenem realizacji inwestycji, położony w odległości ok. 500 m
1.B.7 Ochrona przeciwpowodziowa miasta Nowa Sól i obszarów poniżej miasta Krosno Odrzańskie	Dolina Środkowej Odry PLB080004	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
	Nowosolska Dolina Odry PLH080014	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji
1C.1 - Rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych (Ochrona p. powodziowa miasta Słubice).	Łęgi Słubickie PLH080013	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji.
1C.2 - Odbudowa Czarnego Kanału i Raczej Strugi (Ochrona p. powodziowa miasta Słubice).	Łęgi Słubickie PLH080013	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji w odległości ok. 3,4 km.

W odniesieniu do 12 obszarów chronionych stwierdzono możliwość wystąpienia negatywnych oddziaływań związanych z realizacją poszczególnych inwestycji. Wynikać one będą przede wszystkim w planowanych działaniach zapobiegających powodzią, takich jak: budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, prowadzenie prac regulacyjnych i utrzymaniowych w obrębie koryt cieków i międzywali, odtwarzanie struktur związanych z utrzymywaniem szlaku żeglugowego (ostrogi). Oddziaływania jakie mogą wystąpić w stosunku do obszarów chronionych, zostały szczegółowo przeanalizowane w rozdz. 10 opracowania. Dla większości obszarów spodziewane negatywne oddziaływania będą niewielkie w swej skali i natężeniu. Przy dalszych pracach nad realizacją poszczególnych przedsięwzięć należy zwrócić szczególną uwagę na Natura 2000: Dolina Dolnej Odry PLB320003, Dolina Środkowej Odry PLB080004, Dolna Odra PLH320037 obejmujących duże obszary cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków ptaków związanych z doliną Odry.

7.1.4.3 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Działania z zakresu czynnej i biernej ochrony przeciwpowodziowej realizowane w ramach Komponentu 2 będą prowadzone na wyżynnej i górskiej części zlewni charakteryzującej się wysokimi walorami przyrodniczymi. Przez centralną część regionu planowanych prac przebiega dolina Kotliny Kłodzkiej, otoczona od wschodu terenami wyżynnymi i górkim, z których spływają dopływy zasilające Nysę Kłodzką.

Górny odcinek zlewni Nysy Kłodzkiej w wysokim stopniu pokryty jest siecią obszarów chronionych, do których należą zarówno obszary wyznaczone na poziomie krajowym (parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe) i obszary stanowiące część sieci obszarów chronionych na poziomie europejskim – obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO). Obszary chronione skoncentrowane są w tym rejonie na terenach górskich (Góry Stołowe, Góry Bystrzyckie, Masyw Śnieżnika) ze względu na zachowanie w tych obszarach najwyższych wartości przyrodniczych (wynikających przede wszystkim z niskiej antropopresji i stosunkowo niewielkiego stopnia przekształcenia środowiska naturalnego).

W obrębie terenów objętych bezpośrednio inwestycjami wchodzącymi w skład Komponentu 2 potencjalna istotna kolizja następuje z obszarem Natura 2000 Biała Łądecka PLH020035 obejmującym znaczny odcinek koryta rzeki Białej Łądeckiej.

Tabela 11. Obszary objęte ochroną w miejscu realizacji, otoczeniu i sąsiedztwie przedsięwzięć realizowanych w ramach Komponentu 2.

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
2A.1-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszków" na rzece Nysie Kłodzkiej	Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2 km od granic realizacji.
	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2 km

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
		od granic realizacji.
2A.2- Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Roztoki Bystrzyckie" na potoku Goworówka	Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2,6 km od granic realizacji.
	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2,6 km od granic realizacji.
2A.3-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Szalejów Górny" na rzece Bystrzycy Dusznickiej	Piekielna Dolina k. Polanicy PLH020010	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 3 km od granic realizacji.
	Góry Stołowe PLB020006	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2,2 km od granic realizacji.
	Góry Stołowe PLH020004	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2,2 km od granic realizacji.
2A.4-Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Krosnowice" na potoku Duna	Pasma Krowiarki PLH020019	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 1,4 km od granic realizacji.
2B.1-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Nysy Kłodzkiej	Pasma Krowiarki PLH020019	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 40 m od granic realizacji inwestycji.
	Dolina Bystrzycy Łomnickiej PLH020083	Obszar położony w otoczeniu inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 4 km od granic realizacji.
2B.2-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Ścinawki	Przełom Nysy Kłodzkiej k. Morzyszowa PLH020043	Obszar położony w otoczeniu inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 4 km od granic realizacji.
	Góry Stołowe PLB020006	Obszar położony w otoczeniu inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2,7 km od granic realizacji.
2B.3-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Białej Łądeckiej i	Biała Łądecka PLH020035	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji .
	Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji .

Zadanie	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
rzeki Morawki	Góry Złote PLH020096	Obszar położony w sąsiedztwie inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 50 m od granic realizacji.
	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji (odcinek objęty pracami od km 34+500 do 35+012 położony jest w obrębie Obszaru, w Obszarze położona także rzeka Morawa) .
2B.4-Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej i rzeki Kamienny Potok	Góry Stołowe PLB020006	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji .
	Góry Stołowe PLH020004	Obszar położony w otoczeniu inwestycji, w najbliższym miejscu oddalony o ok. 2,7 km od granic realizacji.
	Piekielna Dolina koło Polanicy PLH020010	Obszar pokrywa się przestrzennie z terenem realizacji inwestycji .

W odniesieniu do 5 obszarów chronionych stwierdzono możliwość wystąpienia negatywnych oddziaływań związanych z realizacją poszczególnych inwestycji. Wynikać one będą przede wszystkim w planowanych działaniach zapobiegających powodzią, takich jak: budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, prowadzenie prac regulacyjnych i utrzymaniowych w obrębie koryt cieków i międzywali, budową suchych zbiorników przeciwpowodziowych. Oddziaływania jakie mogą wystąpić w stosunku do obszarów chronionych, zostały szczegółowo przeanalizowane w rozdz. 10 opracowania. Dla większości obszarów spodziewane negatywne oddziaływania będą niewielkie w swej skali i natężeniu. Szczególną uwagę należy zwrócić na obszar Natura 2000 Biała Łądecka PLH020035, gdzie przedmiotem ochrony są cenne siedliska przyrodnicze i gatunki zwierząt powiązane bezpośrednio z korytem rzeki.

7.1.4.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Region wodny Górnej Wisły jest obszarem o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych, co potwierdza znaczna liczba występujących w jego granicach form ochrony przyrody. Na szczególną uwagę ze względu na specyfikę Projektu zasługują te spośród nich, które przestrzennie lub funkcjonalnie związane są z dolinami rzecznyymi. Największą powierzchnię dolin chronią obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – m.in. Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049, Dolina Dolnego Sanu PLH180020, Raba z Mszanką PLH120093, Tarnawka PLH120089, Wiślicka PLH120084 – powołane dla zabezpieczenia charakterystycznych dla dolin siedlisk: zbiorowisk łęgowych (lasów i zarośli), łąk, starorzeczy, ziołorośli, roślinności pionierskiej, a także kserotermicznej lub ich mozaiki. Te cenne fragmenty koryt cieków – niekiedy nieuregulowane lub słabo przekształcone – są jednocześnie miejscem występowania rzadkich gatunków roślin i zwierząt, w tym przedstawicieli awifauny, herpetofauny, ichtiofauny i lepidopterofauny oraz pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Ważną rolę w ochronie populacji rzadkich gatunków ptaków odgrywają OSO, w tym położona przy ujściu Skawy do Wisły Dolina Dolnej Skawy PLB120005. Obszar ten pełni funkcję przystanku w okresie wiosennej i jesiennej migracji ptaków. Ochrona cennych siedlisk – choć zasadniczo na mniejszej powierzchni – realizowana jest również poprzez rezerваты przyrody. Wśród nich wyróżnia się „Wisła pod Zawichostem” powołana dla zachowania ostoi lęgowych, miejsc żerowania i odpoczynku podczas wędrówek rzadkich, charakterystycznych dla doliny Wisły gatunków ptaków, w szczególności z rzędu siewkowych. Odminną rolę w systemie ochrony ekosystemów dolin rzecznych pełnią parki krajobrazowe (m.in. Bielańsko-Tyniecki Park Krajobrazowy), zabezpieczające ogół walorów przyrodniczych, wraz z krajobrazowymi, historycznymi i kulturowymi. Szczególną ochroną objęta jest dolina Sanu – przeważająca większość jej długości wchodzi w skład obszarów Natura 2000. Poza wymienioną Doliną Dolnego Sanu PLH180020 siedliska przyrodnicze i gatunki związane z rzeką – a w szczególności cenne gatunki ryb – chronione są przez Rzekę San PLH180007 oraz Dorzecze Górnego Sanu PLH180021, a powyżej Jeziora Solińskiego przez Bieszczady PLC180001. Listę obszarów powołanych dla ochrony naturalnych lub słabo zmienionych odcinków Sanu uzupełniają m.in. rezerваты przyrody: Krywe, Przełom Sanu pod Grodziskiem czy obszar Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045.

Także w zlewni Dunajca wiele odcinków dolin rzecznych objętych jest ochroną. Do obszarów Natura 2000 dedykowanych niejako tym ekosystemom (czy też ich gatunkom) należą: Górny Dunajec PLH120086, Środkowy Dunajec z dopływami PLH120088, Dolny Dunajec PLH120085, Biała Tarnowska PLH120090, Łososina PLH120087, Dolina Białki PLH120024 (szczególnie istotne ze względu na ochronę gatunków ryb i siedlisk kamieńcowych). Ze względu na walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe m.in. malowniczych dolin Dunajca, Popradu oraz zachowanej naturalnej doliny Muszynki powołano Popradzki Park Krajobrazowy. Spośród licznych rezerwatów przyrody powołanych w zlewni Dunajca na uwagę zasługują m.in. „Biała Woda” czy „Przełom Białki pod Krempachami”. Siedliska przyrodnicze oraz gatunki związane z Wisłoką oraz jej dopływami chronione są w ramach sieci Natura 2000 poczynając od Źródlisk Wisłoki PLH120057, poprzez Ostoję Magurską PLH180001, Wisłokę z dopływami PLH180052, a na Dolnej Wisłoce z dopływami PLH180053 kończąc. Dla ochrony świeżych oraz podmokłych łąk nad potokiem Młynówka powołano obszar siedliskowy Łąki nad Młynówką PLH180041. Parki krajobrazowe nie zajmują zbyt dużej powierzchni na terenie zlewni Wisłoki, a spośród rezerwatów przyrody dla ochrony cieków wodnych i towarzyszących im zasobów przyrodniczych powołano rezerwat leśny „Przełom Jasiołki” i krajobrazowy „Źródlika Jasiołki”.

Tabela 12. Obszary objęte ochroną w miejscu realizacji, otoczeniu i sąsiedztwie przedsięwzięć realizowanych w ramach Podkomponentu 3A, 3B

Zadania	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki		
1. Modernizacja wałów		

Zadania	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
3A.1 Dokończenie przebudowy wałów p.powodziowych rzeki Wisły w Krakowie: - Odcinek 1 - lewy wał rzeki Wisły od mostu Wandy do stopnia Przewóz wraz z wałami cofkowymi rzeki Dłubni - Odcinek 2 - lewy wał rzeki Wisły od stopnia Przewóz do Suchego Jaru 3A.2 Dokończenie przebudowy wałów p. powodziowych rzeki Wisły w Krakowie: -Odcinek 3 – prawy wał rzeki Wisły od stopnia Dąbie do stopnia Przewóz	Łąki Nowohuckie PLH120069 rez. Bonarka Bielańsko-Tyniecki Park Krajobrazowy	w otoczeniu, w odległości ok. 1,0 km w otoczeniu, w odległości ok. 3,3 km w otoczeniu, w odległości ok. 4,5 km
2. Ochrona przeciwpowodziowa doliny Serafy		
3A.3 Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Serafa – 2” na rzece Serafie w km 9+223 w m. Kraków 3A.4 Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 1” na potoku Malinówka w km 0+220 w m. Kraków	rez. Groty Kryształowe rez. Bonarka	w otoczeniu, w odległości ok. 2,9 km w otoczeniu, w odległości ok. 4,2 km

Zadania	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
3A.5 Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 2” na potoku Malinówka w km 2+320 w m. Kraków 3A.6 Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 3” na potoku Malinówka w km 3+017 w m. Kraków oraz w m. Wieliczka		
Podkomponent 3B- Ochrona Sandomierza i Tarnobrzegu		
3. Ochrona Sandomierza		
3B.1 Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie ujściowego odcinka Atramentówki, budowa nowej pompowni Koćmierzów i śluzy grawitacyjnej w Koćmierzowie (w prawym wale Wisły) oraz kanału odprowadzającego wodę z Atramentówki do pompowni	Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 Góry Pieprzowe PLH260022 rez. Góry Pieprzowe	pokrywa się w otoczeniu, w odległości ok. 3,7 km w otoczeniu, w odległości ok. 4,0 km
3B.2 Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie cieku Struga A wraz	Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 Góry Pieprzowe PLH260022 rez. Góry Pieprzowe	sąsiaduje, w odległości ok. 350 m w otoczeniu, w odległości ok. 1,4 km w otoczeniu, w odległości ok. 1,4 km

Zadania	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
z przebudową i rozbudową przepompowni „Nadbrzezie”	Dolina Dolnego Sanu PLH180020	w otoczeniu, w odległości ok. 3,0 km
3B.3 Rozbudowa wału opaskowego zabezpieczającego przed wodami powodziowymi Hutę Szkła i osiedle mieszkaniowe w msc. Sandomierz	Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 Góry Pieprzowe PLH260022 rez. Góry Pieprzowe	pokrywa się/ w otoczeniu, w odległości ok. 2,2 km w otoczeniu, w odległości ok. 2,6 km
3B.4 Zabezpieczenie wałów rzeki Koprzywianki: wał lewy w km 0+000 – 12+900, wał prawy w km 0+000 – 14+400	Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 Góry Pieprzowe PLH260022 rez. Góry Pieprzowe	sąsiaduje do 50 m w otoczeniu, w odległości ok. 2,8 km w otoczeniu, w odległości ok. 4,0 km
3B.5 Budowa przepompowni wody w msc. Szewce	Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049	w otoczeniu, w odległości ok. 3,3 km
3B.6 Rozbudowa przepompowni wody w msc. Zajeziorku	Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049	w otoczeniu, w odległości ok. 3,3 km
2. Ochrona Tarnobrzegu		
3B.7 Wisła Etap 2 - Rozbudowa prawego wału rzeki Wisły na dł. 14,116 km i prawego wału rzeki San na dł. 2,037 km, na terenie gm. Gorzyce i gm. Radomyśl nad Sanem, woj.	rez. Wisła pod Zawichostem rez. Pniów rez. Góry Pieprzowe Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 Góry Pieprzowe PLH260022 Dolina Dolnego Sanu PLH180020	pokrywa się/sąsiaduje do 50 m w otoczeniu, w odległości ok. 1,1 km w otoczeniu, w odległości ok. 600 m pokrywa się/sąsiaduje do 50 m sąsiaduje, w odległości ok. 450 m pokrywa się/ sąsiaduje do 50 m

Zadania	Nazwa obszaru	Relacja przestrzenna (pokrywa się, sąsiaduje < 500 m, w otoczeniu < 5 km)
podkarpackie	Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031	w otoczeniu, w odległości ok. 1,8 km
	Przełom Wisły w Małopolsce PLH060045	w otoczeniu, w odległości ok. 1,3 km
	Lasy Janowskie PLB060005	w otoczeniu, w odległości ok. 1,4 km

W odniesieniu do Podkomponentów 3A i 3B w odległości do 5 km od planowanych do realizacji przedsięwzięć zlokalizowane jest: 6 rezerwatów przyrody, 1 park krajobrazowy oraz 7 obszarów Natura 2000. Odnosi się to jedynie do obszarów wyznaczonych dla zabezpieczenia siedlisk przyrodniczych oraz siedliska gatunków związanych z dolinami rzecznyymi: Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049, Dolina Dolnego Sanu PLH180020, oraz rezerwat Wisła pod Zawichostem. Zakres i skala potencjalnych wpływów uzależnione są jednak ściśle od przyjętych rozwiązań oraz zastosowanych środków minimalizujących i kompensujących.

W odniesieniu do Podkomponentów 3C oraz 3D wymaga on dalszego uszczegółowienia, wówczas będzie możliwa dokładniejsza analiza relacji przestrzennych planowanych prac do obszarów chronionych.

7.1.5 FLORA I FAUNA

7.1.5.1 POLSKA

Na terenie Polski, w stosunku do pozostałych krajów Europy Środkowej, mamy do czynienia z wysokim stopniem bioróżnorodności i dość dobrze zachowaną strukturą siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zwierząt. W głównej mierze przyczyną tego jest wysokie zróżnicowanie ekosystemów do górskich na południu kraju, poprzez rozległe doliny rzek (Wisła, Odra), aż do Pomorza i Bałtyku. Na terenie całego kraju zachowały się fragmenty bardzo dobrze zachowanych układów przyrodniczych, w tym fragmenty nizinnych lasów o cechach naturalnych zlokalizowane w Parku Narodowym Puszczy Białowieskiej. W południowej części kraju ostojami bioróżnorodności są przede wszystkim pasma górskie Sudetów i Karpat, w centralnej rozległe doliny rzek, a w północnych rejonach warunki przyrodnicze determinowane są głównie przez bliskość Morza Bałtyckiego.

Jedną z wyróżniających cech Polski są dobrze zachowane doliny rzeczne z charakterystycznym układem zbiorowisk roślinnych, zmieniających się w gradiencie odległości od koryta rzeki i zróżnicowanym oddziaływaniu zalewów wód. Ekosystemy te poddane zróżnicowanej regionalnie, ale dość niskiej antropopresji, są elementem szczególnej odpowiedzialności Polski w kontekście zachowania europejskiego dziedzictwa przyrodniczego.

7.1.5.2 KOMPONENT 1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Przedsięwzięcia planowane do zrealizowania w ramach Komponentu 1 zlokalizowane są w obrębie środkowego i dolnego odcinka doliny Odry. Rzeka na tym obszarze płynie szeroką doliną i na wielu fragmentach odznacza się dobrze zachowanym układem siedlisk przyrodniczych i powiązanych z nimi gatunków zwierząt. Koryto rzeki, mimo wykonanych w przeszłości prac regulacyjnych jest ostoją wielu rzadkich gatunków ryb, w tym pełni istotną rolę jako korytarz migracyjny ryb dwuśrodowiskowych. Pierwsza terasa zalewowa porośnięta jest lasami łęgowymi lub aluwialnymi łąkami. Ważnym elementem tej części doliny są starorzecza odznaczające się specyficznymi zespołami fauny i flory, których część powstała w wyniku procesów naturalnych, a część w efekcie dawnych prac regulacyjnych. W obszarach podlegających sporadycznym zalewom wykształcają się lasy grądowe, na skrajach doliny obecne są kilkudziesięciometrowej wysokości skarpy porośnięte w wielu miejscach rzadkimi zespołami roślinności ciepłolubnej

7.1.5.3 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Inwestycje wchodzące w skład komponentu realizowane będą na obszarach o umiarkowanej i wysokiej wartości przyrodniczej. Cieki w obrębie których realizowana będzie bierna i czynna ochrona przeciwpowodziowa odznaczają się dość dobrze (aczkolwiek silnie zróżnicowaną na poszczególnych odcinkach) zachowaną strukturą siedlisk związanych z korytem rzeki. Koryta cieków takich jak Nysa Kłodzka, Biała Łądecka, Bystrzyca Dusznicka, w których dominuje substrat kamienisty i żwirowy, niosą wody dobrze natlenione o wysokiej prędkości przepływu, stanowią miejsce występowania gatunków takich jak: pstrąg potokowy, głowacz białopłetwy i pręgopłetwy, lipień. Większość gatunków zwierząt występujących w rejonie realizacji Komponentu 2 należy do typowej fauny reprezentującej piętra pogórza i regla dolnego (np. gatunki ptaków: pliszka górska, pluszcz związane z warto płynącymi wodami obfitującymi w różnorodne gatunki bezkręgowców wodnych). W obrębie Kotliny Kłodzkiej większość cieków zasiedlona jest przez wydrę, której występowanie warunkowane jest odpowiednim stanem ichtiofauny i batrachofauny oraz obecnością odcinków rzek o naturalnych skarpach brzegowych.

Skarpy brzegowe, w miejscach gdzie górskie cieki nie przepływają przez tereny zabudowane porośnięte są przez zbiorowiska lasów łęgowych (łęgi wierzbowe oraz olszowo-jesionowe) oraz płaty zbiorowisk ziołoroślowych. Na terasach zalewowych dominują użytki zielone, głównie łąki świeże, mniejsze powierzchnie zajmują łąki zalewowe. Cenne zbiorowiska leśne skoncentrowane są w wyższych partiach pasm górskich, gdzie prace zasadniczo nie będą realizowane. Cenne gatunki roślin powiązane są z enklawami naturalnej lub półnaturalnej roślinności objętej ekstensywnym użytkowaniem rolniczym. Obszary bezpośrednio przylegające do koryt rzek w wielu miejscach pełnią taką funkcję. Najcenniejszym obiektem florystycznym w obszarach objętych pracami jest dolina Białej Łądeckiej, gdzie na kilkunastu kilometrach rzeki występują zbiorowiska włosienicznika pędzelkowatego *Batrachium penicillatum*, gatunku występującego jedynie na dwóch stanowiskach w Polsce

7.1.5.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Region wodny Górnej Wisły jest obszarem silnie zróżnicowanym morfologicznie – na jego terenie występuje rzeźba górska, podgórska, wyżynna i nizinna. To znaczne zróżnicowanie czynników abiotycznych przekłada się na różnorodność świata ożywionego: siedliska

przyrodnicze, florę oraz faunę. Z dolinami rzecznyymi regionu związane są liczne rzadkie i chronione siedliska przyrodnicze (w tym będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty). Występowanie części z nich uwarunkowane jest bliskością cieku i związanych z nim oddziaływań. Do tej kategorii siedlisk należą zbiorowiska łęgowe: nadrzeczne łęgi wierzbowe i topolowe wraz z towarzyszącymi im wiklinami nadrzecznyymi, niżowe oraz podgórskie i górskie łęgowe lasy olszowe, jesionowo-olszowe i wiązowo-jesionowe, torfowiska, łąki zmiennowilgotne i wilgotne (w tym związane z dolinami wielkich rzek łąki selernicowe), łąki wilgotne i świeże, ziołorośla nadrzeczne, zbiorowiska „welonowych” okrajków, a także zbiorowiska terofitów na mulistych brzegach rzek. Drugą grupę stanowią siedliska przyrodnicze towarzyszące dolinom, nie związane jednak wprost z ich obecnością i wynikającymi z niej uwarunkowaniami środowiskowymi. Do grupy tej należą m.in.: murawy kserotermiczne, zarośla termofilne czy grądy subkontynentalne, zlokalizowane na krawędziach dolin czy wysoczyznach. W tak różnorodnych siedliskach swoje nisze ekologiczne znajdują liczne cenne gatunki roślin i zwierząt. W przypadku fauny na szczególną uwagę zasługują przedstawiciele gromady ptaków oraz ryb, dla których doliny rzeczne i cieki – zwłaszcza nieprzekształcone znacząco przez człowieka – stanowią nie tylko naturalne siedliska bytowania, lecz również korytarze migracji. W opisywanym regionie takim korytarzem szczególnie istotnym dla zachowania ciągłości morfologicznej rzek (dla jesiotra względnie łososia) jest Wisła (od ujścia Skawinki w dół) wraz z Sanem i Dunajcem, a dla łososia – Wisła (od ujścia Skawinki do ujścia Soły) wraz z Sanem, Wisłokiem, Wisłoką, Rabą, Solą i Skawą.

7.1.6 GLEBY

7.1.6.1 POLSKA

W dolinach Odry i Wisły zalegają miększe poziomy żyznych aluwii rzecznych, na których rozwinęły się gleby napływowe mady (fluwisole). Ze względu na skład granulometryczny wyróżnia się mady piaszczyste lekkie, piaszczysto-gliniaste średnie oraz gliniaste – ciężkie. Na ogół są to utwory gliniasto -pylaste z dużą zawartością drobnych frakcji, przewarstwione piaskami gliniastymi mocnymi. Udział poszczególnych frakcji zmienia się w zależności od ukształtowania doliny, wysokości np. rzeki, odległości od koryta rzeki oraz stopnia zabudowy hydrotechnicznej. Nadbudowa mad w strefie niskich teras związana była z wylesieniem zlewni i wzmoczoną dostawą drobnych frakcji do koryt rzecznych. Rzeki obciążone materiałem wykazują tendencję do meandrowania i migracji bocznej koryta. Sezonowe wylewy prowadzą do ciągłej nadbudowy poziomów glebowych. Zahamowanie przepływu wód wezbraniowych prowadzi do gwałtownej zmiany warunków wilgotnościowych tych gleb i ich degradacji. Mady charakteryzują się wysoką produktywnością i zaliczane są do II i III klasy bonitacyjnej. W obrębie rynien starorzeczy, zagłębień, w obrębie których zwierciadła wód podziemnych zalega płytko pod powierzchnią i przy obecności roślin wilgociolubnych występują gleby torfowe, mułowe, zaś w strefie wyższych teras nadzalewowych dominują gleby bielcowe i pseudobielcowe. Są one wykształcone na najmniej zasobnych, luźnych utworach piaszczystych lub słabogliniastych. Pod względem bonitacyjnym znajdują się w V i VI klasie. Dla rolnictwa gleby te nie mają większego znaczenia, pokryte są głównie lasami. Gleby brunatne cechuje duża wartość bonitacyjna odpowiada im II, III i IV klasie.

7.1.6.2 KOMPONENT 1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Obszar dorzecza Odry graniczy z obszarem dorzecza Wisły na wschodzie, Dunaju na południu oraz Łaby od zachodu. W jego obrębie można wydzielić trzy duże obszary:

- Górna Odra(od źródła do Wrocławia)
- Środkowa Odra(od Wrocławia do ujścia Warty)
- Dolna Odra (od ujścia Warty do Zalewu Szczecińskiego).

Warunki glebowe są zróżnicowane i wynikają ze zmienności budowy geologicznej i rzeźby. Na obszarach dolin rzecznych występują przede wszystkim gleby aluwialne, mady lekkie, średnie i ciężkie, gleby torfowe, bielcowe. Na uwagę zasługuje fakt, że na dużym obszarze występują gleby bagienne i czarne ziemie (ok. Starogardu Szczecińskiego, Pyrzyc). W strefie dorzecza dominują gleby polodowcowe, przede wszystkim gleby bielcowe i gleby brunatne. Do najmniej urodzajnych zaliczają się gleby piaszczyste rozwinięte na piaskach wydmykowych, sandrowych: bielice i pseudobielice.

7.1.6.3 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Gleby występujące w Kotlinie Kłodzkiej są warunkowane budową geologiczną i rzeźbą terenu. W strefie dolin rzecznych wykształciły się gleby aluwialne: Nysy Kłodzkiej i dopływów występują mady średnie i ciężkie, mady kamieniste, gleby mułowe i torfowe. W strefie wyższych teras plejstocentrycznych oraz na obszarach zbudowanych z glin zwałowych wykształciły gleby bielcowe i glejowe lub brunatne. W strefie stromych zboczy na rumoszu skalnym (zwietrzelinie) wykształciły się płytkie poziome gleby deluwialnych zaliczane do gleb górskich, są to: gleby brunatne wylugowanie, brunatne kwaśne, bielcowe. Wyższe partie wzniesień obejmują gleby inicjalne i słabo wykształcone (skaliste i kwarcowo-krzemieniowe). Na znacznym obszarze występują również lessy i utwory lessopodobne. W strefie zabudowy gleby uległy degradacji

7.1.6.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Obszar Komponentu 3 obejmuje doliny rzeczne, gdzie dominują zdecydowanie mady powstałe na aluviach rzecznych. W podłożu znajdują się różnego typu utwory od piasków, piasków gliniastych, pyłów do ilów i glin średnich i ciężkich. W wyższych partiach dolin dopływów (np. Raby, Wisłoki, Dunajca, Sanu) i poza dolinami, pojawiają się gleby brunatne, a miejscami czarnoziem, gleby szare oraz utwory lessowe.

Szeroką Dolinę Wisły i dolinę Sanu zajmują przede wszystkim użytki zielone o różnej jakości oraz grunty orne stanowiące w klasyfikacji przydatności glebowo-rolniczej przeważnie kompleksy z grup pszennej i żytniej. W użytkowaniu zlewni Raby, Wisłoki, Dunajca i Sanu duży udział mają również tereny leśne.

Typ gleb i rodzaj podłoża na obszarze całej zlewni ma znaczenie w modelowaniu zjawisk powodziowych. Stopień przepuszczalności gruntów decyduje m. in. o właściwościach retencyjnych danego terenu i czasie reakcji zlewni w trakcie opadów. Te dane z kolei przekładają się na skalę zagrożenia powodziowego, zwłaszcza w zlewniach górskich, gdzie

duże nachylenie zboczy doliny potęguje szybki odpływ wód do koryta z gruntów słabo przepuszczalnych, zwłaszcza użytkowanych rolniczo.

7.1.7 JAKOŚĆ POWIETRZA

7.1.7.1 POLSKA

Czynnikami wpływającymi na jakość powietrza w Polsce są przemysł, transport, rolnictwo oraz komunalno-bytowe źródła emisji zanieczyszczeń (np. indywidualne ogrzewanie domów). Największy udział w emisji dwutlenku siarki (SO_2) w Polsce przypada na sektor energetyczny (52,1%), który generuje ponadto 33,1% rocznej emisji tlenków azotu (NO_x) i 7,6% PM_{10} (cząstki stałe). Za emisję NO_x jest odpowiedzialny przede wszystkim transport (31,6%), który odpowiada także za 9,1% emisji PM_{10} . Sektor mieszkaniowo-usługowy emituje do atmosfery najwięcej cząstek stałych (46,2% rocznej emisji) oraz 9,5% rocznej emisji NO_x . Przemysł odpowiada za emisję 19,2% SO_2 , 11,9% NO_x oraz 5,9% PM_{10} .

Jakość powietrza w Polsce jest zróżnicowana przestrzennie w zależności od bliskości ośrodków przemysłowych i energetycznych, rodzaju przemysłu i jego koncentracji, wielkości transportu na danym obszarze i gęstości sieci drogowej, a także koncentracji ludności.

Ocena jakości powietrza w Polsce jest prowadzona przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska w ramach corocznych ocen jakości powietrza w przypisanych im strefach, na terenie całego kraju. Dla potrzeb oceny jakości powietrza Polska została podzielona na 46 stref (zgodnie z art. 87 ust. 2 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.)). Monitoring prowadzony jest za pomocą stacjonarnych lub mobilnych stacji pomiarowych z wykorzystaniem modeli matematycznych rozprzestrzeniania zanieczyszczeń i obiektywnych metod szacowania. Obejmuje on następujące związki: SO_2 , NO_x , PM_{10} , ołów (Pb), ozon (O_3), benzen (C_6H_6), tlenek węgla (CO), arsen (As), kadm (Cd), nikiel (Ni) i benzo(a)piren. Powyższe zanieczyszczenia powietrza są emitowane do atmosfery głównie w procesie spalania.

7.1.7.2 KOMPONENT1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Obszar objęty działaniami w ramach Komponentu 1 położony jest w obrębie 3 stref wyznaczonych dla potrzeb oceny jakości powietrza w Polsce: lubuskiej, zachodniopomorskiej i Aglomeracji Szczecińskiej. Zgodnie z charakterystyką głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza, mających wpływ na stężenie substancji objętych roczną oceną jakości powietrza, zanieczyszczenia atmosferyczne emitowane są:

- w strefie lubuskiej głównie ze spalania paliw w indywidualnych piecach i transportu,
- w strefie zachodniopomorskiej ze źródeł powierzchniowych (źródła komunalno-bytowe, indywidualne spalanie paliw w piecach), źródeł punktowych tj. duże zakłady energetyczne, zakłady energetyki cieplnej i zakłady przemysłowe (chemiczne, stoczniowe i drzewne), a także z transportu,
- w Aglomeracji Szczecińskiej ze spalania paliw w indywidualnych piecach, dużych ośrodków przemysłowych oraz z transportu.

Stężenia większości związków objętych monitoringiem w obrębie strefy w pełni spełniają kryterium ochrony zdrowia ludzi w strefie lubuskiej (poza PM_{10} , As, benzo(a)pirenem),

w strefie zachodniopomorskiej (poza benzo(a)pirenem) i Aglomeracji Szczecińskiej (poza benzo(a)pirenem).

Stan sanitarny powietrza wzdłuż doliny Odry jest zróżnicowany, co jest wynikiem nierównomiernej koncentracji ludności, gęstości sieci drogowej, a także rozmieszczeniem ośrodków produkcji, energetyki i przemysłu zarówno po stronie polskiej, jak i niemieckiej (głównym kierunkiem napływu powietrza na te obszary jest zachodni, co sprzyja transportowi zanieczyszczeń atmosferycznych zza zachodniej granicy kraju).

7.1.7.3 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Kotlina Kłodzka położona jest w strefie dolnośląskiej, wyznaczonej dla potrzeb oceny jakości powietrza w Polsce. Zgodnie z charakterystyką głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza, mających wpływ na stężenie substancji objętych roczną oceną jakości powietrza, zanieczyszczenia atmosferyczne w danej strefie spowodowane są głównie przez energetyczne spalanie paliw i ogrzewnictwo indywidualne oraz transport. Stężenia większości związków objętych monitoringiem w obrębie strefy w pełni spełniają kryterium ochrony zdrowia ludzi (poza PM₁₀, As, benzo(a)pirenem i ozonem).

W Kotlinie Kłodzkiej zlokalizowana jest jedna stacja automatyczna pomiaru stężeń zanieczyszczeń atmosferycznych. Monitoring jest uzupełniany o pomiary mobilne. Jakość powietrza w obrębie poszczególnych lokalizacji elementów Komponentu 2 jest zróżnicowana ze względu na wielkość koncentracji ludności, bliskość ośrodków produkcji i przemysłu, przebieg głównych tras transportu. W pobliżu lokalizacji inwestycji obserwuje się lokalne przekroczenia poziomów pyłu zawieszonego (PM₁₀) oraz benzo(a)pirenu, które emitowane są głównie w procesie ogrzewania domów. Morfologia terenu (znaczne obniżenie terenu, otoczenie masywami górskimi) sprzyja ponadto koncentracji tych zanieczyszczeń atmosferycznych, tworząc lokalne zastoiska.

7.1.7.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Obszar Komponentu 3 obejmuje zarówno tereny ścisłej zabudowy – np. Kraków, jak i obszary niezabudowane – np. lokalizacja polderów powyżej Krakowa czy części suchych zbiorników w zlewni Raby i Sanu. Stąd też stan sanitarny powietrza jest zróżnicowany w zależności od szczegółowej lokalizacji. Najbardziej niekorzystna sytuacja ma miejsce w Krakowie, gdzie w związku z tzw. niską emisją w sezonie grzewczym w połączeniu z położeniem miasta i niekorzystną sytuacją meteorologiczną, normy w zakresie stężenia pyłu zawieszonego są często znacznie przekroczone.

Do kumulacji zanieczyszczeń dochodzi również w zabudowanych kotlinach górskich, gdzie przemieszczanie mas powietrza jest utrudnione. Niska emisja w sezonie grzewczym w połączeniu ze zjawiskiem inwersji temperatury również powoduje okresowe przekroczenia norm zanieczyszczeń powietrza w tych rejonach.

7.1.8 HAŁAS

7.1.8.1 POLSKA

Normy ochrony środowiska przed hałasem regulowane są na poziomie rozporządzenia wydanego na podstawie delegacji zawartej w art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.). Prawo różnicuje normy dopuszczalnych natężeń w zależności od:

- 1) Rodzaju zabudowy (mieszkaniowa, budynki związane z pobytem młodzieży)
- 2) Rodzaj obszaru (uzdrowiska, miasta powyżej 100 tys. mieszkańców, tereny rekreacyjno-wypoczynkowe)
- 3) Porę dnia (dzień, noc).

Dla przedsięwzięć potencjalnie lub zawsze oddziałujących na środowisko, zarówno polegających na remoncie, budowie, przebudowie i modernizacji konieczne jest przeanalizowanie wpływu ich realizacji na stan środowiska akustycznego na etapie postępowania administracyjnego kończącego się decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach. W uzasadnionych przypadkach organ prowadzący postępowanie może po uzyskaniu opinii właściwego inspektora sanitarnego nakazać w treści decyzji:

- a. Sporządzenie pełnej oceny oddziaływania na środowisko zawierającą prognozy oddziaływań akustycznych;
- b. Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko zawierającą prognozy oddziaływań akustycznych na etapie uzyskiwania przez inwestora decyzji o pozwoleniu na budowę lub tożsamej;
- c. Przeprowadzenie analizy porealizacyjnej skuteczności funkcjonowania urządzeń ochrony środowiska.

Dodatkowo, funkcjonuje w ramach administracji rządowej Inspekcja Ochrony Środowiska, do zadań, której należy kontrola nad realizacją przepisów o ochronie środowiska i racjonalnym wykorzystaniu zasobów przyrody. W ramach tych działań prowadzony jest Państwowy Monitoring Środowiska wraz z podsystemem obejmującym zarówno emisję hałasu jak i ocenę klimatu akustycznego.

Zadania Inspekcji Ochrony Środowiska są realizowane na dwóch szczeblach:

- a) Krajowym przez Generalnego Inspektora Ochrony Środowiska,
- b) Regionalnym przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska.

7.1.8.2 KOMPONENT1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Inwestycje realizowane w ramach Komponentu 1 położone są na terenie województw zachodniopolskiego i lubuskiego. Jak wskazują dokumenty strategiczne tych regionów i ich projekty głównymi źródłami negatywnych oddziaływań akustycznych jest transport (drogowy i kolejowy) oraz przemysł. Szczególnie zagrożone przekroczeniami norm środowiskowych w tym zakresie są tereny zurbanizowane i aglomeracje miejskie. Oznacza to, że źródła emisji hałasu wzdłuż rzeki Odry pokrywają się z przebiegiem ciągów komunikacyjnych oraz

lokalizacją ośrodków miejskich. Na omawianym cieku wodnym położony jest zespół portów Szczecin – Świnoujście i powiązana z nim infrastruktura. Funkcjonowanie tej strategicznej z punktu gospodarki narodowej bazy przeładunkowej wiąże się również ze wzmożonym ruchem drogowym i kolejowym. Także atrakcyjne położenie na styku szlaków komunikacyjnych, w dużej bliskości baz logistycznych wiąże się z funkcjonowaniem również obiektów przemysłowych będących także źródłem negatywnych oddziaływań akustycznych.

Poza obszarem Szczecina, jako terenem aglomeracji miejskiej wskazać należy także duże ośrodki przemysłowe w pobliżu Odry, to jest:

- Zespół Elektrowni Dolna Odra koło Gryfina;
- kopalina surowców mineralnych koło Bielinka;
- Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna posiadająca swoje podstrefy na terenie miast: Kostrzyn nad Odrą, Nowa Sól, Bytom Odrzański i Słubice;
- huta żelaza w Eisenhüttenstadt (Niemcy).

Odnosnie hałasu komunikacyjnego – jego źródła przecinają Odrę punktowo – w miejscu przepraw mostowych (drogowych i kolejowych). Obiekty te położone są przeważnie w rejonie ośrodków miejskich, co oznacza że negatywne oddziaływania akustyczne i przekroczenia norm kumulują się na obszarach zurbanizowanych, nie zaś na całej długości rzeki.

7.1.8.3 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Zgodnie z dokumentami strategicznymi dla Powiatu Kłodzkiego w podstawowym źródłem oddziaływań akustycznych jest hałas przemysłowy i komunikacyjny. Ze względu na relatywnie niewielki obszar Ziemi Kłodzkiej oraz niewysoki stopień uprzemysłowienia tego regionu liczba obiektów szczególnie oddziałujących na klimat akustyczny jest niewielka, to jest:

- Firma Tartaczniactwo Stolarstwo Eksport – Import w Nowej Bystrzycy;
- Kotłownia osiedlowa w Kłodzku przy ul. Dąbrówki 1;
- Kopalnia Surowców Skalnych „Świerki” w Świerkach;
- Huta Szkła Artystycznego „Barbara” w Polanicy Zdroju.

Ze względu na stan rozwoju publicznego transportu zbiorowego, istotnym źródłem hałasu jest ruch drogowy, co związane jest również z rosnącą liczbą samochodów. Poza podróżami stricte związanymi z regionem, na terenie Ziemi Kłodzkiej występuje również stały ruch turystyczny, przy czym w zależności od pory roku i pogody mogą pojawiać okresy zwiększonego zainteresowania. Wynika to z bliskości aglomeracji wrocławskiej oraz rozwiniętej i zróżnicowanej bazy turystycznej: uzdrowiska, turystyka piesza i rowerowa, narciarstwo, co zwiększa atrakcyjność tego obszaru. Brak wygodnych połączeń komunikacją kolejową między Wrocławiem a miastami-uzdrowiskami skutkuje zwiększonym ruchem samochodów, a co za tym idzie większymi oddziaływaniami akustycznymi. Należy przy tym pamiętać, iż polskie prawo wyznacza bardziej rygorystyczne normy akustyczne dla terenów uzdrowisk.

7.1.8.4 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Hałas związany jest przede wszystkim z funkcjonowaniem tras komunikacyjnych, zakładów przemysłowych, lotnisk. Ze względu na skalę przestrzenną najbardziej uciążliwym jest hałas generowany przez poruszające się pojazdy samochodowe. Obejmuje on swym zasięgiem największą liczbę ludności, oraz największy obszar. Problem dotyczy nie tylko terenów bardzo zurbanizowanych np. Krakowa, ale również miejsc takich jak dolina Raby, Wisłoki, Dunajca i Sanu oraz ich dopływów, gdzie główne drogi przebiegają najczęściej dnem doliny rzecznej w pobliżu koryta rzeki. W związku ze stale zwiększającą się liczbą samochodów i wzrostem natężenia ruchu na drogach, normy hałasu na obszarach w sąsiedztwie tras komunikacyjnych są nierzadko przekraczane, nawet w porze nocnej.

7.2 ANALIZA WARIANTOWA

Analizy wariantowe są szczególnie istotne pod kątem Ramowej Dyrektywy Wodnej, która wymaga, by w przypadku realizacji przedsięwzięć mogących stanowić zagrożenie dla osiągnięcia celu środowiskowego JCWP i JCWPd (głównie hydrotechnicznych), wskazać m.in, że nie istnieje inna, korzystniejsza środowiskowo opcja, mogąca zrealizować cel przedsięwzięcia. Wachlarz alternatyw ma być w tym przypadku możliwie najszerszy i być determinowany celem przedsięwzięcia, a nie ograniczony konkretnym obszarem, który podlega ochronie. Takie podejście realizuje również inny wymóg RDW – zarządzanie zlewniowe. Oznacza to na przykład, że dla ochrony przed powodzią obszaru A niekoniecznie trzeba ingerować w rzekę na obszarze A, ale zwiększyć retencję w górnej części zlewni obszaru A, budując suchy zbiornik i tym samym powodując mniejsze przekształcenia ekosystemów wodnych. Istotne tu jest również to, by realizując jedno przedsięwzięcia przeciwpowodziowe, nie wpływać niekorzystnie na tereny sąsiednie, nie tylko w aspekcie środowiska przyrodniczego, ale też przenoszenia zagrożenia powodziowego na tereny położone poniżej. Aspekty te zostały uwzględnione w trakcie prowadzenia analiz wariantowych dla poszczególnych składowych Komponentu 1, 2 i 3.

7.2.1 KOMPONENT 1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Celem realizacji Projektu w zakresie Komponentu 1 jest ochrona przed powodzią wybranych obszarów dorzecza Dolnej i Środkowej Odry. Działania podejmowane w ramach Komponentu 1 stanowią jedną z wielu grup zadań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa powodziowego realizowanych w dorzeczu Dolnej i Środkowej Odry.

Mając na względzie takie uwarunkowania, celem prowadzenia analizy wariantowej było znalezienie wariantu preferowanego spośród określonej liczby inwestycyjnych wariantów planistycznych ograniczających w różnym stopniu ryzyko powodziowe, charakteryzujących się różnymi kosztami inwestycyjnymi i utrzymaniowymi oraz wpływem na środowisko przyrodnicze i zmianami w życiu społecznym mieszkańców. Założono, że wariant preferowany do realizacji w dorzeczu Dolnej i Środkowej Odry, przede wszystkim powinien, ze względu na niebezpieczeństwo powodzi związane ze spływem wód powodziowych z

górnej części zlewni a także ryzykiem powstawania powodzi zatorowych dotyczyć przebudowy i modernizacji istniejącej infrastruktury i prac regulacyjnych.

PODKOMPONENT 1A - OCHRONA OBSZARÓW NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Głównym celem ochrony przeciwpowodziowej na terenie województwa zachodniopomorskiego jest zbudowanie systemu zintegrowanej gospodarki wodą w dorzeczu Odry, w którym uwzględnione będą takie aspekty jak zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów przyległych, sporządzenie prewencyjnych planów zagospodarowania przestrzennego, ochrona czystości wód rzeki, środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Zgodnie z założeniami, realizowane zadania są zadaniami wieloletnimi, rozwiązującymi kompleksowo problemy związane z ochroną przed powodzią obszarów zagrożonych. Podkomponent 1A składa się z następujących zadań:

- 1A.1-Wał Chlewice-Porzecze - wał cofkowy rzeki Odry przy rzece Myśli,
- 1A.2-Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Ognicy nad rzeką Odrą,
- 1A.3-Osinów-Łubnica. Modernizacja międzywału,
- 1A.4-Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Radziszewo i Daleszewo nad rzeką Odrą w km 726+400-727+960
- 1A.5 Modernizacja polderu Marwickiego w tym:
 - ETAP I - Krajnik - Marwice Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wschodnią w km 712+100 - 708+862;
 - ETAP II - Mniszki - Gryfino. Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wschodnią w km 720+935 - 718+850;
 - ETAP III-Modernizacja stacji pomp Krajnik;
- 1A.6-Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza;

Wariantowanie zadań związanych z modernizacją wałów przeciwpowodziowych polega na przeanalizowaniu rozwiązań dotyczących wykonania prac modernizacyjnych tak, by maksymalnie ograniczyć negatywne oddziaływania. Do realizacji wybiera się warianty, które:

- wiążą się z najmniejszym zakresem wycinki drzewostanu i zakrzaczeń;
- nie wymagają lub minimalizują wykonywanie dodatkowych dróg dojazdowych;
- ograniczają wykonywane prace i obecność maszyn budowlanych tylko do korony wału.

Budowa nowych obwałowań wynika z braku możliwości znalezienia innych rozwiązań gwarantujących porównywalny poziom bezpieczeństwa dla chronionej w ten sposób społeczności i infrastruktury. Wariantowane zatem przyjmuje formy wariantowania

technicznego dotyczącego, przebiegu i parametrów wałów tak by maksymalnie ograniczyć negatywne oddziaływanie zarówno na etapie budowy jak i eksploatacji.

Do realizacji wybierano warianty, które:

- nie powodują lub w najmniejszym stopniu zmniejszają powierzchnię chronionych siedlisk przyrodniczych;
- nie powodują odcięcia lub odcinają możliwie najmniejszą powierzchnię siedlisk od naturalnych zalewów;
- nie kolidują ze stanowiskami chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Ponadto na etapie budowy stosuje się podobne kryteria jak przy wyborze wariantu modernizacji obwałowań.

Harmonogram prac budowlanych uwzględnia okresy lęgowe ptaków i innych zwierząt.

PODKOMPONENT 1B - OCHRONA ŚRODKOWEJ I DOLNEJ ODRY

Obniżenie ryzyka powodziowego na obszarze dolnej i środkowej Odry polega głównie na obniżeniu ryzyka powodzi zatorowych na skutek nagromadzenia się lodu na odcinku ujścia rzeki w rejonie jeziora Dąbie oraz na innych obszarach podatnych na zatory lodowe lub miejsca, w których przepływ lodu jest utrudniony.

W ramach zapobiegania powstawaniu powodzi na skutek zatorów, kilka alternatywnych opcji zwalczania tego zjawiska obejmuje:

- bariery trwałe,
- bariery unoszące się na wodzie,
- łamanie lodu za pomocą poduszkowców,
- łamanie lodu za pomocą materiałów wybuchowych,
- usuwanie lodu za pomocą lodołamaczy.

Powyższe opcje wykazują zróżnicowanie pod względem skuteczności i możliwości zastosowania w danych warunkach przepływu i systemu rzeczno.

Bariery trwałe

Wykonane ze stali lub pali z betonu zbrojonego, mocowane na dnie, powodujące gromadzenie się lodu w wyznaczonym do tego miejscu, bez strat w dobrach materialnych przy jednoczesnym zapobieganiu tworzeniu się zatorów lodowych, np. w miejscach, w których taki zator mógłby wpływać niekorzystnie na osiedla mieszkalne i istniejącą infrastrukturę. Miejsce lokalizacji zapory wymaga wzmocnienia dna i zbudowania kanału ulgi w celu odprowadzenia nadmiaru wody. Na dolnej Odrze nie jest możliwe skonstruowanie takiego rodzaju zapory, ponieważ powodowałaby ona nagromadzenie lodu wzdłuż długich odcinków i utratę kontroli nad procesem. Ten rodzaj zapory ma zastosowanie wyłącznie na rzekach o niskim przepływie i niskiej ilości lodu spływającego w dół rzeki.

Bariery unoszące się na wodzie

Bariery tworzone przez drewniane pale lub stalowe pontony unoszące się na powierzchni wody połączone liną i zakotwiczone w dnie. Bariere można zainstalować na początku okresu zatoru i zdemontować ją po jego zakończeniu. Jej głównym zadaniem jest stworzenie zatoru w wyznaczonym miejscu. Gdy nagromadzona pokrywa lodowa jest silniejsza niż wypór hydrostatyczny, jej elementy zostają zatopione i część nagromadzonego lodu spływa w dół rzeki. Potem bariera znowu pojawia się na powierzchni i blokuje przepływ lodu. Zastosowanie opisywanej metody jest ograniczone w dolinie Odry i może obejmować tylko niektóre odcinki ujścia kilku dopływów. Ewentualne zainstalowanie bariery tego typu musi zostać poprzedzone właściwym modelowaniem matematycznym w celu sprawdzenia ważności kosztów.

Usuwanie lodu za pomocą poduszkowców

W tej metodzie przepływ powietrza wytwarzany przez poduszkowce rozrywa pokrywę lodową, na której taki poduszkowiec się porusza. Metodę tę można zastosować głównie na zbiornikach wodnych o równej i jednorodnej pokrywie lodowej. Nie zaleca się jej stosowania na dolnej i środkowej Odrze.

Usuwanie lodu za pomocą materiałów wybuchowych

Metodę tę w ograniczonym zakresie stosowano w przeszłości, głównie w sytuacji zagrożeń punktowych dotyczących wartościowych obiektów, takich jak mosty, budowle hydrotechniczne, itp. Niemniej jednak metoda ta nie jest dostatecznie wydajna, ponieważ powoduje przełamanie lodu bez stwarzania warunków jego spływu w dół rzeki. W roku 1982 zastosowano materiały wybuchowe zapobiegające powodzi na skutek zatoru lodowego na Wiśle w rejonie Płocka, co nie miało wpływu na obniżenie poziomu wód. Groźba została wyeliminowana dzięki lodołamaczom i oczyszczeniu całej drogi wodnej. Metoda ta wywiera także daleko niekorzystne oddziaływanie na społeczeństwo i środowisko naturalne.

Usuwanie lodu za pomocą lodołamaczy

Najpowszechniejsza i najbezpieczniejsza metoda usuwania zatorów lodowych na dużych rzekach. W tym celu używa się statków o specjalnej konstrukcji, o dużej masie i niskim zanurzeniu. Lodołamacze kruszą lód za pomocą swojej masy i wzbudzają falę na rzece, powodującą dalsze kruszenie lodu. Jedną z najistotniejszych cech wpływających na wydajność tej metody jest stworzenie czystej drogi wodnej dla lodu spływającego stopniowo w dół rzeki po jego skruszeniu. W przypadku środkowej i dolnej Odry, należy zapewnić czystą drogę wodną na całym odcinku (co nie oznacza, że prace należy przeprowadzić na całym odcinku Odry), umożliwiając swobodny spływ lodu skruszonego w górnej części cieku wodnego w kierunku jeziora Dąbie i dalej do Wisły.

W związku z powyższym, w obniżaniu ryzyka powodziowego na skutek zatoru lodowego najskuteczniej sprawdzają się lodołamacze. Z uwagi na fakt, iż analizowany odcinek Odry był regulowany w wieku XIX w celu umożliwienia żeglugi, zastosowano także rozwiązania dla tego założenia, stanowiące poprawę warunków żeglugi w środkowym i dolnym odcinku Odry.

Warianty wybranych przedsięwzięć zawartych w Podkomponencie zostaną szczegółowo opracowane w zakresie technologicznym oraz w zakresie prac na etapie przygotowywania szczegółów PZS.

- 1B.1-Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej - odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej - w celu przystosowania docinka Odry od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej
- 1B.2- Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania
- 1B.3-Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglownego:
 - ETAP I - Budowa bazy postojowo-cumowniczej dla lodołamaczy
 - ETAP II - Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglownego
- 1B.4-Poprawa przepływu wód powodziowych w okresie zimowym z Jeziora Dąbie
- 1B.5-Bagrowanie przekopu Klucz-Ustowo
- 1B.6-Przebudowa mostów w celu zapewnienia minimalnego prześwitu
- 1B.7 - Ochrona przeciwpowodziowa miasta Nowa Sól i obszarów poniżej miasta Krosno Odrzańskie.

Działania zaplanowane w tym komponencie stanowią kluczowy element przeciwdziałania powstawaniu powodzi zatorowych. Oddziaływania związane z tymi działaniami dotyczą przede wszystkim etapu realizacji inwestycji. W związku, z tym w przypadku tego Podkomponentu, rozważano alternatywne rozwiązania ograniczające oddziaływanie na etapie budowy. Przedmiot analiz stanowiło głównie porównanie oddziaływań związanych z wykonywaniem prac budowlanych, modernizacyjnych od strony lądu z wariantem prac prowadzonych od strony wody. Jednoznacznie wykazywano i proponowano do realizacji wariant polegający na prowadzeniu prac od strony wody przez co ograniczono oddziaływania na siedliska i gatunki związane z doliną rzeczną. W przypadku prac bagrowniczych rozważano różne formy zagospodarowania refulatu tak, by wskazać rozwiązanie, lub kombinację rozwiązań najkorzystniejszą dla środowiska. W przypadku prac regulacyjnych wariantowanie na obecnym etapie dotyczyło zapewnienia najlepszej drożności i żeglowności na modernizowanym odcinku.

PODKOMPONENT 1C - OCHRONA P. POWODZIOWA MIASTA SŁUBICE

Zabezpieczenie przeciwpowodziowe Słubic stanowi jeden z najistotniejszych elementów ochrony przeciwpowodziowej Dolnej i Środkowej Wisły.

Przy analizie wielokryterialnej dla tego Podkomponentu jako poziom odniesienia przyjęto wariant „zerowy” tj. wariant obrazujący stan aktualny i pozwalający na identyfikację obiektów oraz ludności zagrożonej powodzią przy braku jakichkolwiek inwestycji. Podkomponent składa się z następujących zadań.

- 1C.1- Rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych.
- 1C.2- Odbudowa Czarnego Kanału i Raczej Strugi

Możliwe do zastosowania wydawały się następujące alternatywne kategorie działań technicznych:

- budowa polderów i suchych zbiorników
- modernizacja i budowa innych obwałowań
- budowa kanałów ulgi

Przeanalizowano szereg wariantów zawierających inwestycje zawarte w istniejących planach i programach oraz zestaw wszystkich dotychczasowych pomysłów inwestycyjnych w zlewni w tym budowę polderów i suchych zbiorników, budowę kanałów ulgi, modernizację i budowę obwałowań, prace regulacyjne i udrożnieniowe. Wśród kryteriów środowiskowych uwzględniono zarówno wpływ na obszary chronione, siedliska przyrodnicze, objęte ochroną gatunki roślin i zwierząt, jak i cele środowiskowe wód w rozumieniu RDW. W ramach wariantu preferowanego sformułowano zadania, w których przewidziano odcinkową modernizację istniejących obwałowań przeciwpowodziowych, budowę nowych obwałowań, oraz prace modernizacyjne i udrożnieniowe kanałów. Wariantowanie zadań związanych z modernizacją wałów przeciwpowodziowych polegało na przeanalizowaniu rozwiązań technologicznych dotyczących wykonania prac modernizacyjnych tak, by maksymalnie ograniczyć negatywne oddziaływania. Wariantowane budowy nowych obwałowań przyjmowało formy wariantowania technicznego dotyczącego, przebiegu i parametrów wałów tak, by maksymalnie ograniczyć negatywne oddziaływanie zarówno na etapie budowy jak i eksploatacji.

7.2.2 KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Zakres ochrony przed powodzią Kotliny Kłodzkiej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe mieszkańców (około 234 tys.) i obszarów zabudowanych o łącznej powierzchni około 497 ha, obejmującej ochronę życia ludzi i zwierząt a także wartości materialnych. Przewidziana jest również ochrona około 250 gospodarstw w trybie indywidualnym. Zagrożenie przeciwpowodziowe Kotliny Kłodzkiej wynika przede wszystkim z niewystarczającej przepustowości koryt rzek i potoków oraz obiektów komunikacyjnych, zbyt małej ilości zbiorników przeciwpowodziowych, niewystarczającej ilości i wysokości obwałowań. Do tego dochodzi zły stan techniczny istniejących obiektów przeciwpowodziowych nie zapewniający ochrony powodziowej mieszkańcom terenów nadbrzeżnych. Zakres prac związanych z ochroną przeciwpowodziową Kotliny Kłodzkiej obejmuje podjęcie działań zarówno w ramach obrony czynnej - Podkomponent 2A, jak i w ramach ochrony biernej - Podkomponent 2B.

Ostateczny zestaw zadań w komponencie jest wynikiem przeprowadzania na przestrzeni wielu lat kolejnych analiz i konsultacji i dokonywania kolejnych selekcji poprzez wykonywanie kolejnych analiz wielokryterialnych.

7.2.2.1 PODKOMPONENT 2A - OCHRONA CZYNNA

Zakres ochrony czynnej obejmuje budowę czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych i są to następujące zadania:

- 2A.1 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszków" na rzece Nysie Kłodzkiej.
- 2A.2 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Roztoki Bystrzyckie" na potoku Goworówka.
- 2A.3 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Szalejów Górny" na rzece Bystrzycy Dusznickiej.
- 2A.4 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Krosnowice" na potoku Duna.

Zadaniem projektowanych zbiorników jest poprzez zmniejszenie kulminacji fal powodziowych oraz redukcję wielkości przepływów zmniejszenie zagrożenia w dolinach rzek, na których są lokalizowane oraz pośrednio również na rzece Nysie Kłodzkiej i tym samym w całej Kotlinie Kłodzkiej. Obecnie na obszarze Kotliny Kłodzkiej funkcjonują dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe: Miedzygórze na potoku Wilczka o maksymalnej pojemności 0,83 mln m³ i powierzchni zalewu przy maksymalnym piętrzeniu 6,6 ha oraz Stronie Śląskie na rzece Morawie o maksymalnej pojemności 1,4 mln m³ i powierzchni zalewu przy maksymalnym piętrzeniu 25,0 ha. Ilość i pojemność zbiorników istniejących jest niewystarczająca i w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego Kotliny Kłodzkiej niezbędne jest podjęcie działań zwiększających ochronę czynną na tym obszarze.

Zestaw zadań które ostatecznie znalazły się w Podkomponencie jest wynikiem przeprowadzania na przestrzeni wielu lat kolejnych analiz i konsultacji i dokonywania kolejnych selekcji poprzez wykonywanie kolejnych analiz wielokryterialnych.

Punkt wyjścia do analiz stanowił zestaw zbiorników retencyjnych opracowany w 1978 roku przez Hydroprojekt Wrocław – 30 zbiorników głównie o parametrach i funkcjach zbiorników wielozadaniowych.

Akademia Rolnicza poddała szczegółowej analizie wcześniejsze lokalizacje zbiorników na terenie sześciu dawnych województw: wrocławskiego, opolskiego, zielonogórskiego, jeleniogórskiego, wałbrzyskiego i legnickiego, w tym wszystkie lokalizacje zbiorników w Kotlinie Kłodzkiej proponowane przez Hydroprojekt Wrocław.

W wyniku przeprowadzonych analiz wytypowano ustalono listę rankingową 17 zbiorników w Kotlinie Kłodzkiej. W pierwszej dziesiątce znalazły się wszystkie zbiorniki stanowiące zadania Podkomponentu, w tym trzy z nich w pierwszej czwórce.

Dodatkowe analizy i poszukiwania prowadzone na Akademii Rolniczej doprowadziły do utworzenia nowej listy 13 zbiorników przeciwpowodziowych. W toku analiz przyjęto

założenie, że dla ochrony przed powodzią terenów leżących poniżej należy budować „suche zbiorniki przeciwpowodziowe”. Zbiorniki tego typu występują np. w górnych partiach zlewni rzek Sudeckich w ilości 10 sztuk i doskonale zdają egzamin, jeśli są wystarczająco duże.

Ostateczny wybór zbiorników do realizacji podlegał następującym kryteriom:

- Możliwość chronienia dużych skupisk ludzkich, które ucierpiały w poprzednich powodziach, w szczególności w roku 1997 i 1998,
- Wielkość i charakter zlewni, wyrażony proporcją pojemności zbiornika w stosunku do zlewni, wskazując możliwości redukcyjne danego zbiornika,
- Możliwości topograficzne lokalizacji zbiorników przy możliwie najmniejszych kolizjach z zagospodarowaniem terenu
- przychylność władz samorządowych wyrażonej umieszczeniem inwestycji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin.

Zwarzywszy na powyższe przygotowano ranking zbiorników, która stanowiła podstawę wyboru inwestycji najbardziej optymalnych z punktu widzenia efektywności zadań.

Budowa suchego zbiornika w Kotlinie Kłodzkiej jest zgodna z zadaniami w zakresie ochrony pasywnej tzn. prace odcinkowe poprawiające bezpieczeństwo powodziowe wzdłuż cieków wodnych (patrz poniżej).

7.2.2.2 PODKOMPONENT 2B - OCHRONA BIERNA

Zakres ochrony biernej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów położonych wzdłuż czterech głównych rzek Kotliny Kłodzkiej: Nysy Kłodzkiej, Ścinawki, Białej Łądeckiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Morawą oraz Bystrzycy Dusznickiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Kamienny Potok. Obszary zabudowane chronione będą, zgodnie z polskim prawem¹¹, budowlami o II lub III klasie ważności. Ochrona bierna obejmuje: przebudowę i remont istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększenie przepustowości koryt rzek i potoków, budowę nowych lub przebudowę istniejących obwałowań i murów ochronnych, zwiększenie przepustowości istniejących jazów i stopni regulacyjnych, zwiększenie przepustowości istniejących budowli mostowych i kładek, indywidualne zabezpieczenie gospodarstw lub przeniesienie niemożliwych do ochrony zabudowań poza granice zalewów powodziowych. Podkomponent 2B zawiera następujące zadania:

- 2B.1 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Nysy Kłodzkiej.
- 2B.2 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Ścinawki
- 2B.3 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Białej Łądeckiej i rzeki Morawki.

¹¹ Prawo budowlane (Dz. U.1994 Nr 89 poz. 414)

- 2B.4 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej i rzeki Kamienny Potok

Przeanalizowano trzy warianty realizacji programu ochrony przeciwpowodziowej Kotliny Kłodzkiej różniące się pomiędzy sobą sposobem podejścia a zatem i zakresem inwestycji.

Wariant I polegający głównie na zwiększeniu wydajności i zdolności oczyszczania koryt, budowie nowych wałów i modernizacja istniejących wałów i ścianek oporowych w dolinach największych rzek: Nysa Kłodzka, Biała Łądecka, Bystrzyca Dusznicka oraz Ścinawka oraz 12 mniejszych dopływów.

Jest to wariant o najmniejszym zakresie działań inwestycyjnych i bardzo ograniczonych efektach w osiąganiu celu strategicznego, jakim jest pełne zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej rzeki Kotliny Kłodzkiej.

Ze względu na konieczność uzyskania maksymalnego efektu ochrony przeciwpowodziowej wymagana byłaby intensyfikacja i koncentracja działań w korytach rzek. Jest to wariant niekorzystny ze względów przyrodniczych, gdyż wiąże się z przekształcaniem istniejących siedlisk

Wariant II polega na wykorzystaniu wyłącznie rozwiązań ochrony czynnej polegającej na realizacji suchych zbiorników w następujących miejscach:

1. zbiornik Boboszów na rzece Nysie Kłodzkiej
2. zbiornik Nagodzice na rzece Nysie Kłodzkiej
3. zbiornik Roztoki Bystrzyckie na potoku Goworówka
4. zbiornik Goszów na rzece Białej Łądeckiej
5. zbiornik Bolesławów na rzece Morawie
6. zbiornik Krosnowice na rzece Dunie
7. zbiornik Szalejów na rzece Bystrzycy Dusznickiej
8. zbiornik Tłumaczów na rzece Ścinawce
9. zbiornik Sarny na rzece Włodzicy

Jest to wariant o największym zakresie działań inwestycyjnych i bardzo dużych efektach w osiąganiu celu strategicznego, jakim jest pełne zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej rzeki Kotliny Kłodzkiej. Jest to jednocześnie wariant generujący duże konflikty społeczne ponieważ 4 z wyżej wymienionych lokalizacji suchych zbiorników wodnych nie są akceptowane przez lokalne społeczności i są to zbiorniki: Nagodzice na rzece Nysie Kłodzkiej, Goszów na rzece Białej Łądeckiej, Bolesławów na rzece Morawie oraz Tłumaczów na rzece Ścinawce. Tereny lokalizacji wymienionych zbiorników są zainwestowane, głównie zabudową mieszkaniową, ale również obiektami infrastruktury technicznej (drogi, linie elektroenergetyczne itp.).

Jest to wariant korzystny ze względów środowiskowych, gdyż pozwala na zminimalizowanie działań w korytach rzek do niezbędnego minimum, ale jednocześnie nie pozwala na osiągnięcie celu strategicznego, gdyż może być zrealizowany jedynie w 50% tj. 4 zbiorniki Szalejów, Krosnowice, Boboszów, Roztoki Bystrzyckiej na które jest zgoda społeczna.

Wariant III polega na wykorzystaniu rozwiązań ochrony czynnej i biernej tj. realizacji zarówno suchych zbiorników przeciwpowodziowych, jak i regulacji (udroźnieniu) koryt rzecznych wraz z obwałowaniami.

Zakres rzeczowy tego wariantu przewiduje wykorzystanie rozwiązań ochrony przeciwpowodziowej Kotliny Kłodzkiej obejmujących 16 dolin cieków oraz 4 zbiorniki przeciwpowodziowe, w związku z czym jest podzielony na etapy i zadania wg poniższego zestawienia:

I etap obejmujący następujące zadania:

- zbiornik Boboszów na Nysie Kłodzkiej
- zbiornik Roztoki Bystrzyckie na Goworówce
- dolina Nysy Kłodzkiej od Barda Śl. do ujścia Białej Łądeckiej
- dolina Bystrzycy Dusznickiej ze zbiornikiem Szalejów Górny
- zbiornik Krosnowice na Dunie
- dolina Białej Łądeckiej (etap 1)

II etap obejmujący następujące zadania:

- dolina Nysy Kłodzkiej powyżej ujścia Białej Łądeckiej
- dolina Ścinawki
- dolina Białej Łądeckiej (etap 2)
- dolina Morawy
- dolina Kamiennego Potoku

7.2.2.3 PODSUMOWANIE

Wariant III jest wariantem kompromisowym, realnym pod względem ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Umożliwia on osiągnięcie celu strategicznego ze względu na wyważone [zrównoważone] podejście do aspektów społecznych i przyrodniczych. Wariant ten stał się podstawą do wyznaczenia zadań wchodzących w skład Komponentu 2.

Przeprowadzona analiza redukcji fali powodziowej pokazuje, że jest ona najbardziej efektywna w obrębie Kotliny Kłodzkiej, gdy zastosuje się łącznie następujące rozwiązania: budowę suchych zbiorników, modernizację wałów przeciwpowodziowych i likwidację innych przeszkód blokujących swobodny przepływ wód powodziowych. Ostateczny, zatwierdzony zakres Projektu zapewnić ma najwyższą wydajność ochrony przeciwpowodziowej, biorąc pod uwagę liczbę chronionych mieszkańców i wpływ na zmniejszenie zagrożenia powodziowego dla stolicy regionu – Kłodzka (zlokalizowanego poniżej większości większych dopływów rzeki Nysy Kłodzkiej, w górnej części zlewni). Inwestycje te mają ponadto uzyskać wstępną akceptację społeczną i w niektórych przypadkach (suche zbiorniki, wybrane odcinki

rzek) są drobiazgowo opisywane pod kątem możliwych oddziaływań na obszary chronione i inne elementy środowiska).

W związku z powyższym, do realizacji wybrano inwestycje o najwyższej efektywności zmniejszenia ryzyka powodziowego i braku zastrzeżeń pod względem aspektów socjologicznych i środowiskowych.

7.2.3 KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Jak wspomniano w poprzednim rozdziale, celem realizacji Projektu w zakresie Komponentu 3 jest ochrona przed powodzią wybranych obszarów dorzecza Górnej Wisły. Obszary te wybrano, kierując się wielkością strat jakie spowodowała tu powódź w 2010 r. Do obszarów tych zaliczono rejon Krakowa (ochrona miasta przed powodzią generowaną przez górną część zlewni Wisły), zlewnie Raby, Dunajca, Wiśłoki i Sanu oraz dolinę Wisły pomiędzy Tarnobrzegiem, a Sandomierzem wraz z ujściowym odcinkiem Sanu. Działania podejmowane w ramach Komponentu 3 stanowią jedną z wielu grup zadań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa powodziowego realizowanych w dorzeczu Górnej Wisły.

Mając na względzie powyższe uwarunkowania, celem prowadzenia analizy wariantowej było znalezienie takiego wariantu realizacji przedsięwzięcia, który optymalnie zbalansowałby takie czynniki jak:

- ochrona przeciwpowodziowa jako główny cel realizacji prac,
- koszty realizacji prac oraz utrzymania budowli,
- wpływ na środowisko kulturowe i życie mieszkańców,
- wpływ na środowisko przyrodnicze.

Wśród analizowanych opcji brano pod uwagę również rozwiązania polegające na przeniesieniu części zabudowy poza obszar zalewowy - w opracowaniach wskazywano miejsca, których ochrona techniczna (inwestycje przeciwpowodziowe) nie jest racjonalna.

Dlatego, decydenci lub kompetentne instytucje, władze lokalne lub regionalne musiałyby decydować o możliwym dalszym zmniejszeniu ryzyka powodziowego poprzez przeniesienie mieszkańców poza strefę ryzyka.

Należy tu jednak wskazać, że ze względu na charakter chronionych obszarów, m. in. część największych miast doliny Górnej Wisły na czele z Krakowem, opcje związane z przeniesieniem zabudowy poza teren zagrożony zalaniem mogły dotyczyć tylko części analizowanego terenu.

Jako uzupełnienie analiz wariantowych brano również pod uwagę wspierające środki nietechniczne o charakterze np. zachęt finansowych lub prawnych, działań edukacyjnych itp.

Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Analiza wariantowa dla Podkomponentu 3A była zdeterminowana istniejącą konfiguracją urządzeń przeciwpowodziowych w obrębie ścisłej zabudowy miasta. Wały przeciwpowodziowe Wisły wraz z wałami cofkowymi na dopływach oraz mury oporowe na terenie miasta Krakowa zostały wybudowane na początku XX wieku oraz w latach międzywojennych. Zagrożenia dla Krakowa i bezpośredniej okolicy wynikają przede wszystkim ze zbyt małej przepustowości międzywała na niektórych odcinkach oraz ze złego stanu technicznego wałów (m.in. istnienia uprzywilejowanych dróg filtracji, niewłaściwego nachylenia skarp oraz braku uszczelnienia podłoża pod wałami). Ponadto zagrożenie powodziowe generowane jest również przez dopływy Wisły na terenie Krakowa, np. Serafę.

W procesie wyboru optymalnego wariantu zestawu przedsięwzięć realizowanego w ramach Podkomponentu 3A mającego na celu przede wszystkim ochronę przed powodzią Krakowa brano pod uwagę następujące warianty działań wraz z czynnikami je warunkującymi:

1) Podwyższenie wałów w obrębie miasta zgodnie z wymogami dla I klasy budowli hydrotechnicznych.

Z uwagi na brak możliwości zrealizowania zadań opisanych w punktach 1-2 oraz z uwagi na kiepski stan techniczny wałów, **wybrano modernizację wałów w następującym zakresie:**

- wzmocnienie korpusu istniejących wałów poprzez ich zagęszczenie i wykonanie przesłon przeciwfiltracyjnych w korpusie i podłożu wału w celu likwidacji dróg filtracji przez korpus i podłoże wału,
- remont budowli wałowych (przepusty wałowe, przejazdy wałowe),
- odcinkowe podwyższenie korony wałów z korektą rzędnych 0,15-0,5 m,
- ujednolicenie szerokości korony wału z utwardzeniem korony wałów, realizację dróg serwisowych z dostosowaniem do istniejących ciągów komunikacyjnych.

Wariant ten uznano za optymalny w połączeniu z pozostałymi działaniami Podkomponentu 3A opisanymi w kolejnych punktach. Dodać należy, że planowana modernizacja wałów stanowi kolejny etap modernizacji całości obwałowań Wisły oraz jej bezpośrednich dopływów w obrębie Krakowa.

4) Zwiększenie retencji zlewni Wisły powyżej Krakowa

Z uwarunkowań opisanych w poprzednich punktach wynika konkluzja, że brak jest możliwości zwiększenia przepustowości międzywała w obrębie samego Krakowa. Należało zatem w kolejnych krokach poszukać rozwiązania, które zatrzymywałoby część objętości fali powodziowej przed Krakowem.

Analiza skuteczności oddziaływania przeciwpowodziowego istniejących zbiorników retencyjnych na wszystkich dużych dopływach górnej Wisły (147 mln m³, w zbiornikach na Małej Wiśle, Sole, Skawie), wskazała brak wystarczającej ochrony dla samego Krakowa przy przepływach wyższych od tych, które mogą zmieścić się w istniejącym międzywale w obrębie miasta. Oznacza to, że zbiorniki dorzecza Górnej Wisły zlokalizowane na dopływach Wisły powyżej Krakowa w czasie trwania powodzi zatrzymują zbyt małą objętość wody, by skutecznie obniżyć falę powodziową na Wiśle w Krakowie przy aktualnym stanie obwałowań.

Jako rozwiązanie problemu zaproponowano budowę systemu sterowanych polderów powyżej Krakowa. Rozwiązanie to jest obecnie na etapie ogólnej koncepcji, a wszelkie

szczegółowe analizy, w tym analizy wariantowe lokalizacji i wielkości polderów zostaną opracowane w ramach niniejszego Projektu.

5) Ograniczenie zagrożenia powodziowego na dopływach Wisły w obrębie Krakowa – dolina Serafy

Biorąc pod uwagę działania wspomagające dla obniżenia ryzyka powodziowego w obszarze cofki Wisły w rejonie Krakowa, zaliczono to zadanie do priorytetowych na tym etapie realizacji zadań związanych z ochroną przeciwpowodziową Krakowa od strony Wisły wraz obniżeniem ryzyka powodziowego w obszarze cofki rzeki. Z drugiej strony realizacja zadania znacznie zredukuje zagrożenie powodziowe w obrębie Krakowa i części gm. Wieliczka położonych w dolinie Serafy.

Pod kątem celu zadania – ograniczenia zagrożenia powodziowego ze strony Serafy analizowano trzy warianty realizacji prac:

- Regulacja koryta Serafy. Aby koryto zmieściło wody powodziowe, należałoby je całkowicie przebudować tworząc głębokie, sztuczne koryto o regularnych kształtach, co ze względów środowiskowych zostało wykluczone. Ponadto wariant wymagałby budowy części wałów i przebudowy wszystkich obiektów mostowych.
- Budowa wałów przeciwpowodziowych. Realizacja wariantu, z uwagi na lokalizację na terenie zurbanizowanym, wymagałaby licznych wywłaszczeń terenu oraz znaczącej przebudowy infrastruktury technicznej. Wykluczono ten wariant realizacji prac.
- Budowa suchych zbiorników. Suche zbiorniki będą wykorzystywane tylko w okresie wezbrań, a ich realizacja nie wiąże się ze znaczącą ingerencją w koryto rzeki. Wariant zakłada również budowę i modernizację wałów na tylko wybranych odcinkach. Ze względu na uwarunkowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, ten wariant uznano za optymalny i przyjęto do realizacji.

Podsumowując, w ramach Podkomponentu 3A realizowane będą:

- Modernizacja obwałowań w obrębie Krakowa oraz dokumentacja związana z budową systemu suchych polderów powyżej Krakowa. Ze względu na brak możliwości uzyskania odpowiedniej przepustowości międzywała w obrębie miasta za pomocą innych rozwiązań (podwyższenie wałów lub budowa kanału ulgi) oraz zbyt małą istniejącą retencję na Wiśle oraz jej dopływach powyżej Krakowa ten wariant zakresu prac przyjęto za optymalny
- Budowa 4 suchych zbiorników na Serafie - jednym z dopływów Wisły w Krakowie jako ograniczenie zagrożenia powodziowego w dolinie tej rzeki i tym samym w strefie cofki Wisły. Ze względu na fakt iż jest to jest to najkorzystniejszy środowiskowo, społecznie i ekonomicznie wariant, budowę systemu suchych zbiorników uznano za optymalny wariant zakresu prac w dolinie Serafy,

Wszystkie realizowane zadania mają razem wpłynąć znacząco na poprawę bezpieczeństwa powodziowego w obrębie Krakowa i jego bezpośredniej okolicy.

Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

W 2010 i 2011 roku w rejonie Sandomierza i Tarnobrzega doszło do licznych awarii wałów (wały Wisły w Koćmierzowie i na innych ciekach w rejonie). Po tych wydarzeniach dokonano merytorycznej analizy przyczyn awarii, weryfikacji dostępnych hydrologicznych danych historycznych oraz przeprowadzono niezbędne hydrauliczne badania modelowe przepływu wielkich wód na odcinku Wisły od mostu w Nagnajowie do Zawichostu. Na tej podstawie ustalono przepustowość międzywała tak, aby możliwe było bezpieczne przejście wód powodziowych o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia. W celu osiągnięcia odpowiedniej przepustowości międzywała pomiędzy Tarnobrzegiem a Sandomierzem a tym samym poprawy bezpieczeństwa powodziowego na obszarze tych miast rozważano kilka wariantów:

- wariant I: usunięcie roślinności z międzywała – wariant odrzucony ze względu na: (a) znaczący negatywny wpływ na obszary Natura 2000; (b) brak wystarczającego obniżenia zwierciadła wody pomimo znaczącej ingerencji w środowisko, a zatem konieczna byłaby również przebudowa wałów; (c) koszty utrzymania międzywała w przyszłości
- wariant II: Zwiększenie rozstawu wałów Wisły na odcinku od mostu w Nagnajowie do ujścia Łęgu – wariant odrzucony ze względu na: (a) dużą ilość wysiedleń; (b) znaczącą przebudowę infrastruktury (c) zajęcie nowych terenów – duże koszty środowiskowe, ekonomiczne i społeczne z tym związane; (d) ukształtowanie terenu uniemożliwiające na niektórych odcinkach osiągnięcie odpowiedniej przepustowości
- wariant III: Obniżenie zwierciadła wody Q1% poprzez wykonanie kanału ulgi na odcinku most Nagnajów – ujście Łęgu - wariant odrzucony ze względu na ukształtowanie i zagospodarowanie terenu i związane z tym bardzo wysokie koszty ekonomiczne, społeczne i środowiskowe
- wariant IV: Pogłębienie i powiększenie przekroju poprzecznego koryta Wisły – wariant odrzucony ze względu na bardzo wysokie koszty środowiskowe (ingerencja w koryto rzeki na obszarze chronionym) i ekonomiczne a także brak trwałości efektów zadania ze względu na procesy hydromorfologiczne (odcinek Wisły o przewadze sedymentacji), co związane jest z wysokimi kosztami utrzymania na etapie eksploatacji,
- wariant V: Podwyższenie korony wałów dla uzyskania przepustowości międzywała dla $Q_m = Q_{1\%}$ przy istniejącym stanie roślinności w międzywałach – wariant odrzucony ze względu na: (a) zbyt duże podniesienie rzędnej wałów co zwiększy zagrożenie na zawalu w przypadku awarii, (b) zajęcie rozległego terenu na międzywałach w związku z realizacją prac – duże koszty środowiskowe na obszarze Natura 2000; (c) konieczność dodatkowej znacznej przebudowy wałów na wszystkich dopływach Wisły, co generuje wysokie koszty ekonomiczne i powoduje wiele problemów technicznych
- wariant VI: –Podwyższenie wałów przeciwpowodziowych z uwzględnieniem retencji polderowej i utrzymaniu koryta i międzywała w stanie nie gorszym, niż aktualnie - **wariant przyjęty do realizacji** ze względu na następujące czynniki:
 - podniesienie wałów maksymalnie o 1,4 m, co jest akceptowalne pod kątem bezpieczeństwa powodziowego zawala,

- połączenie modernizacji wałów z retencją polderową powyżej Tarnobrzega planowaną do realizacji jako II etap prac, nieobjęty niniejszym Projektem,
- planowana budowa polderów pozwoli również na ograniczenie ingerencji w międzywale Wisły na obszarach chronionych (Natura 2000) – wariant zakłada utrzymanie obecnego stanu międzywala, a jeśli nie będzie to możliwe, zwiększenie retencji polderowej tak, by zrekompensować mniejszą przepustowość międzywala.

Wariant VI łączy zatem w sobie różne formy ochrony przed powodzią pozwalając na przyjęcie optymalnego modelu ochrony obszaru Tarnobrzega i Sandomierza.

Wariant przewiduje również ujednolicenie rzędnych wysokości wałów przeciwpowodziowych na dopływach Wisły w omawianym obszarze. Wariant uzupełniono również o ochronę przeciwpowodziową zawalą poprzez budowę lub modernizację przepompowni wraz z obiektami towarzyszącymi.

Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

Przy analizie wielokryterialnej dla Podkomponentu 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby przyjęto punkt odniesienia (benchmark) jako „zero” tzn. opcję pokazującą obecne warunki i pozwalającą na zidentyfikowanie osób i majątku zagrożonego powodzią w sytuacji, kiedy inwestycja nie będzie miała miejsca.

Przyjęto następujące alternatywne kategorie działań technicznych:

- budowa zbiorników retencyjnych,
- budowa suchych zbiorników,
- budowa polderów,
- zwiększanie rezerw powodziowych na istniejących zbiornikach,
- modernizacja i budowa obwałowań
- budowa kanałów ulgi,
- relokacja wałów,
- przebudowa bulwarów,
- przywracanie warunków równowagi w korycie rzeczonym z poszukiwaniem retencji naturalnej i utrzymaniem korytarza migracji cieku.

Model wyboru najkorzystniejszego wariantu dla całej zlewni Raby oparty był na następujących założeniach:

- 1) Zlewnię Raby podzielono na mniejsze jednostki zadaniowe (np. zlewnie dopływów), oznaczone symbolami Z01-Z18, w obrębie których analizowano lokalizację poszczególnych kategorii działań technicznych stosując metody analizy wielokryterialnej. Przy analizie wielokryterialnej uwzględniono następujące kryteria, przedstawione w tabeli. 13.

Tabela 13. Kryteria uwzględnione przy analizach wariantowych w zlewni Raby

Nazwa grupy kryteriów	Nr kryterium	Nazwa kryterium
Grupa kryteriów powodziowych	1	Redukcja wartości potencjalnych strat w zasięgu zalewu wody 1% [zł]
	2	Redukcja zagrożenia dla ludzi w zasięgu zalewu wody 1% [liczba mieszkańców]
	3	Redukcja kulminacji fali powodziowej [redukcja przepływu w przekroju ujściowym danej zlewni dla przepływu Q1%]
Grupa kryteriów społecznych	4	Zajętość terenu dla całego wariantu [ha]
	5	Ilość przeniesień związanych z realizacją wariantu [liczba mieszkańców]
	6	Suma chronionych obiektów użyteczności publicznej o szczególnym znaczeniu [szt.] dla wody Q0,2% [liczba obiektów]
Grupa kryteriów środowiskowych	7	Oddziaływanie na obszary chronione (parki narodowe, rezerваты przyrody, obszary sieci Natura 2000) [ocena punktowa]
	8	Zagrożenia dla siedlisk przyrodniczych oraz (jeśli znane) dla populacji gatunków chronionych [ocena punktowa]
	9	Oddziaływanie na krajowe i regionalne korytarze ekologiczne [ocena punktowa]
	10	Oddziaływanie na cele ochrony wód w rozumieniu Ramowej Dyrektywy Wodnej [ocena punktowa]
Grupa kryteriów ekonomiczno-realizacyjnych	11	Wartość nakładów inwestycyjnych [zł]
	12	Wartość średniorocznych kosztów utrzymaniowych (liczonych na podstawie okresu 100 lat) [zł]
	13	Techniczny stopień trudności realizacji [ocena punktowa]

2) W analizach w obrębie poszczególnych jednostek zadaniowych przyjęto następujące rodzaje wariantów:

- „**W0**” – wariant obrazujący stan aktualny, brak jakichkolwiek inwestycji, poziom odniesienia
- „**W1**” – wariant zawierający inwestycje zawarte w istniejących planach i programach, zestaw wszystkich dotychczasowych pomysłów inwestycyjnych w zlewni;
- „**WIIA**”, „**WIIB**”, „**WIIC**” – planistyczne warianty autorskie Wykonawcy, w tym mogące zawierać elementy wariantu „**W1**”.

3) Wyboru konkretnych wariantów dokonano stosując analizę wielokryterialną wykorzystując wybrane metody badawcze np. analizę porównawczą (do poszczególnych kryteriów przypisano określone wagi, a następnie dokonano obliczeń w arkuszach kalkulacyjnych)

4) Wyniki z poszczególnych jednostek zadaniowych odniesiono następnie do poziomu całej zlewni Raby dokonując podziału na następujące warianty:

- **wariant „W0”** (stan istniejącej ochrony przeciwpowodziowej),
- **wariant „WP”** (stan uwzględniający realizację wariantów preferowanych, wybranych podczas analiz wielokryterialnych dla poszczególnych jednostek zadaniowych)
- **wariant „WP+”** (stan uwzględniający najlepiej ocenione działania zlokalizowane w poszczególnych jednostkach zadaniowych, wzmocniony dodatkowo o wybrane działania retencyjne zlokalizowane w zlewniach Z02-Z18 a wynikające z dążenia do redukcji zagrożenia w zlewni Z01 i dodatkowo korzystnie wpływające na Wisłę)
- **wariant „WP++”** (wariant „WP+” wzmocniony dodatkowo o działania ograniczające ryzyko powodziowe cieków głównego - Raby, których nie można było analizować wcześniej, bez uwzględnienia rzeczywistego wpływu wszystkich działań w całej zlewni)

Ze względu na to, że ilość kombinacji porównywanych ze sobą wariantów dla poszczególnych jednostek zadaniowych na poziomie całej zlewni Raby byłaby bardzo duża, w toku dalszych prac konsultacyjnych ograniczono ich liczbę w toku dalszych konsultacji według kryterium przyjętego w punkcie 4. Obecnie trwa procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Programu inwestycyjnego w zlewni Raby. W toku procedury wstępne warianty zostały nieco zmodyfikowane, a ich ostateczny zakres zostanie przyjęty po zakończeniu procedury SOOŚ.

W ramach wariantu preferowanego sformułowano zadania, w których przewidziano odcinkową modernizację istniejących obwałowań przeciwpowodziowych, budowę nowych obwałowań, budowę suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz budowę polderu. Program wariantu preferowanego wzmocniono dodatkowo o działania ograniczające ryzyko powodziowe cieków głównego poprzez założenie modernizacji zasad gospodarowania wodą w zbiorniku retencyjnym Dobczyce poprzez zwiększenie wielkości rezerwy przeciwpowodziowej dla poprawy ochrony doliny rzeki w czasie powodzi.

Podkomponent 3D – Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wiśłoki i Dunajca

Schemat modelu wariantowania dla zlewni Sanu jest bardzo zbliżony do modelu wariantowania dla zlewni Raby. Zlewnię Sanu również podzielono na jednostki zadaniowe, a wyboru określonych wariantów dokonano w oparciu o analizę wielokryterialną posługując się grupami kryteriów wymienionych w tabeli 13.

Analizy wariantowe dotyczące zlewni Wisłoki i Dunajca są aktualnie opracowywane.

7.3 ODDZIAŁYWANIA ŚRODOWISKOWE

Przedsięwzięcia wchodzące w skład wszystkich trzech Komponentów projektu należą do różnego rodzaju inwestycji hydrotechnicznych związanych z budową nowych i poprawą istniejących systemów ochrony przed powodzią w obrębie górnej części dorzecza Odry Kotlina Kłodzka (Komponent 1), środkowej i dolnej części dorzecza Odry (Komponent 2) oraz górnej części dorzecza Wisły (Komponent 3).

W związku z tym wszystkie planowane do realizacji zadania odznaczają się zbliżoną charakterystyką w kontekście potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z cech obszarów realizacji przedsięwzięć. Wszystkie inwestycje zlokalizowane będą w obrębie dolin rzecznych obejmując strefą realizacji i oddziaływania poszczególne elementy środowiska w tych obszarach – najczęściej koryta rzek i w różnym zakresie tereny powiązane z nim funkcjonalnie bądź przestrzennie.

Analizując cechy poszczególnych przedsięwzięć, wyróżniono następujące rodzaje działań, które będą realizowane w ramach poszczególnych przedsięwzięć wchodzących w skład Komponentów:

- modernizacja zbiorników retencyjnych,
- zmiana sposobu gospodarowania wodą na zbiorniku retencyjnym,
- budowa i modernizacja wałów/bulwarów,
- budowa polderów,
- prace regulacyjne i utrzymaniowe w korytach i międzywałach naturalnych części wód, sztucznych lub silnie zmienionych części wód oraz rowach melioracyjnych,
- modernizacja przepompowni,
- przebudowa mostów,
- rozbiórka budowli,
- rozbiórka i przebudowa kolidujących elementów infrastruktury (np. odcinki sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, drogi i in.),
- budowa i modernizacja elementów infrastruktury związanych z funkcjonowaniem żeglugi (ostrogi, postojowo-cumowniczej oraz oznakowanie szlaku żeglugowego),
- odbudowa i modernizacja budowli hydrotechnicznych (wrót samoczynnych, śluz wałowych i przepustów, jazów, stopni regulacyjnych).

Oddziaływania na środowisko generowane przez poszczególne rodzaje działań są zbliżone do siebie co do sposobu i mechanizmów oddziaływania w ramach każdego z Komponentów.

W zależności jednak od ich skali i umiejscowienia cechować będą się różną istotnością i prawdopodobieństwem wystąpienia. Kategorie istotności i prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływania zestawiono w tabelach 14 i 15.

Tabela 14. Ocena istotności oddziaływań

Istotność oddziaływań	Wyjaśnienie
Znaczące	Najcięższe, rozwiązania alternatywne zostaną zaproponowane w ramach zarządzania ryzykiem środowiskowym
Istotne	Ciężkie, rozwiązania alternatywne / uniknięcie oddziaływań zostanie zaproponowane w ramach zarządzania ryzykiem środowiskowym
Umiarkowane	Mniej ciężkie, proponowane środki w celu minimalizowania oddziaływania
Niewielkie	Mniej ciężkie, proponowane środki łagodzące
Obecne - nieistotne	Mniej ciężkie, proponowane środki łagodzące i wzmacniające, jeśli to możliwe
Brak	Brak oddziaływań, proponowane środki wzmacniające, jeśli to możliwe
Pozytywne	Oddziaływania pozytywne

Tabela 15. Ocena prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływań

Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań	Definicja
Pewne	Oddziaływanie wystąpi w warunkach normalnej pracy
Bardzo prawdopodobne	Oddziaływanie najprawdopodobniej wystąpi w warunkach normalnej pracy
Prawdopodobne/możliwe	Oddziaływanie prawdopodobnie może wystąpić od czasu do czasu w warunkach normalnej pracy
Mało prawdopodobne	Oddziaływanie nie jest prawdopodobne, ale może wystąpić od czasu do czasu w warunkach normalnej pracy
Bardzo mało prawdopodobne	Oddziaływanie nie jest prawdopodobne, ale może wystąpić w przypadku zaistnienia wyjątkowych okoliczności

Na podstawie dostępnych, na obecnym etapie realizacji projektu, dokumentacji, opierając się na wyróżnionych rodzajach działań przeprowadzono dla każdego z Komponentów projektu ramową ocenę oddziaływania na środowisko. Zaproponowano jednocześnie adekwatne środki minimalizujące i kompensujące negatywne oddziaływania oraz sposoby prowadzenia monitoringu środowiskowego w ramach każdego z Komponentów (dane te zestawiono w załącznikach 1-3 do RPZŚ).

8 ZARZĄDZANIE SPOŁECZNE

Największy wpływ społeczny projektu jest związany z nabywaniem ziemi i przymusowym przesiedleniem. W celu minimalizacji wpływu tych czynników, opracowano Ramową Politykę Przesiedleń (RPP) opartą na polskim prawie oraz na Polityce Banku Światowego dot. przesiedleń (OP 4.12). Poniżej przedstawiono podsumowanie najważniejszych zasad i elementów RPP.

8.1 METODY WYCENY

8.1.1 ZASADY WYCENY

Właścicielowi albo użytkownikowi wieczystemu nieruchomości lub jej części, będącej częścią inwestycji przeciwpowodziowej, niezbędnej do jej realizacji, przysługuje odszkodowanie z tytułu przeniesienia na rzecz Skarbu Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego własności tej nieruchomości.

We wszystkich przypadkach odszkodowanie musi opowiadać wartości odtworzeniowej nieruchomości co oznacza wartość rynkową nieruchomości i dóbr z nią związanych (np. nasadzenia) powiększonej o koszty transakcyjne niezbędne dla odtworzenia takie, jak podatki czy opłaty. Kompensacja jest określana na podstawie wyceny dokonywanej przez biegłego rzeczoznawcę, a jeśli to konieczne przez zespół biegłych rzeczoznawców (np. zawierający biegłego z zakresu rolnictwa).

Zgodnie z OP 4.12 „wartość odtworzeniowa” w odniesieniu do nieruchomości i obiektów została zdefiniowana jak następuje: a) dla gruntów rolnych jest to wartość rynkowa gruntów sprzed projektu albo sprzed przemieszczenia, którakolwiek z tych wartości jest wyższa, odpowiadająca rynkowej wartości ziemi o porównywalnym potencjale produkcyjnym lub użytkowaniu zlokalizowanej w pobliżu gruntu zajętego pod przedsięwzięcie wraz z kosztem przygotowania tego gruntu do pełnienia funkcji podobnej do funkcji pełnionej przez grunt zajęty pod inwestycję, wraz z kosztami transakcyjnymi; b) dla nieruchomości na obszarach miejskich to wartość rynkowa sprzed przemieszczenia odpowiadająca wartości ziemi o porównywalnym rozmiarze i użytkowaniu, zaopatrzonej w podobny albo lepszy dostęp do infrastruktury i usług i zlokalizowanej w pobliżu zajętej nieruchomości, wraz z kosztami transakcyjnymi; oraz c) dla domów i obiektów to wartość rynkowa materiałów do wbudowania w nowe domy i obiekty zastępujące domy i obiekty dotknięte skutkami realizacji inwestycji, w ilości i jakości podobnej albo lepszej od tej, która została wbudowana w domy i obiekty wyłączone lub częściowo dotknięte skutkami realizacji inwestycji, wraz z kosztami transportu materiałów na miejsce budowy, wynagrodzeniami dla robotników budowlanych oraz kosztami transakcyjnymi, opłatami i podatkami związanymi z realizacją nowych obiektów.

Przy określaniu wartości odtworzeniowej nie jest brana pod uwagę ani deprecjacja majątku i wartości ocalałych materiałów, ani wartość korzyści płynących z projektu, a potrąconych z wyceny majątku dotkniętego skutkami realizacji projektu. Tam, gdzie przepisy polskie nie uwzględniają konieczności kompensacji odpowiadającej wartości odtworzeniowej, kompensacja realizowana zgodnie z przepisami prawa polskiego jest wspierana przez środki dodatkowe zapewniające realizację kompensacji w standardzie kompensacji wg. wartości

odtworzeniowej takich, jak wsparcie w okresie przejściowym po przesiedleniu, stanowiącym rozsądny czas konieczny dla odtworzenia jakości życia (w tym źródeł utrzymania), itp.

Odszkodowanie przysługuje w wysokości uzgodnionej między inwestorem, a dotychczasowym właścicielem, użytkownikiem wieczystym lub osobą, której przysługuje ograniczone prawo rzeczowe do nieruchomości, od odpowiednio Skarbu Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego. **We wszystkich przypadkach odszkodowanie to powinno odpowiadać co najmniej wartości odtworzeniowej nieruchomości.**

W przypadku, gdy decyzja o pozwoleniu na realizację inwestycji dotyczy rodzinnych ogrodów działkowych ustanowionych zgodnie z przepisami o rodzinnych ogrodach działkowych, podmiot, w którego interesie nastąpi likwidacja rodzinnego ogrodu działkowego lub jego części, zobowiązany jest:

- wypłacić działkowcom – odszkodowanie za stanowiące ich własność nasadzenia, urządzenia i obiekty znajdujące się na działkach;
- wypłacić stowarzyszeniu ogrodowemu – odszkodowanie za stanowiące jego własność urządzenia, budynki i budowle rodzinnego ogrodu działkowego przeznaczone do wspólnego korzystania przez użytkowników działki i służące do zapewnienia funkcjonowania ogrodu;
- zapewnić nieruchomości zamienne na odtworzenie rodzinnego ogrodu działkowego.

W odniesieniu do przedsięwzięć przeciwpowodziowych, wysokość odszkodowania ustala się według stanu nieruchomości w dniu wydania decyzji o pozwoleniu na realizację inwestycji przez organ I instancji oraz według wartości tej nieruchomości z dnia, w którym następuje ustalenie wysokości odszkodowania; który jest również datą końcową, po której nie może następować dalsze zajmowanie terenu czy zagospodarowanie terenu, które uprawnia do odszkodowania i/lub pomocy przy przesiedlebiu. Odszkodowanie podlega waloryzacji na dzień wypłaty, według zasad obowiązujących w przypadku zwrotu wywłaszczonych nieruchomości.

8.1.2 WYCENA NIERUCHOMOŚCI

Podstawę ustalenia wysokości odszkodowania stanowi wartość rynkowa nieruchomości. Przy określaniu wartości rynkowej nieruchomości uwzględnia się w szczególności jej rodzaj, położenie, sposób użytkowania, przeznaczenie, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, stan nieruchomości oraz aktualnie kształtujące się ceny w obrocie nieruchomościami. Jeżeli zmiana zagospodarowania lub przeznaczenia nieruchomości zgodnie z celem inwestycji zmniejsza wartość rynkową nieruchomości, wartość tę określa się według stanu użytkowania sprzed dokonania zmiany zagospodarowania lub przeznaczenia nieruchomości w związku z realizacją projektu. W przypadku, gdy dane z lokalnego lub regionalnego rynku nieruchomości pozwalają na określenie wartości rynkowej nieruchomości, rzeczoznawca majątkowy określa tę wartość stosując jedno z podejść rynkowych, tj. podejście porównawcze, dochodowe lub mieszane. Jeżeli przeznaczenie nieruchomości, zgodne z celem wywłaszczenia, powoduje zwiększenie jej wartości, wartość nieruchomości dla celów odszkodowania określa się według alternatywnego sposobu użytkowania wynikającego z tego przeznaczenia. W przypadku, gdy dane z lokalnego lub regionalnego rynku nieruchomości są niewystarczające do określenia wartości rynkowej

nieruchomości, rzeczoznawca majątkowy określa wartość odtworzeniową nieruchomości stosując podejście kosztowe.

Jeżeli dotychczasowy właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości objętej decyzją o pozwoleniu na realizację inwestycji, odpowiednio, wyda tę nieruchomość lub wyda nieruchomość i opróżni lokal oraz inne pomieszczenia nie później niż w terminie 30 dni od wysokości odszkodowania powiększa się o kwotę równą 5 % wartości nieruchomości lub wartości prawa użytkowania wieczystego.

8.1.3 WYCENA OBIEKTÓW NIEZWIĄZANYCH TRWALE Z NIERUCHOMOŚCIĄ

Kompensacja za obiekty trwale niezwiązane z nieruchomością będzie dotyczyła sytuacji, w której a) nie nadają się one do używania w nowej lokalizacji i/lub b) osoba dotknięta skutkami realizacji projektu nie będzie ich używała z uwagi na przesiedlenie (np. przeprowadzka z obszarów wiejskich do mieszkania w mieście). W przypadku określania wartości obiektów niezwiązanych trwale z nieruchomością (np. maszyn i urządzeń), rzeczoznawca dokonuje oceny na podstawie takich danych jak: marka, model oraz typ, rok produkcji, producent, miejsce i data produkcji, a także innych danych potrzebnych w celu zidentyfikowania nieruchomości.

Przy wycenianiu tego typu środków trwałych może nastąpić wzrost wartości księgowej środka lub też jej obniżenie. Ubytek wartości może następować w szczególności z przyczyn technicznych (zużycia fizycznego), funkcjonalnych (zmian materiałowych lub konstrukcyjnych) lub z przyczyn ekonomicznych (braku określonych surowców, siły roboczej, zmiany przepisów prawa, obniżenia popytu). Dokonując wyceny nieruchomości rzeczoznawca stosuje podejście kosztowe lub porównawcze. W tym przypadku ma zastosowanie wartość odtworzeniowa i musi pozwolić podmiotowi na dalsze świadczenie usług tak, jak to było przed inwestycją.

8.1.4 WYCENA NASADZEŃ I ZASIEWÓW

Przy określaniu wartości drzewostanu leśnego albo zadrzewień, jeżeli w drzewostanie znajdują się materiały użytkowe, szacuje się wartość drewna znajdującego się w tym drzewostanie. Jeżeli w drzewostanie nie występuje materiał użytkowy lub wartość drewna, które może być pozyskane, jest niższa od kosztów zalesienia i pielęgnacji drzewostanu, szacuje się koszty zalesienia oraz koszty pielęgnacji drzewostanu do dnia wywłaszczenia.

Przy określaniu wartości plantacji kultur wieloletnich szacuje się koszty założenia plantacji i jej pielęgnacji do czasu pierwszych zbiorów oraz wartość utraconych pożytków w okresie od dnia wywłaszczenia do dnia zakończenia pełnego plonowania. Sumę kosztów i wartość utraconych pożytków zmniejsza się o sumę rocznych odpisów amortyzacyjnych, wynikającą z okresu wykorzystania plantacji od pierwszego roku plonowania do dnia wywłaszczenia. przy określaniu wartości zasiewów, upraw i innych zbiorów jednorocznych szacuje się wartość przewidywanych plonów według cen kształtujących się w obrocie rynkowym, zmniejszając ją o wartość nakładów koniecznych w związku ze zbiorem tych plonów.

Przy określaniu wartości zasiewów, upraw i innych zbiorów jednorocznych szacuje się wartość przewidywanych plonów według cen kształtujących się w obrocie rynkowym, zmniejszając ją o wartość nakładów koniecznych w związku ze zbiorem tych plonów.

8.1.5 WYCENA POZOSTAŁYCH SKŁADNIKÓW MAJĄTKU

Pozostałe składniki majątku związanego z nieruchomością stanowią pożytki cywilne, czyli dochód, jaki nieruchomość przynosi na podstawie stosunku prawnego. Do określenia wartości praw zobowiązaniowych (w tym prawa najmu, dzierżawy, użyczenia i dożywocia) oraz wpływu tych praw na nieruchomość rzeczoznawca majątkowy może w szczególności wziąć pod uwagę m.in. takie elementy jak:

- rodzaj, charakter, zakres czas trwania umowy,
- odpowiednie przepisy prawa,
- formę płatności,
- rodzaj i wysokość innych świadczeń,
- sposób i terminy uiszczania czynszu i innych świadczeń,
- obowiązki i uprawnienia wynikające z praw zobowiązaniowych oraz z zawartych,
- roszczenia stron związane z rozliczeniami nakładów poniesionych na nieruchomości, oraz
- dostępne informacje dotyczące szacowanej nieruchomości oraz wyodrębnionego rodzaju i obszaru rynku obejmującego prawa zobowiązaniowe.

8.2 KRYTERIA KWALIFIKOWALNOŚCI I KATALOG OSÓB UPRAWNIONYCH

8.2.1 KWALIFIKOWALNOŚĆ

Każda JRP musi ustanowić i ujawnić kryteria, według których osoby dotknięte skutkami realizacji projektu (PAP) będą uznawane za kwalifikujące się do odszkodowania oraz do innej pomocy w związku z wywłaszczeniami, zgodnie z polskimi przepisami prawa oraz OP 4.12 BŚ. Procedura ta musi zawierać postanowienia, ujęte w każdym RAP, dotyczące konsultacji z poszczególnymi PAP, gospodarstwami domowymi, liderami społeczności lokalnych, lokalnymi władzami a tam, gdzie to stosowne, również z pozarządowymi organizacjami społecznymi (NGOs).

Zgodnie z polityką Banku Światowego do kompensaty i pomocy w związku z zajęciami nieruchomości skutkującymi utratą dóbr i przemieszczeniem (fizycznym lub ekonomicznym) uprawnione są następujące grupy osób:

- (a) osoby posiadające formalny tytuł prawny do ziemi lub innych dóbr dotkniętych oddziaływaniami Projektu (w tym prawo zwyczajowe lub tradycyjne),
- (b) osoby nie posiadające formalnego tytułu prawnego w czasie rozpoczęcia spisu mieszkańców, jednak posiadające roszczenie do ziemi lub dóbr znajdujące oparcie w prawie krajowym lub zidentyfikowane w trakcie prac nad planem przesiedleń
- (c) osoby nie posiadające tytułu prawnego ani roszczeń do zajmowanej nieruchomości.

Osoby określone w pkt (a) i (b) powinny otrzymać kompensatę za utracone grunty, a także inną pomoc. Osoby określone w pkt (c) powinny otrzymać pomoc w przesiedleniu w miejsce odszkodowania za zajmowane grunty oraz, w razie konieczności, inną pomoc dla osiągnięcia celów OP 4.12 – o ile zajmowały obszar realizacji projektu wcześniej niż data końcowa (cut-off date). Osoby, które zajmą teren po dacie końcowej nie będą uprawnione do kompensacji, ani do innych form pomocy w związku z przesiedleniami. Wszystkie osoby określone w pkt (a), (b) i (c) powinny otrzymać kompensatę za utracone dobra inne, niż grunt.

W związku z tym brak tytułu prawnego do nieruchomości sam w sobie nie powinien być przeszkodą dla otrzymania kompensaty lub innej pomocy oferowanej w związku z przymusowym zajęciem nieruchomości.

Należy podkreślić, że występowanie osób zaliczanych do grupy nieposiadających tytułu prawnego do gruntu jest rzadkością. Co więcej osoby użytkujące nieruchomość bez tytułu prawnego są świadome nielegalności swoich działań oraz faktu, iż nieruchomość może w każdej chwili powrócić do właściciela bez rekompensaty pieniężnej.

W kolejnych rozdziałach określono kategorie oddziaływań na PAP, kategorie osób dotkniętych skutkami realizacji projektu (PAP) oraz kryteria kwalifikowalności PAP do danej kategorii. Określono również uprawnienia przysługujące poszczególnym kategoriom PAP. Założono, że podstawowym kryterium kwalifikowalności PAP jest lokalizacja ich nieruchomości lub innych dóbr w obszarze projektu przed datą końcową (cut-off date), ustaloną po zakończeniu spisu i inwentaryzacji. Nieruchomości dotknięte bezpośrednio planowaną inwestycją powinny być objęte projektowanym obszarem inwestycji.

Szczególną uwagę należy zwrócić na zweryfikowanie tych roszczeń, które mogą spowodować pokrzywdzenie wrażliwych grup PAP. W przypadku wątpliwości w tym zakresie należy zasięgnąć informacji u władz lokalnych lub liderów społeczności lokalnej.

Do otrzymania kompensaty zakwalifikowane zostaną grupy ludności, obecne na obszarze realizacji projektu przed datą końcową inwentaryzacji chyba, że zostanie wykazane, iż osoby posiadające nieruchomości na terenie przeznaczonym pod realizację projektu otrzymały już odpowiednie rekompensaty w związku z realizacją projektu zgodnie z wymogami OP 4.12. O dacie końcowej społeczeństwo zostanie poinformowane pocztą bezpośrednią skierowaną do osób, których to dotyczy, za pomocą ulotek i plakatów w lokalnych urzędach, na stronie internetowej, w ogłoszeniu prasowym, ogłoszeniu na miejscu).

Za PAP uprawnione do kompensaty albo do skorzystania z działań osłonowych w związku z realizacją Projektu uznaje się:

- a) właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości (w tym nieruchomości budynkowych), posiadaczy samoistnych oraz osoby, które władają nieruchomościami jak właściciele, użytkownicy wieczysti lub posiadacze samoistni, ale bez tytułu prawnego,
- b) najemców, dzierżawców, dożywotników i innych posiadaczy zależnych nieruchomości oraz władających nieruchomościami jak posiadacz zależny, ale bez tytułu prawnego,
- c) posiadających na nieruchomościach ograniczone prawo rzeczowe, takie jak służebność, hipoteka, zastaw, użytkowanie, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz osoby wykonujące te prawa na nieruchomościach bez tytułu prawnego,
- d) właścicieli upraw, roślin, budowli i innych konstrukcji związanych z gruntem,

- e) PAP, które w związku z realizacją Projektu tracą przychód, miejsca pracy, pensje albo nie mogą prowadzić działalności gospodarczej.

W aspekcie czasowym kwalifikowalność do kompensacji w ramach Projektu ograniczona zostanie datą końcową ustanowioną dla każdego zadania osobno i zaakceptowaną przez Bank Światowy. Data końcowa zostanie ustalona jako dzień rozpoczęcia spisu nieruchomości oraz badań socjologicznych PAP i zostanie ona podana do publicznej wiadomości. Ustalając datę końcową należy jednak mieć na uwadze, że zgodnie z prawem polskim PAP posiadający tytuły prawne do nieruchomości wywłaszczanych na potrzeby realizacji projektu są uprawnieni do rekompensaty pieniężnej lub w formie „ziemia za ziemię”, jeżeli posiadali te tytuły prawne w dacie złożenia przez inwestora wniosku o PNRI.

Z kolei w stosunku do osób, które posiadają nieruchomości na obszarze realizacji projektu, ale których miejsca zamieszkania lub pobytu nie będzie można ustalić, pozostają nadal uprawnione do otrzymania rekompensat. W związku z tym zostaną podjęte wszelkie możliwe i prawnie dopuszczalne kroki w celu ustalenia miejsca ich pobytu i przekazania im rekompensaty. W przypadku, jeżeli nie da się ustalić miejsca pobytu lub zamieszkania, rekompensata zostanie przekazana do depozytu, z którego w każdej chwili będzie mogła zostać podjęta przez osobę uprawnioną.

8.2.2 UPRAWNIENIA

Kwalifikowalność do kompensacji i pomocy będzie ustalana na następujących zasadach:

- PAP posiadający legalnie nieruchomości na terenie projektu otrzymają rekompensatę w pełnej wysokości, przy uwzględnieniu pierwszeństwa zasady „ziemia za ziemię”,
- PAP będący najemcami, dzierżawcami, dożywotnikami i innymi posiadaczami zależnymi nieruchomości na terenie projektu otrzymają pełną rekompensatę za utratę tych praw,
- PAP będący posiadaczami ograniczonych praw rzeczowych na nieruchomościach otrzymają pełną rekompensatę za utratę tych praw,
- posiadacze upraw, roślin, budowli i innych konstrukcji związanych z gruntem otrzymają rekompensatę za te uprawy, rośliny, budowle i konstrukcje,
- mieszkańcy domów i mieszkań, którzy będą musieli zostać wysiedleni oprócz odszkodowania na ww. zasadach otrzymają pomoc w przesiedleniu, odpowiedni dostęp do infrastruktury społecznej oraz, jeżeli będzie to konieczne, pakiet specjalnie dobranych działań osłonowych,
- PAP, które w związku z realizacją Projektu stracą przychód, pensje lub możliwość prowadzenia działalności gospodarczej otrzymają odpowiednie rekompensaty oraz, jeżeli będzie to konieczne, pakiet odpowiednio dobranych działań osłonowych,
- PAP posiadający nieruchomości na terenie projektu nielegalnie, bez tytułu prawnego i bez ekspektatywy nabycia tytułu prawnego nie otrzymają rekompensat za wywłaszczenie z nieruchomości, ponieważ jest to niemożliwe w świetle prawa polskiego. Osoby te otrzymają jednak rekompensaty za rośliny i konstrukcje będące

ich własnością oraz, jeżeli będzie to konieczne, pakiet specjalnie dobranych działań osłonowych dla odtworzenia lub poprawy jakości życia.

PAP będą uprawnione do uzyskania rekompensaty za następujące kategorie oddziaływań/strat:

- **Trwała utrata nieruchomości** - tam, gdzie to możliwe i gdzie PAP wyrazi taką wolę będzie rekompensowana w formie „ziemia za ziemię” poprzez przyznanie nieruchomości o podobnej wartości, położeniu i funkcjach jak nieruchomość wywłaszczona. Jeżeli znalezienie nieruchomości spełniającej wymagania adekwatnej rekompensaty nie będzie możliwe, PAP nie wyrazi woli uzyskania rekompensaty w formie „ziemia za ziemię” albo zajęcia podlegała będzie jedynie niewielka część działki, odszkodowanie będzie wypłacane w formie pieniężnej i będzie odpowiadało rynkowej wartości wywłaszczonej nieruchomości lub jej części. Dodatkowo za niezwłoczne wydanie nieruchomości możliwe będzie powiększenie odszkodowania o kwotę odpowiadającą kwocie 5% wartości wywłaszczonej nieruchomości, na zasadach określonych w specustawie powodziowej. PAP nie będące właścicielami lub użytkownikami wieczystymi, ale posiadające tytuł prawny do nieruchomości (np. najemcy, dzierżawcy) otrzymają z kolei odszkodowanie odpowiadające wartości wywłaszczonych praw. Na żądanie PAP Inwestor przejmie nieruchomość w całości i zrekompensuje przejęcie tej nieruchomości na ww. zasadach. Wszelkie koszty transakcyjne, w tym podatki związane z przyznaniem rekompensaty za wywłaszczenie będzie pokrywał Inwestor. W przypadku PAP, które posiadają nieruchomości na terenie projektu bez tytułu prawnego (nielegalnie) przyznanie rekompensaty za wywłaszczenie nieruchomości nie będzie możliwe. Otrzymają one jednak rekompensaty za rośliny, nasadzenia i konstrukcje będące ich własnością oraz, jeżeli będzie to konieczne pakiet działań osłonowych mających na celu odtworzenie lub poprawę ich jakości życia;
- **Trwałe ograniczenie w dotychczasowym użytkowaniu nieruchomości** co do zasady rekompensowane będzie w formie pieniężnej, uwzględniającej utratę rynkową wartości nieruchomości. W zależności od przypadku zaproponowane zostaną również specjalnie dobrane działania osłonowe. Na wniosek PAP nieruchomość, na której ma nastąpić trwałe ograniczenie dotychczasowego użytkowania zostanie jednak wywłaszczona, a PAP otrzyma odszkodowanie na zasadach określonych dla trwałej utraty nieruchomości;
- **Budynki mieszkalne** – rekompensata będzie odbywała się na zasadach jak dla trwałej utraty nieruchomości. Ponadto wysiedlane PAP otrzymają dodatkową płatność w kwocie 10 000 zł. W zależności od przypadku Inwestor przyzna tym osobom zamienne lokale mieszkalne. W przypadku squattersów nie są oni uprawnieni do otrzymania odszkodowania, jednak w określonych przypadkach inwestor jest zobowiązany do przyznania im lokalu zamiennego. Osobom tym zostanie zaproponowany również pakiet osłonowy, obejmujący pomoc w znalezieniu miejsca zamieszkania, a w przypadku jeżeli są to osoby bezrobotne albo dotknięte uzależnieniami zaproponowane zostaną im działania wspierające ich pozycję na rynku pracy oraz otrzymają stosowną propozycję leczenia;
- **Budowle i struktury niemieszkalne (stajnie, ogrodzenia, infrastruktura techniczna itp.)** – co do zasady właściciele i użytkownicy tych budowli i struktur

otrzymają rekompensatę jak za trwałą utratę nieruchomości. Wśród działań osłonowych Inwestor proponuje przebudowę sieci infrastruktury, a tam gdzie to adekwatne – struktur i budowli na koszt inwestora. Dodatkowo jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały lub realizują dotknięte budowle lub struktury przy wykorzystaniu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej lub innych źródeł zagranicznych, odszkodowanie pieniężne zostanie powiększone o kwotę podlegających zwrotowi środków pochodzących z dofinansowania wraz z należnymi odsetkami;

- **Utrata nasadzeń** zostanie zrekompensowana legalnym posiadaczom nieruchomości w pieniądzu, przy uwzględnieniu kosztów założenia i pielęgnacji nasadzeń, a także wartości utraconych pożytków w okresie od dnia wywłaszczenia do dnia zakończenia pełnego plonowania,
- **Utrata drzewostanu** zostanie zrekompensowana analogicznie jak w przypadku utraty nasadzeń. W zależności od przypadku rekompensata może nastąpić również wg. oszacowania wartości drewna, które może być pozyskane;
- **Oddziaływanie na przedsiębiorców** zostanie zrekompensowane w pieniądzu poprzez zrekompensowanie szkód faktycznie poniesionych przez przedsiębiorców oraz zysku, który utracili na skutek realizacji Projektu. Podstawą do określenia tych wartości powinny być dokumenty księgowo-rozliczeniowe, ewentualnie zeznania podatkowe przedsiębiorców. W przypadku utraty pracy przez pracowników otrzymają oni zasiłek dla bezrobotnych. Zarówno pracownicy, jak i wykonujący pracę na umowach cywilnoprawnych w przypadku utraty możliwości zarobkowania otrzymają bezpłatne ubezpieczenie zdrowotne, pomoc w znalezieniu pracy oraz, ewentualnie, pomoc w postaci szkoleń zawodowych umożliwiających im przekwalifikowanie w celu znalezienia zatrudnienia;
- **Utrata lub ograniczenie dostępu do infrastruktury społecznej (np. parków)** zostanie w miarę możliwości zrekompensowane poprzez odtworzenie tej infrastruktury w nowym, odpowiednio zlokalizowanym miejscu. W przypadku braku możliwości lub braku potrzeby odtworzenia infrastruktury w nowym miejscu, PAP otrzymają dostęp do istniejącej infrastruktury społecznej;
- **Koszty przesiedlenia gospodarstw domowych** – w celu pokrycia kosztów przesiedlenia gospodarstw domowych PAP otrzymają kwotę 10 000 zł. Zostanie im również zaproponowany specjalny pakiet działań osłonowych, obejmujących w razie potrzeby pomoc w znalezieniu firmy transportowej i w pokryciu kosztów transportu przekraczających kwotę 10 000 zł;
- **Grupy szczególnie wrażliwe** w ramach rekompensaty otrzymają specjalnie dobrany do ich potrzeb pakiet osłonowy (harmonogram wdrażania działań w tym zakresie będzie ustalany indywidualnie). Dla dzieci i młodzieży szkolnej będzie to pomoc w znalezieniu takiej lokalizacji, która umożliwi im kształcenie się w dotychczasowej szkole; podobnie dla dzieci uczęszczających do żłobków i przedszkoli. Osoby starsze zostaną przesiedlone w miejsca, które są pozbawione barier architektonicznych utrudniających poruszanie się i które posiadają równy, albo łatwiejszy dostęp do opieki zdrowotnej, przy jednoczesnej możliwości zapewnienia zachowania dotychczasowych nawyków i stylu życia. Osobom ubogim zaproponowana zostanie pomoc w uzyskaniu dodatkowego wsparcia instytucjonalnego od agencji rządowych, samorządowych oraz od właściwych dla ich problemów organizacji pozarządowych.

- **Czasowe zajęcie nieruchomości** będzie rekompensowane pieniężnie poprzez wypłatę w odstępach miesięcznych kwot odpowiadających rynkowym cenom wynajmu lub dzierżawy nieruchomości. Ponadto w przypadku, jeżeli w związku z czasowym zajęciem nieruchomości PAP poniesie z tego tytułu stratę, zostanie ona odrębnie zrekompensowana na ww. zasadach. Po zakończeniu realizacji działań budowlanych wszystkie nieruchomości zostaną przywrócone do stanu poprzedniego;
- **Szkody w domach, budynkach i budowlach w związku z pracami budowlanymi (np. wibracje, wypadki, itp.)** będą rekompensowane w zależności od ich charakteru tak, aby możliwe było odtworzenie pełnej substancji dotkniętego obiektu albo zakup nowego. W zależności od sytuacji zastosowane zostaną odpowiednie zasady dotyczące wypłaty odszkodowań dla ww. oddziaływań.

8.2.3 MATRYCA DZIAŁAŃ KOMPENSUJĄCYCH

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
Trwała utrata nieruchomości	Właściciele, użytkownicy wieczysti, posiadacze samoistni nieruchomości	• rekompensata w formie „ziemia za ziemię” • jeżeli rekompensata w formie „ziemia za ziemię” jest niemożliwa albo niepożądana odszkodowanie pieniężne, • pokrycie wszelkich kosztów transakcyjnych
		• pokrycie kosztów przeprowadzki • wsparcie w przeprowadzce
	Grupy społecznie wrażliwe	• przesiedlenie do lokalizacji nie wpływającej na dostępność poprzedniej szkoły, • wsparcie w znalezieniu lokalizacji z podobną dostępnością szkoły, jak w przypadku wywłaszczonego gospodarstwa domowego
		• przesiedlenie do lokalizacji z takim samym lub lepszym dostępem do opieki medycznej, jak w przypadku wywłaszczonego gospodarstwa domowego, ewentualnie pomoc w znalezieniu miejsca zamieszkania z takim dostępem • przesiedlenie do miejsca bez barier architektonicznych, ewentualnie pomoc w znalezieniu odpowiedniego domu
		• wsparcie w uzyskaniu odpowiedniej pomocy instytucjonalnej dla celów poprawy jakości życia
	Użytkownicy nieruchomości	• rekompensata pieniężna za utratę praw na nieruchomości, • pomoc we wzięciu w użytkowanie podobnej nieruchomości.
	Najemcy, dzierżawcy	• rekompensacja pieniężna za straty poniesione w związku z wygaśnięciem umowy,

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
		• pokrycie kosztów transakcyjnych
	Nielegalnie władający nieruchomością	• brak odszkodowania za utratę nieruchomości
	Posiadacze służebności, hipoteki, zastawu na nieruchomości	• rekompensata pieniężna za utracone prawa, • dla posiadaczy służebności gruntowych – pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną), np. w postaci innej drogi koniecznej do nieruchomości • pokrycie kosztów transakcyjnych
	Nielegalni posiadacze służebności	• dla nielegalnych posiadaczy służebności - pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną).
Trwałe ograniczenia w użytkowaniu nieruchomości	Właściciele, użytkownicy wieczysti, posiadacze samoistni nieruchomości	• rekompensata pieniężna za straty związane z ograniczeniem w użytkowaniu nieruchomości, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • zaproponowanie wsparcia instytucjonalnego oraz doradztwo w zakresie możliwości innego wykorzystania nieruchomości,
	Użytkownicy nieruchomości	• rekompensata pieniężna za utratę praw na skutek ograniczenia
	Nielegalnie władający nieruchomością	• zaproponowanie wsparcia instytucjonalnego oraz doradztwo w zakresie możliwości innego wykorzystania nieruchomości,
	Dzierżawcy, najemcy nieruchomości	• rekompensata pieniężna za straty związane z ograniczeniem, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • zaproponowanie wsparcia instytucjonalnego oraz doradztwo w zakresie możliwości innego wykorzystania nieruchomości,
	Posiadacze służebności	• pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną),

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
		• rekompensata pieniężna za szkody związane z ograniczeniem możliwości korzystania ze służebności, • pokrycie kosztów transakcyjnych
	Nielegalni posiadacze służebności	• pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną).
Budynki mieszkalne	Właściciele	• rekompensata w formie „ziemia za ziemię” • jeżeli rekompensata w formie „ziemia za ziemię” jest niemożliwa albo niepożądana odszkodowanie pieniężne za utraconą nieruchomość, • pokrycie wszelkich kosztów transakcyjnych, • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlanych.
	Posiadacze bez tytułu prawnego	• wsparcie w zalegalizowaniu posiadania w celu kompensaty na zasadach dla właścicieli i legalnych posiadaczy • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlonych.
	Dzierżawcy, najemcy, użytkownicy nieruchomości	• rekompensata pieniężna za straty związane z wygaśnięciem umowy, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlanych.

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
	Nielegalni squattersi	- wsparcie w zalegalizowaniu posiadania w celu kompensaty na zasadach dla właścicieli i legalnych posiadaczy - pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, - wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, - wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlonych.
	Posiadacze służebności, hipoteki, zastawu na nieruchomości	- rekompensata pieniężna za utracone prawa, - pokrycie kosztów transakcyjnych, - dla posiadaczy służebności mieszkania: - pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, - wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, - wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlonych.
Budowle i struktury niemieszkalne (stajnie, ogrodzenia, infrastruktura techniczna itp.)	Właściciele, użytkownicy wieczyści, posiadacze samoistni budowli i struktur	- rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, - przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
	Użytkownicy	- rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, - przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
	Nielegalni posiadacze budowli i struktur	- rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, - przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
	Dzierżawcy, najemcy budowli lub struktur	- rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, - przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
Utrata nasadzeń	Właściciele, użytkownicy wieczyści,	rekompensata pieniężna, uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji nasadzeń oraz utracone plony,

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
	posiadacze samoistni nieruchomości	• umożliwienie zebrania plonów
	Użytkownicy	• rekompensata pieniężna, uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji nasadzeń oraz utracone plony, • umożliwienie zebrania plonów
	Dzierżawcy, najemcy	• rekompensata pieniężna, uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji nasadzeń oraz utracone plony, • umożliwienie zebrania plonów
	Nielegalnie władający nieruchomością	• umożliwienie zebrania plonów
Utrata drzew	Właściciele, użytkownicy wieczysti, posiadacze samoistni nieruchomości	• rekompensata pieniężna, w razie potrzeby uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji drzewostanu oraz utracone plony
	Użytkownicy	• rekompensata pieniężna, w razie potrzeby uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji drzewostanu oraz utracone plony
	Dzierżawcy, najemcy	• rekompensata pieniężna, w razie potrzeby uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji drzewostanu oraz utracone plony
	Nielegalnie władający nieruchomością	• umożliwienie zebrania plonów
Oddziaływania na przedsiębiorców i zatrudnienie w związku z zajęciami nieruchomości	Osoby prowadzące 1-osobową działalność gospodarczą	• rekompensata pieniężna za zysk utracony w okresie przejściowym, • objęcie wsparciem instytucjonalnym dla osób likwidujących działalność. • przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” o warunkach pozwalających na kontynuowanie działalności rolniczej/sadowniczej lub rekompensaty pieniężnej, • rekompensata pieniężna pozwalająca na podjęcie działalności rolniczej/sadowniczej na nowej nieruchomości.
	Organizacje pozarządowe	• przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” lub rekompensaty pieniężnej,

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
		• przyznanie rekompensaty pieniężnej w kwocie pozwalającej na podjęcie działalności gospodarczej na nowej nieruchomości.
	Mikroprzedsiębiorcy (zatrudniający do 10 pracowników)	• przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” o warunkach pozwalających na kontynuowanie działalności gospodarczej lub rekompensaty pieniężnej, • rekompensata pieniężna pozwalająca na podjęcie działalności gospodarczej na nowej nieruchomości.
		• rekompensata pieniężna, • objęcie wsparciem instytucjonalnym dla osób likwidujących działalność.
		• przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” o warunkach pozwalających na kontynuowanie działalności rolniczej/sadowniczej lub rekompensaty pieniężnej, • rekompensata pieniężna pozwalająca na podjęcie działalności rolniczej/sadowniczej na nowej nieruchomości.
	Mali przedsiębiorcy (zatrudniający od 10 do 50 pracowników)	• rekompensata pieniężna.

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
	Osoby pracujące na umowy cywilno-prawne	• przyznanie przedsiębiorcom odszkodowań pozwalających na utrzymanie jak największej liczby miejsc pracy, • objęcie wsparciem instytucjonalnym i socjalnym dla osób pozostających bez zatrudnienia,
	Osoby pracujące na umowę o pracę	• przyznanie przedsiębiorcom odszkodowań pozwalających na utrzymanie jak największej liczby miejsc pracy, • objęcie wsparciem instytucjonalnym i socjalnym dla osób pozostających bez zatrudnienia,
Utrata lub ograniczenie dostępu do infrastruktury społecznej	Wszystkie PAP zamieszkujące na obszarze objętym skutkami realizacji projektu	• odtworzenie infrastruktury społecznej na innym obszarze, • jeżeli odtworzenie infrastruktury na innym obszarze jest niemożliwe albo niezasadne zapewnienie dostępu do istniejącej infrastruktury społecznej.
		• tymczasowe zapewnienie miejsc do rekreacji
Mienie gminne	Gmina	• Odtworzenie lub wymiana zniszczonych obiektów w konsultacji z gminami.
Czasowe zajęcie nieruchomości	Właściciele, użytkownicy wieczysti, posiadacze samoistni nieruchomości	• rekompensata pieniężna, • przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego.

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
	Nielegalnie władający nieruchomością	• przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego
	Dzierżawcy, użytkownicy nieruchomości	• rekompensata pieniężna, • przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego.

8.3 OPRACOWANIE PLANÓW PRZESIEDLEŃ (RAP)

8.3.1 STRUKTURA INSTYTUCJONALNA I ZESPÓŁ REALIZACYJNY RAP

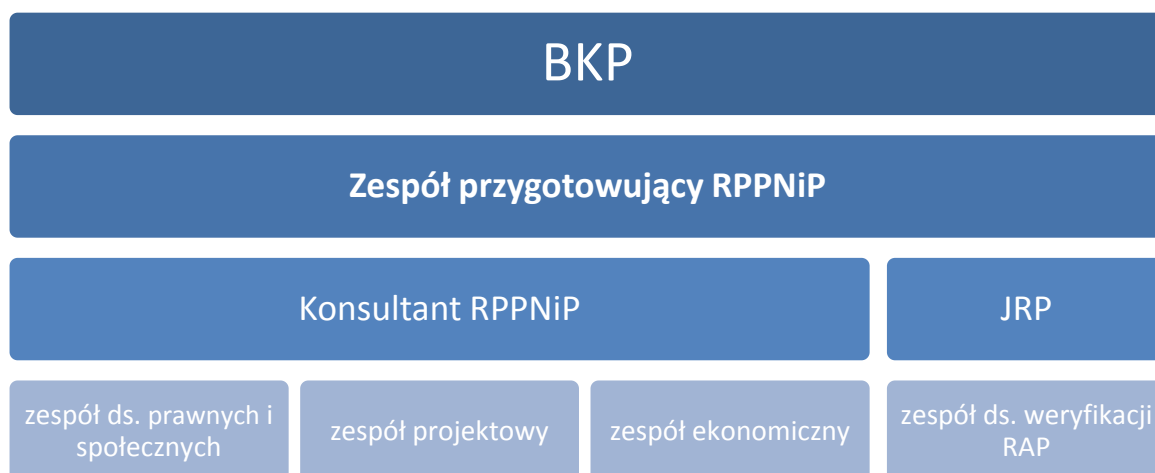
W celu wykorzystania wiedzy i doświadczenia pozyskanego w procesie wdrażania Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry, wszystkie prace nad RAP powinny być konsultowane z Biurem Koordynacji Projektu, posiadającym duże doświadczenie w realizacji projektów przeciwpowodziowych w Polsce z wykorzystaniem środków Banku Światowego oraz dogłębną znajomość procedur obowiązujących w BŚ.

BKP będzie współpracowało z właściwymi JRP. Jednostki Realizujące Projekt będą odpowiedzialne m.in. za przygotowanie całego procesu inwestycyjnego, w tym RAP, dokumentów formalno-prawnych związanych z realizacją przedsięwzięcia (m.in. uzyskanie niezbędnych uzgodnień i decyzji administracyjnych), przygotowanie i przeprowadzanie przetargów na roboty i usługi, zawieranie kontraktów na roboty i usługi, monitorowanie postępu realizacji, zarządzanie finansowe i prowadzenie rachunkowości, sporządzanie niezbędnych sprawozdań na potrzeby monitorowania realizacji oraz koordynację prac wszystkich służb zaangażowanych w przygotowanie przedsięwzięcia do realizacji oraz jego ostateczne wdrożenie, rozliczenie i przekazanie do eksploatacji.

W celu skutecznego przygotowania i wdrożenia RAP w strukturach JRP zostaną wyodrębnione komórki organizacyjne ds. weryfikacji RAP, a następnie ds. wdrażania i realizacji RAP. W przygotowaniu i realizacji RAP JRP wspierana będzie przez Konsultanta wybranego zgodnie z właściwą procedurą BŚ.

Konsultant będzie wspierał JRP na wszystkich etapach prac dotyczących RAP – od jego przygotowania, aż do zakończenia i rozliczenia. W celu skutecznego wsparcia JRP w strukturze Konsultanta konieczne będzie wyodrębnienie zespołu projektowego, zespołu ds. prawnych i społecznych oraz zespołu zajmującego się zagadnieniami ekonomicznymi.

Schemat instytucjonalny w zakresie wdrażania i realizacji RAP przedstawiają poniższe schematy. Uwzględniają one rolę BKP jako podmiotu koordynującego przygotowanie dokumentów RAP oraz ich wdrażanie, a także ich notyfikację do BŚ.

8.3.2 PROCES OPRACOWANIA I ZATWIERDZANIA RAP

OPRACOWANIE RAP			
Kroki	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Wstępna ocena skutków społecznych przedsięwzięcia	Konsultant RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. weryfikacji RAP
2	Ustalenie ostatecznego zakresu wyłączeń i sporządzenie projektu budowlanego	Konsultant RAP – zespół ds. projektowych	
3	Przygotowanie badania społeczno-ekonomicznego	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	
4	Określenie ram koordynacji w zakresie realizacji RAP z właściwymi organami administracji rządowej		JRP – zespół ds. weryfikacji RAP
5	Zebranie wypisów i wyrysów z ewidencji gruntów i budynków oraz z planów zagospodarowania przestrzennego	Konsultant RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. weryfikacji RAP
6	Ocena skutków społecznych przedsięwzięcia	Konsultant RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	
7	Oszacowanie strat i szkód oraz ich wartości odtworzeniowej, zgodnie z właściwymi przepisami	Konsultant RAP – zespół ds. ekonomicznych	JRP – zespół do weryfikacji RAP
8	Weryfikacja i aktualizacja zebranych materiałów, analiz oddziaływań i analiz ekonomicznych (Detailed Measurement Survey)	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
9	Sporządzenie projektu RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
10	Konsultacje społeczne RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
11	Wprowadzenie do projektu budowlanego zmian w wyniku konsultacji społecznych	Konsultant ds. RAP – zespół projektowy	JRP – zespół do weryfikacji RAP

12	W zakresie wynikającym z uwzględnienia uwag i wniosków do RAP - weryfikacja i aktualizacja zebranych materiałów, analiz oddziaływań i analiz ekonomicznych	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
13	W zakresie wynikającym z uwzględnienia uwag i wniosków do RAP – wprowadzenie zmian do RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
14	Złożenie RAP-u do Banku Światowego	JRP – zespół do weryfikacji RAP	BKP
15	„No objection” Banku Światowego	WB	
16	Upublicznienie RAP-u na szczeblu lokalnym (Uwaga: RAP będzie także opublikowany na stronie internetowej Banku Światowego)		JRP – zespół do weryfikacji RAP

WDROŻENIE RAP

Kroki	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Ustalenie szczegółowego harmonogramu realizacji RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
2	Złożenie wniosków o PNRI		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
3	Poinformowanie osób objętych skutkami realizacji inwestycji o możliwościach kompensacji i wykupu nieruchomości, które nie są planowane do zajęcia pod inwestycję		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
4	Rozpatrzenie wniosków o wykup nieruchomości nieobjętych PNRI i, odpowiednio, aktualizacja projektu budowlanego i aktualizacja RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny, zespół projektowy	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
5	Pozyskanie przez JRP nieruchomości, które będą mogły zostać przekazane jako zamienne	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
6	Uzyskanie PNRI		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
7	Przekazanie osobom dotkniętym skutkami realizacji projektu informacji o uzyskaniu PNRI i o jej skutkach oraz		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji

	o planowanych dalszych działaniach inwestora		RAP
8	Wycena nieruchomości przez niezależnych i obiektywnych biegłych, zgodnie z obowiązującym prawem i weryfikacja wyceny	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół do spraw ekonomicznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
7	Dostarczenie osobom wywłaszczonym sporządzonych operatów szacunkowych i przeprowadzenie negocjacji	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół do spraw ekonomicznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
8	W przypadku niepowodzenia negocjacji – uzyskanie decyzji wojewody co do wysokości odszkodowania		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
9	Wypłata odszkodowań lub przekazanie nieruchomości zamiennych, rozpoczęcie realizacji innych działań kompensacyjnych i osłonowych przewidzianych w RAP		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
10	Fizyczne przejęcie wywłaszczonych nieruchomości i rozpoczęcie robót		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
11	Ewaluacja realizacji RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół do spraw ekonomicznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
12	Ewaluacja RAP	Niezależny audytor	

ZADANIA CYKLICZNE

Krok	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Wewnętrzny stały monitoring realizacji RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
2	Raportowanie do Banku Światowego	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
3	Stała koordynacja z organami administracji rządowej i samorządowej		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
4	Stała komunikacja z osobami dotkniętymi skutkami realizacji projektu	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP

ZADANIA POREALIZACYJNE

Krok	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Ewaluacja realizacji RAP	Niezależny audytor zewnętrzny	

8.3.3 KRYTERIA I PROCES PRZEPROWADZANIA INWENTARYZACJI NIERUCHOMOŚCI

Inwentaryzacji podlegają będą nieruchomości położone w obszarze realizacji przedsięwzięcia oraz nieruchomości, co do których właściciele złożyli wnioski o wykup w związku z utratą możliwości korzystania z nieruchomości w dotychczasowy sposób w związku z realizacją przedsięwzięcia. Inwentaryzowane będą nieruchomości zarówno pod zajęcia trwałe, jak i pod zajęcia czasowe.

Przed przystąpieniem do inwentaryzacji nieruchomości zostaną pozyskane dane z księgi wieczystej i katastru nieruchomości (ewidencji gruntów i budynków). Księgę wieczystą prowadzi się odrębnie dla każdej nieruchomości, a podstawą do oznaczenia nieruchomości są dane z katastru. Dane z ewidencji gruntów i budynków obejmują informacje dotyczące:

- 1) gruntów – ich położenia, granic, powierzchni, rodzajów użytków gruntowych oraz ich klas gleboznawczych, oznaczenia ksiąg wieczystych lub zbiorów dokumentów, jeżeli zostały założone dla nieruchomości, w skład której wchodzi grunty
- 2) budynków – ich położenia, przeznaczenia, funkcji użytkowych i ogólnych danych technicznych;
- 3) lokali – ich położenia, funkcji użytkowych oraz powierzchni użytkowej.

W ewidencji gruntów i budynków wykazuje się także właściciela (wraz z miejscem zamieszkania). Umieszcza się także informacje o wpisaniu do rejestru zabytków oraz wartość nieruchomości.

Po uzyskaniu danych z ksiąg wieczystych i ewidencji gruntów oraz PNRI, przeprowadzana będzie inwentaryzacja stanu faktycznego nieruchomości. Stan nieruchomości określony będzie poprzez stan zagospodarowania, stan prawny, stan techniczno-użytkowy oraz stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej. Dotychczasowe przeznaczenie nieruchomości ustali się na podstawie zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. W przypadku braku studium lub decyzji uwzględni się faktyczny sposób użytkowania nieruchomości. Ponadto pod uwagę będzie wzięty stan otoczenia nieruchomości, w tym wielkość, charakter i stopień zurbanizowania miejscowości, w której nieruchomość jest położona. Taka inwentaryzacja będzie niezbędna do określenia wartości nieruchomości, której dokona rzeczoznawca majątkowy.

Na podstawie opinii rzeczoznawcy będzie ustalona wysokość odszkodowania, która powinna odpowiadać wartości rynkowej nieruchomości, czyli wartości która jest możliwa do uzyskania na rynku. Jeśli dane z rynku lokalnego i regionalnego nie są wystarczające do określenia wartości rynkowej nieruchomości, wówczas wartość tą określa się w podejściu kosztowym,

czyli na podstawie kosztów jej odtworzenia, pomniejszonym o wartość zużycia nieruchomości.

8.3.4 KRYTERIA I PROCES PRZEPROWADZENIA SPISU LUDNOŚCI I BADAŃ SOCJO-EKONOMICZNYCH NA POTRZEBY RAP

Plan przesiedleń powinien zostać oparty na aktualnych informacjach dotyczących przewidywanej skali i rodzaju oddziaływań Projektu na zainteresowana społeczność dotknięta skutkami jego realizacji, w szczególności zaś na ludność objętą wywłaszczeniami. W związku z tym dla prawidłowego sprognozowania tych oddziaływań oraz dla określenia adekwatnych i skutecznych środków kompensujących, osłonowych oraz tam, gdzie to możliwe, zapobiegających oddziaływaniom na zainteresowaną społeczność konieczne jest przeprowadzenie badań socjoekonomicznych. Badania te powinny pozwolić na scharakteryzowania standardowych cech przesiedlanych gospodarstw domowych. Ich zadaniem ma być również dostarczenie następujących rodzajów informacji:

- określenie wielkości przemieszczenia,
- przekazanie pełnej informacji o bazie zasobów populacji dotkniętej oddziaływaniem Projektu, włączając w to przychody osiągane z działalności rolniczej i pozarolniczej,
- określenie, jakie grupy ludności zostaną dotknięte całkowitą lub częściową utratą dóbr,
- wskazanie, która infrastruktura publiczna i społeczna zostanie dotknięta skutkami realizacji Projektu,
- określenie organizacji formalnych i nieformalnych (takich, jak organizacje lokalne, związki wyznaniowe itp.), które mogą uczestniczyć w projektowaniu i implementacji planów przesiedleń,
- nastawienie osób dotkniętych oddziaływaniem Projektu do proponowanych opcji przesiedleń.

W związku z tym badanie socjo-ekonomiczne będzie podzielone na dwie części. Pierwsza część ma na celu szczegółowe rozpoznanie sytuacji socjo-ekonomicznej PAP. Obejmie osoby bezpośrednio dotknięte realizacją projektu (PAP), tj. zamieszkujące, posiadające ziemię lub przedsiębiorstwo na terenie lub w pobliżu inwestycji. Kwestionariusz składający się z części I, II i III będzie realizowany z udziałem ankierów, w bezpośrednich wywiadach z członkami gospodarstw domowych.

Druga część badania będzie obejmie społeczności lokalne, z których wylosowane zostaną gospodarstwa domowe, do których wysłana będzie część I i III ankiety wraz z kopertą zwrotną. W związku z niską zwrotnością ankiet pocztowych, kwestionariusz zostanie rozesłany w liczbie trzykrotnie przewyższającej liczebność reprezentatywnej próby badawczej.

8.3.5 KONSULTACJE SPOŁECZNE

Na przedsięwzięciach skutkujących przeniesieniem fizycznym bądź ekonomicznym ciężu obowiązku przeprowadzenia konsultacji społecznych. Konsultacje prowadzone na najwcześniejszym możliwym etapie pomogą określić oczekiwania związane realizacją projektu oraz wynikające z niej korzyści. Konsultacje stwarzają również możliwość do negocjacji zawartości pakietów odszkodowawczych, kryteriów przyznawania odszkodowań, zakresu pomocy przy przesiedleniach oraz określenia czasu ich przeprowadzenia. Przeprowadzenie konsultacji na potrzeby opracowania i wdrożenia RAP są obowiązkowe.

8.3.5.1 INTERESARIUSZE

W rozumieniu planu przesiedleń, pod pojęciem interesariusza rozumie się podmiot lub grupę podmiotów w zasięgu wpływu przedsięwzięcia, którzy mogą mieć znaczący, zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ na kształt lub wdrożenie projektu¹².

Podjęcie jakichkolwiek działań w ramach projektu będzie wymagać zidentyfikowania interesariuszy, określenia ich nastawienia względem planowanych działań oraz dostępnej dla nich ścieżki postępowania, jak również próby przewidzenia ich zachowań. W celu przeanalizowania interesariuszy i ich znaczenie dla projektu proponuje się zastosowanie matrycy interesariuszy (ang. *stakeholder matrix*). W matrycy należy wskazać liczbę interesariuszy o określonym nastawieniu do Projektu oraz o wpływie dla jego realizacji, zgodnie z poniższym przykładem:

Najważniejsze grupy interesariuszy, które należy uwzględnić podczas opracowywania planu przesiedleń obejmują:

- Rodziny dotknięte realizacją inwestycji, użytkownicy ziemi oraz firmy
- Władze publiczne (decydowanie, opiniowanie i pojednanie), ze szczególną uwagą poświęconą władzom lokalnym
- Społeczność lokalną - osoby bezpośrednio dotknięte wpływem realizacji projektu, a także, przykładowo:
 - sąsiedzi,
 - liderzy społeczności,
 - rolnicy i przedsiębiorcy,
 - przedstawiciele kościołów,
 - stowarzyszenia hobbystyczne, sportowe, młodzieżowe itp.
- Organizacje pozarządowe – ekologiczne, społeczne i inne, o międzynarodowym, krajowym i lokalnym zasięgu działania.

¹² Pojęcie interesariusza należy odróżnić od węższego pojęcia strony, którą w rozumieniu prawa polskiego jest podmiot mający [interes prawny](#) w wydaniu korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia będącego przedmiotem określonego [postępowania](#).

8.3.5.2 INFORMOWANIE SPOŁECZEŃSTWA

Przepływ informacji między inwestorem a interesariuszami jest kluczowy dla zapewnienia wysokiej efektywności konsultacji społecznych oraz zaangażowania społeczności w projekt, a co za tym idzie – dla osiągnięcia celów planu przesiedlenia. Z tego względu, inwestor powinien podjąć działania mające na celu zidentyfikowanie interesariuszy (patrz wyżej), a następnie przeprowadzić proces informowania z uwzględnieniem następujących etapów:

- Poinformowanie lokalnych władz, liderów społeczności oraz lokalne organizacje społeczne o planach projektu tak wcześnie, jak to tylko możliwe wraz z prośbą o dalsze przekazywanie tych informacji,
- Przedstawienie wszystkich managerów projektu oraz osób, które będą w stałym kontakcie ze społecznością pozostającą w zasięgu przewidywanego wpływu przedsięwzięcia oraz środków łagodzących,
- Opracowanie ilustrowanego biuletynu z informacjami o przesiedleniach, zawierającego szczegóły dotyczące kryteriów kwalifikowalności, stawek odszkodowań, innych uprawnień, jak również przedstawiającego ramy czasowe wdrożenia planu oraz właściwe procedury.
- Opracowywanie i regularne wydawanie aktualizacji informacji dotyczących przesiedleń.

Informowanie społeczeństwa pozostającego w zasięgu wpływu przedsięwzięcia w zakresie ich praw i obowiązków jest kluczowe dla powodzenia wdrożenia planu. Przekazywane informacje muszą być dostępne i zrozumiałe dla adresatów. W razie konieczności, powinny być tłumaczone na lokalne dialekty i języki używane na danym obszarze oraz rozpowszechniane przez media dostępne zarówno dla odbiorców piśmiennych, jak i niepiśmiennych (radio, TV, obwieszczenia, gazety, ulotki). Należy wziąć również pod uwagę grupy wrażliwe, nie mające dostępu do mediów publicznych i wymiany informacji.

8.3.5.3 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PRZYGOTOWANIU I REALIZACJI PROJEKTU

Po stronie inwestora leży zapoczątkowanie serii konsultacji z interesariuszami przez cały okres opracowywania i wdrażania planu przesiedleń. Celem konsultacji jest przekazanie interesariuszom informacji dotyczących projektu i jego skutków, a także zapewnienie im możliwości wyrażenia własnych obaw związanych z przedsięwzięciem oraz zaproponowania rozwiązań alternatywnych, korzystnych z ich punktu widzenia.

W konsultacje powinny zostać zaangażowane osoby reprezentujące inwestora, managerzy projektu, właściwe władze, reprezentanci organizacji pozarządowych oraz członkowie zarówno społeczności przemieszczanej jak i przyjmującej. Rozmowy powinny koncentrować się na skutkach projektu i środkach ich łagodzenia. Należy skoncentrować się na obawach społeczeństwa związanych z realizacją projektu, ze szczególnym uwzględnieniem grup wrażliwych, oraz odnieść się do nich w planie przesiedleń. Celem konsultacji winno być zapewnienie możliwości udziału wszystkich ludzi objętych wpływem przedsięwzięcia, szczególnie w odniesieniu do następujących obszarów:

- Alternatywne ścieżki wdrożenia projektu,
- Ocena wpływu przedsięwzięcia,

- Strategia przesiedleń,
- Stawki odszkodowań oraz kryteria kwalifikowalności ubiegania się o odszkodowanie,
- Wybór obszaru docelowego oraz czasu przeniesienia,
- Rozwój możliwości i inicjatyw,
- Opracowanie procedur odszkodowawczych i rozpatrywania zażaleń oraz
- Opracowanie mechanizmów monitorowania i oceny skutków wdrażania planu wraz z wdrożeniem środków korygujących.

Regularne konsultacje z interesariuszami pozwolą na monitorowanie efektywności wdrażania pakietu kompensacyjnego planu przesiedleń, działań mających na celu przywrócenie źródeł utrzymania itd. W zależności od rozmiaru i zasięgu przedsięwzięcia, inwestor może wyznaczyć tzw. łącznika społecznego i przydzielić mu budżet na zarządzanie procesem konsultacji społecznych. Alternatywą jest zaangażowanie do pełnienia tego zadania uznanej organizacji pozarządowej. W każdym wypadku, inwestor musi upewnić się, że społeczność pozostająca w zasięgu wpływu przedsięwzięcia jest informowana co do projektu i możliwości uzyskania odszkodowania w związku z jego realizacją. Ponadto, zarządzający projektem powinni dokumentować przepływ informacji oraz działania w zakresie konsultacji społecznych. Dokumentacja powinna pozwolić na identyfikację konsultowanych stron, przedmiotu rozmów oraz ich wyniku.

8.3.6 MECHANIZMY DLA SKARG I WNIOSKÓW

Zastrzeżenia i uwagi do planu przesiedleń oraz wszelkie zastrzeżenia dotyczące realizacji przesiedleń zgodnie z prawem polskim są kwalifikowane jako skargi i wnioski. Ich rozstrzygnięcie podlega procedurze sformalizowanej w KPA. Ustawa ta obowiązuje w Polsce, z pewnymi modyfikacjami, od 1960 r. w związku z czym obywatele i przedsiębiorcy oczekują od organów administracji i innych jednostek zobowiązanych do stosowania przepisów KPA rozpatrywania ich uwag i wniosków oraz udzielania odpowiedzi zgodnie z przepisami tej ustawy. W celu uzupełnienia regulacji ustawowych przewiduje się wyodrębnienie w strukturze zespołu ds. realizacji i monitoringu RAP w JRP osoby odpowiedzialnej za konsultacje społeczne, rozwiązywanie sporów i przekazywanie informacji.

Prawo do złożenia skargi i wniosku przysługuje każdemu. Złożenie skarg i wniosków nie podlega opłatom. Ponadto, zgodnie z przepisami, składający skargę lub wniosek nie może być narażony na jakikolwiek uszczerbek lub zarzut z powodu ich złożenia. Skargi i wnioski mogą być składane w formie pisemnej, elektronicznej i ustnie. Mogą one być składane w siedzibie organu, albo wysyłane pocztą. Jeżeli skarga i wniosek zostaną złożone w niewłaściwym organie, ma on obowiązek przesłania tej skargi lub wniosku do jednostki właściwej do ich rozpoznania.

W zależności od rodzaju inwestycji i przewidywanego zakresu wyłączeń, na miejscu realizacji inwestycji ustanowiony zostanie również punkt konsultacyjny. W punkcie tym osoby dotknięte skutkami realizacji projektu uzyskają informacje dotyczące projektu i jego realizacji. Będzie tam można również złożyć skargi i wnioski.

Skargi i wnioski będą archiwizowane w odrębnym rejestrze, ze wskazaniem dat ich wniesienia, dat udzielenia odpowiedzi oraz sposobu rozstrzygnięcia.

Jeżeli rozpatrzenie skargi lub wniosku wymagało będzie uprzedniego zbadania i wyjaśnienia sprawy, zostaną w tym celu zebrane materiały, przeprowadzone analizy badania itp.

Skarga lub wniosek zostaną rozpatrzone niezwłocznie, co oznacza obowiązek przekazania stronie bez zbędnej zwłoki oficjalnego zawiadomienia o sposobie załatwienia skargi lub wniosku. Takie zawiadomienie powinno zawierać oznaczenie jednostki, od której pochodzi, wskazanie, w jaki sposób skarga została załatwiona oraz podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego osoby upoważnionej do załatwienia skargi lub wniosku. Zawiadomienie o odmownym załatwieniu skargi lub wniosku musi w sposób wyczerpujący wyjaśnić przepisy oraz fakty stanowiące przyczynę do ich odmownego załatwienia.

W przypadkach szczególnie skomplikowanych oraz w przypadkach, w których rozpatrzenie skargi lub wniosku wymagało będzie wprowadzenia zmian do RAP termin udzielenia odpowiedzi na skargę lub wniosek zostanie przedłużony do 30 dni. Jeżeli termin ten będzie za krótki, strona zostanie poinformowana o przyczynie nieotrzymania w terminie merytorycznej odpowiedzi na swoją skargę/wniosek wraz ze wskazaniem terminu, w którym odpowiedź taka będzie udzielona.

Uwagi i wnioski złożone przez strony w toku konsultacji społecznych RAP będą procedowane zgodnie z ww. procedurą.

Zastrzeżenia składane przez Strony na etapie negocjacji prowadzonych po wydaniu PNRI będą archiwizowane w protokołach ze spotkań negocjacyjnych. Protokoły i inne dokumenty przesyłane sobie wzajemnie przez strony w czasie negocjacji, o ile nie uda się osiągnąć porozumienia co do odszkodowania, zostaną przekazane właściwemu wojewodzie. Dokumenty te, obok operatu szacunkowego będą stanowiły podstawę do wydania decyzji ustalającej wysokość odszkodowania.

W przypadku, w którym strony nie będą zadowolone z decyzji wydanej przez wojewodę, będzie im przysługiwało prawo do złożenia odwołania do ministra właściwego do spraw budownictwa. Wszystkie oświadczenia, wnioski i dowody złożone w postępowaniu przed ministrem właściwym do spraw budownictwa będą musiały zostać przez niego uwzględnione przy wydawaniu decyzji dotyczącej odszkodowania.

W przypadku niezadowolenia z decyzji ministra, właściwe strony będą miały prawo do złożenia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Sąd ten zbada, czy wojewoda i minister we właściwy i rzetelny sposób przeprowadzili postępowanie, w tym w zakresie uwzględnienia uwag, wniosków i dowodów zgłaszanych przez strony postępowania. W przypadku, jeżeli rozstrzygnięcie WSA będzie niezadawalające do strony, przysługuje jej skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Sąd ten będzie badał nie tylko prawidłowość i legalność postępowań prowadzonych przez wojewodę i ministra, ale również wyrok WSA.

8.4 MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI RAP

Podstawowym celem RAP jest zapewnienie osobom dotkniętym skutkami realizacji przedsięwzięcia poprawy, a co najmniej przywrócenia ich sytuacji społecznej i materialnej do poziomu sprzed realizacji projektu. Prawidłowo wdrożony RAP powinien zapewnić, że cel ten

zostanie osiągnięty. W związku z tym niezbędne jest zaprojektowanie monitoringu RAP, uwzględniającego konkretne oddziaływania społeczne planowanego przedsięwzięcia i skuteczność zastosowanych środków kompensacyjnych i osłonowych. Prawidłowa realizacja RAP wymaga współdziałania Konsultanta i JRP. Stąd również i te jednostki powinny zostać ściśle zaangażowane w proces monitoringu RAP.

Monitorowanie jest procesem ciągłego zbierania danych, które następnie powinny być poddawane analizie, aby dać podstawę do oceny poziomu realizacji RAP. Celem monitoringu RAP jest jednak nie tylko pozyskanie wiedzy co do jego faktycznej realizacji. Aktualna wiedza na temat realizacji RAP pozwala na dostarczenie stosownych informacji osobom dotkniętym skutkami realizacji projektu, co przyczynia się do zmniejszenia ich niepewności i pozwala im na zaplanowanie aktywności życiowej. Pozwala ona również na wczesną identyfikację ryzyk i wdrożenie metod, które pozwolą na ich eliminację albo co najmniej ograniczenie.

W ramach monitoringu oceniany będzie postęp w pozyskiwaniu nieruchomości na cele realizacji projektu oraz w wypłacie odszkodowań.

Monitoring prowadzony będzie przez zespół Konsultanta i przez JRP w oparciu o wskaźniki ilości nabytych nieruchomości oraz wysokości i rodzaju przekazanych odszkodowań. Szczegółowo monitorowane będą następujące parametry:

- a) liczba nieruchomości do wywłaszczenia i wywłaszczonych,
- b) liczba osób wymagających przesiedlenia i przesiedlonych,
- c) liczba nieruchomości pod zajęcia czasowe (planowana i osiągnięta),
- d) kwota wszystkich wydatków na proces przesiedleń (planowane i osiągnięte),
- e) wypłacone odszkodowania za utratę tytułu prawnego do nieruchomości,
- f) wypłacone odszkodowania za utratę źródeł dochodu,
- g) pozyskane i przyznane nieruchomości zamienne,
- h) stopień i status realizacji działań osłonowych,
- i) liczba skarg.

Na poziomie podmiotów dotkniętych bezpośrednio projektem (np. rodzin) lub osób które utraciły grunty rolne, następujące wskaźniki będą monitorowane ex-post, dla upewnienia się, że kluczowe cele związane z przywróceniem oraz poprawą warunków życia zostały osiągnięte:

- wartość utraconych dóbr w porównaniu z otrzymanymi odszkodowaniami
- przychody przed i po przesiedleniu
- wartość produktywności z hektara przed i po przesiedleniu
- produkcja rolna przed i po przesiedleniu
- budynki mieszkalne przed i po przesiedleniu (powierzchnia, wyposażenie, materiały, pomieszczenia mieszkalne)
- dostęp do edukacji, środków transportu, pomocy medycznej przed i po przesiedleniu

Parametry monitorowane będą w oparciu o informacje zgromadzone przez Konsultanta, informacje będące w posiadaniu JRP oraz na podstawie wywiadów z osobami dotkniętymi skutkami realizacji projektu, zgłoszonych skarg i wniosków, działalności punktu konsultacyjnego i spotkań konsultacyjnych z członkami zainteresowanej społeczności.

Wyniki monitoringu przedstawiane będą w raportach: miesięcznym oraz kwartalnym. Raport kwartalny przekazywany będzie do BKP oraz do Banku Światowego.

Ocena ex-post będzie prowadzona sześć miesięcy po tym jak RAP zostanie całkowicie wdrożony i będzie można ocenić i udokumentować, że działania ujęte w RAP zostały wdrożone dla każdego podmiotu dotkniętego realizacją Projektu (np. rodziny, działalności gospodarczej), odszkodowania zostały otrzymane a warunki życia zostały poprawione lub co najmniej zachowane.

8.5 BUDŻET I FINANSOWANIE REALIZACJI RAP

Wszystkie koszty związane z przygotowaniem i realizacją RAP, włączając w to koszty kompensacji, jak i koszty zarządzania realizacją RAP i monitorowania jego realizacji będą stanowiły integralną część kosztów realizacji Projektu.

Dla Projektu zostanie założony jeden rachunek Specjalny. Rachunek ten zostanie otwarty przez Ministerstwo Finansów w NBP. Środki pożyczki przepływać będą z Banku Światowego na Rachunek Specjalny i przeliczane na złote, a następnie łączone z pozostałymi środkami budżetowymi na odpowiednim rachunku budżetowym.

Następnie środki będą udostępniane JRP w formie transferów budżetowych. JRP składać będzie miesięczne sprawozdania z wykorzystania funduszy zgodnie z normalną procedurą sprawozdawczości do budżetu.

W okresach kwartalnych do Banku Światowego przesyłane będą wnioski o wypłaty środków pożyczki wraz z rozliczeniem środków już otrzymanych i wykorzystanych na finansowanie wydatków w ramach Projektu, w tym również o finansowanie kosztów związanych z przygotowaniem realizacją i monitorowaniem RAP. Do wniosku załączane będą raporty Monitoringu Finansowego opisujące rodzaje poniesionych wydatków wraz z zastosowanymi udziałami procentowymi poszczególnych funduszy oraz wniosek o wypłatę dalszych środków w oparciu o prognozę wydatków na okres najbliższych 6 miesięcy.

8.6 SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

8.6.1 ZAŁĄCZNIK 1. ZARYS „PLANU POZYSKIWANIA GRUNTÓW I PRZESIEDLENIA LUDNOŚCI W CELU REALIZACJI INWESTYCJI”

Wprowadzenie

Krótki opis proponowanego Projektu (rodzaj infrastruktury, która ma zostać wybudowana w ramach Projektu, a która wymaga pozyskania gruntów, odzyskania gruntów lub uzyskania praw do dysponowania gruntem) i jednostek odpowiedzialnych za jego realizację oraz krótkie stwierdzenie odnośnie faktu, że „Ramowe zasady pozyskiwania gruntów” są zgodne z przepisami polskimi i polityką operacyjną Banku Światowego WB OP 4.12 oraz że zgodnie z Umową kredytu wymagania przewidziane w WB OP 4.12 mają pierwszeństwo przed przepisami krajowymi

Mapa obszaru oddziaływania Projektu oraz oszacowanie liczby niezbędnych nieruchomości (z procentowym podziałem na nieruchomości prywatne i publiczne), obszar w hektarach oraz liczby osób, które musiałyby się przenieść i/lub w których przypadku realizacja Projektu miałaby wpływ na ich sytuację ekonomiczną.

Cele RAP

Podstawowe cele i zasady RAP (zgodne RPF i WB OP 4.12)

Minimalizacja wpływu

Opis potencjalnych skutków projektu,

Opis wariantowania inwestycji pod kątem jej wpływu na zainteresowaną społeczność

Opis wszelkich działań, które zostały podjęte w celu zminimalizowania wpływu związanego z pozyskiwaniem gruntów /przesiedleniem ludności w celu realizacji inwestycji.

Badanie socjoekonomiczne

Przedstawienie wyników badań socjologicznych, socjoekonomicznych, inwentaryzacji nieruchomości

Identyfikacja wszystkich kategorii oddziaływań i osób dotkniętych tymi oddziaływaniami

Podsumowanie konsultacji przeprowadzonych w ramach badań z członkami zainteresowanej społeczności

Opis potrzeby aktualizacji badań socjologicznych, socjoekonomicznych, inwentaryzacji nieruchomości

Opis kwestii związanych z grupami szczególnie wrażliwymi

Opis kwestii problemowych związanych z pozyskiwaniem informacji na temat nieruchomości (brak ksiąg wieczystych, brak danych z katastru) lub prowadzeniem badań socjologicznych i socjoekonomicznych (brak właścicieli nieruchomości, spór co do własności nieruchomości itp.)

Obowiązujące przepisy prawa i metodyki wyceny

Krótki opis obowiązujących przepisów prawa i kluczowych działań, jakie zostaną podjęte w celu zniwelowania różnic pomiędzy przepisami polskimi i WB OP 4.12;

Opis metody wyceny przyjętej w stosunku do obiektów, gruntów, drzew oraz innych składników majątku, na które realizacja Projektu ma wpływ (tzn. w jaki sposób osiągnięta zostanie ich wartość odtworzeniowa);

Należy określić konkretne procedury, które będą stosowane w szczególnych przypadkach takich jak następujące: właściciele, którzy są nieobecni, wywłaszczenie gruntów, o które toczy się spór prawny, działania, które muszą być podjęte w celu przeprowadzenia wywłaszczenia w przypadku, jeśli negocjacje z właścicielem zakończą się niepowodzeniem (np. rachunek powierniczy).

Kryteria kwalifikowalności i katalog osób uprawnionych

Należy opisać kryteria kwalifikowalności (kto jest uprawniony do otrzymania odszkodowania) oraz przedstawić katalog osób uprawnionych.

Rozdział powinien zawierać szczegółową matrycę działań kompensujących (osoba uprawniona, rodzaj odszkodowania/rozwiązanie, jakie ma być zastosowane zgodnie z kryteriami kwalifikowalności, jak również rodzaj i wielkość wpływu)

Miejsca przesiedleń

Określenie, czy projekt wymaga przesiedlenia zainteresowanej społeczności

Opis zaangażowania społeczności lokalnej i poszczególnych gospodarstw domowych w proces wyboru miejsca przesiedlenia, ocena mocnych i słabych stron każdego rozpatrywanego miejsca, opis zasad i kryteriów wyboru miejsca przesiedlenia

Opis zaangażowania zainteresowanej społeczności w rozwój strategii przesiedleń oraz opis tej strategii

Opis studiów wykonalności oceniających odpowiedność wybranych lokalizacji, z uwzględnieniem kwestii zasobów naturalnych (np. gleby i możliwości użytkowania terenu, dostępu do infrastruktury technicznej, dostępu do infrastruktury społecznej itp.), ocena lokalizacji pod kątem oddziaływania na środowisko oraz skutków społecznych

Opis mechanizmów prawnych związanych z przesiedleniem: 1) zamówienia; 2) budowa; 3) przyznawanie przesiedlanym tytułów prawnych do nieruchomości

Konsultacje społeczne i udział społeczeństwa

Opis różnych interesariuszy, proces udziału społeczeństwa/konsultacji społecznych, które będą prowadzone wśród ludności oraz interesariuszy, na których realizacja Projektu ma wpływ w trakcie opracowywania RAP oraz w trakcie przygotowywania i planowania przesiedlenia.

Opis, w jaki sposób społeczności dotknięte realizacją Projektu oraz inni interesariusze zostaną zaangażowani w proces realizacji i monitorowania Projektu.

Opis planu rozpowszechniania informacji dotyczących „Planów pozyskiwania gruntów” wśród społeczności oraz interesariuszy dotkniętych realizacją Projektu, w tym informacji dotyczących odszkodowania za utracony majątek, uprawnień do otrzymania odszkodowania, pomocy w przeniesieniu się oraz procedur odwoławczych.

Mechanizm zarządzania skargami

Szczegółowy opis procedury zarządzania skargami i wnioskami złożonymi w trakcie sporządzania i wdrażania RAP

Opis krok po kroku procesu rejestracji i załatwiania zażaleń oraz procedury odwoławczej.

Opis, w jaki sposób daną sprawę można skierować do sądów cywilnych, jeśli inne opcje zawiodą.

Struktura instytucjonalna oraz zespół realizacyjny

Szczegółowy opis zespołu kierującego opracowaniem i realizacją „Planów pozyskiwania gruntów” dla poszczególnych inwestycji, w tym struktura zespołu oraz odpowiedzialności członków zespołu.

Określenie jednostki, która będzie koordynować działania wszystkich jednostek wdrożeniowych;

Opis instytucji zewnętrznych zaangażowanych w proces przywracania poziomu życia ludności (zagospodarowanie terenu, przydzielanie gruntów, kredyty oraz szkolenia) oraz mechanizmów, które zapewnią odpowiednie działania tych instytucji;

Omówienie instytucjonalnych możliwości związanych z procesem pozyskiwania gruntów/przesiedlenia ludności oraz zaangażowania poszczególnych instytucji w ten proces;

Opis mechanizmów mających na celu zapewnienie niezależnego monitorowania, oceny i przeprowadzenia końcowego audytu realizacji „Planów pozyskiwania gruntów” jak również zapewnienie, że działania korygujące będą podejmowane we właściwym czasie.

Monitorowanie i ocena

Opis wewnętrznego procesu monitorowania realizacji i efektów tych planów.

Opis kluczowych wskaźników monitorowania opracowanych na podstawie badania sytuacji wyjściowej oraz lista wskaźników monitorowania, które będą stosowane w celu prowadzenia monitoringu wewnętrznego.

Koszty i budżet

Szacunkowe koszty pozyskania gruntów dla konkretnych inwestycji i szacunkowe koszty przesiedlenia ludności oraz źródła finansowania.

Harmonogram implementacji RAP

Chronologiczna lista kroków implementacji RAP, z uwzględnieniem jednostek odpowiedzialnych za każde działanie i krótkim opisem każdego działania

Przygotowanie harmonogramu implementacji RAP, ukazującego miesiąc po miesiącu działania, które będą podejmowane w ramach implementacji RAP (np. przy użyciu wykresu Gantta)

8.7 ZAŁĄCZNIK 2 . WZORY OPISU WYJŚCIOWEJ SYTUACJI SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ ORAZ WSKAŹNIKÓW MONITOROWANIA

Populacja obszarów, na których planowane są inwestycje przekracza możliwości badania wszystkich członków społeczności lokalnych, dlatego badanie będzie podzielone na dwie części. Pierwsza część ma na celu szczegółowe rozpoznanie sytuacji socjo-ekonomicznej PAP. Obejmie osoby bezpośrednio dotknięte realizacją projektu (PAP), tj. zamieszkujące, posiadające ziemię lub przedsiębiorstwo na terenie lub w pobliżu inwestycji. Kwestionariusz składający się z części I, II i III będzie realizowany z udziałem ankieterów, w bezpośrednich wywiadach z członkami gospodarstw domowych.

Druga część badania będzie obejmie społeczności lokalne, z których wylosowane zostaną gospodarstwa domowe, do których wysłana będzie część I i III ankiety wraz z kopertą zwrotną. W związku z niską zwrotnością ankiet pocztowych, kwestionariusz zostanie rozesłany w liczbie trzykrotnie przewyższającej liczebność reprezentatywnej próby badawczej (wzór kwestionariusza przedstawiono w Załączniku 2).

9 LISTA ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1. Oddziaływania środowiskowe, środki łagodzące i plan monitoringu.
KOMPONENT 1: OCHRONA PRZED POWODZIĄ ODRY DOLNEJ I ŚRODKOWEJ

Załącznik 2. Oddziaływania środowiskowe, środki łagodzące i plan monitoringu.
KOMPONENT 2: OCHRONA PRZED POWODZIĄ KOTLINY KŁODZKIEJ

Załącznik 3. Oddziaływania środowiskowe, środki łagodzące i plan monitoringu.
KOMPONENT 3: GÓRNA WISŁA

Załącznik 4. Granice administracyjne

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 1 - granice administracyjne

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 2 - granice administracyjne

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 3 - granice administracyjne

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 4 - granice administracyjne

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 5 - granice administracyjne

Komponent 2 Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej - granice administracyjne

Podkomponent 3A Kraków - granice administracyjne

Podkomponent 3B Sandomierz, Tarnobrzeg - granice administracyjne

Podkomponent 3C Dunajec - granice administracyjne

Podkomponent 3D San 1 - granice administracyjne

Podkomponent 3D San 2 - granice administracyjne

Podkomponent 3D Wisłoka - granice administracyjne

Załącznik 5. JCWP

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 1 – Jednolite części wód powierzchniowych

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 2 - Jednolite części wód powierzchniowych

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 3 - Jednolite części wód powierzchniowych

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 4 - Jednolite części wód powierzchniowych

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 5 - Jednolite części wód powierzchniowych

Komponent 2 Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej - Jednolite części wód powierzchniowych

Podkomponent 3A Kraków - Jednolite części wód powierzchniowych

Podkomponent 3B Sandomierz, Tarnobrzeg - Jednolite części wód powierzchniowych

Podkomponent 3C Dunajec - Jednolite części wód powierzchniowych

Podkomponent 3D San 1 - Jednolite części wód powierzchniowych

Podkomponent 3D San 2 - Jednolite części wód powierzchniowych

Podkomponent 3D Wisłoka - Jednolite części wód powierzchniowych

Załącznik 6. Obszary chronione

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 1 - Obszary chronione

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 2 - Obszary chronione

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 3 - Obszary chronione

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 4 - Obszary chronione

Komponent 1 Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej - 5 - Obszary chronione

Komponent 2 Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej - Obszary chronione

Podkomponent 3A Kraków - Obszary chronione

Podkomponent 3B Sandomierz, Tarnobrzeg - Obszary chronione

Podkomponent 3C Dunajec - Obszary chronione

Podkomponent 3D San 1 - Obszary chronione

Podkomponent 3D San 2 - Obszary chronione

Podkomponent 3D Wisłoka - Obszary chronione

Załącznik 7. Projekt ochrony przeciwpowodziowej „Odra-Wisła” – Lista zadań inwestycyjnych (stan na marzec 2015 r.)

Załącznik 8. Raporty z procedury upublicznienia projektu Ramowego Planu Zarządzania Środowiskiem (PZŚ) dla Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej „Odra-Wisła” (wraz z odpowiednimi listami obecności ze spotkań)

Załącznik 9. Sprawozdanie z procesu konsultacji społecznych Ramowego Planu Zarządzania Środowiskiem i Zarządzania Społecznego (RPZSZS) (Włącznie z odpowiednimi listami obecności)

Załącznik 10. Kwestionariusz na temat sytuacji społeczno-ekonomicznej PAP